ประวัติ
วัดราชบุรณราชวรวิหาร

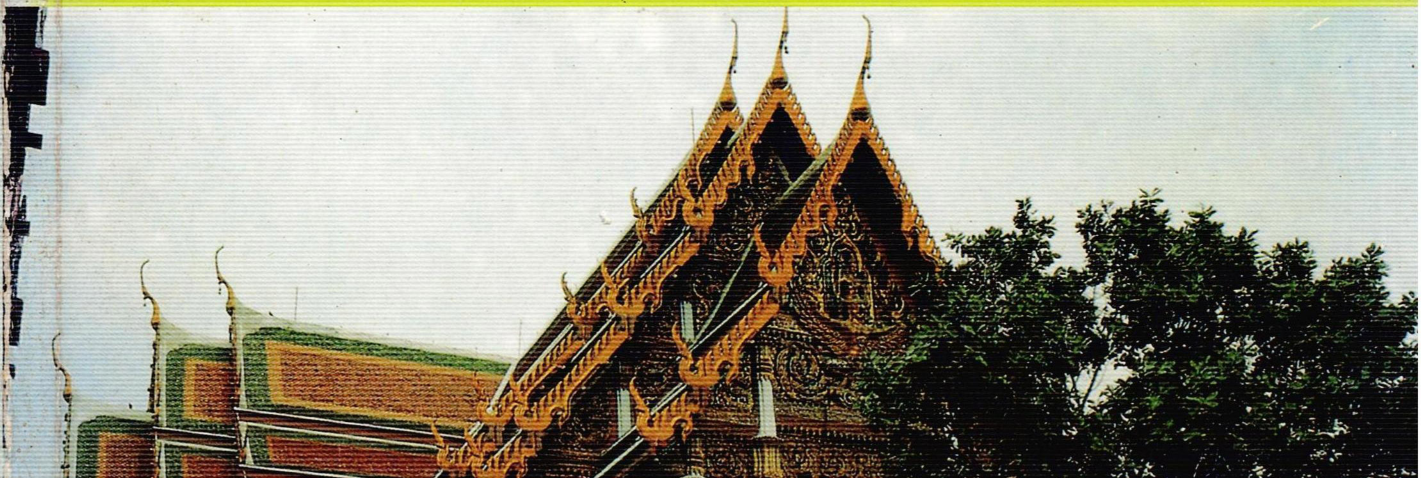

และผลงานของ

พระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์

ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร

ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร
และ
บุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์

อนุสรณ์
งานพระราชทานเพลิงศพ
พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)
เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร
ณ เมรุลอย วัดราชบุรณะ (วัดเลียบ)
กรุงเทพมหานคร
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

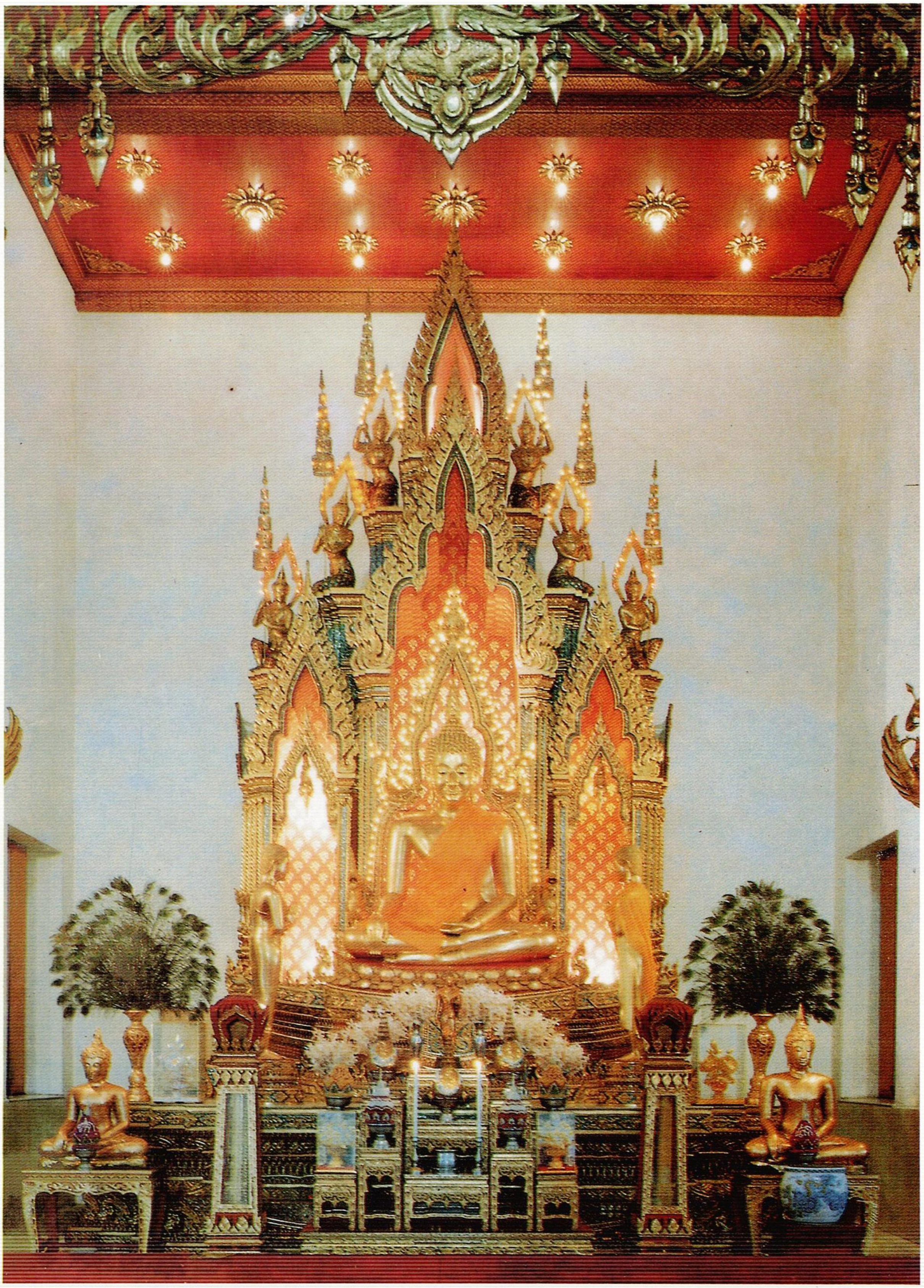

พระประธานประจำพระอุโบสถ

พระบรมฉายาสาทิสลักษณ์

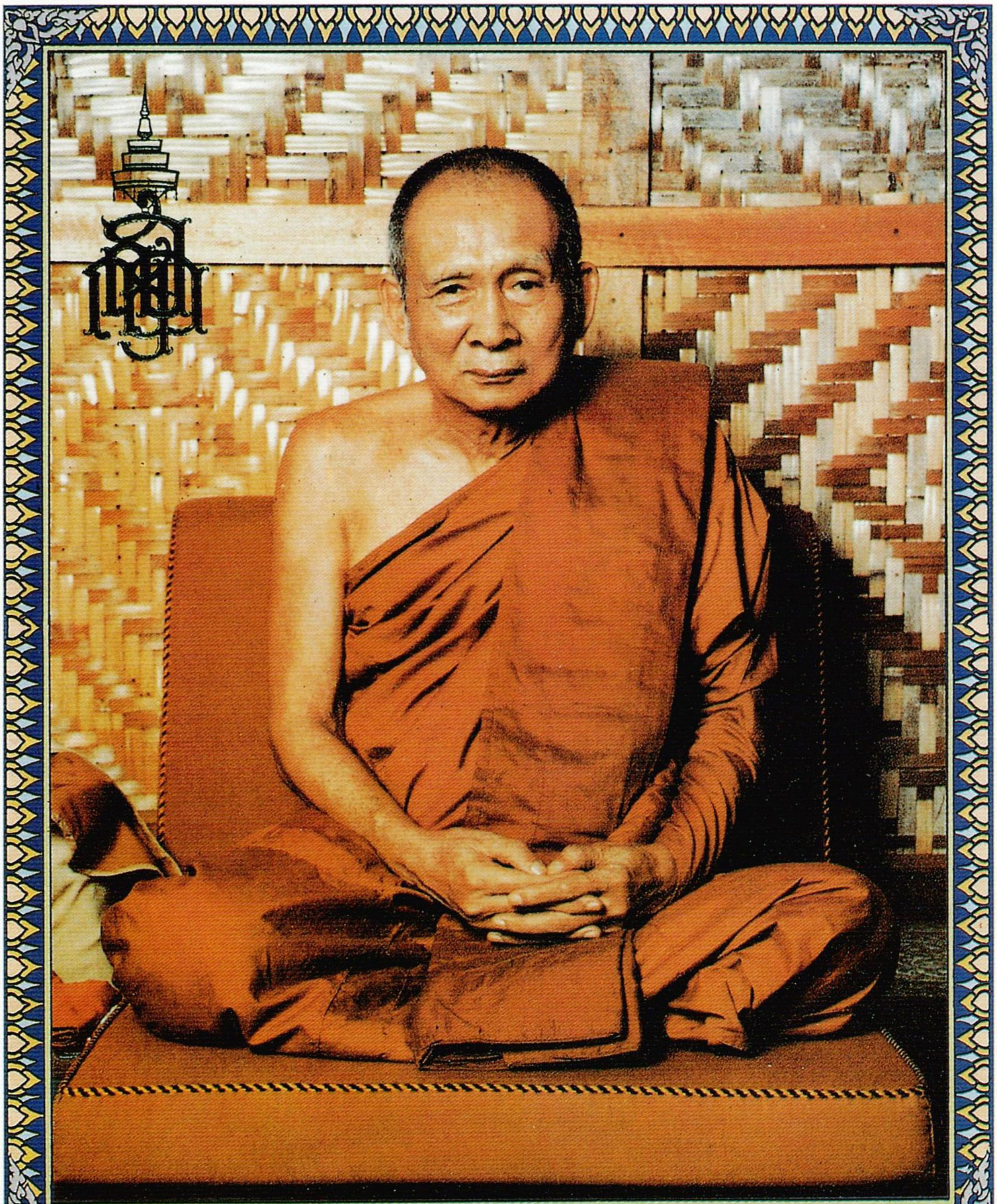

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๕๓๓๖ **สำนักพระราชวัง**

๒๖ เมษายน ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วันพระราชทานศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณะราชวรวิหาร ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดราชบุรณะราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๓๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล

เวลา ๑๘.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประถมรัตน์/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๓๗๒

สำนักพระราชวัง

๒ มิถุนายน ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วันพระราชทานศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณะราชวรวิหาร ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดราชบุรณะราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๓๕ เวลา ๑๐.๑๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล

เวลา ๑๘.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประณมรัตน์/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เพื่อทราบ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๙๗๕๘

สำนักพระราชวัง

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณะราชวรวิหาร ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดราชบุรณะราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันอาทิตย์ ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล

เวลา ๑๘.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประณมรัตน์/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ที่ พิเศษ/๒๕๓๗

วัดราชบุรณราชวรวิหาร
เขตพระนคร กทม.

๙ กันยายน ๒๕๓๗

เรื่อง ขอพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) วัดราชบุรณราชวรวิหาร

เจริญพร เลขาธิการสำนักพระราชวัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประวัติย่อ พระราชพฤฒาจารย์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้ถึงแก่มรณภาพ ที่โรงพยาบาลเดชา เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๓๕ เวลา ๐๓.๓๐ น. ด้วยโรคชรา ในการบำเพ็ญกุศลศพ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ในกุศลสัตมวาร ปัญญาสมวาร และสตมวาร ตามลำดับ ต่อจากการกุศลพระบรมราชานุเคราะห์แล้ว ทางวัดได้บำเพ็ญกุศลอุทิศถวายตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ทางวัดกำหนดการพระราชทานเพลิงศพ พระราชพฤฒาจารย์ **ในวันอาทิตย์ ที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๘ เวลา ๑๖.๓๐ น.** ณ เมรุลอย วัดราชบุรณราชวรวิหาร ในงานพระราชทานเพลิงศพพระราชพฤฒาจารย์ ตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวนั้น คณะกรรมการจัดงานพิจารณาเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรนำความขึ้นกราบบังคมทูลทราบฝ่าพระบาท เพื่อทรงพระกรุณาโปรดให้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ตามพระราชศรัทธา จะเป็นเกียรติแก่ศพของพระราชพฤฒาจารย์ แก่ศิษยานุศิษย์ แก่ผู้คุ้นเคยเคารพนับถือ และเป็นเกียรติประวัติของวัดตลอดไป

จึงขอเจริญพรมา เพื่อท่านได้ดำเนินการนำความขึ้นกราบบังคมทูลทราบฝ่าพระบาท เพื่อขอพระราชทานเพลิงศพของพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ตามพระราชศรัทธา จักเป็นกุศลอย่างยิ่ง

การจะควรมิควรประการใดสุดแต่จะพิจารณา.

ขอเจริญพร

สมเด็จพระมหาธีราจารย์

(สมเด็จพระมหาธีราจารย์)

กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้
เจ้าคณะภาค ๑๓ เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม
ประธานคณะกรรมการจัดงาน

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๑๘๔๔๘ **สำนักพระราชวัง**

13 กันยายน 2537

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร ณ เมรุลอยวัดราชบุรณราชวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ 25 มีนาคม 2538 เวลา 19.30 น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันอาทิตย์ ที่ 26 มีนาคม 2538 เวลา 10.00 น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาการเปรียญวัดราชบุรณราชวรวิหาร พระสงฆ์ 10 รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ 1 แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน

เวลา 14.00 น. พระสงฆ์ 10 รูปบังสุกุล เชิญหีบศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา 16.30 น. พระราชทานผ้าไตร 5 ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

วันจันทร์ ที่ 27 มีนาคม 2538 เวลา 07.00 น. พระราชทานผ้าไตรและภัตตาหารสามหาบ ในการเก็บอัฐิ.

บุญสม/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	**หน้าที่** พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

คุณานุสรณ์

✿ ✿ ✿

ในการพระราชทานเพลิงศพ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต วัฒนวิโรจน์) ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณแก่ข้าพเจ้าอย่างยิ่ง ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๘ นี้ คณะสงฆ์วัดราชบุรณะมีพระศรีวิสุทธิโมลี (ชุบ มหาวีโร) ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มอบหมายให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เขียนคำนำหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ ในฐานะผู้ใกล้ชิดมาก่อน และเคยอยู่กับท่านมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ย่อมทราบอัธยาศัยจิตใจและประวัติของท่านมากกว่าผู้อื่น ข้าพเจ้าต้องขอโทษท่านผู้อ่าน และท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ข้าพเจ้าเขียนโดยมิได้ขออนุญาต โดยมีชื่อบุคคลที่อ้างถึง หรือเรื่องส่วนตัวของข้าพเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ไว้ในที่นี้ด้วย ถ้าไม่ระบุตัวเรื่องหรือตัวประกอบแลท้องเรื่อง ตลอดถึงขยายความแล้วก็คงไม่เป็นเรื่อง โดยเจตนาแล้วประสงค์จะให้ผู้อ่านได้เรื่อง ถ้าผิดพลาดหรือไม่ถูกใจ ขออภัยด้วย

ท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์มีลักษณะพิเศษในตัวของท่านอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ในจำนวนพี่น้องร่วมสายโลหิตของท่านซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๕ คน คือ

ท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง) วัฒนวิโรจน์

น.ส. ส้มลิ้ม วัฒนวิโรจน์ (ถึงแก่กรรมแล้ว)

นายซุ้ยลิ้ม วัฒนวิโรจน์ ”

นายซุ้ยเลี้ยง วัฒนวิโรจน์ ”

นายซุ้ยอิ่ม วัฒนวิโรจน์ ”

ท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ มีผิวละเอียดกว่าพี่น้องทุกคน

๒. มีเสียงดัง เสียงแหลม เสียงแน่น ในขณะสนทนาปราศรัยทั่วไปใช้น้ำเสียงธรรมดา แต่ในขณะสวดพระพุทธมนต์ เจริญพระพุทธมนต์เป็นหมู่คณะ จำนวน ๕-๑๐ รูป หรือมากกว่านั้น เสียงของท่านจะดังกลบพระรูปอื่นไปหมด จะได้ยินเสียงของท่านนำรูปอื่นเสมอไป

๓. ฝ่าเท้าอิ่ม นูน เต็ม ไม่มีความเว้าเหมือนเท้าบุคคลส่วนมาก ขณะล้างเท้าใหม่ ๆ แล้วเหยียบลงที่พื้น จะปรากฏเป็นรอยเท้าเต็มบริบูรณ์ ไม่แหว่งเว้า แต่ขนาดของเท้าลักษณะสั้นกว่าบุคคลธรรมดา หลายท่านที่ได้เห็นฝ่าเท้าของท่านเจ้าคุณ มักจะกล่าวว่าท่านเป็นผู้มีบุญ

อันลักษณะพิเศษที่กล่าวมา เป็นธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดแล้วค่อย ๆ ปรากฏขึ้นตามวัย ถ้าไม่เรียกว่าบุญก็ไม่ทราบจะเรียกว่าอะไร คำว่า **บุญ** ในทางพระศาสนาหมายถึงสิ่งอำนวยความสุข ผลเกิดจากความสุข สิ่งที่ทำให้เกิดความสุข หรือสุขเกิดขึ้นเพราะบุญ หรือมีสุขมีสิ่งที่ปรารถนา มีความสำเร็จ มีความสมหวัง เพราะมีบุญ พระพุทธเจ้าตรัสว่า **"บุญเป็นชื่อของความสุข"** จะสรรหาคำอธิบายใด ๆ มาประกอบหน้า ประกอบหลังให้เต็มความคำว่า **"บุญ"** นี้ แสนยากแสนเข็ญ ยิ่งในยุคปัจจุบันนี้ด้วยแล้วคนไม่ค่อยเชื่อบุญ–บาปกัน เพราะไม่เห็นผลบุญ–บาปในปัจจุบันทันตาเห็น ถึงเห็นผลก็ไม่ค่อยจะปลงใจเชื่อ แต่บุญ–บาปมีพลังเหนือเหตุผล สามารถบันดาลให้ดีให้ชั่วได้ เพราะผลบุญ–บาปในอดีตบันดาลให้เกิดให้มีได้นอกเหนือเหตุผลในปัจจุบันจะพึงให้เกิดขึ้นได้

ในบรรดาบุตรธิดาชายหญิง ๕ คน ของนายโปจิว แซ่เล็ก และนางทู่ ผู้เป็นโยมบิดาโยมมารดา ด.ช. เชียงคงจะเป็นดวงตาดวงใจของเตี่ยและแม่ เพราะเป็นบุตรชายคนแรกที่เตี่ยและแม่หวังเป็นที่พึ่งเป็นผู้นำในวงศ์ตระกูล เมื่อ ด.ช. เชียง อายุได้ ๘ ขวบ เตี่ยจึงส่งไปอยู่กับกงและอาม้าในประเทศจีนเป็นเวลาถึง ๑๒ ปี จึงพูดภาษาจีนได้ชัดเจนเป็นพิเศษ เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี จึงกลับมาเมืองไทย เพื่อรับการเกณฑ์ทหารตามกำหนดของทางราชการ เมื่อเกณฑ์ทหารผ่านไปโดยจับใบดำได้ ไม่ต้องรับราชการทหารนายเชียง แซ่เล็ก จึงเข้ารับการอุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดพังม่วง ตำบลวังน้ำซับ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อพระภิกษุเชียง อินฺทโชโต อุปสมบทแล้วจำพรรษาอยู่ที่วัดพังม่วง ๒ พรรษา มิได้ศึกษาพระธรรมวินัย เพราะในสมัยนั้นไม่มีการเรียนการสอนเหมือนสมัยปัจจุบัน คงท่องแต่หนังสือผูก หรือ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนาน ธัมมจักร เป็นต้นเท่านั้น ต่อมาเมื่อพระมหาผล ภทฺทิโย ป.ธ. ๖ วัดราชบุรณะ (ภายหลังได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระภัทรมุนีตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี และย้ายจากวัดพังม่วงมาอยู่วัดไชนาวาส อ. เมืองสุพรรณบุรี) ซึ่งเป็นชาวบ้านพังม่วงด้วยกัน ขึ้นมาเยี่ยมบ้านเดิมและญาติพี่น้องตามคราวตามโอกาสในคราวหยุดภาคเรียน พระภิกษุเชียงเมื่อเห็นพระผล ภทฺทิโย สอบเปรียญได้และได้รับประกาศนียบัตร พัดยศเปรียญ เป็นพระมหาผล จึงประสงค์จะศึกษาเล่าเรียนนักธรรมและบาลีบ้าง จึงแจ้งความประสงค์กับพระมหาผลว่าต้องการจะไปเรียนหนังสือด้วย

เมื่อพระมหาผลกลับมาวัดราชบุรณะ พระภิกษุเชียงจึงเตรียมตัวเดินทางร่วมมาด้วย ครั้นถึงวัดราชบุรณะแล้วพระมหาผลจึงนำเข้าฝากตัวกับท่านเจ้าคุณพระวิเชียรมุนี (โสม ฉนฺโน ป.ธ. ๕) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณะในสมัยนั้น เพื่ออยู่ในสำนักวัดราชบุรณะต่อไป ท่านเจ้าอาวาสก็เมตตารับพระภิกษุเชียง ให้อยู่เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยตามประสงค์

การจากวัดพังม่วง จ. สุพรรณบุรี เข้ามาอยู่วัดราชบุรณะ จ. พระนคร นี้คือจุดเริ่มต้นวิถีชีวิตของพระภิกษุเชียง เมื่อท่านได้ที่อยู่อาศัยเรียบร้อยแล้วก็เริ่มท่องแบบนักธรรมชั้นตรีและเดินไปเรียนที่วัดพระเชตุพนฯ ซึ่งในสมัยนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดราชบุรณะยังมิได้จัดตั้งขึ้น เมื่อสอบนักธรรมชั้นตรีได้แล้วก็เรียนนักธรรมชั้นโทต่อ และสอบนักธรรมชั้นโทได้ในเวลาต่อมา ท่านเล่าว่า ท่านชอบทำงานวัดช่วยเจ้าอาวาส ท่านเจ้าอาวาสก็พอใจมอบงานให้ท่านก็รับสนองงานของท่านเจ้าอาวาสทุกงานที่มอบหมายมา จึงต้องหยุดเรียน ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูสมุห์ พระครูปลัด (ไม่มีชื่อ) ฐานานุกรมของพระเทพเวที (โสม ฉนฺโน) และ พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ฐานานุกรมของพระธรรมดิลก (โสม ฉนฺโน) ตามลำดับ จุดนี้ก็น่าจะเห็นได้ว่า บุญหรือวาสนาที่ท่านได้สร้างสมอบรมไว้ในชาติก่อนภพก่อน ซึ่งมีชื่อว่า **ปุพเพกต ปุญญตา** ความเป็นผู้มีบุญอันได้กระทำไว้ในปางก่อน ดลบันดาลผลักดันให้ท่านจากจังหวัดสุพรรณบุรีเดินทางเข้ามาอยู่กรุงเทพ ซึ่งเป็นถิ่นฐานที่เจริญรุ่งเรือง มีความอุดมสมบูรณ์พูนสุข เรียกตามโวหารทางศาสนาว่า **ปฏิรูปเทศ**ถิ่นที่เจริญ ถิ่นที่เหมาะสม ประกอบกับตั้งตนไว้ชอบประกอบคุณความดี เอาใจใส่หน้าที่การงาน จึงได้รับปูนบำเหน็จความดีความชอบตามลำดับ ตั้งแต่พระครูสมุห์จนถึงพระครูปลัดชั้นธรรมของพระธรรมดิลกเจ้าอาวาส

ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า “พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์เป็นผู้มีพระคุณอย่างยิ่งแก่ข้าพเจ้า” นั้น ขอเล่าย่อ ๆ ไว้ในที่นี้ว่า ข้าพเจ้ามาอยู่วัดราชบุรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยอาจารย์ของข้าพเจ้า คือ พระมหาทองหล่อ กตปุญฺโญ ป.ธ. ๕ นำข้าพเจ้ามาฝากให้อยู่วัดราชบุรณะกับท่านเจ้าคุณพระธรรมดิลกเจ้าอาวาส เมื่อข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้อยู่ได้แล้ว แต่อยู่ในคณะ ๙ ซึ่งเป็นที่อยู่ของอาจารย์ โดยพระมหาบุญมา (อดีตพระเทพญาณเวที รองเจ้าคณะภาค ๔ เจ้าอาวาสวัดมงคลทับคล้อ จังหวัดพิจิตร) เป็นเจ้าคณะ อาจารย์พระมหาทองหล่ออยู่ชั้นบน ข้าพเจ้ากับสามเณรวิรัตน์ ทิพย์เสถียร ผู้อยู่ร่วมสำนักวัดตองปุด้วยกันอยู่ชั้นล่าง ต่อมาสามเณรเยี่ยม มีชัย ป.ธ. ๓ สำนักวัดตองปุ อยุธยา อีก ๑ รูป ตามมาขอเรียนต่อด้วยในห้องเดียวเราอยู่รวมกันถึง๓เณรอยู่ในภาวะคับแคบท่านพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (ในสมัยนั้น) ก็อยู่ในคณะ ๙ เช่นเดียวกัน เพราะขณะนั้นกำลังสร้างคณะ ๗ ยังไม่แล้วเสร็จ ท่านเห็นเราอยู่ห้องเดียวกันถึง ๓ เณร กุฏิชั้นบนที่ท่านอยู่ยังว่างอยู่ ๒ ห้อง (กุฏิวัดราชบุรณะในสมัยนั้นกว้างขนาดเดียวกันกับสมัยปัจจุบันแต่ยาวกว่า มีห้องอยู่อาศัย ๔ ห้อง ห้องโถง ๑ ห้อง) ท่านมีเมตตาให้สามเณรเยี่ยมและข้าพเจ้าขึ้นไปอยู่ร่วมชั้นบนกับท่านทั้ง ๒ รูป เมื่อข้าพเจ้าได้ขึ้นไปอยู่กุฏิชั้นบนแล้ว ความสะดวกสบายเกี่ยวกับการดูหนังสือเรียนสะดวกสบายขึ้น ข้าพเจ้ากับสามเณรเยี่ยมผลัดกันรับใช้ท่านทุกวัน กวาดกุฏิ เทกระโถน เช็ดฝุ่นละอองถูกุฏิเป็นประจำ ในวันหยุดก็ซักสบงจีวรให้ท่าน

โดยปกติท่านเป็นผู้มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่ตระหนี่เหนียวแน่น โกรธง่ายหายเร็ว แต่ขี้บ่น จุกจิก จู้จี้บ้าง ทำให้ข้าพเจ้าต้องฝึกความอดทนอดกลั้นมากขึ้น เพราะข้าพเจ้าไม่เคยอยู่ใกล้ผู้ใหญ่มาก่อน เมื่อมาอยู่ใกล้กับท่านก็ต้องอึดอัดเป็นธรรมดา ท่านพระมหาบุญมา เจ้าคณะท่านกรุณาให้คำตักเตือนเท่าที่จำได้ว่า "การอยู่กับผู้ใหญ่ต้องรู้จักใจท่าน คอยรับใช้ท่าน ท่านใช้อะไรต้องรีบทำ ทำแต่สิ่งที่ท่านชอบระวังคำพูดอย่าให้ขัดใจท่าน คำว่า... ห้ามพูดเด็ดขาด จริงครับ ถูกครับ ต้องท่องไว้ให้ขึ้นใจ พระครูปลัดท่านใจดีถ้าถูกใจจะต้องการอะไรก็ได้ ท่านไม่เสียดาย" ข้าพเจ้าได้คำแนะนำจากท่านพระมหาบุญมาทำให้มีสติกำหนดรู้ เมื่อถูกกระทบบ้างบางครั้งบางคราว ทนได้ ทำให้เป็นการฝึกความอดทนไปในตัว เวลาท่านมีอาหารมาก ท่านก็แบ่งให้ มีของใช้เหลือเกินจำเป็นก็แบ่งให้ สอบได้ก็จัดปากกาและของใช้ให้เป็นรางวัล เรื่องการศึกษาของพระเณรวัดราชบุรณะสมัยที่ข้าพเจ้ายังอยู่ด้วยจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีพระเณรสอบไล่ได้ท่านจะจัดหารางวัลถวาย เช่น หนังสือเรียนและปากกา หรือของใช้อื่น เป็นประจำปี ตลอดมา ท่านเป็นผู้ตั้งใจส่งเสริมการศึกษาของพระเณรอย่างจริงจังท่านหนึ่ง

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองระเบิดขึ้น ความรุนแรงของสงครามเพิ่มขึ้นทุกขณะ ทางราชการประกาศให้ประชาชนพรางไฟ และให้อพยพไปไกลจากจุดยุทธศาสตร์มีสะพานพุทธฯ โรงไฟฟ้า สะพานพระราม ๖ เป็นต้น เพราะไม่ปลอดภัยจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตร พระสงฆ์สามเณรและประชาชนต่างอพยพย้ายจากกรุงเทพกลับไปภูมิลำเนาของตน ๆ แม้ข้าพเจ้าก็กลับไปอยู่วัดพระญาติ จ. อยุธยา แต่ท่านพระครูปลัดฯ ไม่ย้ายไปแห่งใดคงอยู่ที่วัดราชบุรณะตามปกติ ครั้นถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ วัดราชบุรณะประสบภัยสงคราม กุฏิเสนาสนะสงฆ์ พระอุโบสถ ถาวรวัตถุภายในวัดถูกระเบิดทำลายเสียหายทั้งวัด พระภิกษุสงฆ์ภายในวัด ๔ รูป คือพระมหาเจริญ ป.ธ. ๕ พระอาจารย์ตา ผู้ดูแลรักษาพระอุโบสถ พระครูสังฆรักษ์วร คณะ ๑๔ และพระอาจารย์สอน คณะ ๕ ถึงมรณภาพเพราะแรงระเบิด แต่ท่านพระครูปลัดฯ ปลอดภัยมิได้รับอันตรายแม้แต่น้อย ท่านเล่าว่า เมื่อสัญญาณอันตรายดังขึ้นสักพักท่านออกมาเดินอยู่ข้างนอกกุฏิ คณะ ๗ ที่ท่านอยู่ประจำ (ติดกับห้างจินดามณีสุดเขตวัด) เครื่องบินทิ้งระเบิดก็มาวนเวียนอยู่ในอากาศสักพักหนึ่งไม่นานนักก็ทิ้งระเบิดลงมาที่บริเวณโรงไฟฟ้าและสะพานพุทธฯ ท่านเห็นดังนั้นจึงหยิบย่ามที่เตรียมไว้แล้วตามปกติคล้องสะพายไหล่ รีบออกมาจากวัดคิดว่าจะไปที่วัดสุทัศน์ เพราะอยู่ที่วัดคงต้องตายแน่ วิ่งด้วยเดินด้วย เป็นห่วงวัดก็เป็นห่วง พอถึงเฉลิมกรุงเสียงระเบิดดังขึ้นไม่รู้ว่าจำนวนเท่าไร วิ่งต่อไปถึงกำแพงวัดสุทัศน์แล้วหันกลับมาดูวัดราชบุรณะ เห็นฝุ่นละอองฟุ้งตลบทั่วไปหมด ท่านย้ำว่า

ทุกคราวท่านไม่ได้ออกจากวัดแต่คราวนั้นอาจไม่ถึงที่ตายจึงมีความรู้สึกว่า ถ้าอยู่ตายแน่จึงออกไป เมื่อสัญญาณปลอดภัยดังขึ้นจึงรีบกลับมาวัด ได้เห็นกุฏิเสนาสนะสงฆ์ พระอุโบสถพังทลาย พื้นถนนพลิกขึ้นไปตะแคงอยู่ข้าง ร.ร. สวนกุหลาบ ภายในบริเวณวัดเป็นหลุมเป็นบ่อ มีความเศร้าสลดใจอย่างบอกไม่ถูก มือเท้าอ่อนหมดเรี่ยวแรง ทำอะไรไม่ได้

รุ่งขึ้นหน่วยกู้ภัยของทางราชการก็มาช่วยรักษาสมบัติวัดที่ยังเหลืออยู่ โดยเอาเชือกเอาไม้กั้นไว้รอบบริเวณวัดก่อน พวกที่เหลือตายมี พระมหาเจียร พระมหากลับ พระน้อย พระกมล และหลวงตาหม้อ ก็เก็บของๆ ตนที่ยังเหลืออยู่รวบรวมไว้ และเก็บของวัดของสงฆ์บางส่วนที่เหลืออยู่เป็นรูปเป็นร่างพอจะเก็บได้เก็บมารวมไว้ที่วิหารคดบริเวณพระอุโบสถ แล้วนำไปฝากไว้ที่คณะ ๑ วัดสุทัศนเทพวราราม แล้วก็มากั้นที่อยู่ในบริเวณวิหารคดที่ยังพออยู่อาศัยได้ ช่วยดูแลรักษาของซึ่งเก็บมารวมไว้ด้วย พวกที่มาขโมยคุ้ยเขี่ยลักของก็มีมากต้องคอยระวังกัน

อีก ๓ วันต่อมา ทางประเทศเยอรมันนีและญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามต่อฝ่ายพันธมิตร สงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงเป็นอันสงบจบลงตั้งแต่บัดนั้น แต่เพราะเหตุที่วัดราชบุรณะถูกภัยทางอากาศพินาศเสียหายทั้งวัด ทางราชการบ้านเมืองโดยคณะรัฐบาลในสมัยนั้นเห็นสมควรประกาศยุบเลิกวัดราชบุรณะ ไม่สมควรบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อไป จึงประกาศยุบเลิกวัดราชบุรณะเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้นเอง โดยให้รวบรวมศาสนสมบัติของวัดราชบุรณะและพระสงฆ์วัดราชบุรณะไปรวมกับวัดสุทัศน์ฯ ท่านเจ้าคุณพระธรรมดิลกต้องไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศน์ฯ ครั้นถึงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๙ ท่านได้รับพระราชทานสถาปนาเป็นพระราชาคณะรองสมเด็จ ในพระราชทินนามที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ก็ได้รับความเมตตาจากท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ตั้งเป็นพระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ

ส่วนพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ พระอัครสาวก พระพุทธรูปเรียงที่พระวิหารคดที่เหลือจากถูกทำลายจำนวน ๑๕๐ กว่าองค์ และพระอสีติมหาสาวกในพระวิหารอีก ๘๐ องค์ ต้องรอการขนย้ายจากผู้ที่มาขอจากจังหวัดต่างๆ อีกเป็นเวลาแรมปี ท่านพระครูปลัดฯ กับพระสงฆ์อีก ๓-๔ รูป ก็ต้องนอนเฝ้าอยู่ในบริเวณพระวิหารคด แล้วต่อมาต่างรูปก็ลาสิกขาไปทีละรูป ๆ จนกระทั่งเหลือหลวงตาหม้อกับพระครูปลัดฯ เพียงสองรูปเท่านั้น

ในระหว่างที่ท่านพระครูปลัดฯเฝ้ารักษาของสงฆ์อยู่นั้น ร.ต.ท. ชุบ และคุณอุไรลักษณ์ ชาญูกล (ยศครั้งสุดท้ายเป็น พ.ต.ต. ชุบ และคุณหญิงอุไรลักษณ์)ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สะพานหัน อ.พระนคร ได้ไปหามาสู่จนสนิทสนมกันมากขึ้น จึงปรึกษาเรื่องการจะสร้างวัดขึ้นใหม่ แล้วพา

กันไปพบ ฯพณฯ ควง อภัยวงศ์ ซึ่งคุณอุไรลักษณ์มีความคุ้นเคยอยู่ก่อน แล้วตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมี ฯพณฯ ควง อภัยวงศ์ เป็นประธาน นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อทรงโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างวัดราชบุรณะขึ้นดังเดิม เมื่อความทราบฝ่าพระบาทแล้วทรงพระราชทานความเห็นชอบ ทรงมอบหมายให้คณะรัฐมนตรีในสมัยนั้น ซึ่งมี ฯพณฯ พล.ร.อ.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. เป็นนายกรัฐมนตรีพิจารณา คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทาน จึงประกาศยกเลิกการประกาศยุบวัด และประกาศให้สร้างวัดราชบุรณะเป็นพระอารามหลวงตามสภาพเดิม

ในเวลาที่กำลังดำเนินเรื่องขอสร้างวัดให้กลับคืนสู่สภาพเดิมอยู่นั้น มีผู้ร้องเรียนไปยังกรมการศาสนาว่า พระครูปลัดฯ วัดราชบุรณะ ขายอิฐหักกากปูน ใช้จ่ายผลประโยชน์วัดเป็นสมบัติส่วนตัว หัวหน้ากองศาสนสมบัติในสมัยนั้นคือ นายแคล้ว (จำนามสกุลไม่ได้) ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ตรวจสอบเรื่องนี้ เมื่อตรวจแล้วปรากฏว่า การขายอิฐหักกากปูนมีจริง แต่พระครูปลัดฯปฏิบัติไปตามความเห็นชอบของพระเดชพระคุณพระธรรมดิลก เจ้าอาวาส ค่าผาติกรรมบางส่วนเป็นค่าแรงงานของผู้รับจ้าง บางส่วนจัดจ่ายแก่พระภิกษุวัดราชบุรณะผู้เฝ้าของสงฆ์ ส่วนที่เหลือมอบเจ้าอาวาส เมื่อความปรากฏเช่นนี้เรื่องก็สงบไป เหตุที่เรื่องนี้จะเกิดขึ้นก็เพราะผู้ประมูลวัสดุอิฐหักกากปูนมีหลายคน คนนี้ได้ คนโน้นไม่ได้ จึงมีเรื่องร้องเรียนเกิดขึ้น

เมื่อทางวัดได้รับพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนาวัดราชบุรณะขึ้นใหม่ คณะผู้ดำเนินงานจึงตั้งคณะกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นคณะหนึ่งมี ฯพณฯ ควง อภัยวงศ์ เป็นประธานพร้อมกรรมการอีกหลายท่าน ฝ่ายสงฆ์มีพระปริยัติโสภณ (ฟื้น ชุตินฺธโร) เจ้าคณะจังหวัดพระนคร วัดสามพระยา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา) พระศรีสมโพธิ์ (เสงี่ยม จนฺทสิริ) เจ้าคณะอำเภอพระนคร วัดสุทัศนเทพวราราม (ตำแหน่งสุดท้าย สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสุทัศนเทพวราราม) พระครูศีลขันธโสภิต (ผล ชินปุตฺโต) เจ้าคณะอำเภอป้อมปราบ วัดพระพิเรนทร์ (ตำแหน่งสุดท้าย พระเทพคุณาธาร วัดพระพิเรนทร์) โดยเฉพาะพระครูศีลขันธโสภิต ท่านมีศักดิ์เป็นญาติกันเพราะแซ่เดียวกันคือแซ่เล็ก เมื่อท่านรับเป็นกรรมการแล้ว ท่านเต็มใจช่วยงานจริง ๆ ทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และกำลังคนในคราวจัดงานเพื่อหาเงินสมทบทุนการก่อสร้างวัดราชบุรณะทุกครั้ง ท่านจะยกคณะวัดพระพิเรนทร์ทั้งพระทั้งเณรและศิษย์วัดไปช่วยงานวัดราชบุรณะทุก ๆ ครั้งตลอดมา

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เมื่อวัดราชบุรณะได้รับพระราชโองการโปรดให้สร้างขึ้นเป็นวัดดังเดิม เวลานั้นข้าพเจ้าอยู่ที่วัดสระเกศราชวรมหาวิหารกำลังเรียนประโยค ป.ธ. ๗ ปีที่ ๒

ท่านพระครูปลัดฯเมตตาไปพบข้าพเจ้าที่วัดสระเกศ และชักชวนให้ข้าพเจ้ากลับไปอยู่ที่วัดราชบุรณะตามเดิม ข้าพเจ้าเรียนตอบท่านด้วยความเกรงใจว่าขอให้กระผมคิดดูก่อน เพราะเวลานี้ใกล้เวลาสอบแล้ว ให้กระผมสอบเสร็จเสียก่อนจึงจะตัดสินใจ แล้วก็คุยเรื่องอื่นต่อไป เมื่อสอบ ป.ธ. ๗ เสร็จแล้ว เป็นเวลาที่คณะกรรมการจัดหาทุนสร้างวัด ครั้งแรกจัดงานขึ้นมีกำหนด ๗ วัน ข้าพเจ้าเตรียมตัวจะกลับไปวัดพระญาติ จ. อยุธยา เมื่อทราบว่าทางวัดจัดงานหาทุน จึงได้มีโอกาสไปช่วยงาน ๒ วัน แล้วเดินทางไปอยุธยา

ในราวต้นเดือนมิถุนายน ๒๔๙๒ ท่านพระครูปลัดฯขึ้นไปพบข้าพเจ้าที่วัดพระญาติการาม จ.อยุธยา แต่ไม่พบข้าพเจ้ามีธุระมาซื้อของที่กรุงเทพ(สวนทางกัน) ท่านต้องพักแรมคืนอยู่ที่วัดพระญาติเพราะการเดินทางโดยรถไฟ การคมนาคมไม่สะดวกเหมือนปัจจุบันนี้ แจ้งความประสงค์กับหลวงลุง (พระครูศีลกิตติคุณ หลวงพ่ออั้น) ข้าพเจ้าว่า “จะมาชวนมหาให้กลับไปอยู่วัดราชบุรณะด้วย” เมื่อข้าพเจ้ากลับจากกรุงเทพแล้ว หลวงลุงจึงแจ้งความประสงค์ของท่านให้ข้าพเจ้าทราบว่า ท่านพระครูปลัดฯวัดเลียบท่านมาตามให้ไปอยู่ด้วย ท่านบอกว่าคนจะมาอยู่ด้วยก็มี แต่ไม่รู้ใจเขา ส่วนมหาเคยอยู่ด้วยกันมาพอรู้จิตใจกันบ้าง จึงอยากให้ไปอยู่ด้วย ข้าพเจ้าตอบหลวงลุงในขณะนั้นว่า ผมจะคิดดูก่อน หลวงลุงจึงพูดต่อว่า ท่านอุตส่าห์มาตามถึง ๒ ครั้งแล้ว น่าจะไปอยู่กับท่านก่อน บ้านเราอยู่เมื่อไรก็ได้ แล้วท่านเล่าให้ฟังว่า “เมื่อสมัยข้ายังอายุพรรษาไม่มาก ท่านเจ้าคุณญาณไตรโลก (ฉาย วัดพนัญเชิง) ท่านชวนให้ข้าไปอยู่วัดพนัญเชิงด้วย ข้าห่วงหลวงพ่อ(กลั่น)ไปไม่ได้ มันก็อยู่แค่นี้แหละ” เมื่อหลวงลุงพูดจบทำให้ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าจะไม่ไปอยู่วัดราชบุรณะตามความประสงค์ของท่านพระครูปลัดฯก็คงจะขัดใจหลวงลุงอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านกล่าวด้วยความหวังดี หลังจากนั้นข้าพเจ้าจึงตัดสินใจมาอยู่วัดราชบุรณะ จวนใกล้วันเข้าพรรษาจึงเดินทางจากวัดพระญาติมาอยู่ที่วัดราชบุรณะในปีนั้น

การจำพรรษาในปี ๒๔๙๒ นั้น มีท่านพระครูปลัดฯ (พระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์) พระมหาประยงค์ (ลาสิกขาในเวลาต่อมา) พระพรหมมี จกฺกวโร (พระครูสุนทรกิจจารักษ์ปัจจุบัน) พระประยูร(ลาสิกขาในเวลาต่อมา) หลวงตาหม้อ (มรณภาพในเวลาต่อมา) พระสำราญ สามเณรกำแพง (กลับเวียงจันทน์) สามเณรทองสุก สามเณรเจริญ และข้าพเจ้ารวมพระภิกษุ ๗ รูป สามเณร ๓ รูป

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมา วัดราชบุรณะเริ่มจัดงานวัดเพื่อหารายได้สมทบทุนในการก่อสร้างปฏิสังขรณ์เป็นงานประจำปี โดยกำหนดงานทอดผ้าพระกฐิน ตั้งองค์พระกฐินให้ประชาชนร่วมบริจาคทอดผ้าพระกฐิน ปิดทองพระพุทธรูปของเก่าที่เหลืออยู่ที่วัด (๓ องค์)

พร้อมการลอยกระทงกลางเดือน ๑๒ งานขึ้นปีใหม่ วันที่ ๑ มกราคม และงานสงกรานต์เป็นงานประจำปี ครั้งละ ๗ วัน ทุกปี โดยท่านพระครูศีลขันธโสภิตพร้อมด้วยพระสงฆ์สามเณรและศิษย์วัดพระพิเรนทร์เป็นผู้ดำเนินการทุกครั้ง เพราะกำลังของพระสงฆ์สามเณรและศิษย์วัดราชบุรณะมีไม่เพียงพอ ในการจัดงานหารายได้แต่ละครั้งจะมีรายได้ประมาณ ๓๕,๐๐๐ บาท ถึง ๔๐,๐๐๐ บาท เป็นอย่างมาก ปีหนึ่ง ๆ มีงาน ๓ ครั้ง ประมาณรายได้ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเศษ การก่อสร้างจึงเป็นไปด้วยความลำบาก ทั้ง ๆ ที่กรรมการผู้ดำเนินการก็ตั้งใจจะก่อสร้างปฏิสังขรณ์

พ.ศ. ๒๔๙๓ ทางวัดโดยท่านพระครูศีลขันธโสภิตและพระครูปลัดฯ เริ่มก่อสร้างกุฎิสงฆ์คอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ๗ ละ ๓ ห้อง ตรงหน้าอนุสาวรีย์ (ญี่ปุ่น) เป็นหลังแรกและด้านหน้าตรงข้ามอีก ๑ หลังสิ้นค่าก่อสร้างหลังละประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๙๔ เริ่มสร้างกุฏิบริษัทไฟฟ้าคอร์เปอร์เรชั่น (การไฟฟ้าไทย) อุทิศ จากรากฐานอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งพระราชโมลี (ช้อน) อดีตเจ้าอาวาส ได้เริ่มไว้แต่ไม่สำเร็จ เหตุลาสิกขาไปเสียก่อน การสร้างกุฎิบริษัทไฟฟ้าไทยฯ หลังนี้สิ้นเงินค่าก่อสร้างประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๙๖ เริ่มจะก่อสร้างพระอุโบสถ โดยเสนอแบบแปลนแผนผังพระอุโบสถ ซึ่งเขียนแบบโดยคุณหลวงวิศาลศิลปกรรม จิตรกรอาวุโส ที่ปรึกษาของกรมศิลปากร ถวายสังฆมนตรีในสมัยนั้นเพื่อพิจารณา เพื่อขออนุมัติศาสนสมบัติของวัดมาดำเนินการก่อสร้าง ในช่วงนี้ทราบในภายหลังว่ามีนักธุรกิจประสงค์จะสร้างโรงภาพยนตร์และก่อสร้างอาคารพาณิชย์ในที่บริเวณหน้าวัดราชบุรณะขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยขอร้องให้พระครูปลัดฯย้ายวัดกลับไปอยู่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจะถวายเงินก้อนใหญ่ให้ไปสร้างวัดใหม่หรือจะทำอะไรก็แล้วแต่ประสงค์ แต่ท่านพระครูปลัดฯไม่สนองความปรารถนาดี ผลนี้กระเทือนมาถึงข้าพเจ้า โดยเวลาต่อมามีพระเถระท่านหนึ่ง (ขอสงวนนาม) มาพูดกับข้าพเจ้าซึ่งนั่งอยู่ที่โคนต้นอโศก (หน้าวิหารสมเด็จในปัจจุบัน ถูกตัดเมื่อสร้างวิหารสมเด็จ) ต่อหน้าท่านพระครูปลัดฯว่า เออนี่คุณมหา จังหวัดกาญจนบุรีขาดครูสอนพระปริยัติธรรม ต้องการให้คุณมหาไปช่วยสอนบาลี ข้าพเจ้าตอบปฏิเสธว่า ขณะนี้กระผมยังเรียนประโยค ป.ธ. ๙ อยู่ ขอเรียนไปก่อน เรื่องครูสอนก็จบลง ต่อจากนั้นไม่นานนักจำไม่ได้แน่ว่าเป็นเวลากี่เดือน คณะสังฆมนตรีมีบัญชาให้พระมหาเถระในคณะสังฆมนตรี ๒ รูป (ขอสงวนนาม) มาประชุมกรรมการวัดราชบุรณะและพระเณรวัดราชบุรณะเพื่อหาข้อมูลในการสร้างพระอุโบสถ โดยประชุมที่ตึกไฟฟ้าไทยฯ กรรมการฝ่ายพระมีพระศีลขันธโสภิต (พระครูศีลขันธโสภิต) พระครูปลัดฯเพียง ๒ รูป กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์มี ร.ต.อ.ชุบ นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ร.ต.อ.อุ่น โรจนวิสุทธิ์ พระวัดพระพิเรนทร์และพระวัด

ราชบุรณะรวมถึงข้าพเจ้าด้วย เริ่มประชุมเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ต่อจากนั้นประธานที่ประชุมกล่าวคำถามขึ้นว่า ทางวัดเลียบเสนอแบบแปลนจะสร้างอุโบสถเข้าไปยังคณะสังฆมนตรี ทางวัดมีเงินเท่าไร ท่านพระครูปลัดฯตอบว่า มีเงินอยู่ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาทเศษ ประธานพูดต่อว่า งบประมาณตั้ง ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท จะไปเอาเงินที่ไหน พระศีลขันธโสภิตตอบว่า ค่อยเป็นค่อยไปก็คงสำเร็จ ไม่มีที่ไหนที่มีเงินงบประมาณจนครบแล้วจึงเริ่มก่อสร้างต้องเริ่มสร้างก่อนจึงมีผู้มีศรัทธาแล้วก็เสร็จไปเอง ประธานจึงพูดว่า พระครูปลัดฯไปหาที่สร้างใหม่ดีกว่า ผมจะไปอยู่ด้วย พระครูปลัดฯไม่ตอบเพราะคงจะเห็นว่าพูดง่ายฟังยาก ทำไม่ได้และเป็นไปไม่ได้ พระศีลขันธโสภิตจึงพูดขึ้นว่า เวลานี้สร้างกุฏิไว้ ๓ หลังแล้ว พระมีที่อยู่แล้ว สมควรจะสร้างอุโบสถได้แล้ว คุณอุไรลักษณ์ พูดขึ้นว่า ขอประทานโทษ ดิฉันได้ทราบมาว่ามีพ่อค้าไปติดสินบนคณะสังฆมนตรีว่า ถ้าสร้างโรงหนังสร้างตึกได้จะถวายรถยนต์คณะสังฆมนตรีรูปละ ๑ คัน ประธานรีบปฏิเสธทันทีว่า ไม่จริง ๆ ไปเอาข่าวที่ไหนมา คุณอุไรลักษณ์ยังยืนยันว่า ได้ยินมาอย่างนี้ และประธานจึงเปลี่ยนเรื่องถามว่า พระครูปลัดฯเขาว่าแกขายอิฐหักกากปูนของวัดแล้วเอาเงินไปใช้หมดหรือ ทันทีที่พระครูปลัดฯจะตอบ พระศีลขันธโสภิตตอบว่า เรื่องขายอิฐหักกากปูนนี้ ผมเป็นกรรมการอยู่ด้วย เมื่อขายได้มาก็จ่ายเป็นค่าแรงคนงานบ้าง จ่ายเป็นค่าภัตตาหารแก่พระที่เฝ้าศาสนสมบัติของวัดบ้าง ส่วนที่เหลือก็ถวายเจ้าอาวาสที่วัดสุทัศนฯ มันเป็นเรื่องขัดประโยชน์ของผู้ซื้อกับผู้ซื้อกันเอง เรื่องก็จบไปนานแล้ว ส่วนสังฆมนตรีอีกรูปหนึ่งท่านนั่งฟังอยู่เฉย ๆ ไม่ปริปากพูดถามอะไรเลย ข้าพเจ้านั่งฟังด้วยความเห็นใจท่านพระครูปลัดฯที่ถูกถามแบบเหยียดหยามสบประมาท แต่ท่านก็มีบุญที่มีท่านเจ้าคุณพระศีลขันธโสภิตและคุณอุไรลักษณ์ช่วยแก้ต่างให้

ไม่ช้าไม่นานจากเหตุการณ์ประชุมสอบถามเรื่องการจะสร้างพระอุโบสถนี้ ก็มีเรื่องคณะสังฆมนตรีจะส่งพระเถระรูปหนึ่งในคณะสังฆมนตรีมาเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ ข่าวนี้จะจริงหรือไม่จริงไม่มีใครยืนยันได้ แต่ผู้ที่อุปถัมภ์บำรุงวัดราชบุรณะและพระเณรวัดราชบุรณะรู้กัน ทุกรูปทราบเรื่องนี้ เหตุจะเกิดเรื่องนี้อาจมาจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ แต่ที่แน่นอนนั้น วัดราชบุรณะยังมิได้แต่งตั้งเจ้าอาวาส เพราะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งใช้บังคับอยู่จนถึงขณะนั้น มิได้บังคับไว้ให้แต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในกำหนด ๑ ปี เหมือนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้ ผู้ที่ปวดร้าวเจ็บร้อนมากคือคุณโยมชื่น นิยมวานิช มารดาของเจ้าของบริษัทไนติงเกล–โอลิมปิค ผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดคนหนึ่ง เดินเข้า–ออกวัดไปมาแทบทุกวัน ให้กำลังใจท่านพระครูปลัดฯว่า ท่านพระครูไปไหนไม่ได้ ต้องอยู่ที่นี่ วัดนี้เราไม่ได้เป็นเจ้าของ แต่เราเริ่มขอมา เริ่มสร้างมา และขอร้องข้าพเจ้าต้องอยู่กับพระครูปลัดฯ ขัดข้องสิ่งใดให้บอกโยม ถ้าบิณฑบาตไม่ได้โยมจะส่งข้าวสารมาให้

เพราะในสมัยนั้นบิณฑบาตฝืดเคือง ญาติโยมมิได้มีศรัทธาใส่กันมากเหมือนสมัยนี้ เห็นจะเป็นเพราะเหตุต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา คุณโยมชื่นจึงถวายค่าภัตตาหารประจำแก่ท่านพระครูปลัดฯ และค่าภัตตาหารประจำเดือนแก่ข้าพเจ้าตั้งแต่บัดนั้นมา แม้คุณโยมชื่นจะถึงแก่กรรมไปแล้ว บุตรธิดาทุกคนก็ยังปฏิบัติตามมาจนถึงบัดนี้

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ นั้นเอง ทางวัดจึงเริ่มดำเนินการสร้างพระอุโบสถ โดยเถ้าแก่ฮ้อเป็นผู้รับเหมาค่าแรงเป็นตอน ๆ ท่านพระครูปลัดฯกับพระเณรในวัดช่วยกันทำอิฐบล็อกซีเมนต์เป็นอิฐก่อพระอุโบสถทั้งหลังจนแล้วเสร็จ กระเบื้องมุงหลังคาชั้นประธานทั้งหมดมุงด้วยกระเบื้องพระอุโบสถเก่าและพระวิหารคดที่เก็บรักษาไว้ ส่วนกระเบื้องระเบียงหลังคาต้องจัดซื้อใหม่เพราะกระเบื้องเก่าไม่เพียงพอ หน้าบันทั้ง ๔ ด้าน ด้านหน้าเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ซึ่งมีความหมายว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระอารามหลวง ด้านขวาเป็นรูปพระพรหมทรงหงส์มีความหมายถึงพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา ความรักใคร่ กรุณา ความสงสารมุ่งช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และอุเบกขา ความวางเฉย ในเมื่อถึงคราวต้องวางเฉย มีพญาหงส์เหมราชเป็นพาหนะ ด้านซ้ายเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ วิสสุกรรมเทพบุตรและมาตุลีเทพบุตร มีความหมายถึงผู้ที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์แก่สังคม เวลาสิ้นชีพแล้วไปเกิดเป็นจอมเทพยดาและเทวดา เพราะบุญที่ทำไว้ ด้านหลังเป็นรูปสันดุสิตบรมโพธิสัตว์ประทับอยู่ในวิมาน เทวดาในหมื่นจักรวาลอัญเชิญอุบัติในมนุษย์โลก มีความหมายถึงพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญพระบารมีบริบูรณ์เต็มที่แล้วจะขึ้นไปอุบัติในชั้นดุสิตเทวโลกและจะจุติลงมาเกิดยังมนุษย์โลก เพื่อนำสัตว์โลกให้พ้นความทุกข์ จิตรกรรมทั้งภาพและลายกนก เป็นฝีมือของคุณสง่า มะยุระ เจ้าของภู่กันไทย ออกแบบโดยมิได้คิดค่าแรง ส่วนภาพรูปปั้นเป็นฝีมือของนายฟู อนันตวงศ์ เปรียญ การปั้นลวดลายเป็นฝีมือของนายยู้จิน (จำแซ่ไม่ได้) ซุ้มประตูและหน้าต่างทุกช่องเป็นความคิดและฝีมือของคุณสง่า มะยุระ ทั้งสิ้นโดยไม่ได้คิดค่าแรงเช่นเดียวกัน การปั้นภาพและกนกลวดลายเครื่องประกอบเป็นฝีมือมหาฟูและคนงาน ทางวัดจัดดำเนินการอยู่ประมาณ ๑๕ ปี จึงแล้วเสร็จ

พระประธานในพระอุโบสถพระนามว่า พระพุทธมหาราช ประสาธน์สุข นิรทุกข์ นิรโศก นิรโรค นิรภัย ไตรโลกนาถ บรมศาสดา อนาวรญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ภัทรมหาราช เสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถ ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๐๓ แล้วทรงเททองหล่อพระเกศรัศมีและองค์พระ เวลา ๐๙.๓๐ น. ในขณะทรงเททอง พอทองเต็มองค์พระ ทองรั่วทั่วองค์พระประมาณ ๒-๓ จุด เหตุเพราะนายช่างรื้อหุ่นแล้วไม่มีเวลาพันหุ่นและยาหุ่นให้เรียบร้อย (เข้าใจว่าเหล็กรัดหุ่นขยายตัวได้) เพราะทรงยก

ช่อฟ้าเสร็จแล้วทรงเททองหล่อพระเกศรัศมีพระองค์พระติดต่อกันไป ในการหล่อครั้งนี้องค์พระติดทั้งองค์ มีเสียงโปร่งภายในเพราะไม่มีเนื้อทอง คงได้สมบูรณ์แต่พระเกศรัศมีเท่านั้น ถ้าจะคงไว้เช่นนั้นแล้วใช้รักสมุกลงถมไล้ทาก็คงจะใช้ได้ แต่ความกังวลใจว่าเททองไม่เต็มองค์ยังมีอยู่ตลอดเวลา ทางวัดจึงปรึกษากับนายช่างเล็ก บ้านหน้าวัดวิเศษการบดี ซึ่งเป็นผู้รับจ้างหล่อจัดการขึ้นหุ่นหล่อใหม่ กำหนดวันกลางเดือน ๖ เวลารุ่งอรุณเป็นเวลาเททอง มีเวลาประมาณ ๓ เดือน ในการหล่อครั้งนี้ต้องใช้ความเร่งรีบและความพยายามมาก เริ่มขึ้นหุ่นต้องใช้อั้งโล่ตั้งรอบ ๆ หุ่น ใช้สังกะสีปิดวงรอบ ๆ หุ่น เพื่อให้ดินหุ่นแห้งเร็ว เมื่อสางหุ่นได้ที่แล้วจึงเริ่มลงขี้ผึ้งแต่งขี้ผึ้ง ในขณะที่แต่งหุ่นอยู่นั้นมีจีนชราท่านหนึ่งอยู่ถนนทรงวาดมาช่วยติชมอยู่ตลอดเวลา โดยกล่าวว่า “เราเสียเวลาถึงจะเป็นเดือนเป็นปีไม่เป็นไร เพราะพระอยู่ไปหลายร้อยหลายพันปี” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ประทับใจข้าพเจ้าและนายช่างเล็กมาก เมื่อแต่งหุ่นได้ที่แล้วจึงเข้าดินด้วยความระมัดระวังเต็มที่ (ใช้เหล็กถี่) เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน ๖ ประกอบพิธีเททองในเวลาได้อรุณพอดีเมื่อเททองเสร็จแล้วประมาณราว ๕ โมงเย็นจึงจัดการทุบหุ่น ปรากฏว่าสวยงามที่ชำรุดต้องซ่อมอุดใหม่ขนาดเท่าเมล็ดข้าวโพดก็ไม่มี

ส่วนพระหัตถ์ขวาตั้งแต่ข้อพระหัตถ์ลงไปถึงปลายพระองคุลีทั้ง ๕ นิ้ว ทองไม่วิ่ง เททองไม่ติด แต่ทำให้ผู้อยู่ในที่นั้นมีท่านเจ้าคุณพระคุณาจารวัตร (พระครูปลัดฯ) ข้าพเจ้า และใคร ๆ อีกหลายคนแสดงความตื่นเต้นและดีใจว่า เราจะได้ประกอบพิธีเททองอีกเป็นครั้งที่ ๓ ครั้นถึงเดือน ๙ ขึ้น ๙ ค่ำ จึงประกอบพิธีเททองข้อพระหัตถ์อีก เป็นครั้งที่ ๓ ครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยดีทุกประการ ทำให้ระลึกเสมอว่า พระพุทธมหาราช มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ต้องเททองหล่อถึง ๓ ครั้ง เมื่อจัดการแต่งผิวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงเชิญขึ้นประจำพระอุโบสถบูชาสักการะตลอดมา ส่วนฐานชุกชีที่ประดิษฐานนั้น ท่านเจ้าคุณกับข้าพเจ้าปรึกษากันเห็นชอบที่จะสร้างเป็นเรือนแก้วแบบพระโคนสมอ ซึ่งไม่เคยมีวัดใดแห่งใดสร้างมาก่อนจึงมอบหมายให้คุณสง่า มะยุระ เป็นผู้ขยายแบบ ส่วนการปั้นก็คงเป็นมหาฟูกับคนงานเช่นเดิม

พระอุโบสถ พระพุทธมหาราชพระประธานในพระอุโบสถ พระอัครสาวกทั้ง ๒ องค์ และเรือนแก้วพร้อมฐานชุกชี ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ ๑๕ ปี จึงสำเร็จเรียบร้อย

ในระหว่างการดำเนินการสร้างพระอุโบสถอยู่นั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ท่านพระครูปลัดฯ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ และในปลายปีนั้นเอง คือ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ **พระคุณาจารวัตร** เป็นการยังความปลาบปลื้มปีติโสมนัสให้เกิดแก่ท่านเองตลอดจนญาติมิตรศิษยานุศิษย์ ท่านที่เคารพนับถือและญาติโยมผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดราชบุรณะ

เรื่องต่อไปนี้เป็นเรื่องที่ทางวัดเสียหายซึ่งไม่ควรที่ข้าพเจ้าจะเสียเวลาเขียน แต่ควรที่พระเณรวัดราชบุรณะที่อยู่ในภายหลัง หรือเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะในกาลต่อไปข้างหน้าควรจะได้ทราบถึงส่วนได้ส่วนเสียของวัด ระมัดระวังการจัดประโยชน์ในที่ที่มีประโยชน์ ไม่ให้เกิดความยุ่งยากและเกิดการเสียหายดังท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ อดีตเจ้าอาวาส เคยประสบมาแล้ว ข้าพเจ้าจำเรื่องได้ แต่จำ พ.ศ.ที่เรื่องเกิดไม่ได้แน่นอน เพราะมิได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ในราว พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๓ มีนายตำรวจท่านหนึ่ง (ชื่อ พ.ส.) นอกราชการเป็นนักธุรกิจ โดยขอเช่าที่วัดราชบุรณะปลูกอาคารพาณิชย์ มีกำหนดเวลาเช่า ๑๒ ปี ในเนื้อที่ประมาณ ๔๐ ห้อง โดยมีเงินบำรุงวัดก้อนหนึ่ง จำนวน .... เมื่อทำสัญญาแล้วโดยชำระเงินครึ่งของจำนวนเงินที่ตกลง จะชำระให้เสร็จสิ้นครบจำนวนต่อเมื่อวัดส่งที่ทั้งหมดให้เรียบร้อยเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ติดริมถนนตรงข้าม ร.ร.สวนกุหลาบวิทยาลัยและเพาะช่างในปัจจุบัน ในที่แปลงที่เช่านั้นมีผู้บุกรุกเข้าอยู่อาศัยบ้าง คนงานก่อสร้างของบริษัท (พ.ส.) ก่อสร้างปลูกบ้างเมื่อทางบริษัททำการก่อสร้างที่ริมถนนเสร็จแล้วเป็นอาคารตึกแถวสองชั้น มีความเหมาะสมในสมัยนั้น จึงทำสัญญาเช่าช่วงให้บุคคลอื่นเข้าอยู่อาศัยทำการค้าได้ ส่วนพื้นที่ที่เหลือที่มีคนอยู่อาศัยอยู่เต็มพื้นที่ ทางบริษัทจึงส่งโนติ๊สให้ทางวัดส่งที่ให้เต็มตามสัญญา ทางวัดก็ชี้ว่าคนที่เข้ามาปลูกอยู่อาศัยก็เป็นคนของบริษัทฯ(ที่ส่วนนี้อยู่ด้านหลังของอาคารพาณิชย์ค้าขายไม่ได้ ได้แต่อยู่อาศัย) เรื่องก็เงียบไป พอใกล้จะหมดสัญญาทางบริษัทฟ้องศาลขอให้ศาลบังคับให้วัดส่งที่ให้ ทางวัดก็แถลงศาลว่า ผู้เช่าก่อนจะทำสัญญาก็รู้อยู่แล้วว่าที่ไม่ปลอดภาระ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้วัดส่งที่ให้บริษัทฯ ถ้าส่งไม่ได้ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บริษัทเป็นเงิน.....ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยยกฟ้อง ศาลฎีกาวินิจฉัยให้วัดส่งที่ ถ้าส่งที่ไม่ได้ให้ใช้ค่าเสียหายแก่บริษัทฯตามศาลชั้นต้นตกลงในที่สุดวัดแพ้คดี ต้องส่งที่หรือใช้เงินคืนแก่บริษัท

เมื่อทางวัดไม่สามารถส่งที่ให้แก่บริษัทรับเหมาก่อสร้างได้ บริษัทฯฟ้องเรียกเงินจากวัด ทางวัดก็แพ้คดีบริษัทเหมาก่อสร้างอีกถึง ๒ ศาล ต้องจ่ายค่าเสียหายแก่บริษัทฯ การจะเอาเงินผลประโยชน์หรือเงินการกุศลของวัดมาใช้เป็นค่าเสียหายแก่บริษัทฯนั้น ก็ทำไม่ได้เพราะผิดพระวินัย การจะไม่ใช้ค่าเสียหายก็ทำไม่ได้เพราะผิดคำสั่งศาล ท่านบ่นกับข้าพเจ้าว่า **เราโง่กว่าเขา เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง แต่กระดูกแขวนคอ** ท่านบ่นทำนองนี้อยู่หลายครั้งหลายหน เพราะเป็นสำนวนเก่า ถึงดังนั้นก็หนีความยุ่งยากไม่พ้น ต้องยุ่งอีกจนได้

ต่อมามีผู้แจ้งความหวังดีต่อวัดเสนอการปรับปรุงสลัมวัดเลียบ เวลานั้นมีผู้ไม่มีที่อยู่อาศัยบุกรุกเข้าไปอยู่โดยพลการจำนวนมาก มีบุคคลทุกอาชีพ บางคนรับราชการ บางคนเป็นข้าราชการบำนาญ บางคนยังไม่มีงานมีการเป็นหลักฐาน บางคนเป็นนักร้องนักแสดงก็ยังเข้าไป

อยู่อาศัยในสลัมวัดเลียบนี้ ผู้หวังดีนี้มีชื่อว่า ย.ต. ตั้งชื่อบริษัทรับเหมาก่อสร้างว่าบริษัทย.ต. ก่อสร้างจะรับดำเนินการ จำเค้าได้ว่าเป็นปี พ.ศ. ๒๔๙๗ – ๒๔๙๘ แบ่งพื้นที่เป็น ๔ ส่วน คือ แปลงที่ ๑ – ๒ – ๓ – ๔ มีผู้จัดการเป็นแผนก ๆ แผนกหนึ่งจัดชดใช้เงินในการรื้อถอนโยกย้าย แผนกหนึ่งเกี่ยวกับเทศบาลและเจ้าหน้าที่ แผนกหนึ่งจัดการเกี่ยวกับกฎหมาย เงินบำรุงวัดข้าพเจ้าได้รับคำบอกเล่าว่าจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ทางวัดรับเงินมาประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ยังเหลือเงินอีกจำนวน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท ทางบริษัทก่อสร้างลงมือดำเนินการก่อสร้างในพื้นที่แปลงที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ตามลำดับที่ตกลงไว้ ส่วนแปลงที่ ๔ เพิ่งจะครบสัญญาเช่า ๑๒ ปี เป็นตึก ๒ ชั้นที่ทางวัดแพ้คดี และต้องใช้เงินตามคำสั่งศาลให้แก่บริษัทพ.ส.ก่อสร้าง เมื่อทางวัดได้เงินตามงวดในจำนวน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท มาจากบริษัทย.ต.ก่อสร้าง จึงใช้หนี้ที่วัดต้องให้ตามคำสั่งศาลแก่บริษัทพ.ส.ก่อสร้างจำนวนเงิน...... ข้อผูกพันเรื่องที่ดินระหว่างวัดกับบริษัทพ.ส.ก่อสร้างจึงหมดไป เป็นการลดความทุกข์ของเจ้าอาวาสไปเปราะหนึ่ง

เมื่อทางบริษัทจัดสร้างแปลงที่ ๓ จะเสร็จจึงเตือนทางวัดให้ส่งที่แปลงที่ ๔ ให้บริษัท ทางวัดเห็นว่าผู้เช่าตึก ๒๐ ห้องของวัดหมดสัญญาแล้ว จึงบอกเลิกสัญญาแก่ผู้เช่า เมื่อผู้เช่าถูกบอกเลิกสัญญาได้รับความเดือดร้อน จึงหาหนทางระงับความเดือดร้อนโดยลงชื่อกันทุกห้องเสนอนายกรัฐมนตรีขอให้หาทางระงับความเดือดร้อนของพวกเขา นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นคือ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ จึงมีคำสั่งถึงกรมการศาสนาให้หาทางระงับความเดือดร้อนของประชาชน อธิบดีกรมการศาสนาจึงมอบเรื่องให้นายพร มากวงศ์ นิติกรของกรมฯ ในสมัยนั้นไปศึกษาข้อมูล นิติกรศึกษาข้อมูลแล้วได้ความว่า วัดมีสัญญาผูกพันกับบริษัทย.ต. ก่อสร้างจะต้องส่งที่แปลงนี้ให้ผู้รับเหมา ถ้าส่งไม่ได้วัดจะต้องรับผิดชอบค่าเสียหายตึก ๒๐ ห้องที่วัดให้สัญญาไว้ ผู้รับเหมาบริษัทพ.ส.ก่อสร้างให้สัญญากับผู้เช่ามีกำหนด ๑๒ ปี สัญญาหมดอายุแล้วประชาชนจะได้รับความเดือดร้อน เพราะจะต้องหาที่อยู่อาศัยใหม่ ตึกสร้างมาเพียง ๑๒ ปี สภาพยังอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่มีอันตราย ยังไม่ควรจะรื้อทิ้ง ถ้าวัดรื้อตึกแถว ๒๐ ห้องเป็นการทำลายศาสนสมบัติของวัด

ในขณะที่ทางวัดมอบอำนาจให้ทนายความยื่นฟ้องผู้อยู่อาศัยให้ส่งคืนที่เช่าแก่วัด ผู้เช่าทั้งหมดร้องเรียนอธิบดีขอให้อธิบดีเป็นผู้ขอร้องให้ทางวัดผ่อนผันให้ผู้เช่าได้ทำหนังสือสัญญาเช่าเพื่อเขาทั้งหลายจักได้อยู่อาศัยต่อไป ทางวัดยืนยันว่าวัดมีภาระจะต้องส่งที่ให้แก่บริษัทย.ต. ก่อสร้าง ทางนิติกรจึงหาหลักฐานต่าง ๆ เพื่อจะบีบทางวัด ผลปรากฏว่านิติกรไปค้นพบหนังสือที่ทางวัดทำถึงอธิบดีกรมการศาสนา เพื่อขอโฉนดที่ดินของทางวัดไปตรวจสอบพื้นที่ แต่ปรากฏว่าทางวัดนำไปประกอบหลักฐานการจดทะเบียนกับผู้รับเหมาก่อสร้างจึงรวมเรื่องการฟ้องขับไล่

ผู้อยู่อาศัย ๒๐ ห้อง การจะทำลายศาสนสมบัติของวัดในเวลาที่ยังไม่สมควร เพราะยังใช้การได้ดีและการแจ้งเท็จเกี่ยวกับทางวัดขอโฉนดที่ดินของวัดไปประกอบหลักฐานการจดทะเบียนในการทำสัญญากับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง พร้อมทั้งบันทึกของ พณฯ นายกรัฐมนตรีที่มีบัญชามายังกรมการศาสนาให้หาทางระงับความเดือดร้อนของประชาชน เสนอเจ้าคณะจังหวัดพระนครเพื่อพิจารณาดำเนินการแล้วนายพร มากวงศ์ นิติกรแจ้งกับข้าพเจ้าว่า ถ้าเหตุการณ์เกิดเปลี่ยนแปลงขึ้นในขณะนี้โดยท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสจะถูกสั่งพักจากตำแหน่งเจ้าอาวาสเพราะความบกพร่องหลายเรื่อง ท่านมหาจะต้องรับตำแหน่งรักษาการไว้ก่อน ข้าพเจ้าตอบนายพร มากวงศ์ ทันทีว่า ฉันรับงานนี้ไม่ได้เด็ดขาด เพราะไม่มีความสามารถและไม่เคยคิดมาก่อน ที่สำคัญยิ่งนั้น คนที่ไม่รู้เรื่องภายในว่าเป็นอย่างไร เขาจะลงโทษว่าฉันวางแผนโค่นเจ้าอาวาส วัดต่าง ๆ ที่สมภารมีเรื่องถูกปลดถูกถอด ชาวบ้านชาววัดทั่วไปมักจะพูดกันว่า เจ้าอาวาสไม่ถูกกับรอง หรือไม่ถูกกับผู้ช่วย เอาเรื่องที่เป็นเรื่องบ้างไม่เป็นเรื่องบ้างมาฟ้องร้องเจ้าคณะให้ลงโทษเจ้าอาวาสจึงถูกลงโทษ ถ้าท่านเจ้าคุณถูกสั่งพักหรือสั่งปลดเมื่อไร ฉันต้องรีบขนของกลับบ้านทันที เพราะถ้าไม่เช่นนั้นจะถูกกล่าวโทษทันทีว่าเป็นผู้วางแผนโค่นท่านเจ้าคุณ เมื่อข้าพเจ้าค้านคุณพร ทำให้คุณพรออกอุทานว่า อือ? ก็จริงเหมือนกัน เหตุผลของท่านน่าฟัง แล้วข้าพเจ้าขอร้องคุณพรว่า อย่าให้มีเรื่องสั่งพักหรือสั่งถอดเลย เพราะท่านทำไปก็เพราะการชี้แนะของคนอื่นหรือทนายความเท่านั้น คุยเรื่องนั้น ๆ พอสมควรแล้วคุณพรก็ลากลับไป

จากนั้นมาเวลาล่วงเลยมาอีกหลายวัน จำได้ว่าเป็นระหว่างมีงานประจำปีของวัด ท่านเจ้าคณะจังหวัดพระนครโทรศัพท์เรียกข้าพเจ้าไปพบที่วัดสามพระยา แจ้งให้ทราบว่า อธิบดีกรมการศาสนาส่งเรื่องชาวห้องแถววัดเลียบร้องเรียนไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี ขอให้ระงับความเดือดร้อนของพวกเขามายังเจ้าคณะจังหวัดพระนคร แล้วท่านถามข้าพเจ้าว่ารู้เห็นเรื่องนี้กับเขาหรือเปล่า ข้าพเจ้าเรียนตอบทันทีว่า กระผมไม่ได้ยุ่งเกี่ยวเลยแม้แต่น้อย ท่านเจ้าคุณ (พระคุณาจารวัตร) กับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง และทนายความจัดการกันเอง ท่านเจ้าคณะจังหวัดพระนครชี้ต่อไปว่า เรื่องนี้หนัก เพราะเวลานี้กฎหมายให้โอกาสแก่ผู้อยู่อาศัย (คงจะหมายถึงผู้เช่า) ถ้าฟ้าผ่าลงมาไม่รู้จะทำอย่างไรกัน (คงจะหมายถึง พณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ นายกรัฐมนตรี สั่งลงมาอย่างใดต้องปฏิบัติอย่างนั้น เช่น กรณีไฟไหม้ หรือค้าฝิ่น เป็นต้น สั่งประหารผู้กระทำผิดเรื่องนั้น ๆ ข้าพเจ้ารับผิดชอบแต่ผู้เดียว) ข้าพเจ้าจึงเรียนถามท่านในฐานะท่านเป็นครูอาจารย์ของข้าพเจ้ามาก่อนว่า พระเดชพระคุณจะให้ท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสปฏิบัติอย่างไร ท่านตอบว่า ถอนฟ้องเสียก็แล้วกัน เรื่องอื่น (คงจะหมายถึงวัดผิดสัญญากับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง) ค่อยว่ากันทีหลัง ให้พวกร้องเรียนสงบเสียที เมื่อท่านให้นัยอย่างนั้นจบแล้วข้าพเจ้าก็ลากลับ

เมื่อมาถึงวัดราชบุรณะเวลาประมาณ ๒ ทุ่มกว่า ข้าพเจ้าก็เล่าเรื่องที่เจ้าคณะจังหวัดเรียกไปพบให้ท่านเจ้าคุณฯฟังจนตลอดเรื่อง แล้วท่านจึงปรึกษาข้าพเจ้าว่า แล้วมหาเห็นว่าจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าจึงเรียนท่านว่า ควรปฏิบัติตามความเห็นของผู้บังคับบัญชา เมื่อเราปฏิบัติตามแล้ว ถ้าผิดท่านก็คงช่วยชี้แนะ ถ้าเราไม่ปฏิบัติตาม ไม่ผิดก็เพียงแค่เสมอตัว ถ้าผิดคงจะเกิดการเสียหายร้ายแรง แล้วท่านจึงให้ข้าพเจ้าร่างหนังสือถอนฟ้องคดีขับไล่ชาวห้องแถวทั้งหมดขึ้นในขณะนั้น เมื่อร่างหนังสือเสร็จแล้วจึงไปนิมนต์หลวงพ่อวัดพระพิเรนทร์ เวลานั้นนัยว่าจะดำรงตำแหน่งพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชศีลโสภิต พ.ต.ต. ชุบ คุณหญิงอุไรลักษณ์ ชาญกิล และ ร.ต.อ. หมื่นสงวน โรจนวิสุทธิ์ ไวยาวัจกรให้มารับทราบ ทุกท่านเห็นชอบ รุ่งเช้านำหนังสือไปถอนฟ้องทันที เมื่อถอนฟ้องแล้ว เรื่องร้องเรียนก็สงบทันที ชาวห้องแถวก็เข้ามาในวัด เลิกมองวัดในทางลบ แม้บริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่แสดงการโกรธเคือง คงอยู่อย่างสงบทุกฝ่าย

ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๑ ห้องแถว ๑ ห้องในจำนวน ๒๐ ห้องเกิดไฟไหม้ ผู้เช่าต้องหมดสัญญากับทางวัด ทางวัดจึงเตรียมดำเนินการก่อสร้างตอกเข็มครองรากขึ้น โดยอาศัยระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการปลูกสร้างอาคารในที่วัดหรือที่ซึ่งขึ้นต่อวัด พ.ศ. ๒๕๑๐ พอเริ่มดำเนินการทางบริษัทย.ต.ก่อสร้างก็ฟ้องศาลขอให้ศาลบังคับให้วัดส่งที่ให้บริษัท ศาลชี้แนะให้วัดส่งที่ให้บริษัทย.ต.ก่อสร้าง ถึงจะมีระเบียบมหาเถรสมาคมบังคับ แต่ระเบียบออกมาภายหลังสัญญาจึงลบล้างสัญญาที่ทำไว้ไม่ได้ ทางชาวห้องแถว เห็นว่าทางวัดได้ช่วยเหลือผ่อนคลายมามากพอสมควรแล้ว จึงยอมเจรจากับทางบริษัท โดยให้ทางวัดเป็นกลางในการเจรจาผลสุดท้ายตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยโดยทางบริษัทลดค่าก่อสร้างลงมาบ้าง และผู้อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นไปบ้าง และวัดลดผลประโยชน์ที่ทางวัดจะพึงได้รับลงบ้าง เรื่องการเจรจาก็ยุติด้วยดี

เรื่องวัดราชบุรณะที่ยังมิได้เขียนไว้ในที่นี้อีกหลายเรื่อง เพราะหมดเวลาเขียนแต่พอสรุปได้ว่าท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) ท่านมีความตั้งใจในการที่จะอยู่ที่วัดราชบุรณะ ระเบิดลงก็ไม่หนี ให้ไปอยู่วัดสุทัศน์ฯก็ไม่ไป ให้กลับจังหวัดสุพรรณก็ไม่กลับมีเรื่องทุกข์ทรมานอย่างไรก็ทนอยู่ อยู่จนกระทั่งกู้วัดราชบุรณะซึ่งเคยเป็นพระอารามหลวงมาก่อน ให้คงสภาพเป็นพระอารามหลวงต่อไป สิ่งก่อสร้างทั้งหลายถึงแม้จะไม่มีมากมายเหมือนวัดราชบุรณะในอดีต แต่วัดราชบุรณะในปัจจุบันนี้ ท่านก็ดำเนินการสร้างกุฏิสงฆ์ พระอุโบสถพระวิหารคดสกัดด้านหน้าด้านหลัง และศาลาการเปรียญพร้อมทั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมจนหมดที่ก่อสร้างภายในวัด ท่านจะมีความผูกพันมาแต่อดีตชาติ หรือมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งอย่างใดสุดที่จะคาดคะเนได้ ท่านเคยพูดกับข้าพเจ้าว่า เล่ากันมาว่าวัดนี้ (วัดราชบุรณะ) สร้าง

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา จีนเลี้ยบเป็นผู้สร้าง ในชั้นต้นเรียกว่า **วัดจีนเลี้ยบ** ต่อมาคำว่าจีนหายไปคงเหลือแต่คำว่าเลี้ยบ ต่อมาคำว่าเลี้ยบเพี้ยนไปเป็นเลียบ จึงเป็น**วัดเลียบ** เรียกกันมาเป็นเวลายาวนานจนติดปาก

อุปนิสัย ท่านโกรธง่าย หายเร็ว ไม่มีพยาบาทอาฆาต ลืมเรื่องที่เกิดขึ้นง่าย ไม่จองเวรกับใคร มีเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นสัตว์อื่นตลอดเวลา ไม่ตระหนี่เหนียวแน่น บางครั้งการใช้จ่ายค่อนข้างเกินพอดี มีความรักเด็กชอบเลี้ยงเด็ก เด็กที่ท่านเลี้ยงไว้เจริญเติบโตมีหน้าที่การงานแล้วหลายคน

ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม มีพระเปรียญสอบประโยค ป.ธ. ๙ ได้ในสำนักวัดราชบุรณะในสมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาส จำนวน ๑๒ รูป คือ

๑) พระมหานิยม ฐานิสฺสโร
๒) พระมหาสมหมาย โชติปาโล
๓) พระมหาประมวล ปญฺญวฑฺฒโน
๔) พระมหาชนะ ธมฺมทฺธโช
๕) พระมหาทวี อภโย
๖) พระมหาปรีชา อภิวณฺโณ
๗) พระมหาสฤษดิ์ สิริธโร
๘) พระมหามานพ นาถสีโล
๙) พระมหาวีระ วรปญฺโญ
๑๐) พระมหาอุทิศ อุทิตเมธี
๑๑) พระมหาเกษม เขมพนฺโธ
๑๒) พระมหาโสภณ ชินวํโส

ข้าพเจ้าระลึกเสมอว่า การที่ข้าพเจ้าจะมีโอกาสเรียนบาลีจบหลักสูตรก็เพราะการชักชวนของท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ ถ้าหากข้าพเจ้าไม่มาอยู่วัดราชบุรณะตามคำขอร้องของท่าน ก็คงหยุดอยู่แค่ ป.ธ. ๗ เท่านั้น เมื่อมีหน้าที่การงานรับภาระพระพุทธศาสนา ในตำแหน่งพระสังฆาธิการมาถึงปัจจุบันนี้ ก็เพราะท่านเป็นพื้นฐานรองรับ ช่วยเหลือ อุปถัมภ์มาตั้งแต่ต้น หากไม่มาตามคำขอร้องของท่านคงอยู่ที่วัดพระญาติ จ.อยุธยา อย่างดีก็เพียงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะชั้นใดชั้นหนึ่งในส่วนภูมิภาคเท่านั้น ท่านเจ้าคุณถึงมีพระคุณแก่ข้าพเจ้าล้นเหลือนับประมาณไม่ได้

ท่านเจ้าคุณพระราชพฤฒาจารย์ เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงตลอดเวลา ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนจะมีบ้างก็ในคราวเปลี่ยนอากาศประจำปี เป็นไข้หวัดเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วก็หายเป็นปกติ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ อาพาธด้วยโรคต่อมลูกหมากโต ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลเดชา พญาไท ประมาณ ๗ วันก็หายเป็นปกติ หลังจากนั้นมิได้เป็นอะไรอีก

ต่อมาเมื่ออายุย่าง ๙๒ ปี โรคชราตามภาวะของคนชราปรากฏชัดเจน โดยตาฝ้าฟางหูตึงต้องพูดดัง ฉันอาหารน้อย ประสาทเสื่อม นอกจากคนใกล้ชิด จำใครไม่ค่อยได้ ในขณะอาพาธอยู่ที่โรงพยาบาลเดชา ข้าพเจ้าไปเยี่ยมแต่ละครั้ง บางครั้งท่านก็จำได้ บางครั้งท่านก็จำไม่ได้ ต้องรายงานตัวเองย้ำ ๒-๓ ครั้ง ท่านจึงจำได้และมักจะถามว่ามาเมื่อไร ในครั้งที่ใกล้จะ

มรณภาพท่านลืมตาขึ้นแล้วพูดภาษาจีน เพราะท่านมีความชำนาญมาก ข้าพเจ้าจึงเรียนท่านว่า ผมวัดชนะ ๆ แล้วท่านก็ถามว่า มาเมื่อไร ข้าพเจ้าก็เรียนตอบว่า มาถึงเดี๋ยวนี้ แล้วท่านก็ยิ้มออกมา แสดงว่าท่านมีอารมณ์ดี ไม่มีอาการปวดเมื่อย แล้วท่านพูดต่ออีกสองสามคำ แต่ฟังไม่ได้ความชัดเจน ในการที่ท่านอาพาธอยู่ที่โรงพยาบาลเดชานั้น มีเณรและเด็กเฝ้าปฏิบัติประจำอยู่ตลอดเวลา เวลาเย็นหรือกลางคืนพระเณรวัดราชบุรณะและญาติโยมที่เคารพนับถือว่างจากการงานก็ไปเยี่ยมท่านเป็นประจำ ทำให้ท่านมีความสุขใจ แต่ส่วนร่างกายกำลังคงจะน้อยลง ๆ ทุกวัน วาระสุดท้ายคือวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๓๕ ก็มาถึง ท่านก็ละทิ้งสังขารอันเก่าคร่ำคร่าเพราะชรา เดินทางไปสู่โลกอื่น ตามธรรมดาของสังขารทั่วไป ไม่มีสิ่งใดจะห้ามกันได้

ชีวิตทุกชีวิต เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ต้องแก่ ต้องเจ็บ มีสุข มีทุกข์ ดีใจ เสียใจ ร้องไห้ ร่ำไร รำพัน ต้องจากสิ่งที่รักสิ่งที่ชอบใจ และตายในที่สุดของชีวิต ทุกรูปทุกนามเช่นนี้.

สมเด็จพระมหาธีราจารย์.

(สมเด็จพระมหาธีราจารย์)
วัดชนะสงคราม
๑๕ มี.ค. ๓๘

พฤษภกาสร　　อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง　　สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย　　มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี　　ประดับไว้ในโลกา

พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชตฺเถร)

เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

ประวัติสังเขป

พระราชพฤฒาจารย์

เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร
แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

* * *

๑. ชาติภูมิ

พระราชพฤฒาจารย์ นามเดิม เชียง นามสกุล วัฒนวิโรจน์ เกิดเมื่อ ๑ $\overset{๕}{\text{ฯ}}$ ๗ ค่ำ ปีกุน ตรงกับวันที่ ๑๔ เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๒ บิดาชื่อ นายโปจิว มารดาชื่อ นางทู่ วัฒนวิโรจน์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีน้องสาวและน้องชายร่วมบิดาและมารดาเดียวกัน จำนวน ๕ ท่านคือ

๑. พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง วัฒนวิโรจน์)
๒. นางสาวส้มลิ้ม วัฒนวิโรจน์
๓. นายซุ้ยลิ้ม วัฒนวิโรจน์
๔. นายซุ้ยเลี้ยง วัฒนวิโรจน์
๕. นายซุ้ยอิ้ม วัฒนวิโรจน์

๒. บรรพชาอุปสมบท

บรรพชา อุปสมบทเมื่อวันที่ ๔ $\underset{๗}{\text{ฯ}}$ ๖ ค่ำ ปีจอ ตรงกับวันที่ ๑๗ เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ ณ วัดบ้านกล้วย ตำบลบ้านไร่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีพระครูธรรมสารรักษา วัดดอนบุบผาราม ตำบลบ้านไร่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการนาก วัดดอนบุบผารามเป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการลอย วัดบ้านกล้วย เป็นพระอนุสาวนาจารย์สำเร็จการอุปสมบท เวลา ๑๔.๐๕ น.

ในปี พ.ศ.๒๔๖๗ ได้ย้ายเข้ามาจำพรรษาอยู่ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร

๓. วิทยฐานะ

พ.ศ.๒๔๕๖ สำเร็จวิชาสามัญชั้นประถมปีที่ ๔ ณ โรงเรียนวัดดอนบุบผาราม ต.บ้านไร่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ.๒๔๗๓ สอบได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดราชบุรณราชวรวิหาร กรุงเทพ มหานคร

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ มีความชำนาญในนวกรรม วิจิตรกรรม และปฏิมากรรม

๔. หน้าที่การงาน

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ ได้รับภารกิจปฏิบัติงานจากคณะสงฆ์ในตำแหน่งและหน้าที่ต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๔.๑ ด้านการปกครอง

พ.ศ.๒๔๗๔ ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าคณะ ๑๔ วัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๔๗๙ ได้รับตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๔๘๐ ได้รับตำแหน่งเป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ.๒๔๘๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นสาธารณูปการ อำเภอพระนคร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.๒๔๘๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาดูแลสมบัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๔๙๑ เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๔๙๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๕๑๖ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์

๔.๒ ด้านการศึกษา

พ.ศ.๒๔๘๕ เป็นผู้ช่วยเจ้าสำนักเรียนวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๔๙๙ เป็นผู้อุปถัมภ์ โรงเรียนวัดราชบุรณะ

พ.ศ.๒๕๒๕ เป็นเจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
สำนักเรียนวัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ.๒๕๒๖ เป็นเจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
สำนักเรียนวัดราชบุรณราชวรวิหาร

อีกทั้งได้ส่งเสริมงานการศึกษา โดยจัดหาครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี จัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดห้องสมุดสำหรับค้นคว้า ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูง ทั้งในและต่างประเทศ จัดรางวัลถวายแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้เป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งจัดนิตยภัตรถวายแก่ภิกษุสามเณรที่เป็นเปรียญเป็นประจำทุกเดือน

๔.๓ ด้านการเผยแผ่

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ ได้จัดเทศนาอบรมสั่งสอนอุบาสกอุบาสิกา และพุทธศาสนิกชนที่มาบำเพ็ญกุศลในวันธรรมสวนะเป็นประจำ

จัดให้มีการบำเพ็ญกุศล เนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชามีการอบรมพระภิกษุสามเณรในวันปาฏิโมกข์และวันอื่น ๆ ตามสมควร พร้อมทั้งได้มีการอบรมศีลธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกา ศิษย์วัด และอารามิกชนเป็นประจำ

ได้ให้ความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์ และทางราชการในการเผยแผ่เสมอมา

ได้มีพุทธศาสนิกชน ทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวญี่ปุ่น ชาวอินเดีย และชาติอื่น ๆ มาบำเพ็ญกุศลเป็นประจำ

๔.๔ ด้านสาธารณูปการ

เริ่มสร้างกุฏิสงฆ์คอนกรีตเสริมเหล็ก

พ.ศ.๒๔๙๓ ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิทรงไทย เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ หลัง ๆ ละ ๗๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท)

พ.ศ.๒๔๙๔ ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิการไฟฟ้าไทยอุทิศ ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๒๔๐,๐๐๐ บาท (สองแสนสี่หมื่นบาท)

พ.ศ.๒๔๙๖ ได้สร้างกำแพงรอบวัดด้านถนนตรีเพชร เป็นจำนวนเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท (สี่หมื่นบาท)

พ.ศ.๒๔๙๖-๒๕๒๔ ได้ดำเนินการก่อสร้างพระอุโบสถจตุรมุข กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๕๐ เมตร ๒ ชั้น ปูหินอ่อน เป็นจำนวนเงิน ๙,๔๐๐,๐๐๐ บาท (เก้าล้านสี่แสนบาท)

พ.ศ.๒๔๙๙ สร้างกุฏิคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ห้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาท)

พ.ศ.๒๕๐๐ ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิเป็นอาคารไม้ ๓ ห้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท (หกหมื่นบาท) โดยได้รับการบริจาคทุนจาก นางนิยม ชีนวาณิช

พ.ศ.๒๕๐๒ สร้างกุฏิคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ห้อง ๒ ชั้น เป็นจำนวนเงิน ๑๓๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นห้าพันบาท)

พ.ศ.๒๕๐๓ หล่อพระพุทธมหาราช พระประธานประจำพระอุโบสถ เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาท)

พ.ศ.๒๕๑๒	ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ พระพุทธปรางค์ เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาท)
พ.ศ.๒๕๑๔	หล่อพระอัครสาวก ๒ องค์ ประจำพระอุโบสถ เป็นจำนวนเงิน ๒๕,๐๐๐ บาท (สองหมื่นห้าพันบาท)
พ.ศ.๒๕๑๖	ลงรักปิดทองพระประธาน พระอัครสาวก ซุ้มประตู ซุ้มหน้าต่างพระอุโบสถ เป็นจำนวนเงิน ๔๑๖,๐๐๐ บาท (สี่แสนหนึ่งหมื่นหกพันบาท)
พ.ศ.๒๕๑๗	ได้ดำเนินการสร้างศาลาสมเด็จฯเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กยาว ๕๔ เมตร เป็นจำนวนเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านบาท)
พ.ศ.๒๕๑๘	ได้ร่วมกับสมาคมชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย สร้างกุฏิทรงไทยเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๒๘๐,๐๐๐ บาท (สองแสนแปดหมื่นบาท)
พ.ศ.๒๕๑๙	ได้ดำเนินการลงรักปิดทองหน้าบันศาลาสมเด็จฯและปูพื้นหินขัด เป็นจำนวนเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาท)
พ.ศ.๒๕๒๐	ปูกระเบื้องพื้นรอบพระอุโบสถ สิ้นเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาท)
	– สร้างห้องน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก ๘ ห้อง เป็นจำนวนเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาท)
พ.ศ.๒๕๒๑	สร้างห้องน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก ๔ ห้อง เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาท)
พ.ศ.๒๕๒๒	สร้างบานประตูพระอุโบสถแกะสลัก ลงรักปิดทอง ด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันตก เป็นจำนวนเงิน ๑๓๗,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นเจ็ดพันบาท)
	– สร้างบานหน้าต่างแกะสลักด้านทิศตะวันตก ๑ บาน พร้อมลงรักปิดทอง เป็นจำนวนเงิน ๑๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นหนึ่งพันบาท)
	– ซ่อม ลงรักปิดทองหน้าบันพระอุโบสถด้านหน้า เป็นจำนวนเงิน ๓๗๐,๐๐๐ บาท (สามแสนเจ็ดหมื่นบาท)
พ.ศ.๒๕๒๓	ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิทรงไทยตรีมุข ๒ ชั้น เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๒,๓๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านสามแสนบาท)

- ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ๆ ละ ๔ ห้อง ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๙๕๐,๐๐๐ บาท (เก้าแสนห้าหมื่นบาท)
- ได้ดำเนินการก่อสร้าง ถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นจำนวนเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท)

พ.ศ.๒๕๒๔ ได้ดำเนินการก่อสร้างห้องน้ำ ยาว ๑๐ เมตร กว้าง ๒.๕ เมตร เป็นจำนวนเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาท)

- ได้ดำเนินการก่อสร้างศาลาทรงไทยจตุรมุข คอนกรีตเสริมเหล็ก (ศาลาเทพหัสดิน) ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐บาท (สองล้านห้าแสนบาท)

พ.ศ.๒๕๒๕ บูรณปฏิสังขรณ์พระพุทธปรางค์ โดยได้รับการสนับสนุนจากราชการ ในคราวสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เป็นจำนวนเงิน ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสามแสนบาท)

พ.ศ.๒๕๒๖ ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ๆ ละ ๕ ห้อง ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาท)

- ได้ดำเนินการสร้างห้องน้ำ จำนวน ๖ ห้อง เป็นจำนวนเงิน ๑๖๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาท)
- ได้ดำเนินการก่อสร้างศาลาทรงไทย จตุรมุข คอนกรีตเสริมเหล็ก (ศาลา ๒๕๐๐ ปี) ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้าแสนบาท)

พ.ศ.๒๕๒๗ ได้ดำเนินการก่อสร้างหอระฆังทรงไทย จตุรมุข คอนกรีตเสริมเหล็ก ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาท)

- ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ๆ ละ ๕ ห้อง ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาท)
- ได้ดำเนินการก่อสร้างกุฏิ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ๆ ละ ๒ ห้อง ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๗๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนบาท)

- ได้ดำเนินการก่อสร้างห้องน้ำ จำนวน ๑๒ ห้อง ๑ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท (สามแสนบาท)

พ.ศ.๒๕๒๘ ได้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมทรงไทยตรีมุข เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ชั้น เป็นจำนวนเงิน ๗,๔๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดล้านสี่แสนบาท)

พ.ศ.๒๕๓๐ ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิการไฟฟ้าไทยอุทิศ เป็นจำนวนเงิน ๑,๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านหนึ่งแสนบาท)

- ได้ดำเนินการก่อสร้างกำแพงหน้าพระอุโบสถชั้นใน (พุทธาวาส) เป็นจำนวนเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท (สามแสนบาท)
- ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ โดยลงรักปิดทอง ติดกระจกซุ้มสีมาเป็นบางส่วน เป็นจำนวนเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาท)

พ.ศ.๒๕๓๑ ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ ช่อฟ้า ใบระกา พระอุโบสถทั้งหมด เป็นจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาท)

- ได้บูรณปฏิสังขรณ์กุฏิ โดยเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา ทาสี ก่อสร้างเพิ่มเติมหน้าระเบียง และติดมุ้งลวดที่กุฏิ ๔ หลัง เป็นจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาท)
- ได้ดำเนินการปรับปรุงลานหน้าพระอุโบสถ เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก (โดยการไฟฟ้านครหลวงให้การอุปถัมภ์บางส่วน) เป็นจำนวนเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท (สามแสนบาท)

พ.ศ.๒๕๓๓ ได้ดำเนินการก่อสร้างกำแพงด้านหลังกุฏิการไฟฟ้าไทยอุทิศ เป็นจำนวนเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท (สี่หมื่นบาท)

๔.๕ ด้านงานพิเศษ

พ.ศ.๒๕๑๒ ได้เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ณ วัดสามพระยา

พ.ศ.๒๕๑๓ ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการอุปถัมภ์จัดตั้งโรงเรียนพระสังฆาธิการ จังหวัดสุพรรณบุรี

- ได้เดินทางไปร่วมพิธีวางศิลาฤกษ์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ณ วัดมฤคทายวันมหาวิหาร เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย และได้เดินทางไปทัศนศึกษาศิลปวัตถุการก่อสร้างของประเทศอินเดีย ตามสถานที่ต่างๆ

พ.ศ.๒๕๑๘ ได้ร่วมเป็นกรรมการอุปถัมภ์ จัดตั้งสหภูมิสุพรรณ เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ พระภิกษุสามเณรชาวสุพรรณบุรี

พ.ศ.๒๕๑๙ ได้เป็นประธานก่อสร้างห้องสมุดโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพังม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้สร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบทรงไทย ๒ ชั้น ๑ หลัง

– ได้เป็นประธานบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถวัดไชนาวาส จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ.๒๕๒๔ ได้จัดงานผูกพัทธสีมาพระอุโบสถวัดราชบุรณราชวรวิหาร ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินตัดลูกนิมิตในวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๔

พ.ศ.๒๕๓๑ เป็นประธานในการวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ วัดใต้สูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

พ.ศ.๒๕๓๒ ได้ซื้อที่ดินถวายวัดบ้านบัวป่า อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจำนวน ๒ ไร่ ๒๕ ตารางวา

พ.ศ.๒๕๓๓ เป็นประธานในการสร้างหอสวดมนต์ วัดดงขี้เหล็ก อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

๕. สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๔๗๔ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูสมุห์ ฐานานุกรมในพระเทพเวที (โสม)

พ.ศ.๒๔๗๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูปลัด ฐานานุกรมในพระเทพเวที (โสม)

พ.ศ.๒๔๘๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ฐานานุกรมในพระธรรมดิลก (โสม)

พ.ศ.๒๔๙๐ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ ฐานานุกรมในพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (โสม)

พ.ศ.๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในพระราชทินนามว่า **พระคุณาจารวัตร**

พ.ศ.๒๕๓๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ **พระราชพฤฒาจารย์**

พระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เป็นพระเถระที่มีความสำคัญแก่ประเทศชาติ และศาสนารูปหนึ่ง ได้อุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมต่อสาธารณชนมากพอสมควร ตลอดวัยชีวิตของท่าน ตั้งแต่เริ่มเข้ามาอาศัยร่มไม้ชายคาวัดราชบุรณะ บำเพ็ญตนให้วัดได้อาศัย ท่านมิได้อาศัยวัดอยู่อย่างเดียว เป็นที่พึ่งของวัดที่อาศัยอยู่ ท่านมีความรู้ความสามารถทางด้านนวกรรม ช่วยบูรณะปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะมาตลอด และจำเนียรกาลต่อมา วัดราชบุรณะถูกภัยทางอากาศเสียหายหมดทั่วทั้งพระอาราม ท่านก็กอบกู้บูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะขึ้นใหม่ทั้งพระอาราม

มโนธรรมอันสูงส่งของท่านนี้ ยากที่ใครจะเสมอเหมือน ถึงแม้ว่า ความรู้ทางด้านศึกษาจะมีเพียงเล็กน้อย แต่ความสามารถด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาดของท่านก็พอมีอยู่ จะเห็นได้จากการแสดงออกในเชิงด้านนวกรรมแล้ว ก็พอเป็นพยานได้ในเรื่องภูมิปัญญาความเฉลียวฉลาดของท่านได้ดี จนเป็นที่ยอมรับเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา เจ้าอาวาส พระเถรานุเถระ วัดราชบุรณะ ตลอดมา

โดยที่ขณะเมื่อประเทศไทยประสพภัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทางราชการประกาศให้พระภิกษุสามเณรวัดราชบุรณะอพยพไปอยู่ที่อื่น พระธรรมดิลก (โสม ฉนฺนเถร) เจ้าอาวาสสมัยนั้นได้แต่งตั้งให้ท่านเป็นผู้ดูแลรักษาสมบัติวัดราชบุรณะและต่อมาเมื่อวัดราชบุรณะถูกภัยทาง อากาศเสียหายหมดทั่วทั้งพระอาราม ทางราชการประกาศยุบวัดราชบุรณะ พระอารามหลวง ท่านมิได้ทอดทิ้งวัดไปอยู่ที่อื่น พำนักเฝ้าดูแลรักษาศาสนสมบัติวัดราชบุรณะตลอดมา

เมื่อทรงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้วัดราชบุรณะกลับคืนเป็นพระอารามหลวงตามเดิมท่านได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส และได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสในลำดับต่อมา เป็นผู้กอบกู้วัดราชบุรณะขึ้นใหม่ โดยดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงคืนกลับสภาพเป็นพระอารามหลวงที่สวยงามพระอารามหนึ่งสมเป็นวัดในราชจักรีวงศ์ ควบคู่กรุงรัตนโกสินทร์

ทางด้านการศึกษาพระปริวัติธรรมของพระภิกษุสามเณรวัดราชบุรณะ พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ มิได้ทอดทิ้ง พยายามมุ่งมั่นส่งเสริมเท่าที่โอกาสจะอำนวย ควบคู่ไปกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดมีพระที่เป็นเปรียญสูง ๆ จำนวนหลายรูปและเฉพาะที่จบเปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักวัดราชบุรณะ มีจำนวนถึง ๑๒ รูป อีกทั้งการศึกษาทางโลกก็ส่งเสริมให้จนจบปริญญาเอกหลายรูปด้วยเหมือนกัน

นับว่า ตราบเท่าอายุขัยของท่าน มีแต่ความเสียสละ อดทนบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม สุดที่จะประมาณได้ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่เป็น

ศาสนสมบัติส่วนรวม บูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๓ เท่าที่พอหาหลักฐานได้ เป็น จำนวนเงินทั้งสิ้น ๓๗,๘๙๔,๐๐๐ บาท (สามสิบเจ็ดล้านแปดแสนเก้าหมื่นสี่พันบาทถ้วน)

๖. มรณภาพ

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ เป็นพระเถระผู้มีอายุพรรษามากรูปหนึ่ง พระเดชพระคุณหลวงพ่อ เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจเด็ดเดี่ยว มั่นคง มีเมตตาสูงส่งและมีความเคร่งครัดในพระวินัยมาก เป็นผู้นำหมู่คณะลงพระอุโบสถทำสังฆกรรม ทำวัตรเป็นประจำ

แต่เนื่องด้วยอายุกาลที่มากถึง ๙๐ กว่าพรรษา สุขภาพร่างกายจึงได้ทรุดโทรมลงไปตามวัย และเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๓๔ พระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้เกิดอาการปวดเมื่อยมากจึงได้ให้หมอนวดมาคลายเส้น เมื่อถึงเช้าวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๓๔ อาการของพระเดชพระคุณหลวงพ่อก็เริ่มทรุดหนักจนลุกไม่ไหว จึงต้องเข้ารับการรักษา ที่โรงพยาบาลเดชา ซึ่งในขณะนั้นพระเดชพระคุณหลวงพ่อป่วยหนักมาก จนเกิดอาการช็อก หมอต้องนำเข้ารักษาในห้อง ไอ.ซี.ยู. ปรากฏว่า เส้นโลหิตฝอยในสมองปริ จึงทำให้มีอาการคล้ายเป็นอัมพฤก ต้องพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลตลอดมา และอาการก็ได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

จนกระทั่ง วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๕ อาการของพระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้ทรุดหนักลงอีก ฉันอาหารไม่ได้ ถ่ายออกมาเป็นมูกสีดำ ต้องนำเข้ารักษาในห้อง ไอ.ซี.ยู.อีก

หลังจากนั้นมาอีก ๑ เดือน คือวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๓๕ เวลา ๐๓.๓๐ น. พระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้ถึงแก่มรณภาพด้วยอาการสงบ แพทย์ลงความเห็นว่ามรณภาพด้วยโรคหัวใจล้มเหลวอย่างเฉียบพลัน

สิริรวมอายุได้ ๙๒ ปี ๑๑ เดือน ๔ วัน

……

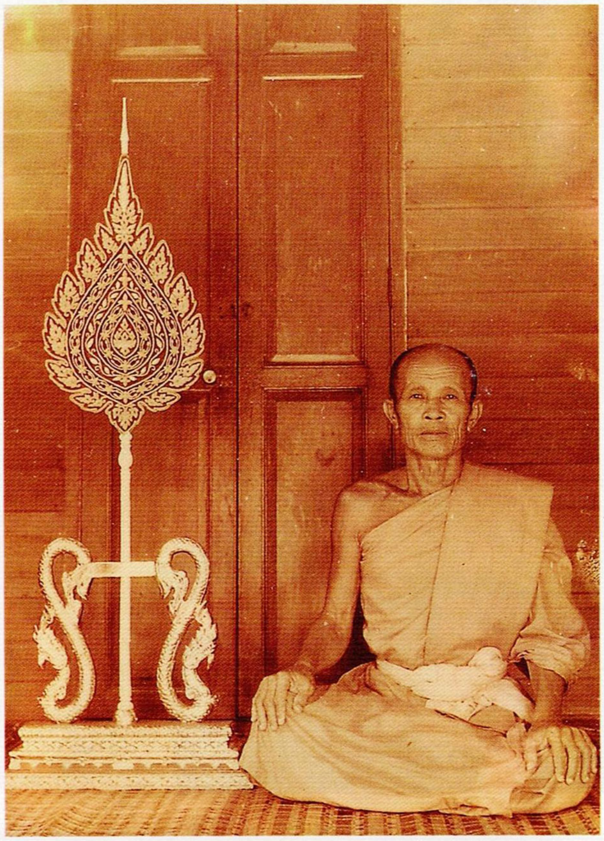

หลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์

หลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์

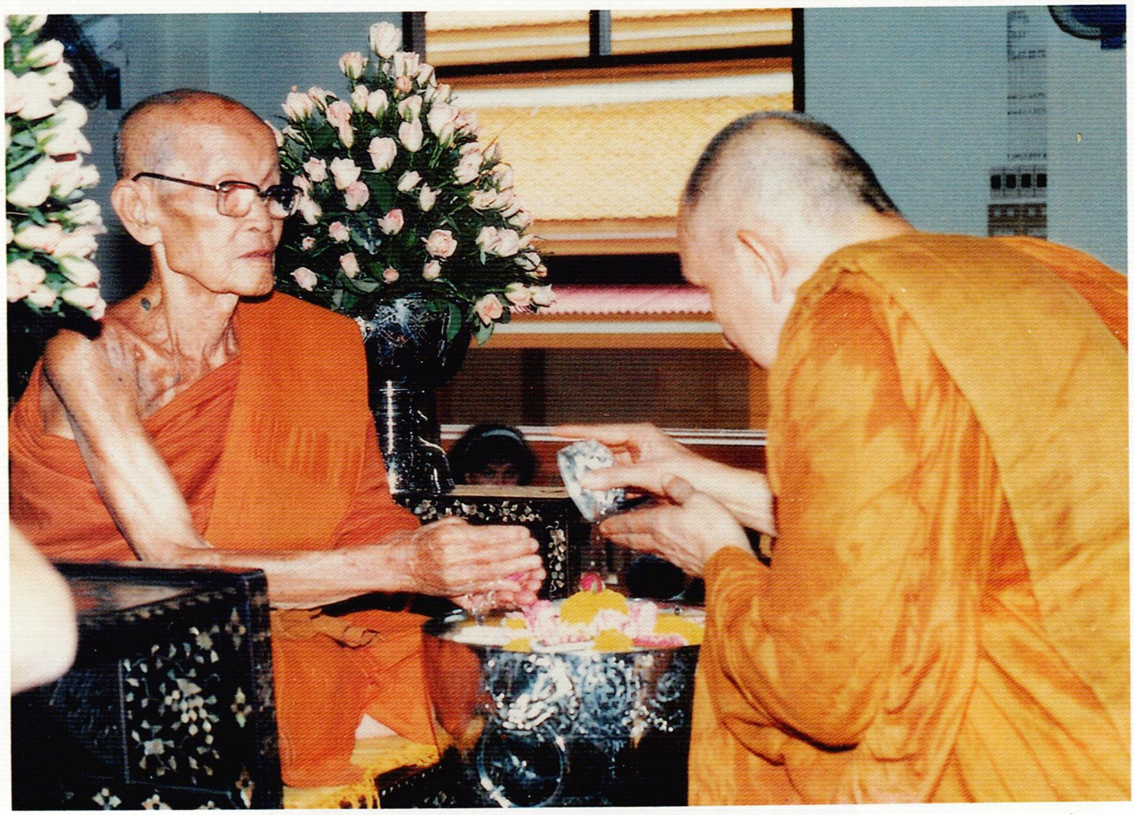

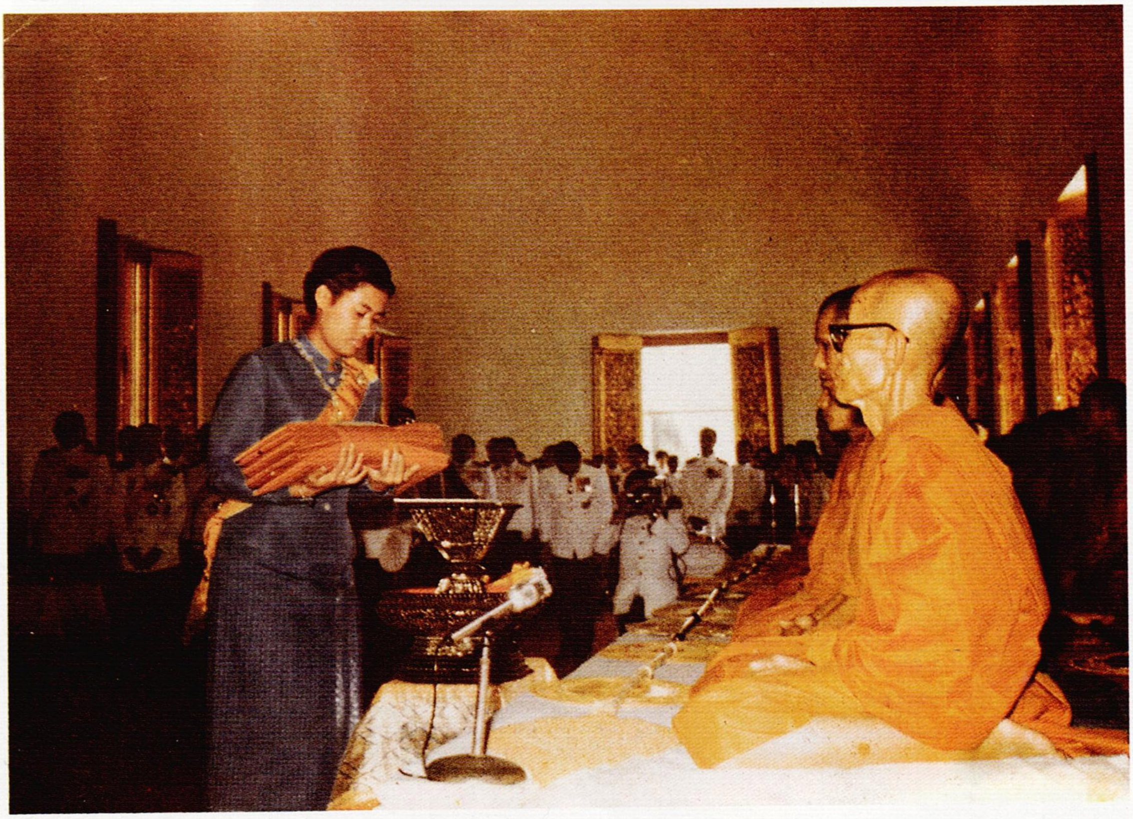

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์นำผ้าพระกฐิน มาทอด
ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร พ.ศ. ๒๕๒๓

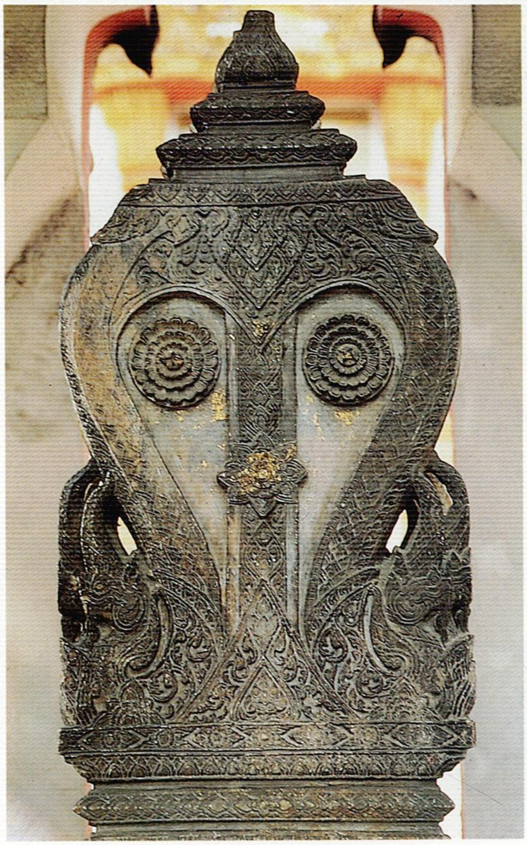

ใบสีมาเก่า

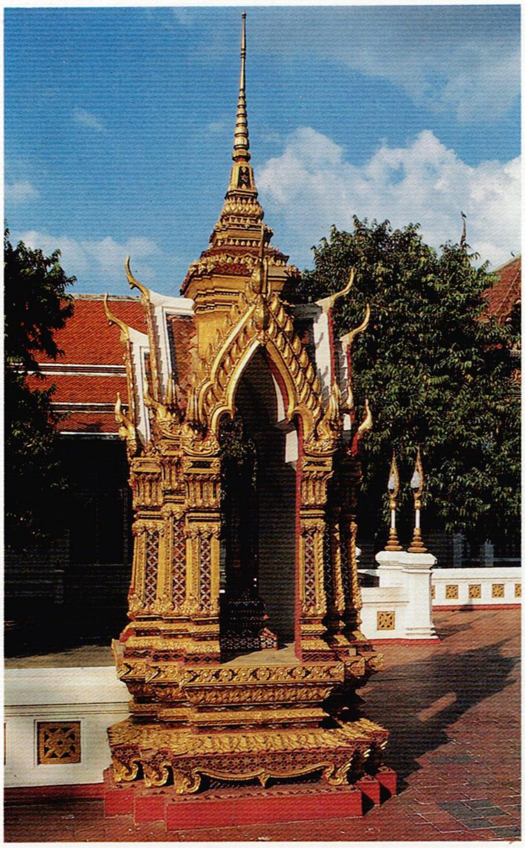

ซุ้มสีมา

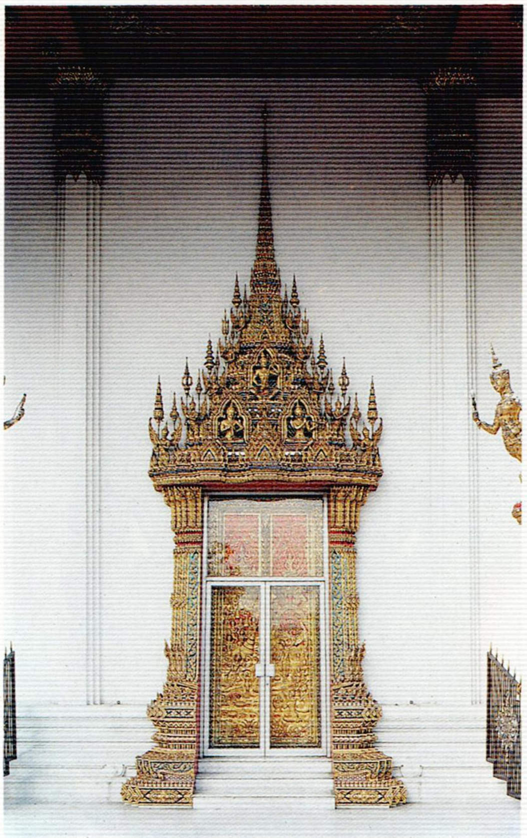

ซุ้มประตู

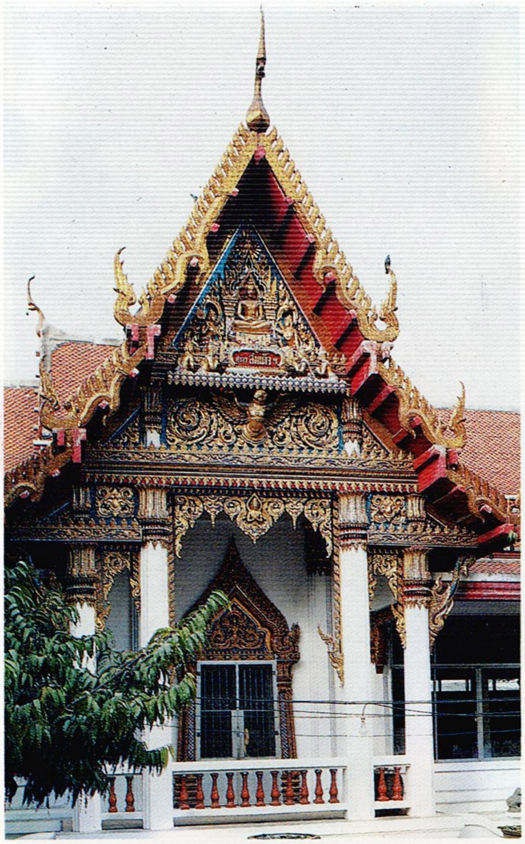

ศาลาสมเด็จ

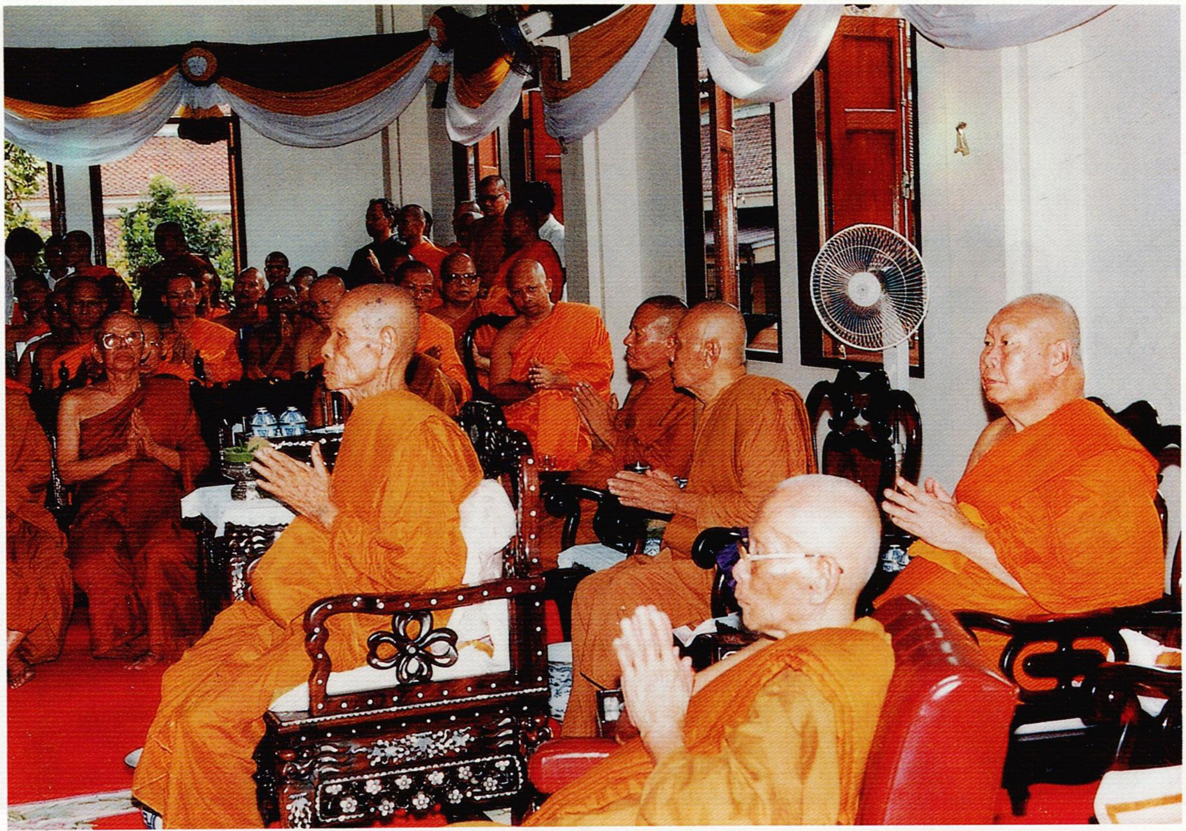

สมเด็จวัดสามพระยาเป็นประธานในการสรงน้ำศพ

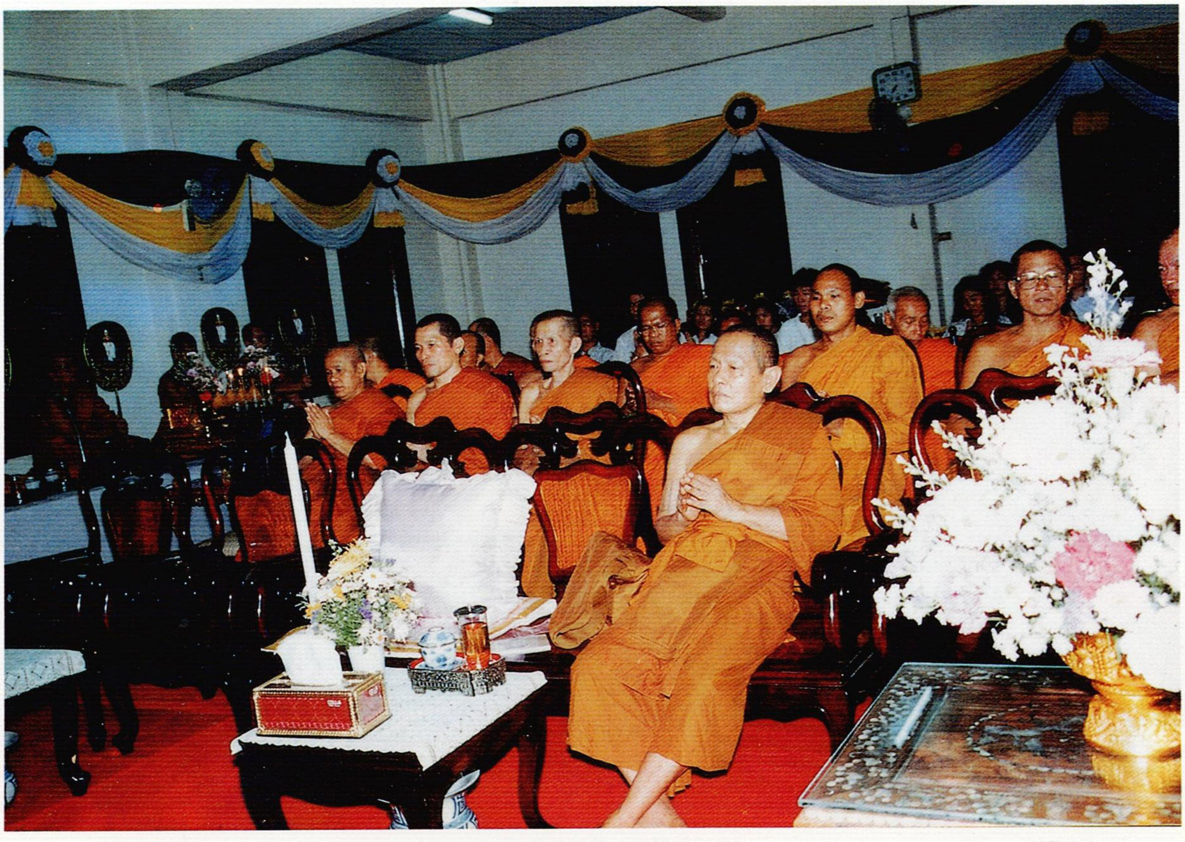

สมเด็จวัดชนะสงคราม เป็นประธานในการบำเพ็ญกุศลครบรอบปี

ชาวการไฟฟ้า

ชาวตลาด

สารบัญ

* * *

หน้า

- คุณานุสรณ์ (๙)
- สังเขปประวัติ (๒๗)
- ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร ชั้นและชนิดของวัด ๑
  - ความเจริญและความเสื่อมของวัด ๑๕
  - การสอนหนังสือไทยวัดราชบุรณราชวรวิหาร ๑๗
  - วัดราชบุรณราชวรวิหารประสบภัยทางอากาศ ๒๐
  - ประกาศยุบวัดราชบุรณราชวรวิหาร ๒๓
  - สรุปบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑ ๓๑
  - รายงานการวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถถวายสมเด็จพระพุฒาจารย์ ผู้เป็นประธาน ๓๘
  - ลำดับเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ ๔๓
  - ลำดับประวัติและผลงานของอดีตเจ้าอาวาสสมัยกรุงธนบุรี ๔๓
  - สมัยรัตนโกสินทร์ ๔๔
  - พระภิกษุวัดราชบุรณะ รับภาระธุระสมภาร ๖๒
- ความรุ่งเรืองที่เป็นประวัติศาสตร์ของวัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ) ๗๗
- นิราศวัดราชบุรณะ (วัดเลียบ) สะพานพุทธฯ
  ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โสม ฉนฺนมหาเถร) ๘๑
- ปูชนียสถานของวัดปัจจุบัน ๘๔
  - ประวัติการพบและตำนานการสร้างพระขรัวอีโต้ลอยน้ำ ๙๒
  - ประวัติสมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู ๙๓
  - พระขรัวอีโต้และพระพิมพ์อื่น ๆ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)
    วัดราชบุรณราชวรวิหาร กรุงเทพมหานครสร้าง ๙๕
  - ขนบธรรมเนียมประเพณีของวัด ๙๖
- คำปรารภ-ตั้งบุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์ ๙๗
- บุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) ๙๙
- ทรัพย์สิน บุญนิธิ ๑๐๐
- ข้อบังคับ บุญนิธิ ๑๐๑
- รายนามคณะประธาน-รองประธาน-กรรมการกิตติมศักดิ์ ๑๐๗
- กรรมการกิตติมศักดิ์ : คณะสงฆ์และฆราวาสชาวญี่ปุ่น ๑๐๙
- กรรมการกิตติมศักดิ์ : ศิษยานุศิษย์ ฝ่ายฆราวาส ๑๑๑
- รายนามผู้บริจาคทรัพย์สมทบทุนบุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์ ๑๓๗
- รายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพ ๑๖๙
- รายนามเจ้าของพวงหรีดในงานศพหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ ๑๗๓
- คำอนุโมทนาขอบคุณ ๑๗๔

ประวัติ

วัดราชบุรณราชวรวิหาร

ประวัติ

วัดราชบุรณราชวรวิหาร

ชั้นและชนิดของวัด

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า ทางด้านทิศตะวันออกของพระบรมมหาราชวัง ซึ่งมีถนนจักรเพชรและถนนตรีเพชรผ่านทางด้านหน้าวัดและทางด้านข้างวัด แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยมีเลขทะเบียนวัดที่ ๑๑๙

ตำบลที่ตั้งวัด

วัดราชบุรณราชวรวิหาร ตามหลักฐานที่แสดงที่ตั้งวัด มีดังนี้

๑. สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ ตั้งอยู่ภายในกำแพงพระนคร เยื้องกับป้อมจักรเพชรริมถนนพาหุรัดและถนนจักรเพชร อำเภอพาหุรัด จังหวัดพระนคร.....(๑)

๒. สมัยรัชกาลที่ ๖ ถึงรัชกาลที่ ๙ ตั้งอยู่ใกล้เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีถนนจักรเพชรผ่านทางด้านหน้าวัด และตรีเพชรผ่านทางด้านข้างวัดทางด้านทิศตะวันตก แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

เขตและอุปจารของวัด

เขตและอุปจารของวัดราชบุรณราชวรวิหาร ตามหลักฐานที่ปรากฏ ดังนี้

๑. สมัยรัชกาลที่ ๓ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ อาณาเขตและอุปจารวัดราชบุรณราชวรวิหาร คือ

๑.๑ ทิศตะวันออก มีอาณาเขตจรดสะพานน้ำตก ซึ่งเป็นคลองซอยแยกออกจากคลองโอ่งอ่าง

๑.๒ ทิศตะวันตก มีอาณาเขตจรดโรงเรียนเสาวภา....(ก)

๑.๓ ทิศเหนือ มีอาณาเขตจรดคลองถม....(ข)

๑.๔ ทิศใต้ มีอาณาเขตจรดแม่น้ำเจ้าพระยา....(ค)

---

(๑) แผนที่ป้อมเมืองธนบุรี, กรมแผนที่ทหารพิมพ์ ; พ.ศ. ๒๔๗๗ และตำนานพระอารามหลวงโดยสังเขป ๒๔๖๗-๒๔๘๖

(ก) รวมพื้นที่โรงเรียนสวนกุหลาบ. (ข) ปัจจุบันเทศบาลถมคลองทำเป็นถนนซอยจินดามณีในตลาดพาหุรัด (ค) รวมเรื่องวัดราชบุรณราชวรวิหาร, กรุงเทพ, กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๑๕

๒. สมัยรัชกาลที่ ๕ พ.ศ.๒๔๔๔ อาณาเขตอุปจารของวัดราชบุรณราชวรวิหาร คือ....(๑)

๒.๑ ทิศตะวันออก มีคูยาวไปตามคลองคูโอบโรงไฟฟ้าวัดเลียบ ยาว ๙ เส้น ๘ วาเป็นเขต

๒.๒ ทิศตะวันตก มีกำแพงวัดกั้นเป็นรั้วติดกับถนนตรีเพชร ยาวไปตามถนน ๘ เส้น ๒ วา เป็นเขต

๒.๓ ทิศเหนือ มีคลองคูยาวไปตามคลองคูจรดคลองถม ยาว ๔ เส้น ๒ วา เป็นเขต

๒.๔ ทิศใต้ มีกำแพงวัดกั้นเป็นรั้วติดกับถนนจักรเพชรยาวไปตามถนน ประมาณ ๕ เส้น เป็นเขต...........(๒)

เมื่อพิจารณาตามหลักฐานแล้ว พื้นที่อันเป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัดราชบุรณราชวรวิหาร มีอาณาเขตกว้างขวางมาก โดยเฉพาะทางด้านหน้าวัด เนื้อที่คงจะจรดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ดังปรากฏข้อความพอที่จะอ้างอิงได้ คือตามหลักฐานจดหมายเหตุรับสั่งรัชกาลที่ ๓ ว่า "................เพลาเช้าพระสงฆ์จะได้รับพระราชทานฉันในท้านเจ้าภาพนั้น ให้นายนิด นายชิด ฝีพายจัดเรือ พระที่นั่งลายศรีเขียน ไปรับพระพิมลธรรม.............เรือม่านลายรับพระปลัด วัดราชบุรณะ ๑ ลำ...........อนึ่ง ให้พันเทพราชเกณฑ์เรือดั้งเป็นคู่แห่พระพิมลธรรม ๓ คู่ ๖ ลำ................"

อนึ่ง ให้พันจันเกณฑ์เรือกราบข้าราชการแห่พระพิมลธรรม วัดราชบุรณะ ๑๐ ลำ........ อนึ่ง ให้ชาวพระราชทานยาน จัดพระเสลี่ยง ใช้ชาวพระมาลาภูษาจัดพระกลดกำมะลอ ไปรับพระพิมลธรรมที่วัดราชบุรณะจากกุฏิ มาลงเรือศรีแล้วให้รับจากเรือศรีขึ้นกุฏิ.........(๓)

และยังมีจดหมายเหตุรับสั่งเรื่องพระราชทานเพลิงศพ พระบวรญาณมุนี วัดราชบุรณะ ปีกุน จุลศักราช ๑๑๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘) สมัยรัชกาลที่ ๒ ว่า............ด้วยพระยารักษามณเฑียร รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับสั่งว่าจะชักศพ พระบวรญาณมุนี วัดราชบุรณะ แต่กุฏิมาลงเรือขนาน ณ สะพานวัดราชบุรณะ ไป ณ เมรุวัดสุวรรณาราม ณ วัน พฤหัสบดี เดือนยี่ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีกุน สัปตศก......(๔)

---

(๑) ศาสนา, กรม, แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๑๔ ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร ๒๔๗๐

(๒) ศาสนา, กรม, แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๑๔ ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร ๒๔๗๐

(๓) กัลยาณานุกูล, พระครู ประวัติวัดกัลยาณมิตร เรียบเรียง, พ.ศ. ๒๕๑๖ หน้า ๕๑-๕๒

(๔) ลัทธิธรรมเนียมต่างๆ เล่ม ๒ , คลังวิทยาการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๓๑๑

พื้นที่บริเวณหน้าวัดตรงข้ามกับพระพุทธปรางค์ จรดริมแม่น้ำเจ้าพระยาและบริเวณสะพานพระพุทธยอดฟ้า เมื่อพิจารณาตามหลักฐานดังที่กล่าวมานี้ ก็พอสันนิษฐานได้ว่า ในอดีตควรเป็นพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดราชบุรณราชวรวิหารอย่างแน่นอน เพราะตามจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ และที่ ๓ ทั้งสองฉบับระบุว่าบริเวณดังกล่าวนั้นเป็นพื้นที่ของวัดและจะต้องมีศาลาน้ำอยู่หน้าวัด ตามธรรมเนียมโบราณเมื่อสร้างวัดแล้วถ้าวัดอยู่ใกล้กับแม่น้ำจะต้องมีท่าวัดมีแพมีศาลาเพื่อเป็นที่พักอาศัยของคนทั่วไปถ้าสร้างวัดอยู่ใกล้กับทางหลวง หรือทางเดินสัญจรของคนทั่วไปก็นิยมสร้างศาลาพักร้อนเอาไว้

บริเวณพื้นที่หน้าวัดในอดีตที่ยังไม่มีสะพานพระพุทธยอดฟ้า คงจะเป็นที่ว่างเปล่า มีชาวบ้านมาขอปลูกบ้านเรือนพักอาศัยอยู่บ้างคงไม่มาก พระภิกษุ สามเณร ไปสรงน้ำที่แพท่าหน้าวัดอย่างสบาย เพราะไม่พลุกพล่านด้วยหมู่คนที่สัญจรไปมา ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ ๑ ทรงปราบดาภิเษกแล้วทรงขยายตัวพระนครให้กว้างขวางออกไป และมีป้อมอยู่เยื้องหน้าวัด ซึ่งรัชกาลที่ ๑ ทรงสร้างไว้สำหรับป้องกันพระนคร เรียกว่า “ป้อมจักรเพชร” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สร้างวังให้ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ประทับอยู่ และต่อมาสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงเห็นว่า วัดเลียบในสมัยนั้นอยู่ในสภาพทรุดโทรม จึงได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระอาราม และรัชกาลที่ ๑ ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดราชบุรณราชวรวิหาร”

พระอุโบสถวัดเลียบหลังเดิมนั้น ตั้งอยู่ตรงที่ “โรงจักร” ของบริษัทไฟฟ้าสยามในสมัยนั้นปัจจุบันคือ การไฟฟ้านครหลวง (วัดเลียบ) และพระอุโบสถนั้นหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ต่อมาสมเด็จพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ทรงบูรณปฏิสังขรณ์เห็นว่าพระอุโบสถทรุดโทรมมากให้รื้อถอนแล้วสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นในพื้นที่ ๆ สร้างพระอุโบสถหลังปัจจุบันนี้ (พระอุโบสถหลังเก่า ถูกภัยพิบัติทางอากาศทำลาย พ.ศ. ๒๔๘๘) พระอุโบสถที่สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงสร้างนั้น สร้างในปี พ.ศ. ๒๓๓๗ สำเร็จเรียบร้อยในปี พ.ศ. ๒๓๔๔

พื้นที่ธรณีสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร สมัยรัชกาลที่ ๑ นับว่ามีอาณาเขตกว้างขวางมาก พระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ ที่ได้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ นั้น มีคุณค่าทางศิลปกรรมและทางด้านรูปภาพ วิจิตรกรรม ก็มีความสวยงามมาก

สมัยรัชกาลที่ ๓ โปรดให้ขุดคลองคูโอบพระอารามทั้งสามด้าน เว้นด้านหน้าวัดเท่านั้น คลองคูดังกล่าวนี้ปากคลองคูยาวออกไปจรดคลองคูพระนคร ต่อมาคลองคูก็เลยกลายเป็นเขตวัดไป อาณาเขตพื้นที่ของวัดก็ลดน้อยไปกว่าเดิม

สมัยรัชกาลที่ ๕ พื้นที่โดยรอบวัดราชบุรณราชวรวิหารกลายเป็นพื้นที่ๆ เจริญแห่งหนึ่งของบางกอกเป็นย่านการค้าของเมืองหลวง เพราะได้เกิดการก่อสร้างสถานที่ราชการคือกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลข ที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เยื้องกับวัดราชบุรณะ ทางทิศตะวันออก และในเวลาใกล้เคียงกันนั้น บริษัทการไฟฟ้าสยาม ได้เช่าพื้นที่ของวัดสร้างโรงไฟฟ้าขึ้น จึงทำให้บริเวณใกล้เคียงของวัดเป็นย่านสัญจรไปมาของประชาชนทั่วไป

ต่อมา ทางราชการได้มีการพัฒนาบ้านเมืองขึ้นเพื่อให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ จึงได้สร้างถนน สร้างสะพาน และสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์แก่ประชาชน พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ทางราชการได้สร้างถนนตรีเพชรผ่านตัดกลางวัด รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ทำกำแพงวัดเพื่อกั้นเป็นเขตตั้งแต่ปากคลองคูวัด ทิศใต้ตอนหน้าวัดริมถนนจักรเพชร และทิศตะวันตกริมถนนตรีเพชรจรดคลองคูเหนือหลังวัด โปรดเกล้าฯ ให้รื้อกุฏิฟากข้างตะวันตกถนนตรีเพชร (โรงเรียนสวนกุหลาบ) มาปลูกสร้างในเขตวัดฝั่งตะวันออกถนนตรีเพชร จัดให้เป็นหมวดหมู่ขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ได้ย้ายจากวัดมหาธาตุ มาตั้งอยู่ในที่ธรณีสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งสมัยนั้นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป) เป็นเจ้าอาวาส จึงได้ย้ายกุฏิสงฆ์จากที่เดิม (ฝั่งโรงเรียนสวนกุหลาบ) มาปลูกสร้างใหม่ อยู่ด้านหลังพระอุโบสถจนติดคลองพาหุรัดรวมเป็นหมู่กุฏิได้ ๑๗ คณะ ปัจจุบันกุฏิเก่าของพระสงฆ์ยังอยู่ในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบ ๒ หลัง ทางราชการได้ใช้เป็นบ้านพักครู (ปัจจุบันนี้ได้รื้อขยายสร้างตึกใหม่ได้ ๗–๘ ปีแล้ว)

ครั้นรื้อถอนย้ายกุฏิมาปลูกสร้างในเขตกำแพงวัดเสร็จแล้ว สมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างห้องแถวริมถนนตรีเพชรฟากตะวันตก สำหรับให้คนเช่าอยู่ เพื่อเก็บผลประโยชน์บำรุงวัดต่อไป ส่วนพื้นที่หลังห้องแถวนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดเป็นสถานที่ศึกษาคือโรงเรียนสวนกุหลาบสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ (๑)

นามวัดและประวัติผู้สร้าง

ตามหลักฐานที่ปรากฏวัดราชบุรณราชวรวิหาร มีชื่ออยู่ ๒ ชื่อ คือ

๑. วัดราชบุรณราชวรวิหาร นามเดิมชื่อว่า “วัดเลียบ” วัดนี้เป็นวัดโบราณ มีมาก่อนการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ พ่อค้าชาวจีนชื่อ “เลี้ยบ” เป็นผู้สร้าง เดิมมีฐานะเป็นวัดราษฎร์.....(ก)

---

(๑) แถลงการณ์คณะสงฆ์ ๒๔๗๐ เล่มที่ ๑๕

(ก) แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๔ ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร, กรมการศาสนา ๒๔๗๐

๒. วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นนามใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ พระราชทานนามให้เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๖ เพื่อเป็นสิริมงคลแด่ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ผู้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดเลียบขึ้นใหม่ทั้งพระอาราม มีฐานะเป็นพระอารามหลวง.............(ข)

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เดิมทีชื่อว่า "วัดเลียบ" นี้ เป็นวัดโบราณซึ่งมีอายุการก่อสร้างราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เพราะมีหลักฐานปรากฏชัดเจนในแผนที่ป้อมเมืองธนบุรี ว่าสมัยต้นแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา มีนายทหารชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่งชื่อ มองซิเออร์ วอลสันต์เดสเวอร์เกนส์ ผู้รักษาป้อมได้เขียนแผนที่เมืองธนบุรี ไว้ในปี พ.ศ. ๒๒๓๑ ได้แสดงสถานที่ ๆ ตั้งป้อมต่างๆ ไว้ เช่น

ป้อมวิชาเยนทร์..........(๑) ป้อมวิไชยประสิทธิ์..........(๒) ป้อมมหายักษ์.........(๓)

ป้อมมหาพฤกษ์.........(๔) ป้อมผีเสื้อ........(๕) ป้อมจักรเพชร.......(๖)

ป้อมมหาไชย.....(๗) ป้อมดังกล่าวนี้ มีอยู่ในแผนที่เมืองธนบุรี ตั้งอยู่เป็นระยะบนฝั่งทั้งสองของแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับป้อมวิชาเยนทร์และป้อมวิไชยประสิทธิ์ ได้สร้างขึ้นก่อน ป้อมที่เหลือได้สร้างในลำดับต่อมา

ในแผนที่แสดงถึงอาณาบริเวณป้อมนั้น ได้มีวัดปรากฏอยู่ในแผนที่ ๒ วัด คือ "วัดแจ้ง" และ "วัดเลียบ" วัดทั้ง ๒ วัดนี้ ปรากฏอยู่ในแผนที่ป้อมเมืองธนบุรี.......(๘) และมีข้อความที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทูลสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยา

(ข) *แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๔ ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร, กรมการศาสนา ๒๔๗๐*

(๑) *ในจดหมายเหตุรายวันของ เดอชวาสี เรียกว่า ป้อมแก้ว ได้รื้อเสียในรัชกาลที่ ๒*

(๒) *ในจดหมายเหตุรายวันของ เดอชวาสี เรียกว่า ป้อมแก้ว ได้รื้อเสียในรัชกาลที่ ๑*

(๓) *อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของวัดพระเชตุพนฯ*

(๔) *อยู่ทางด้านทิศใต้ปากคลองตลาด บริเวณโรงเรียนราชินี ในปัจจุบัน*

(๕) *อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ปากคลองตลาด หลังโรงเรียนสุนันทาลัย*

(๖) *อยู่ด้านใต้ เหนือปากคลองรอบกรุง คือ คลองโอ่งอ่าง ป้อมนี้ในรัชกาลที่ ๑ โปรดให้สร้างวังเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ สถานที่สร้างอยู่ใกล้ชิดกับป้อมนี้มาก สถานที่ตรงใต้วัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ)*

(๗) *อยู่ทางด้านทิศตะวันออกหน้าวังบูรพา ปัจจุบันคือหน้าโรงภาพยนตร์แกรนด์-ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ได้รื้อเสียในรัชกาลที่ ๖-๗*

(๘) *ประวัติวัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ ภักดีประเสริฐ พ.ศ. ๒๔๙๗*

นริศรานุวัดติวงศ์ว่า "หม่อมฉันเคยเห็นแผนที่เมืองธนบุรี ที่ชาวฝรั่งเศสทำไว้ในรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในแผนที่นั้นมีแต่วัดเลียบกับวัดแจ้ง แต่หามีวัดโพธิ์ไม่"............(๑)

แผนที่ป้อมเมืองธนบุรี เป็นหลักฐานที่ปรากฏซึ่งเชื่อถือได้ว่า เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญพอที่จะอนุมานยึดถือได้ว่า วัดราชบุรณราชวรวิหาร เดิมทีชื่อว่า "วัดเลียบ" นี้ คงจะมีการสร้างวัดในสมัยรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตอนปลาย สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อย เพราะในปี พ.ศ. ๒๒๒๖ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศส และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๒๒๘ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้ทรงส่งราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีตอบสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ราชทูตฝรั่งเศสที่เดินทางมาในสมัยรัชกาล สมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น โดยมากเป็นหมอสอนศาสนาคริสต์ และเป็นทหารช่างที่มีความชำนาญการสร้างป้อมและหล่อปืนใหญ่ เมื่อเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น มักจะเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ ได้จดบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ เขียนภาพแผนที่สถานที่สำคัญ ทำเป็นแผนที่เพื่อเป็นหลักฐานในการเดินทางจากข้อความที่เกิดจากการบันทึกแผนที่ป้อมเมืองธนบุรีของชาวฝรั่งเศสนี้ เป็นหลักฐานเครื่องแสดงให้ทราบได้ว่า "วัดเลียบ หรือ วัดราชบุรณราชวรวิหาร" นี้ เป็นวัดโบราณอย่างแน่นอน มีประวัติการสร้างวัดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ประมาณอายุการก่อสร้างวัดมาคงไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ปี เพราะมีหลักฐานยืนยันไว้ชัดเจน

วัดราชบุรณราชวรวิหาร หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า "วัดเลียบ" นี้ เป็นวัดที่สร้างมานาน ไม่มีหลักฐานบันทึกไว้ว่า ผู้ใดเป็นผู้สร้างวัด แต่พอมีเค้าเงื่อนเป็นที่สันนิษฐานได้ คือจากท่านผู้รู้ที่ได้เล่าสืบ ๆ กันมาเป็นเรื่องปรัมปราว่า มีชาวจีนพ่อค้าผู้หนึ่งชื่อ "เลี๊ยบ" เป็นผู้ริเริ่มสร้างวัดเลียบขึ้นมา ในระยะเวลาเริ่มแรกการสร้างวัด ชาวบ้านถิ่นใกล้เคียงเรียกชื่อว่า "วัดจีนเลี๊ยบ" โดยเรียกชื่อวัดตามชื่อของผู้ริเริ่มสร้าง อันนี้เป็นประเพณีทั่ว ๆ ไปโดยมากไม่รู้ว่าผู้ใดผู้หนึ่งจะสร้างถาวรวัตถุไว้ในที่ใดที่หนึ่งแล้ว ชาวบ้านทั่วไปมักจะใช้ชื่อผู้นั้นตั้งเป็นชื่อสถานที่ของถาวรวัตถุนั้น เพื่อเป็นการให้เกียรติและเป็นอนุสรณ์แก่ผู้สร้าง วัดเลียบ ก็คงอยู่ในสภาพดังกล่าวมานั้น เมื่อเริ่มสร้างวัดใหม่ ๆ ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ก็คงเรียกชื่อวัดว่า "วัดจีนเลี๊ยบ" เวลากาลผ่านพ้นล่วงเลยมา คำว่า "จีน" หายไป คงเหลือแต่เพียงคำว่า "วัดเลี๊ยบ" เมื่อกาลเวลาล่วงเลยมานานเข้า คำว่า "เลี๊ยบ" เรียกกันไป ๆ มา ๆ เลยกลายเป็น "เลียบ" ไป นาม

---

(๑) มองซิเออร์ วอลสันต์เอสเวอร์เกนส์, แผนที่ป้อมเมืองธนบุรี, พ.ศ. ๒๒๓๑, กรมแผนที่ทหาร พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

ของวัดเพี้ยนไปจากชื่อเดิมที่เรียกกันแต่ต้นว่า "วัดจีนเลี้ยบ" มาเป็น "วัดเลี้ยบ" และต่อมาเป็น "วัดเลียบ" เป็นที่นิยมเรียกกันจนคุ้นปากของชาวบ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้

วัดเลียบเป็นวัดที่มีความเจริญทั้งทางด้านถาวรวัตถุทั้งทางด้านการศึกษา เป็นวัดมีพระภิกษุสงฆ์และสามเณร มาพักอาศัยเพื่อปฏิบัติศาสนกิจเป็นจำนวนมาก มีการศึกษาที่มีการสอนทั้งทางคันถธุระและวิปัสสนาธุระ มีกฎข้อบังคับ ระเบียบวินัย ประจำวัดซึ่งไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย จนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านทั่วไปในย่านแถวถิ่นใกล้เคียงและถิ่นไกล แม้แต่พระมหากษัตริย์ยังให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้ในสมัยกรุงธนบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ตอบแทนคุณงามความดีของพระสงฆ์วัดเลียบที่ประพฤติปฏิบัติชอบในพระธรรมวินัย โดยพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระเถระผู้ใหญ่ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดเป็นพระราชาคณะที่ พระญาณไตรโลก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วัดเลียบเป็นพระอารามหลวงนับตั้งแต่ครั้งนั้นมา สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัด และแสดงถึงความรู้ความสามารถของพระภิกษุสามเณรภายในวัดว่า มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบในพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี จนเป็นเนติแบบแผนที่ดีงามให้พระภิกษุและสามเณรภายในวัด ได้ยึดถือเป็นหลักสำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

วัดเลียบมีฐานะเป็นพระอารามหลวง

วัดเลียบ จำเดิมแต่เริ่มสร้างวัดมา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี ถ้าจะนับเวลาที่เริ่มสร้างวัดมา เป็นเวลานับได้ ๑๐๐ ปีเศษ ก็ปรากฏชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ตามสภาพวัตถุที่ใช้ก่อสร้าง เจ้าอาวาสวัดเลียบในยุคนั้น ๆ มิได้นิ่งดูดายได้ทำการบูรณะและปฏิสังขรณ์เสมอมามิได้ขาด

จวบจนกระทั่งสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หมดยุคกรุงธนบุรีต่อมาเป็นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาล ที่ ๑ ปฐมวงศ์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงปราบดาภิเษก เป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว พระองค์ได้สถาปนาพระนครใหม่ ทางด้านฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมทั้งขยายและทรงกำหนดแนวพระราชฐานและพระนครใหม่ ทรงวางแนวกำแพงเมืองและคูคลอง รอบพระนครกำหนดเขตสร้างป้อมและกำแพงรักษาพระนคร วัดเลียบเป็นวัดหนึ่งที่สร้างมาก่อน ตั้งอยู่ในเขตแนวกำแพงเมืองและป้อมรักษาพระนครโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวังเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับป้อมจักรเพชรนั้นด้วย

เมื่อสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์............(๑) เสด็จมาประทับอยู่ที่วังซึ่งตั้งอยู่เยื้องกับวัดเลียบเพียงเล็กน้อย คงจะเป็นบุญของวัดเลียบที่จะได้รับความอุปถัมภ์การบูรณปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระอาราม พระองค์ทรงเห็นวัดเลียบอยู่ในสภาพที่กำลังทรุดโทรมอย่างมากในขณะนั้น จึงทำให้พระองค์ท่านเกิดความสลดใจ เพราะพระองค์ท่านคงได้เคยพบเห็นและได้ฟังถึงความเจริญรุ่งเรือง งดงาม ของกรุงศรีอยุธยามาเป็นอย่างดี แม้ในการก่อสร้างพระนครใหม่นี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พร้อมด้วยบรมวงศานุวงศ์ และเหล่าข้าราชบริพาร ก็คงมีพระราชประสงค์จะจัดทำให้มีสภาพเจริญรุ่งเรืองงดงาม ด้วยพระบรมมหาราชวัง วัดวาอารามแห่งบวรพุทธศาสนา เฉกเช่นพระนครกรุงศรีอยุธยา ที่เคยมีตามประเพณีโบราณของราชธานีแต่เก่าก่อนจำต้องมีวัดสำคัญประจำพระนครอยู่ ๓ วัด ด้วยกันคือ วัดมหาธาตุ วัดราชบุรณะ และวัดราชประดิษฐ์เป็นพระอารามสำคัญคู่กับพระนครในขณะนั้น สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระน้องยาเธอพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดสลักแล้วสถาปนาเป็นวัดมหาธาตุคู่กับพระนครแล้ว ยังขาดแต่วัดราชบุรณะ และวัดราชประดิษฐ์ ยังมิได้มีขึ้นในพระนครแห่งใหม่นี้

ในปี พ.ศ. ๒๓๓๖ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ กราบบังคมทูลพระบรมราชานุญาต พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เพื่อทำการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเลียบซึ่งกำลังทรุดโทรมในขณะนั้นขึ้นใหม่หมดทั้งพระอาราม และในปี พ.ศ. ๒๓๓๖ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์ปฐมวงศ์จักรี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเปลี่ยนนาม “วัดเลียบ” ขึ้นใหม่ว่า “วัดราชบุรณราชวรวิหาร” เป็นอารามหลวง เป็นวัดคู่กับพระนครกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อเป็นสิริมงคลแด่สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ผู้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดเลียบขึ้นใหม่

การสร้างถาวรวัตถุและการบูรณปฏิสังขรณ์ลำดับต่อมา

สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงมีพระศรัทธาปสาทะอย่างแรงกล้า ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร ด้วยการก่อรากฐานสร้างพระอุโบสถขึ้นใหม่ตลอดจนสร้างพระวิหาร ได้ขยายเขตอารามให้กว้างขวาง ทรงสร้างเสนาสนะสงฆ์ ศาลาการเปรียญ หอพระไตรปิฎก หอระฆัง ทรงสร้างหนังสือใบลานต่างๆ และตู้ลายทองสำหรับบรรจุหนังสือใบลานต่างๆ สิ่งของดังกล่าวก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังปรากฎอยู่ แต่หอพระไตรปิฎกได้ทรุดโทรมลง ที่หนังสือใบลาน กับตู้ลายทองสำหรับบรรจุหนังสือมีอักษรจารึกว่า “สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๗..........(๒)

---

(๑) ต้นตระกูล เทพหัสดิน ณ อยุธยา

(๒) วิชิตวงศ์วุฒิไกร, เจ้าพระยา, ตำนานพระอารามหลวง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๕๔

พระอุโบสถ พระวิหาร และศาลาการเปรียญ ที่ทรงสร้างขึ้นใหม่ มีอักษรจารึกไว้ที่พระอุโบสถว่า “พระอุโบสถนี้ เป็นของสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงสร้างเมื่อพุทธศักราชล่วงแล้ว ๒๓๔๑ พรรษา ปีมะเมีย สัมฤทธิศก”...............(๑)

ที่กรอบเช็ดหน้าประตูพระอุโบสถด้านหน้า มีอักษรจารึกว่า “พระอุโบสถนี้ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ทรงสร้างแล้ว เมื่อพุทธศักราชล่วงไปได้ ๒๓๔๔ พรรษา ปีระกา ตรีศก”.............(๒)

การบูรณปฏิสังขรณ์ก่อสร้างสมัยต่อมา “พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ โปรดให้รื้อถอน สีมาเก่าแล้วให้ผูกพัทธสีมาขึ้นใหม่ และทรงสร้างพระอุโบสถและพระวิหารใหม่”................(๓)

สมัยต่อมา “พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ โปรดให้ขุดคลองคูโอบรอบพระอารามทั้ง ๓ ด้าน เว้นด้านหน้าวัด ปากคลองคูจรดคลองคูพระนคร........(๔) และปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งอาราม ทรงสร้างพระพุทธปรางค์ขึ้นใหม่ ๑ องค์

เจ้าพระยาพลเทพ (ฉิม) สร้างกุฏิ ๒ หลัง หันหน้าตรงกัน มีหอสวดมนต์อยู่ตรงกลางกับหอพระไตรปิฎกก่ออิฐฉาบปูน และสร้างหนังสือพระไตรปิฎกลาน พร้อมกับตู้ใหญ่สำหรับใส่หนังสือ ๑ ตู้..................(๕)

การก่อสร้างถาวรวัตถุในสมัยต่อมา ปี พ.ศ. ๒๔๓๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างเสนาสนะ เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น ๑ หลัง พร้อมกับทรงบูรณปฏิสังขรณ์ภายในวัด

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชโอรส ๕ พระองค์ ทรงสร้างอาคารตึก ๒ ชั้น ๑ หลัง ๕ ห้อง เฉลียง ๓ ด้าน พระราชทานถวายพร้อมทั้งบริขารลหุภัณฑ์

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาถ ทรงสร้างอาคารตึก ๔ เหลี่ยม ๑ หลัง และได้บำเพ็ญพระราชกุศลฉลองกุฏิที่สร้างนี้ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๘

พ.ศ. ๒๔๓๘ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสามาตุจฉาเจ้าทรงพระ

(๑-๒-๓) วิชิตวงศ์วุฒิไกร, เจ้าพระยา, ตำนานพระอารามหลวง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๕๔

(๔) คลองโอ่งอ่าง ในปัจจุบัน

(๕) พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จ, ตำนานวัตถุสถานต่างๆ ทรงสถาปนา, กรุงเทพ, ผดุงวิทยาการพิมพ์ ๒๕๑๔ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจำเนียร นครประศาสน์

ราชทานทรัพย์ช่วยทำกำแพง ก่ออิฐฉาบปูนล้อมกุฎิหมู่ใหญ่ที่สร้างใหม่ และให้ค่าจ้างในการสร้างกุฎิด้วย รวมเป็นเงิน ๑,๖๐๐ บาท..........(๑)

มูลเหตุที่สร้างกุฏิครั้งนี้ คือ เมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเมีย ฉศก พ.ศ. ๒๔๓๗ เกิดเพลิงไหม้ใกล้ วังบูรพาภิรมย์ในเวลากลางคืน ตั้งแต่เวลา ๕ ทุ่ม จนถึงยาม ๓ ไฟไหม้ลุกลามมาถึงวัด ไหม้กุฏิตึกที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗) อยู่ กุฏิตึกถูกไฟไหม้หมดทั้งหมู่และเสนาสนะใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงสังเวชสลดพระราชหฤทัย ดำรัสสั่งให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เข้าเฝ้าพร้อมด้วยพระฐานานุกรมเปรียญบรรดาที่ต้องเพลิง ได้พระราชทานทรัพย์ถวายองค์ละ ๑๐ ตำลึง...............(๒) พร้อมทั้งทรงสร้างเสนาสนะพระราชทานถวายแก่พระสงฆ์ดังกล่าวข้างต้น

พ.ศ. ๒๔๔๒ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวงทรงพระราชศรัทธาพระราชทานทรัพย์ ๓๖๐ ชั่ง โปรดให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ และได้ลงมือปฏิสังขรณ์เมื่อเดือนอ้าย ปีชวด พ.ศ. ๒๔๔๕ เสร็จการปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ และพระวิหารคดพอถึงวันพฤหัสบดี แรม ๑๑ ค่ำ เดือนอ้ายในปีนั้นเอง พระอุโบสถได้รับการยกช่อฟ้าใบระกาสิ้นพระราชทรัพย์ที่ทรงบริจาค ๓๔๐ ชั่ง..........(๓)

พ.ศ. ๒๔๔๘ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงมีพระราชศรัทธาพระราชทาน ทรัพย์ซื้อศิลาอ่อน ๒,๓๐๐ แผ่น จ้างช่างปูพื้นในพระอุโบสถสิ้นพระราชทรัพย์ ๓,๔๕๐ บาท เป็นการสำเร็จบริบูรณ์เรียบร้อย

พ.ศ ๒๔๔๙ นายใย นางสุ่น สร้างกุฏิไม้สักรูปปั้นหยา ๒ ห้อง ๑ หลัง มุงกระเบื้องปูถนนปูนซิเมนต์ ไปที่กุฏิ ๑ สาย ยาว ๕ วา กว้าง ๔ ศอก

นายโอ เวสเตอร์โฮล ผู้จัดการบริษัทไฟฟ้าสยาม...........(๔) ได้ซ่อมพระเจดีย์ ๓ องค์ และนางหุ่นภรรยานายพันเงิน (วุ้น) สร้างกุฏิฝากระดาน ๓ ห้อง ๑ หลัง มุงสังกะสี มีเฉลียงด้านหน้ารวมเป็นเงิน ๒,๑๒๗ บาท

---

(๑) การศาสนา, กรม, แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๔๗๐

(๒) การศาสนา, กรม, แถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๔๗๐

(๓) ศาสนา,กรม, ประวัติวัดราชบุรณราชวรวิหาร, อ้างแล้ว และการบูรณปฏิสังขรณ์ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๔๑-๒๔๔๖ เป็นสมัยที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสงปญฺญาทีโป) เป็นเจ้าอาวาส พ.ศ. ๒๔๔๖-๒๔๔๗ เป็นสมัยที่พระราชโมลี (แจ่ม) เป็นเจ้าอาวาส

(๔) การไฟฟ้านครหลวง (วัดเลียบ) ในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๔๕๐ บริษัทไฟฟ้าสยาม โดยมี นายโอ เวสเตอร์โฮล เป็นหัวหน้า ซ่อมพระวิหารและพระอสีติมหาสาวก เป็นเงินจำนวน ๑๘,๐๘๐ บาท และมีผู้บริจาคทรัพย์ในการปฏิสังขรณ์ครั้งนี้สมทบอีกเป็นจำนวนเงิน ๑๕,๓๑๖ บาท รวมจำนวนเงิน สองรายการเป็นเงิน ๓๓,๓๙๖ บาท

การบูรณปฏิสังขรณ์ก่อสร้างสมัยต่อมา เป็นสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.๒๔๕๔ นางเพ็ง ได้ซ่อมถนนสายหนึ่ง ยาว ๓๖ วา ๒ ศอก เป็นจำนวนเงิน ๑๙๔ บาท และพระมหาโต๊ะ สร้างกุฏิฝากระดานมุงกระเบื้อง ทรงปั้นหยา ๑ หลัง เป็นเงินจำนวน ๖๓๙ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๔ คุณพระสุรภี (พระสนมทัด) มารดาเจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล.เฟื้อ พึ่งบุญ ณ อยุธยา) สร้างกุฏิไม้สักทรงปั้นหยา มุงกระเบื้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง ทาสีจนสำเร็จเรียบร้อย

พ.ศ. ๒๔๕๖ ขุนทิพยมณเฑียร สร้างกุฏิตึก ๒ ชั้น ๑ หลัง มุงกระเบื้องปูนกระดาษ

พ.ศ. ๒๔๕๘ หม่อมหลวงโกย สร้างกุฏิไม้ฝากระดาน ๑ หลัง ๓ ห้อง เฉลียง ๓ ด้าน มุงด้วยกระเบื้องไทย

พ.ศ. ๒๔๖๒ หม่อมเจ้าหญิงพิศวงศ์ สร้างกุฏิไม้ทรงปั้นหยา ๔ ห้อง ๑ หลัง มีเฉลียง ๔ ด้าน มุงกระเบื้องซิเมนต์

นางชม ได้ซ่อมศาลาโรงเรียน ๑ หลัง มุงด้วยกระเบื้องไทย เปลี่ยนตัวไม้และมุงกระเบื้องซิเมนต์ สิ้นเงินจำนวน ๒,๐๐๐ บาทเศษ

นางชม สร้างถนน ๑ สาย ตั้งแต่สะพานคลองคูไปจรดถนนจักรเพชร ปูด้วยกระเบื้องซิเมนต์ขนาดใหญ่ และพระภิกษุลับ ได้ซ่อมถนน ๓ สาย สิ้นเงิน ๕๖๐ บาท พระสมุห์สิงห์ ซ่อมถนน ๑ สาย สิ้นเงินในการซ่อม ๑๒๐ บาท

เจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล. เฟื้อ พึ่งบุญ ณ อยุธยา) ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างซุ้มมณฑป ติดกับฝาผนังพระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปซึ่งสร้างอุทิศแก่คุณพระสุรภีผู้เป็นมารดา และได้บรรจุอัฐิคุณพระสุรภีไว้ใต้ฐานพระพุทธรูปนั้นด้วย

พ.ศ. ๒๔๖๓ พระครูวินัยธร (เล็ก) ซ่อมถนน ๑ สาย สิ้นเงินในการซ่อม ๗๙๕ บาท พระมหาโต๊ะ ซ่อมถนน ๑ สาย สิ้นเงินในการซ่อม ๖๘๕ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๘ ซ่อมพื้นระเบียง พระวิหารคด ด้านหน้าพระอุโบสถ ปูด้วยกระเบื้องซิเมนต์มีลวดลาย............(๑)

---

(๑) การบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร พ.ศ.๒๔๖๖-๒๒๔๖๘ พระราชโมลี (ช้อน) เป็นเจ้าอาวาสและตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๘๗ พระธรรมดิลก (โสม) เป็นเจ้าอาวาส

พ.ศ. ๒๔๖๙ คณะทายกทายิการ่วมกันบริจาคทรัพย์ สร้างสะพานข้ามคลองคูวัดทางทิศตะวันออกด้วยเฟโล คอนกรีตรวมเป็นเงิน ๕๓๖ บาท

ได้ซ่อมฝาผนังพระอุโบสถประดับกระเบื้องเคลือบสีขาวตั้งแต่พื้นจนถึงลายใต้กรอบหน้าต่าง โดยรวมเป็นเงิน ๕๙๓.๕๐ บาท

ได้ซ่อมกุฏิตึก ๒ ชั้น ที่รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างไว้เดิม หลังคามุงกระเบื้องไทยราดปูนทั้งหลังไม้ระแนงและอื่น ๆ ชำรุดมาก ได้รื้อเปลี่ยนตัวไม้ใหม่ ส่วนพื้นชั้นล่างของเดิมเป็นพื้นไม้ชำรุดมากได้รื้อออกเสีย บริษัทไฟฟ้าสยามได้ช่วยซ่อมพื้นถมพื้น กับออกค่าปูน ค่าทราย และค่าแรงงานราดพื้นซิเมนต์ ปูด้วยกระเบื้องซิเมนต์

ได้เหมาช่างให้ทำฝาเฟี้ยมด้านหน้าชั้นบน ๕ ห้อง กับติดไม้ลายหลังซี่กรงชั้นล่าง และซี่กรงหน้าต่าง ด้วยเงินผลประโยชน์ของวัด ๙๙๕ บาท

ได้ซ่อมซุ้มหน้าต่างพระอุโบสถ ๑ ซุ้ม ด้วยเงินผลประโยชน์ของวัด ๓๐๐ บาท และซ่อมหลังคาระเบียงกุฎิใหญ่ ๕ ห้อง ด้วยเงินผลประโยชน์ของวัดเช่นเดียวกัน ๒๕๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๗๐ ทางวัดจัดให้มีงานเทศน์มหาชาติ และก่อพระเจดีย์ทรายเพื่อบอกบุญแก่สาธุชนโดยทั่วไป มีผู้บริจาคทรัพย์ร่วมกัน ได้เงินปูศิลาทรายที่พื้นชานด้านหลังพระอุโบสถทั้งสิ้น ๘๕๙ บาท ทางวัดได้ทำการปูศิลาทรายที่พื้นพระอุโบสถเป็นที่เรียบร้อย

การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหารได้ดำเนินมาตลอดในรัชกาลที่ ๖-๗-๘ แต่เป็นการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมเล็ก ๆ น้อยๆ เท่านั้น

สิ่งที่เป็นหลักสำคัญในวัด

สิ่งที่เป็นหลักสำคัญในวัดราชบุรณราชวรวิหาร หมายถึงที่มีอยู่ในอดีตและที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือตามที่ปรากฏเป็นหลักฐานในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๔ ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ซึ่งวัดราชบุรณราชวรวิหาร ยังมิถูกภัยทางอากาศทำลาย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ มีดังนี้คือ

๑. พระพุทธรูปซึ่งเป็นพระประธานประจำพระอุโบสถหลังเก่า เป็นพระพุทธรูปปางประทับนั่งสมาธิ หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๗ นิ้ว ส่วนสูงวัดจากทับเกษตร ถึงพระจุฬาธาตุ ๕ ศอก ๗ นิ้ว ยอดพระรัศมี ๑ ศอก มีลักษณะงดงาม หล่อด้วยสัมฤทธิ์ ลงรักปิดทอง ด้านหน้า

พระประธาน มีรูปพระอัครสาวก พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะ ทั้งสองหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ลงรักปิดทองเหมือนกัน........(๑)

๒. พระพุทธปรางค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สร้างไว้ ๑ องค์ ฐานพระพุทธปรางค์กว้างด้านละ ๑๕ วา ส่วนสูงวัดแต่พื้นดินถึงยอดนภศูลและยอดฉัตร ๑๖ วา ๒ ศก ประดับลวดลายด้วยกระเบื้องเคลือบทั้งองค์ เป็นสิ่งอัศจรรย์เพียงสิ่งเดียวเท่านั้นของวัดราชบุรณราชวรวิหาร ที่หลงเหลือรอดพ้นจากภัยพิบัติทางอากาศในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยไม่มีการชำรุดเสียหายแต่ประการใดเลย เป็นที่น่าอัศจรรย์แก่ผู้ที่ได้พบเห็นในขณะนั้นจวบจนมาถึงขณะปัจจุบันนี้

ถาวรวัตถุภายในวัด

พระอุโบสถ เป็นอาคาร ขนาด ๗ ห้อง ฐานกว้าง ๖ วา ๒ ศอก ยาว ๑๙ วา หลังคาลด ๓ ชั้น มีมุขด้านหน้าและด้านหลัง หันหน้าไปทางทิศใต้ มีพระระเบียงวิหารคดล้อมรอบพระอุโบสถ มีซุ้มประตูเข้าและออกทั้ง ๔ ด้าน ภายในระเบียงวิหารคด เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำมาจากหัวเมืองต่าง ๆ รวม ๑๖๒ องค์ บนฝาผนังด้านในพระอุโบสถ มีภาพเขียนด้วยฝีมืออันล้ำค่าของพระอาจารย์นาค จิตรกรเอกในสมัยรัชกาลที่ ๒ มีกำแพงแก้วล้อมรอบระเบียงวิหารคดและพระวิหาร ที่ด้านหน้าพระอุโบสถในแนวเดียวกับกำแพงแก้ว มีศาลาสำหรับเปลื้องเครื่องทรงและเกย เป็นที่ประทับขึ้นและเสด็จลงพระราชยานของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินหลวงแก่พระภิกษุที่อยู่จำพรรษาวัดราชบุรณราชวรวิหาร..........(๒)

พระวิหาร อยู่ทางทิศตะวันออกของพระอุโบสถ หันหน้าไปทางทิศใต้เช่นเดียวกับพระอุโบสถ เป็นอาคารขนาด ๗ ห้อง ฐานกว้าง ๖ วา ๒ ศอก ยาว ๑๙ วา เป็นพระวิหารอสีติมหาสาวก พระพุทธปรางค์อยู่ด้านหน้าพระวิหารอสีติมหาสาวก พระอุโบสถ พระระเบียงวิหารคด และพระวิหารอสีติมหาสาวก มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ด้านเหนือกับด้านใต้ยาวด้านละ ๕๙ วา ด้านตะวันออกกับด้านตะวันตก ยาวด้านละ ๕๑ วา

---

(๑) *พระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถหลังเก่า พ.ศ. ๒๔๘๘ พระอุโบสถถูกภัยพิบัติทางอากาศพังทะลายหมดทั้งหลัง พระพุทธรูป พระประธาน ชำรุดเสียหาย ที่บริเวณ พระศอ พระอังสา และที่พระชานุ แต่ยังอยู่ในสภาพที่สักการะได้ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) ได้มอบให้แก่วัดโพธิ์ศรีเจริญ (วัดดงตาป้อม) อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี*

(๒) *เกยเป็นที่เสด็จประทับขึ้นและเสด็จลงพระราชยานนี้ปัจจุบันอยู่ที่วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร*

ศาลาการเปรียญของเดิมตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ ภายหลังได้ย้ายมาอยู่ฝั่งเดียวกับวัดด้านหลังพระอุโบสถออกไปมีกุฏิตึก ๓ หลัง ที่รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นกับกุฏิอย่างเก่าที่เจ้าพระยาพลเทพ (ฉิม) สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๓ จำนวน ๒ หลัง และมีสระน้ำใหญ่ประจำวัด ๑ สระ

นอกจากนั้น ยังมีถาวรวัตถุที่เป็นสังหาริมทรัพย์ คือ...

๑. พระพุทธรูปนิรโรคันตราย หน้าตักกว้าง ๗ นิ้ว กะไหล่ทอง และรูปนาคถวายฉัตร และถวายงานพัดอยู่ ๑ คู่ กะไหล่ทอง เชิงเทียนธูปคันศรศีรษะนาค กะไหล่ทอง ได้รับพระราชทานในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖

๒. พระพุทธรูปหล่อรัชกาลที่ ๕ กับตู้พระธรรมสลักลายปิดทองประดับกระจก ได้รับพระราชทานในงานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

๓. ตู้พระไตรปิฎกพร้อมทั้งหนังสือพระไตรปิฎก พิมพ์ ๑ จบ ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๕

๔. โต๊ะประดับมุกหมู่ใหญ่ ๑๑ ตัว ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๕

๕. กระถางธูปทองเหลืองของเดิม ๑ กระถาง

๖. ขันเชิงใหญ่ทองเหลือง ของนายชมบ้านสะพานหัน ถวายสำหรับปักธูป ๑ ใบ

๗. ธรรมาสน์ปาฏิโมกข์ สลักลายปิดทองของเดิม ๑ หลัง........(๑)

๘. ธรรมาสน์กับหนังสือปาฏิโมกข์สมุดไทย พร้อมทั้งตู้สำหรับบรรจุ ๑ ฉบับ กับเชิงเทียนทองเหลือง ๑ คู่ ได้รับพระราชทานในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์

๙. กระถางธูปทองเหลือง ๑ ใบ ราวเทียนทองเหลืองรูปมังกร ได้รับพระราชทานในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย

๑๐. ตู้เทียนพรรษา ได้รับพระราชทานในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงนครราชสีมา

๑๑. เชิงเทียนทองเหลือง ของพระธรรมดิลก (อิ่ม) ถวายสำหรับพระอุโบสถ ๓ คู่

๑๒. ตู้ลายทองบรรจุหนังสือของเจ้าพระยาพลเทพ (ฉิม) สร้างถวาย ๑ ตู้.....

---

๑. ปัจจุบันยังเก็บรักษาอยู่

ความเจริญและความเสื่อมของวัด

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เดิมทีชื่อว่า “วัดเลียบ” นี้ เป็นพระอารามหลวง ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นต้นมา ในตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ทรงขอพระบรมราชานุญาต พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ทั่วทั้งพระอาราม ตั้งแต่ รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นวัดที่มีสภาพมั่นคง มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆ เป็นวัดที่มีพระภิกษุและสามเณรอยู่จำพรรษาเป็นจำนวนมาก เป็นวัดที่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกนักธรรม แผนกบาลี เป็นสำนักเรียนที่มีชื่อเสียง มีการศึกษาทั้งทางด้านคันถธุระและ วิปัสสนาธุระ มีครูอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นเปรียญและมีสมณศักดิ์ที่สูงๆ อยู่หลายรูป เป็นที่เคารพนับถืออย่างสูงในหมู่พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นวัดที่มีพระเถระผู้ใหญ่ที่มีสมณศักดิ์ชั้นสูงอยู่เป็นประจำ มีพระเถระผู้ทรงวิทยาคุณ เชี่ยวชาญทางวิปัสสนา มีชื่อเสียงปรากฏแพร่หลายไปในหมู่ชน ทรงไว้ซึ่งวิทยาคุณในทางพระพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู ซึ่งเป็นพระเรืองวิทยาคมที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ แห่งจักรีวงศ์ ทรงเคารพนับถืออย่างสูง และพระอาจารย์เมฆ ผู้เรืองวิทยาคมสูงอีกรูปหนึ่ง ที่สมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาโณทโย) วัดสระเกศเคยปรารภถึงพระเถระรูปนี้ว่า มีพลังจิตกล้าแข็งมาก เป็นต้น

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นวัดที่มีพระเถระชั้นผู้ใหญ่มีสมณศักดิ์สูง เช่น สมเด็จพระสังฆราช (มี) ต่อมาภายหลังเมื่อได้รับสถาปนาเป็นที่สมเด็จพระสังฆราชแล้ว ทรงย้ายไปประทับอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ สมเด็จพระสังฆราช (นาค) ประทับอยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร ตลอดสิ้นพระชนม์ พระพิมลธรรม พระพรหมมุนี พระธรรมวโรดม พระเทพโมลี สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พระธรรมดิลก (อิ่ม) พระธรรมดิลก (โสม) เป็นต้น พระเถระผู้ใหญ่ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ชั้นสูงดังกล่าวมานี้ ล้วนแต่เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความสามารถเป็นอเนกประการ มีสมณศักดิ์สูง เป็นปูชนียบุคคลเป็นครุฏฐานียบุคคล ที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้วางพระราชหฤทัย เป็นที่ตั้งของความเลื่อมใสของบรมวงศานุวงศ์และพ่อค้าประชาชนโดยทั่วไป ตลอดจนถึงเหล่าข้าราชการจึงทำให้วัดราชบุรณราชวรวิหารถึงความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากมาย เพราะอาศัยปฏิปทาจริยาวัตรอันน่าเลื่อมใสศรัทธาของพระเถระผู้ใหญ่เหล่านั้นดังกล่าวมา

วัดราชบุรณราชวรวิหาร สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ เป็นสำนักที่ให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรที่มีแบบแผนแน่นอน เป็นแหล่งกำเนิดการศึกษาของชาติแห่งหนึ่ง ที่ให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณร ตลอดถึงกุลบุตรกุลธิดาของประชาชน โดยมีพระเถรา–

นุเถระ ที่ทรงไว้ซึ่งความรู้หลายรูปด้วยกัน ทั้งทางด้านคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ การปกครอง การเผยแผ่ การแต่งกาพย์กลอน และแต่งตำราภาษาไทย ตามที่มีหลักฐานบันทึกไว้ให้เห็นปรากฏแก่อนุชนรุ่นหลัง เช่น

๑. ด้านพระปริยัติธรรม มี พระมหามี เปรียญเอก (สมเด็จพระสังฆราช มี) พระมหาจี่ ป.ธ.๙ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) พระมหาพึ้ง ป.ธ.๘ (พระเทพโมลี)

๒. ด้านวิปัสสนาธุระ มี พระปัญญาวิสารเถระ (คง) พระปิฎกโกศล (ฉิม)

๓. ด้านเผยแผ่ มี พระเทพโมลี (จี่ ป.ธ.๙) พระเทพโมลี (พึ้ง ป.ธ.๘) พระราชมุนี (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗)

๕. ด้านการปกครอง มี พระพิมลธรรม (พร) พระญาณวราภรณ์ (ม.จ. รอง ป.ธ.๙) พระอมรโมลี (ฤทธิ์) พระพินิตพินัย (ปาน ป.ธ.๘) พระปริยัติบัณฑิต (ครุฑ ป.ธ.๗)

๕. ด้านแต่งตำราภาษาไทย มี พระเทพโมลี (พึ้ง ป.ธ.๘)

การศึกษาพระปริยัติธรรมภายในสำนักวัดราชบุรณราชวรวิหาร สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ เป็นสมัยเวลาที่ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรโดยทั่วไป ไม่จำกัดว่าจะเป็นวัดไหน ๆ ถึงแม้ว่าวัดราชบุรณราชวรวิหารจะยังมิได้เป็นสำนักเรียน ที่เป็นทางการก็ตามทีในขณะนั้น พระผู้ที่เป็นครูอาจารย์ ส่วนมากจะเปิดสอนอยู่ในหมู่ของตน หรือภายในคณะของตนเท่านั้น โดยมีผู้อื่นมาขอสมัครเรียนบ้าง พระภิกษุสามเณรเมื่อทราบว่า วัดไหนมีอาจารย์ที่สอนหนังสือดีมีชื่อเสียงปรากฏก็จะไปสมัครเรียนฝากตัวเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ผู้นั้นเป็นจำนวนมาก

พระเถรานุเถระที่เป็นครูอาจารย์สอนหนังสือพระปริยัติธรรม ในสำนักวัดราชบุรณราชวรวิหาร ที่ปรากฏมีชื่อเสียง ในการสอนหนังสือดีเด่น ในยุคนั้นมีหลายรูปด้วยกัน เช่น พระมหามีเปรียญเอก (สมเด็จพระสังฆราช มี) พระมหานาค เปรียญเอก (สมเด็จพระสังฆราช นาค) พระมหาจันทน์ (พระวิสุทธิมุนี) พระมหาจี่ ป.ธ.๙ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) พระมหาพึ้ง ป.ธ.๘ (พระเทพโมลี) พระมหาฤทธิ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) พระมหาฉิม (พระปิฎกโกศล) พระมหาอ่วม (พระปิฎกโกศล) พระมหาครุฑ (พระปริยัติบัณฑิต) พระมหาแสง ป.ธ.๗ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) พระมหา ม.จ.รอง ป.ธ.๙ (พระญาณวราภรณ์) พระมหาปาน ป.ธ.๗ (พระพินิตพินัย) พระมหาสมบูรณ์ ป.ธ.๔ (สมเด็จพระพนรัตน์) พระมหาศุข ป.ธ.๓ พระมหาสิน ป.ธ.๕ (พระศรีสมโพธิ) พระมหาเนียม ป.ธ.๗ (พระอริยคุณาธาร) พระ

มหามา (พระสังวรพิมล) เป็นต้น และนอกจากนี้ ยังมีครูอาจารย์ที่เป็นคฤหัสถ์เท่าที่ปรากฏมีหลักฐานคือ พระโหราธิบดี (ชุ่ม) พระยาธรรมปรีชา (ทิม) พระยาธรรมปรีชา (บุญ ป.ธ.๘) เป็นต้น

และเวลาต่อมา

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ วัดราชบุรณราชวรวิหาร ได้เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ วัดราชบุรณราชวรวิหาร ได้เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

การสอนหนังสือไทยวัดราชบุรณราชวรวิหาร
โรงเรียนหลวงชั้นประถมศึกษาวัดราชบุรณะ
โรงเรียนมัธยมราชบุรณะ (วัดราชบุรณะ)
โรงเรียนสวนกุหลาบ (วัดราชบุรณะ)

การสอนหนังสือไทยสำหรับสำนักวัดราชบุรณราชวรวิหาร สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ ตอนต้น ครั้งนั้นยังมิได้มีการก่อสร้างจัดตั้งโรงเรียนแบบมีอาคารเรียนที่ถาวร ได้มีการสอนหนังสือไทยให้แก่ศิษย์ของตนภายในสำนักหรือคณะที่ตนอยู่เท่านั้น เช่น พระยาปฏิภาณพิเศษ (อาเล็กซานเดอร์) บ้านเกิดของท่านอยู่หน้าวัดราชบุรณราชวรวิหาร สมัยที่ยังเป็นเด็กในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ท่านได้ไปหัดอ่านหนังสือไทยกับพระอาจารย์เมฆ วัดราชบุรณะ......(๑)

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ทรงจัดตั้งให้มีโรงเรียนสอนหนังสือไทยขึ้น โดยอาศัยสถานที่วัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนสำหรับสอนหนังสือไทยให้แก่เยาวชนของชาติขึ้นทั่วทุกเขตของประเทศสยาม โดยมีกระทรวงธรรมการต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดูแลจัดการสนองงานการศึกษาตามกระแสพระราชดำรัสที่ตรัสสั่งลงมาให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการ

วัดราชบุรณราชวรวิหารเป็นวัดหนึ่งในจำนวนวัดที่จัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนหนังสือไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นภายในวัดราชบุรณราชวรวิหาร โดยมี หลวงชำนาญอนุศาสน์ (รอด) เป็นครูสอนในโรงเรียนเป็นคนแรก ต่อมา พระปลัดตาบ พระฐานานุกรมของพระปิฎกโกศล (อ่วม) ได้ตั้ง

---

(๑) อ.อมาตยกุล, ประวัติบรรพบุรุษและสกุลวงศ์อมาตยกุล, กรุงเทพ, รุ่งเรืองรัตน์ ๒๕๐๗ หน้า ๖๒

โรงเรียนสอนหนังสือไทยขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่หอหน้ากุฏิพระปิฎกโกศลเมื่อพระปลัดตาบได้ลาสิกขาไป พระภิกษุสาย ลูกศิษย์พระปลัดตาบได้รับหน้าที่บริหารแทนโดยเป็นครูสอนต่อมา

สมัยต่อมา พระไป้ รับหน้าที่การศึกษาในช่วงต่อมาโดยเป็นครูสอนหนังสือ มีพระครูวินยานุบุรุณาจารย์ (โชติ ป.ธ. ๔)......(๑) เป็นผู้อุปการะโรงเรียน แต่การศึกษาในโรงเรียนสอนหนังสือไทยไม่เจริญเท่าที่ควร เพราะมีนักเรียนน้อยและผู้ปกครอง ไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษา ไม่มีคนนิยมเท่าใดนัก

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาแผนใหม่แห่งชาติแล้ว โดยมีกระทรวงธรรมการ มีหน้าที่โดยตรงในการวางแนวจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ สมัยนั้น บรรดาพระสงฆ์ทั่วประเทศ ได้มีบทบาท ในการศึกษาของชาติในระยะเริ่มแรกเป็นอย่างมาก เพราะว่าไม่ว่าสถานที่เรียน ครูสอนหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ส่วนมากจะใช้สถานที่ที่เป็นศาลาการเปรียญของวัดนั้น ๆ และพระสงฆ์ที่อยู่ประจำวัดเป็นครูสอน

ในระยะเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาของชาติ บรรดาพระสงฆ์วัดต่างๆ รวมถึงพระอารามหลวง เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งยวดในการสนับสนุนเรื่องการศึกษา ดังปรากฏในหมายรับสั่งของกรมธรรมการ ที่ส่งไปถึงเจ้าอาวาสวัดหลวง เมื่อพ.ศ. ๒๔๑๘ ซึ่งมีข้อความบางตอนว่าดังนี้

"เพราะฉะนั้น ขอให้พระราชาคณะ พระครู ฐานานุกรม เปรียญ อันดับ ที่ได้เล่าเรียนรู้หนังสือไทย ลายมือ แลวิชาเลขนั้น จงมีใจเห็นแก่พระพุทธศาสนา แก่ราชการแผ่นดิน ช่วยทนุบำรุงสั่งสอนเด็กนั้นให้เต็มกำลังความรู้ของตน ตั้งใจสอนจริง ๆ บรรดาที่เป็นพระอารามหลวงให้ได้พระสงฆ์ที่เป็นอาจารย์สอนเด็กพระอารามหนึ่งตั้งแต่ ๕ รูปลงมาทุกพระอารามตามอารามใหญ่และเล็ก ถ้าไม่มีพระสงฆ์ จะหาคฤหัสถ์ก็ได้ จะพระราชทานเงินเดือนเหมือนกัน... พระสงฆ์รูปใดรับสั่งสอนหนังสือไทย ลายมือ แลวิชาเลขได้ให้เจ้าคณะทำบัญชีมาส่งพระวุฒิการบดี (จางวางกรมธรรมการ) แต่ ณ วันพฤหัสบดีเดือนแปด ขึ้นสิบสามค่ำ ปีกุน สัปตศก จะได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แล้วจะพระราชทานแบบฉบับหลวงให้แก่พระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์จะได้สั่งสอนศิษย์ตามแบบฉบับ เด็กที่เรียนหนังสือไทย ลายมือ หัดลายมือ แลกระบวนเลขมีมากน้อยเท่าใด ให้ทำบัญชีมาส่งเจ้าพนักงานทุกอาจารย์ วันขึ้นสิบห้าค่ำ แรมสิบห้าค่ำ ให้เจ้าพนักงานกรมธรรมการ กรมสังฆการี นำเด็กเข้ามาในพระบรมมหาราชวังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จะ

---

๑. ต่อมาได้เป็นพระราชาคณะที่ พระประสิทธิสุตคุณ แล้วภายหลังทูลลาสิกขาบท

พระราชทานอัฐโสฬสแก่เด็กนั้นทุกวันอุโบสถ และพระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์ จะพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๖ บาท พระราชาคณะ พระครู ฐานานุกรมเปรียญ อันดับ ที่ได้นิตยภัตรอยู่แล้ว จะพระราชทานเพิ่มเป็นส่วนที่เป็นอาจารย์เดือนละ ๖ บาท..... จะโปรดให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระบำราบปรปักษ์ เป็นแม่กองประชุมพร้อมกันไล่หนังสือครั้งหนึ่งทุกพระอาราม... จะพระราชทานรางวัลแก่อาจารย์แลตัวเด็กนั้นตามสมควร.....หมายมา ณ วันอังคารเดือนแปด ขึ้นสี่ค่ำ ปีกุนสัปตศก ศักราช ๑๒๓๗”[๑]

สมัยนั้น วัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งมี สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗) เป็นเจ้าอาวาส เป็นผู้มีบทบาทในแวดวงการศึกษาของคณะสงฆ์อยู่แล้วรูปหนึ่ง ในขณะนั้นก็ได้มีส่วนช่วยเหลือในการปฏิรูปการศึกษาหนังสือไทยแผนใหม่ด้วยเหมือนกัน ตอบสนองพระราชประสงค์ให้สมพระราชหฤทัยที่ทรงตั้งไว้ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือไทยขึ้นแห่งหนึ่งในสำนักวัดราชบุรณราชวรวิหาร โดยให้พระมหาศุข เปรียญ ๓ เป็นครูสอน และในระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น พระเคลือบ ก็ได้จัดสอนหนังสือไทยขึ้นอีกแห่งหนึ่งภายในวัดในคณะที่กุฏิของตนเอง ดังนั้น ภายในสำนักวัดราชบุรณราชวรวิหารสมัยนั้นจึงมีสถานที่เป็นโรงเรียนสอนหนังสือไทยถึง ๓ แห่งด้วยกัน.

และสมัยต่อมา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร ร่วมกับกระทรวงธรรมการ ได้ตั้งโรงเรียนสอนหนังสือไทยแบบแผนใหม่ให้ถูกต้องตามหลักการศึกษา เป็นโรงเรียนมัธยมเรียกชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนมัธยมราชบุรณะ (วัดราชบุรณะ) เป็นโรงเรียนมัธยมแห่งแรกของประเทศโรงเรียนหนึ่งในจำนวนโรงเรียนมัธยมที่กระทรวงธรรมการเริ่มจัดตั้ง และได้ยุบโรงเรียนสอนหนังสือไทยทั้ง ๓ แห่ง ที่อยู่ในวัดราชบุรณราชวรวิหาร รวมเข้ากับโรงเรียนหลวงชั้นประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมที่ได้จัดตั้งขึ้นใหม่โดยใช้ศาลาการเปรียญของวัดในสมัยนั้นเป็นสถานที่เล่าเรียนและทำการสอนหนังสือ โดยแบ่งครูสอนออกเป็นดังนี้ ตามที่มีหลักฐานปรากฏ คือ

๑. ให้พระเคลือบ เป็นครูสอนหนังสือชั้นประถมปีที่ ๑

๒. ให้พระไป๋ เป็นครูสอนหนังสือชั้นประถมปีที่ ๒

๓. ให้พระมหาศุข เป็นครูสอนหนังสือชั้นประถมปีที่ ๓

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระอารามหลวง อารามราษฎร์ รวมถึงวัดราชบุรณะ เห็นความสำคัญ

---

[๑] *เอกสารการจัดการศึกษา ประกาศเรื่องโรงทาน ร.ศ. ๑๐๙ ใน “เอกสารเรื่องจัดการศึกษา ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*

ของการศึกษาของเยาวชนแห่งชาติมาโดยตลอด เจ้าอาวาสวัดในยุคนั้น ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับรัฐบาลในการจัดการศึกษา เช่น

พ.ศ. ๒๔๒๗ ตั้งโรงเรียนหลวงชั้นประถมศึกษาขึ้นที่วัดราชบุรณะ
พ.ศ. ๒๔๔๕ ตั้งโรงเรียนมัธยมราชบุรณะ (วัดราชบุรณะ)
พ.ศ. ๒๔๔๙ ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมูลขึ้นที่วัดราชบุรณะแล้วต่อมา เป็นวิทยาเขตเพาะช่างในปัจจุบัน
พ.ศ. ๒๔๕๓ ย้ายโรงเรียนสวนกุหลาบมาตั้งบนพื้นที่วัดราชบุรณะใกล้เคียงกับโรงเรียนมัธยมราชบุรณะ (วัดราชบุรณะ) ที่ตั้งอยู่เดิม

พ.ศ. ๒๔๕๓ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง (วังหลวง) มีนักเรียนเพิ่มจำนวนมากขึ้น สถานที่เล่าเรียนในโรงเรียนคับแคบ ไม่พอกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มจำนวนขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ย้ายมาตั้งอยู่ในสถานที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร โดยสมัยนั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗) เป็นเจ้าอาวาส ได้อำนวย ความสะดวกทุกประการเป็นอย่างดี ได้รื้อกุฏิออกถึง ๒ คณะด้วยกัน เพื่อขยายพื้นที่ให้กว้างขวางเป็นสถานที่ ๆ จะสร้างโรงเรียนสวนกุหลาบ

ต่อมาเจ้าพระยาเสด็จสุเรนทรบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ได้พัฒนาโรงเรียนสวนกุหลาบให้เจริญขึ้น จึงได้เปลี่ยนเอาศาลาการเปรียญของวัดราชบุรณราชวรวิหาร เดิมตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบ เป็นสถานที่ของโรงเรียนและเปลี่ยนเอาสถานที่โรงเรียนในวัดอีกแห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งถนนตรีเพชรฟากตะวันออก ให้เป็นสถานศาลาการเปรียญของวัดตั้งแต่นั้น และได้ยุบโรงเรียนมัธยมวัดราชบุรณะ รวมเข้ากับโรงเรียนสวนกุหลาบ เป็นโรงเรียนเดียวกัน และใช้ชื่อว่าโรงเรียนสวนกุหลาบเพื่อถวายเป็นพระเกียรตินาม แด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนสวนกุหลาบ ตั้งแต่นั้นมา [๑]

วัดราชบุรณราชวรวิหารประสบภัยทางอากาศ

วัดราชบุรณราชวรวิหาร นับแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่หมดทั่วทั้งพระอารามแล้ว ก็ยังได้รับพระ

---

(๑) แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๔๗๐, ชัย เรืองศิลป์ ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒–๒๔๕๓

กรุณาเมตตาจากพระมหากษัตริย์ทุก ๆ พระองค์ แห่งราชวงศ์จักรี ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการพ่อค้า และประชาชน พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ทำนุบำรุง วัดราชบุรณราชวรวิหารมาโดยตลอดเป็นอย่างดี วัดราชบุรณราชวรวิหาร จึงเป็นวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองสวยงาม ปรากฏแก่สายตาผู้ที่ได้พบเห็น ซึ่งได้รับอิทธิพลอารยธรรมและวัฒนธรรม จากกรุงศรีอยุธยาราชธานีของชาวไทยในอดีต ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และจิตรกรรม เป็นวัดที่มีถาวรวัตถุ สวยงามวัดหนึ่งในกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอยู่ในกำแพงพระนครเป็นบ่อเกิดของนักปราชญ์ราชบัณฑิต และศิลปวิทยาการเกือบทุกแขนง ในยุคต้นของกรุงรัตนโกสินทร์อย่างแท้จริง

ความเจริญรุ่งเรือง สวยงาม ของวัดราชบุรณราชวรวิหาร คงจะเหลือไว้เป็นร่องรอยส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ด้านจิตใจที่จดจำจารึกไว้แก่ผู้ที่เคยได้พบทุกวันนี้และปัจจุบันนี้ คงเป็นภาพในความฝันที่เป็นส่วนอดีตเท่านั้น สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และจิตรกรรม ที่เคยโอ่อ่าอลังการ รุ่งเรืองอ่อนช้อยสวยงามวิจิตรประณีตบรรจง มีความงามอันตระการตาเป็นบ่อเกิดแห่งความชื่นชมโสมนัสยินดีแก่ผู้ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่งซึ่งมีอยู่คู่กับวัดราชบุรณราชวรวิหารมานานนับร้อยปี ซึ่งได้แรงดลบันดาลใจจากบรรพชนแห่งชาติไทย ซึ่งมี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ และสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ เป็นต้น แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ซึ่งมีพระราชประสงค์อันแน่วแน่ที่จะทรงบูรณปฏิสังขรณ์ "วัดเลียบ" ให้เป็นเหมือนวัดราชบุรณะ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของชาติไทยในอดีต ได้สร้างและสั่งสมงานด้านสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมมานานนับได้ร้อยปี เพื่อเป็นมรดกตกทอดไปยังแก่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า

วัดราชบุรณราชวรวิหาร ถูกภัยพิบัติสงครามทำลายย่อยยับพินาศไปไม่เหลือชิ้นดีพังภินทนาการพินาศไปชั่วพริบตาทั่วทั้งพระอาราม แต่ยังดีมีถาวรวัตถุสิ่งเดียวเท่านั้นที่หลงเหลืออยู่พ้นจากอำนาจแห่งการทำลายล้าง สิ่งนั้นก็คือ พระพุทธปรางค์ ซึ่งเปรียบเสมือนหลักชัยของวัดในกาลต่อมาเพียงองค์เดียวเท่านั้น นอกจากนั้นไม่มีถาวรวัตถุที่เคยมีประจำวัดเหลืออยู่เลย นั่นก็คือเพราะภัยพิบัติจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ เวลา ๑๑.๐๐ น. ด้วยแรงระเบิดจากเครื่องบินของข้าศึกที่บินมาทิ้งเพื่อทำลายโรงไฟฟ้าวัดเลียบและสะพานพุทธยอดฟ้าแต่บังเอิญผิดเป้าหมาย ลูกระเบิดหล่นลงบริเวณวัดราชบุรณราชวรวิหาร จึงทำให้เกิดความเสียหายทั้งพระอารามในขณะนั้น หมดสภาพที่เป็นถาวรวัตถุซึ่งเป็นวัดไป

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต)
พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต)
พระคุณาจารวัตร (เชียง อินฺทโชโต)
พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)

รับภาระดูแลรักษาวัดราชบุรณราชวรวิหาร

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้ชิดกับสถานที่จุดยุทธศาสตร์ คือตั้งอยู่บนพื้นที่ผืนเดียวกับโรงจักรไฟฟ้าสยาม (โรงไฟฟ้าวัดเลียบ หรือ การไฟฟ้านครหลวงในปัจจุบัน) และใกล้ชิดกับสะพานพระพุทธยอดฟ้า สถานที่ทั้ง ๒ แห่งนี้ เป็นสถานที่ไม่มีความปลอดภัยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก่อนที่วัดราชบุรณราชวรวิหารจะถูกภัยพิบัติทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ นั้น ทางราชการได้ประกาศเตือนให้ประชาชนที่อยู่ใกล้ชิดบริเวณโรงจักรไฟฟ้าสยามและสะพานพระพุทธยอดฟ้า ให้ย้ายหลบภัยไปพักอาศัยอยู่ที่อื่น

สมัยนั้น พระภิกษุและสามเณรวัดราชบุรณราชวรวิหาร ได้ย้ายไปพักอาศัยอยู่ในปริมณฑลวัดรอบ ๆ พระนคร บางส่วนได้อพยพกลับไปภูมิลำเนาเดิมก็มีจำนวนไม่น้อย พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร ถูกขอร้องให้ย้ายหลบภัยไปอยู่ที่วัดใหม่หนองพะอง ตำบลหนองแขม อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แต่ก่อนที่พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) จะหลบภัยสงครามไปอยู่ที่อื่นนั้น ได้ประชุมสงฆ์ปรึกษาหารือกับพระเถรานุเถระภายในวัดถึงเรื่องการรักษาวัดและผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาวัดราชบุรณราชวรวิหารให้เกิดความสงบเรียบร้อย พระเถรานุเถระมีมติความเห็นตรงกันว่า วัดราชบุรณราชวรวิหารเป็นพระอารามหลวงที่ใหญ่โตกว้างขวางมีสมบัติที่เป็นของวัดเป็นจำนวนมาก จะขาดผู้รักษาวัดนั้นไม่ได้ ควรที่จะมอบหมายงานดูแลรักษาให้แก่พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) พระฐานานุกรมของพระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) ให้มีหน้าที่ดูแลรักษาวัดราชบุรณราชวรวิหารแทนในขณะที่เจ้าอาวาสไม่อยู่ประจำที่วัด

การที่ พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร และพระเถรานุเถระภายในวัด มอบหมายภาระธุระเรื่องการรักษาดูแลวัด ให้กับพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) นั้น เพราะท่านเหล่านั้น ได้เห็นปฏิปทาอัธยาศัย ของท่านพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) รูปนี้ว่า เป็นพระที่มีน้ำใจเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ มีความขยันอดทน มีความประพฤติเสียสละอย่างสูงเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีสติปัญญาพอที่จะแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าในวันข้างหน้าได้ มีความสามารถที่จะรักษาสมบัติวัดราชบุรณราชวรวิหารให้เกิดความมั่นคงถาวรสืบต่อไปได้

ดังนั้น พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) จึงแต่งตั้ง พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาการแทนเจ้าอาวาส เพื่อเป็นกำลังใจแก่ภิกษุสามเณรภายในวัดที่อยู่เพื่อเฝ้ารักษาวัด ให้เกิดความอุ่นใจ ที่ยังมีพระผู้ใหญ่ในวัดยังยืนหยัดเฝ้ารักษาวัดเป็นเพื่อนโดยมิได้ทอดทิ้งไปไหน พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) จึงรับภาระธุระรักษาการแทนเจ้าอาวาส ตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๔๘๘ จวบจนเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารในกาลต่อมา

เมื่อวัดราชบุรณราชวรวิหาร ประสบกับภัยทางอากาศแล้ว พื้นที่บริเวณวัดที่เป็นถาวรวัตถุสิ่งก่อสร้างพังทะลายหมดทั้งพระอาราม พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสทราบข่าวแล้วรีบกลับมาเห็นสภาพวัดในขณะนั้นแล้วไม่รู้ว่าจะทำประการใดได้เกิดความสะเทือนใจเป็นที่สุดได้สั่งการให้พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) เฝ้าดูแลรักษาวัดราชบุรณราชวรวิหารต่อไป

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) และพระภิกษุสามเณรที่เหลืออยู่ภายในวัดต่างก็ช่วยกันเก็บรวบรวมบรรดาสิ่งของที่มีค่า ซึ่งเป็นสมบัติของวัดราชบุรณราชวรวิหารเท่าที่จะเก็บรวบรวมรักษาไว้ได้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มิได้ขาดตกบกพร่อง ปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถเท่าที่มีอยู่รักษาทรัพย์สมบัติและผลประโยชน์ของวัดราชบุรณราชวรวิหารไว้เป็นอย่างดีสืบมาโดยตลอดจนมาถึงปัจจุบันนี้

ประกาศยุบวัดราชบุรณราชวรวิหาร

ความระส่ำระสายซึ่งเป็นมรสุมภัยพิบัติได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แก่วัดราชบุรณราชวรวิหาร มิใช่แต่เพียงแค่ถูกภัยทางอากาศทำลายวัดพังพินาศไปทั้งอารามเท่านั้น บรรดาสิ่งของที่มีค่าก็ได้ถูกโจรกรรมหยิบฉวยเอาไปเป็นจำนวนมากมรสุมภัยพิบัติที่เป็นลูกเก่าพัดผ่านไปแต่ทว่ากลับเกิดมีมรสุมลูกใหม่ที่ร้ายแรงยิ่งกว่าลูกเก่าพัดผ่านเข้ามาอีก ก่อให้เกิดสถานการณ์ความระส่ำระสายอย่างหนักเข้าไปอีกเมื่อทางราชการมีความเห็นว่าวัดราชบุรณราชวรวิหารยากที่จะปฏิสังขรณ์บูรณะให้คงคืนกลับสภาพเป็นปกติดังเดิม และอีกประการหนึ่ง วัดราชบุรณราชวรวิหารนี้ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม คือตั้งอยู่ในบริเวณจุดยุทธศาสตร์ ดังนั้นทางราชการจึงได้ประกาศยุบวัดราชบุรณราชวรวิหารให้หมดสภาพความเป็นพระอารามหลวงซึ่งมีคำสำเนาประกาศ ต่อไปนี้.-

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง ยุบเลิกพระอารามหลวง

โดยเหตุที่ วัดราชบุรณะ (พระอารามหลวง) ตำบลวังบูรพาภิรมย์ อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร ต้องประสพภัยทางอากาศ ณ วันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ บรรดาปูชนียสถาน เช่นพระอุโบสถ และเสนาสนะเสียหายหมด จนไม่อาจเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ต่อไป คณะสังฆมนตรีพิจารณาเห็นว่า วัดนี้ตั้งอยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม และไม่สามารถจะบูรณะให้คืนดีดังเดิมได้จึงเห็นสมควรให้ยุบเสีย เรื่องนี้คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเห็นชอบด้วยและได้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเลิกแล้ววันนี้ จึงประกาศมาให้ทราบทั่วถึงกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

(ลงชื่อ) พล.ต. พระยาอมรวิสัยสรเดช

ผู้สั่งราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากนั้น ทางการคณะสงฆ์ได้ประกาศรวมวัดราชบุรณราชวรวิหารเข้ากับวัดสุทัศนเทพวราราม ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เช่น พระพุทธรูปและสิ่งของอื่นๆ ให้นำไปเก็บไว้ที่วัดสุทัศน์ฯ เป็นสมบัติของวัดสุทัศน์ฯ สืบไป ส่วนพระภิกษุสงฆ์และสามเณรวัดราชบุรณราชวรวิหารให้เข้าถือสังกัดอยู่ ณ วัดสุทัศน์ฯ และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ครั้งนั้นบรรดาวัดต่าง ๆ ได้ทำหนังสือขอพระพุทธรูปที่มิได้ชำรุดเสียหาย ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำมาจากหัวเมืองต่างๆ มาประดิษฐานไว้ที่วัดราชบุรณราชวรวิหารจำนวน ๑๖๒ องค์ ไปเป็นพระพุทธรูปประธาน ประจำพระอุโบสถ และเป็นพระพุทธรูปสำคัญประจำวัด เป็นจำนวนมาก

และในเวลาต่อมาทางคณะสงฆ์ได้ประกาศแต่งตั้งให้ พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารที่ถูกยุบไป ไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม ในวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ (สมเด็จพระสังฆราช แพ ติสสเทวมหาเถระ อดีตเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘)

ทางกรมการศาสนา จัดเรือและรถยนต์หลวงไปรับ พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) ซึ่งจำ

พรรษาชั่วคราวที่ วัดใหม่หนองพะอง ตำบลหนองแขม อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม สืบต่อไป

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต)
พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต)
พระคุณาจารวัตร (เชียง อินฺทโชโต)
พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)

พระผู้เป็นประธานสงฆ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดราชบุรณราชวรวิหาร

เมื่อทางคณะสงฆ์ได้ประกาศให้บรรดาพระภิกษุสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร เข้าถือสังกัดอยู่ ณ วัดสุทัศนเทพวราราม และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามแล้ว

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) พระฐานานุกรมของพระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕) ซึ่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารที่ได้รับมอบหมายให้เฝ้าดูแลรักษาวัดก่อนที่วัดจะถูกภัยทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านมิได้ย้ายไปเข้าสังกัดอยู่ ณ วัดไหน ๆ คงอยู่ประจำที่วัดราชบุรณะ ตามเดิม คอยเก็บรักษาสมบัติของวัดราชบุรณะ ที่ยังหลงเหลืออยู่ร่วมกับพระสงฆ์ภายในวัดที่ยังอยู่ไม่กี่รูปเท่านั้น และเวลาต่อมา พระภิกษุสงฆ์ที่เคยอยู่วัดราชบุรณะมาก่อน พอทราบข่าวว่า พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) มิได้ย้ายไปอยู่ที่ไหน ก็พากันกลับมาอยู่ที่วัดราชบุรณะ ตามปกติดังเดิม อีกประมาณ ๔-๕ รูป

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ องค์นี้ มีความดำริมุ่งมั่นประสงค์ที่จะทำการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้กลับคืนสภาพเป็นวัดอย่างเดิม เพื่อให้วัดราชบุรณะนี้ เป็นวัดคู่กันกับพระนครต่อไป เหมือนอย่างในอดีต กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ซึ่งเคยเป็นราชธานีของปวงชนชาวไทย เคยมีวัดราชบุรณะ เป็นวัดประจำเมืองหลวงเสมอมามิได้ขาด

และบรรดาพระภิกษุสงฆ์และศิษยานุศิษย์ ที่เคยอยู่อาศัยในวัดราชบุรณะ ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ที่เคยอาศัยวัดราชบุรณะ เป็นที่บำเพ็ญกองบุญกุศลเป็นประจำพระภิกษุสงฆ์ศิษยานุศิษย์ และพุทธศาสนิกชนเหล่านั้น ต่างก็เคยให้ความอุปถัมภ์สนับสนุนส่งเสริมความเจริญของวัดราชบุรณะ มาด้วยกันทั้งนั้น มีความปรารถนามุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเช่นเดียว

กันกับพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) ในการที่จะบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะให้เป็นวัดที่มีสภาพเป็นวัดที่มีพระสงฆ์อยู่อย่างเดิม จึงได้ประชุมปรึกษา ตกลงพร้อมใจกันมอบหมายงานให้พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) เป็นประธาน ในการฟื้นฟู บูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) ได้รับมอบหมายภาระธุระเป็นประธานในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดแล้ว จึงได้ยื่นหนังสือขอพระบรมราชานุญาต บูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะโดยได้มอบให้ นายควง อภัยวงศ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร เป็นผู้นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ เพื่อรักษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของวัดราชบุรณะ ในอดีตให้ต่อเนื่องกันไปในภายภาคหน้า ดังมีสำเนาหนังสือกราบบังคมทูล เพื่อขอพระบรมราชานุญาต ดังนี้.–

(สำเนา)

บ้านซอยเกษมสันต์ ๓

วันที่ ๒๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐

ขอประทานกราบทูลเสด็จในกรมฯ ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงทราบใต้ฝ่าพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยญาติมิตรสหายและประชาชนบางส่วนได้มีความเห็นร่วมกันว่า วัดราชบุรณะ (วัดเลียบ) ซึ่งประสบภัยทางอากาศบอบช้ำเสียหายเป็นส่วนมาก และทางการประกาศยุบนั้น ซึ่งเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมาก เพราะพระนครหลวงของไทยเราเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่ปรากฏแต่โบราณต้องมีวัดราชบุรณะ เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองทุกแห่งตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อแสดงว่า พระปฐมบรมกษัตราธิราชเจ้าที่ทรงตั้งพระนครหลวงนั้น ไม่ลบล้างพระศาสนาซึ่งมีอยู่เดิม นอกจากจะสร้างวัดหลวงขึ้นใหม่ แล้วยังทรงบูรณะวัดเก่าที่มีอยู่เดิมวัดใดวัดหนึ่งในทำเลที่เหมาะยกย่องขึ้นเป็นวัดหลวง เสมอกับวัดที่ทรงสร้างขึ้นใหม่แล้วพระราชทานนามว่า วัดราชบุรณะ และทรงถือเป็นพระราชธุระในการทรงอุปถัมภ์เป็นอย่างดีด้วย เช่นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก องค์ปฐมกษัตริย์ก็ได้ทรงบูรณะวัดเลียบเป็นวัดราชบุรณะขึ้น ดังปรากฏมาโดยเล็งเห็นเหตุสำคัญดังกราบทูลนั้น

บัดนี้ วัดราชบุรณะ ได้ถูกทางการสั่งยุบ เพราะเหตุไม่มีงบประมาณในการที่จะบูรณะให้คืนดีประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง อ้างว่าเป็นวัดที่อยู่ในทำเลไม่เหมาะสม เรื่องนี้รู้สึกว่าเป็นที่น่าเสียใจของประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะจะขาดวัดที่เป็นมิ่งขวัญของบ้านเมือง

ดังกล่าวแล้วโดยใช่เหตุความจริงถึงแม้จะเป็นวัดหลวงโดยได้รับยกย่องเป็นพิเศษแล้วก็ตาม แต่ในด้านประชาชนก็ยังถือว่าเป็นวัดสำคัญของตน ยิ่งได้รับสถาปนาเป็นวัดหลวงเช่นนั้น ก็ยิ่งซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบรมกษัตราธิราชเจ้าพระบรมราชวงศ์จักรี ถ้ามาถูกยุบโดยรัฐบาลไม่มีกำลังทรัพย์ ส่วนประชาชนยังพรั่งพร้อมอยู่เสมอ แต่ก็ไม่มีโอกาสที่จะก่อสร้างขึ้นได้เช่นนี้ รู้สึกว่าเป็นที่เสียใจและเสียดายอย่างยิ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าที่ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือฉบับนี้มาก็เพื่อจะขอบารมีใต้ฝ่าพระบาทเป็นที่พึ่ง ใคร่จะขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตบูรณะวัดนี้ให้มีสภาพขึ้นใหม่ โดยกำลังของประชาชนร่วมกันแล้วจักทูลเกล้าฯ ถวายเป็นวัดหลวงให้มีนามว่า วัดราชบุรณะ ดังเดิม โดยเห็นว่าทรัพย์สินของวัดเท่าที่มีอยู่ก็พอจะเป็นทุนอยู่บางส่วนแล้ว นอกจากนั้นยังมีผู้ยินดีให้ทุนทรัพย์เข้าร่วมอีกมากมาย จึงเข้าใจว่าพอที่จะให้การเป็นไปได้ ประจวบโอกาสที่จะถึงสมัยที่จะพระราชทานเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศด้วย จึงได้ร่วมกันคิดเรื่องนี้โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. บูรณะขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติของพระบรมกษัตริย์และบ้านเมือง
๒. เพื่ออุทิศพระราชกุศลน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในโอกาสถวายพระเพลิงพระบรมศพ และ
๓. เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระมหากษัตริย์เป็นอย่างสูงสุด

การทั้งหมดนี้ จะสำเร็จได้ดังประสงค์ที่กราบทูลมาก็ต้องอาศัยพระบารมีของใต้ฝ่าพระบาทถ้าทรงพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ประทานพระบรมราชานุญาตให้พระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ของพวกข้าพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง

การจะสมควรประการใด สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

(ลงชื่อ) ข้าพระพุทธเจ้า นายควง อภัยวงศ์ ขอเดชะ

(นายควง อภัยวงศ์)

เมื่อนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายฆราวาส ได้นำเรื่องกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ ตามกุศลจิตของพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) และประชาชนที่พร้อมใจกันจะบูรณะสร้างวัดให้มีสภาพเหมือนอย่างเดิม

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงได้พิจารณาแล้วพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุมัติ ให้กระทรวงศึกษาธิการเพิกถอนยุบเลิกวัดราชบุรณะ และทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดได้ตามประสงค์ที่ได้กราบบังคมทูลมา ดังสำเนาหนังสือของสำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ เรื่องพระราชทานพระบรมราชานุมัติ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องเพิกถอนประกาศยุบเลิกพระอารามหลวง ดังนี้-:

(สำเนา)

ที่ จ.๑๓๔๓
สำนักงานราชการเลขานุการในพระองค์
๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๐

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุมัติให้ปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ

จาก ราชการเลขานุการในพระองค์

ถึง นายควง อภัยวงศ์

หนังสือกราบทูล ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๐ ว่าประชาชนมีจิตศรัทธาที่จะปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหารให้คงเป็นวัดอยู่ต่อไป โดยขอร้องให้ท่านเป็นหัวหน้าจัดการปฏิสังขรณ์ ซึ่งท่านพิจารณาเห็นว่าวัดราชบุรณะ นี้ เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์คู่กับวัดมหาธาตุมาแต่โบราณกาล ตลอดทั้ง ๓ สมัย คือ สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยาตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรีก็ได้ทรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมมาทุกรัชกาลจนถึงรัชกาลที่ ๗ แต่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลยังหาทันได้ปฏิสังขรณ์ไม่ ก็ได้เสด็จสวรรคตเสีย จึงเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะรักษาประวัติศาสตร์ของวัดราชบุรณะไว้ และจะได้ถือโอกาสในการปฏิสังขรณ์วัดนี้อุทิศเป็นพระราชกุศล น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ซึ่งเสด็จสวรรคตเสียแล้วด้วย โดยจะรับเป็นหัวหน้าดำเนินการปฏิสังขรณ์ และได้นำเรื่องนี้กราบบังคมทูลสมเด็จพระสังฆราชแล้วทรงอนุโมทนา จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุมัตินั้น

ได้นำความเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบแล้ว ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบัญชาว่าเมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาอันแรงกล้าพร้อมที่จะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ อีกทั้งสมเด็จพระสังฆราชก็ทรงอนุโมทนาในการนี้ด้วยแล้ว ก็อนุมัติให้ดำเนินการตามความประสงค์นั้นได้

(ลงพระนาม) นิกร เทวัญ เทวกุล

(หม่อมเจ้านิกร เทวัญ เทวกุล)

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง เพิกถอนประกาศยุบเลิกพระอารามหลวง

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๘๘ ให้ยุบเลิกวัดราชบุรณะ (พระอารามหลวง) ตำบลวังบูรพาภิรมย์ อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร ซึ่งต้องประสบภัยทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ นั้น บัดนี้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุมัติให้ นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าจัดการปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะให้คงเป็นวัดต่อไปตามเดิม และคณะสังฆมนตรี ได้ลงมติอนุมัติตามพระบรมราชานุมัตินั้นแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงขอประกาศเพิกถอนประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๘๘ ดังกล่าวนั้นตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๑

เลื่อน ศราภัยวาณิช
รัฐมนตรี

ในระหว่างที่นายควง อภัยวงศ์ ได้ถวายหนังสือขอพระบรมราชานุญาตเพื่อทำการบูรณปฏิสังขรณ์ ต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่นั้น มีพระบรมราชโองการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงแต่งตั้งให้นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

เมื่อได้รับพระบรมราชานุมัติให้ทำการบูรณะได้แล้ว พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง อินฺทโชโต) ก็เริ่มขวนขวาย ต่อจากนายควง อภัยวงศ์ เพื่อสนองพระบรมราชานุญาตที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการบูรณะได้ โดยพิจารณาเห็นว่า นายควง อภัยวงศ์ ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะจัดการบูรณปฏิสังขรณ์มาแต่เดิมนั้น ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ทรงแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี มีภารกิจต้องบริหารบ้านเมือง จักหาโอกาสมาดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ไม่สะดวก จึงได้มอบหมายให้ นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ทำหนังสือถึง นายควง อภัยวงศ์ เพื่อให้พิจารณาปรึกษาในการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ ดังมีสำเนาหนังสือต่อไปนี้–:

ร้านอุไรลักษณ์ สะพานหัน

๒๓ ธันวาคม ๒๔๙๐

ขอประทานกราบเรียน พณฯ ท่าน เพื่อพิจารณา

ด้วยตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนเสนอและชี้แจงขอให้ใต้เท้าเป็นหัวหน้า เพื่อขออนุมัติในการก่อสร้างวัดราชบุรณะ (วัดเลียบ) ให้คงอยู่ตามเดิมนั้น ดังข้อความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น เรื่องนี้ ฯพณฯ ก็ได้นำความขึ้นกราบทูลคณะอภิรัฐ และประธาน ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พร้อมทั้งได้รับพระราชทานอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างตามวัตถุประสงค์ได้ ตามหนังสือที่ จ. ๑๓๔๓/๒๔๙๐ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ศกนี้ ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น แต่ในขณะนี้ ฯพณฯ อาจจะไม่มีเวลามาจัดการดำเนินงานได้สะดวก ตลอดทั้งการจัดหาทุนทรัพย์เป็นจำนวนมากมาระยะนี้มาทำการก่อสร้างได้ตามที่ได้กราบทูลคณะอภิรัฐไปแล้ว

ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าในฐานะตัวแทนของพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (เชียง) และคณะกรรมการของวัด ได้นำเรื่องการบูรณะวัดนี้มาเรียนรบกวน ฯพณฯ เมื่อครั้งแรกเห็นว่าหากปล่อยให้ล่วงเลยระยะไปอาจจะทำให้การบูรณะนี้ ต้องประสบปัญหา ต่างๆ เพราะได้มีพ่อค้าส่วนหนึ่งได้ทำการก่อสร้าง รุกเข้าในเขตวัดเพื่อทำการอาชีพและทำประโยชน์ส่วนตัว

ข้าพเจ้าขอรวบรัดและรับงานชิ้นนี้มาดำเนินการโดยมอบให้ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง)...........(๑) จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นร่วมมือ มีจำนวน ๑๕ ท่าน ดังได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๕ ธันวาคมศกนี้ เสนอคณะกรรมการมาแล้ว ๑๓ ท่าน และขอเพิ่มอีก ๑ ท่าน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ดำเนินการและแบ่งแยกรับผิดชอบเป็น ๓ แผนก คือ–:

๑. แผนกการบริหารและควบคุม

๒. แผนกการจัดหาเงิน

๓. แผนกการดำเนินการบูรณะ

ฉะนั้น จึงเรียนเสนอมาเพื่อรับอนุมัติและความเห็นชอบต่อไป ขอ ฯพณฯ โปรดพิจารณา และอนุมัติให้โดยด่วน หากเห็นด้วย

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

อุไรลักษณ์ ชาญูกล..........(๒)

(นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล)

---

(๑) ฐานานุกรมของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โสม ป.ธ.๕) วัดสุทัศน์ฯ

(๒) ต่อมาได้เป็นคุณหญิงอุไรลักษณ์ ชาญูกล

เมื่อท่านนายกรัฐมนตรี (ควง อภัยวงศ์) ได้รับหนังสือของนางอุไรลักษณ์ ชาญูกล อ่านพิจารณาข้อความโดยละเอียดแล้ว เพื่อความสะดวกแก่คณะกรรมการผู้ร่วมงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ จึงได้สลักหลังหนังสือฉบับนั้นส่งคืนให้ นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ดังสำเนาต่อไปนี้–:

คุณอุไร

ผมได้รับพระบรมราชานุญาตมาแล้วตามหนังสือของประธานอภิรัฐที่ จ. ๑๓๔๓/๒๔๙๐ ลงวันที่ ๒๐ เดือนนี้แล้ว เพราะฉะนั้น ขอให้คุณจัดการเชิญผู้ที่มีจิตศรัทธาในการนี้มาประชุมขอเสียงตั้งกรรมการกลางและประธาน เพื่ออำนวยการเรื่องนี้ให้เป็นไปตามความประสงค์ของประธาน ผมเวลานี้ไม่อยู่ในฐานะที่จะมาเป็นตัวตั้งตัวตีในเรื่องนี้โดยตรงได้ ถ้าจะขอให้ช่วยอย่างไร ก็จะได้ช่วยเหลือทางนอก ผมจะได้แจ้งไปยังกระทรวงศึกษาธิการทราบต่อไป

ควง

๒๕. ๑๒. ๙๐

เมื่อนางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ได้รับมอบหมายจากนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีแล้วจึงนำเรื่องมาแจ้งให้ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ทราบแล้ว จึงได้นิมนต์ฝ่ายพระสงฆ์และท่านที่มีเกียรติมาประชุมกันที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ เพื่อปรึกษาและขอร้องให้เป็นกรรมการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ ดังสำเนาสรุปบันทึกการประชุมครั้งที่ ๑ ต่อไปนี้–:

สรุปบันทึกการประชุมครั้งที่ ๑
การเลือกตั้งคณะกรรมการจัดการปฏิสังขรณ์
วัดราชบุรณราชวรวิหาร

อนุสนธิหนังสือ ของราชเลขานุการในพระองค์ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุมัติ และสมเด็จพระสังฆราชก็ทรงอนุโมทนาให้ทำการปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งประสบภัยทางอากาศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เพราะมีพุทธศาสนิกชนส่วนมากช่วยกันเป็นเอกฉันท์ที่จะบูรณะวัดนี้ โดยให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าจัดการปฏิสังขรณ์ เพราะวัดราชบุรณะนี้เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์คู่กับวัดมหาธาตุ มาแต่โบราณกาลตลอดทั้ง ๓ สมัยคือ สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา ลงมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ และ

พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี ก็ได้ทรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมมาทุกรัชกาล จนถึงรัชกาลที่ ๘ แต่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ยังหาทันได้ทรงปฏิสังขรณ์ไม่ ก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะรักษาประวัติศาสตร์ของวัดไว้ และจะได้ถือโอกาสในการปฏิสังขรณ์ อุทิศส่วนพระราชกุศลน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ

บัดนี้ นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าจัดการปฏิสังขรณ์วัด ตามพระบรมราชานุมัตินี้ ไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติการได้โดยสะดวก เพราะขณะนี้ต้องรับภาระเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรีบริหารกิจการของประเทศชาติ ฉะนั้น จึงได้มอบให้นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ผู้เริ่มการขอปฏิสังขรณ์วัด เป็นผู้ดำเนินการเรียกประชุมผู้มีจิตศรัทธา มาเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการปฏิสังขรณ์ต่อไป

นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ได้เชิญท่านที่มีจิตศรัทธาให้ความร่วมมือมาประชุม ตามบัญชาของท่านนายกแล้ว เมื่อวันที่ ๒๘ เดือนธันวาคม ๒๔๙๐ เวลา ๑๐.๒๐ น. การประชุมได้ใช้สถานที่วัดราชบุรณะ เป็นที่ประชุม

รายชื่อผู้มาประชุมคือ-:

๑. พลโท ผาด เทพหัสดิน (พระยาเทพหัสดินทร)
๒. นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล
๓. นางถวิล อภัยวงศ์
๔. พ.อ.หลวงวิศิษฐยุทธศาสตร์
๕. พ.ต.ท.บันลือ เรืองตระกูล
๖. ร.ต.อ.บุญชัย เหราบัตร
๗. หลวงวิวิธสรการ
๘. ดร.โชติ คุ้มพันธ์
๙. นายสิน สิริยงค์
๑๐. นายเชียงฮั้น ตระกูลฮุน
๑๑. หลวงบทมาลย์บริรักษ์
๑๒. นายสมาน อภิวัต
๑๓. นายพิศวง เอี่ยมไพจิตร
๑๔. พระครูศีลขันธโสภิต........(๑)

---

(๑) *ต่อมาเป็นที่ พระเทพคุณาธาร เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์*

๑๕. พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ

รายชื่อผู้ที่มิได้มาประชุมเนื่องจากกิจจำเป็นคือ–:

๑. พระปริยัติโสภณ.............(๑)
๒. ร.ต.อ.ภิเศก พรหมายน
๓. นายสุวิชช์ พันธุเศรษฐ
๔. นายเย คนุตสัน

เมื่อผู้เข้าประชุมเข้าที่นั่งพร้อมแล้ว นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล ในฐานะผู้เริ่มการกล่าวเปิดประชุมโดยขอขอบคุณทุก ๆ ท่าน ที่สละเวลามาร่วมประชุมแล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ให้ความร่วมมือและเห็นสมควรเป็นกรรมการ คือ–:

๑. พลโท ผาด เทพหัสดิน
๒. พ.อ.หลวงวิศิษฐยุทธศาสตร์
๓. พ.ต.ท.บันลือ เรืองตระกูล
๔. ร.ต.อ.ภิเศก พรหมายน
๕. ดร.โชติ คุ้มพันธ์
๖. นายสุวิชช์ พันธุเศรษฐ
๗. หลวงบทมาลย์บริรักษ์
๘. นายสิน สิริยงค์
๙. นายเชียงฮั้น ตระกูลฮุน
๑๐. ร.ต.อ.บุญชัย เหราบัตร
๑๑. นางพิศวง เอี่ยมไพจิตร
๑๒. นายเย คนุตสัน

รวม ๑๒ ท่าน เป็นกรรมการฝ่ายฆราวาส

ฝ่ายสงฆ์ได้เสนอ–:

๑. พระปริยัติโสภณ	เจ้าอาวาสวัดสามพระยา
๒. พระครูศีลขันธโสภิต	เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์
๓. พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ	รองเจ้าอาวาส (เดิม)

รวม ๓ องค์ ที่ประชุมไม่ขัดข้อง แต่กรรมการคณะนี้ยังไม่มีประธานกรรมการ นาง

---

(๑) ปัจจุบันคือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) เจ้าอาวาสวัดสามพระยา

อุไรลักษณ์ ชาญกล เสนอขอให้ พลโท ผาด เทพหัสดิน เป็นประธานกรรมการ ที่ประชุมลงมติเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์ พลโท ผาด เทพหัสดิน ประธานกรรมการ ได้กล่าวตอบขอบคุณกรรมการ และว่าการที่รับเป็นประธานในครั้งนี้ก็เพราะเล็งเห็นว่า เป็นการกระทำเกี่ยวกับการฟื้นฟูพระศาสนาโดยแท้ และอีกประการหนึ่ง ต้นตระกูลของท่านก็มีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับวัดนี้ด้วย และได้เสนอต่อที่ประชุมขอให้นางอุไรลักษณ์ ชาญกล เจ้าของเรื่องนี้เป็นกรรมการด้วยอีก ๑ คน ที่ประชุมรับรอง ต่อจากนี้นางอุไรลักษณ์ ได้เสนอต่อประธานฯ ขอให้คณะกรรมการเชื้อเชิญนางถวิล อภัยวงศ์ เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย โดยท่านผู้นี้ ได้ให้ความร่วมมือแต่ต้นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ที่ประชุมตกลง ประธานกรรมการจึงเป็นผู้เชิญนางถวิล อภัยวงศ์ เข้าเป็นกรรมการร่วมด้วย และในการประชุมคราวนี้ นางอุไรลักษณ์ได้เชิญหลวงวิวิธสรการ ข้าหลวงภาค ๓ มาร่วมประชุมเป็นเกียรติยศ และได้เชิญเป็นกรรมการ เพื่อให้ช่วยจัดหาเงินมาสมทบด้วย หลวงวิวิธสรการไม่ขัดข้องยินดีให้ความร่วมมือ

ประธานฯ ผู้ที่จะเป็นเหรัญญิกรักษาเงินว่าต้องหาผู้ที่มีหลักฐาน นางอุไรลักษณ์ได้เสนอนายเย คนุตสัน ที่ประชุม ลงมติเป็นเอกฉันท์ ประธานฯ ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า นอกจากเหรัญญิกแล้วควรจะมีรองเหรัญญิก เพราะว่า ถ้าเหรัญญิกไม่อาจจะปฏิบัติงานได้ให้ผู้ช่วยทำงานแทน หลวงบทมาลย์บริรักษ์ได้เสนอ นายสมาน อภิวัต เป็นรองเหรัญญิก ที่ประชุมเห็นชอบ สำหรับเลขานุการนั้นท่านประธานฯ ได้กล่าวว่า เลขานุการต้องเป็นคนสำคัญในด้านดำเนินงาน ควรจะหาผู้หนึ่งผู้ใดที่เข้าใจงานนี้ดีอยู่แล้วให้ทำหน้าที่เลขานุการและได้หารือว่าจะให้นางอุไรลักษณ์เป็นเลขาฯ นางอุไรลักษณ์ขอถอนตัวโดยชี้แจงว่าตนเป็นผู้รู้น้อยไม่ถนัดในการหนังสือ ขอให้นางพิศวง เอี่ยมไพจิตร กรรมการทำหน้าที่เลขานุการอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งที่ประชุมไม่ขัดข้อง ส่วนรองประธานฯ ขอให้ท่านประธานฯ เป็นผู้เลือกนั้น ประธานฯ เห็นควรให้นางอุไรลักษณ์เป็นรองประธานกรรมการ เพราะเป็นผู้ดำเนินงานมาตั้งแต่ต้น และท่านประธานฯ เองอาจจะติดราชการไม่สามารถจะมาปฏิบัติหน้าที่ได้ในบางโอกาส ที่ประชุมอนุมัติ เมื่อจัดตั้งคณะกรรมการเรียบร้อยแล้ว คงเป็นกรรมการด้วยกัน ๑๙ ท่าน คือ-:

๑. พลโท ผาด เทพหัสดิน	ประธานกรรมการ
๒. นางอุไรลักษณ์ ชาญกล	รองประธานกรรมการ
๓. นางถวิล อภัยวงศ์	กรรมการ
๔. พ.อ.หลวงวิสิษฐยุทธศาสตร์	กรรมการ
๕. พ.ต.ท.บันลือ เรืองตระกูล	กรรมการ
๖. ร.ต.อ.ภิเศก พรหมายน	กรรมการ
๗. ร.ต.อ.บุญชัย เหราบัตร	กรรมการ

๘. หลวงวิวิธสรการ	กรรมการ
๙. ดร.โชติ คุ้มพันธ์	กรรมการ
๑๐. นายสุวิชช์ พันธุเศรษฐ	กรรมการ
๑๑. นายสิน สิริยงค์	กรรมการ
๑๒. นายเชียงฮั้น ตระกูลฮุน	กรรมการ
๑๓. หลวงบทมาลย์บริรักษ์	กรรมการ
๑๔. พระปริยัติโสภณ	กรรมการ
๑๕. พระครูศีลขันธโสภิต	กรรมการ
๑๖. พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ	กรรมการ
๑๗. นายเย คนุตสัน	กรรมการ เหรัญญิก
๑๘. นายสมาน อภิวัต	กรรมการ รองเหรัญญิก
๑๙. นางพิศวง เอี่ยมไพจิตร	กรรมการ เลขานุการ

โดยเฉพาะ นายสุวิชช์ กับ ดร.โชติ นั้น ประธานฯ ขอให้เป็นกรรมการที่ปรึกษา เพราะเกี่ยวกับเป็นผู้รู้ในทางกฎบัญญัติ ซึ่งที่ประชุมเห็นด้วย

ต่อจากนี้ คณะกรรมการได้เริ่มหารือกันถึงการดำเนินงานในชั้นแรก นางอุไรลักษณ์ได้เสนอว่า ที่วัดขณะนี้มีบางคนได้เข้าปลูกสร้างที่พักอาศัยและให้เช่าในบริเวณวัดเป็นจำนวนมาก ขอให้คณะกรรมการพิจารณาหาทางป้องกันห้ามการปลูกสร้างต่อไป ดร.โชติ คุ้มพันธ์ ชี้แจงว่า วัดเป็นนิติบุคคล คณะกรรมการไม่มีสิทธิ์จะห้ามได้ ต้องให้ทางเจ้าอาวาสห้ามปรามจึงจะถูกต้องหลักการเพราะเป็นสิทธิ์โดยชอบแก่วัด ส่วนกรรมการคณะนี้ต้องให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งอีกครั้งหนึ่ง หรือมิฉะนั้นประธานฯ ควรทำเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ ๆ ทำการเกี่ยวกับวัด (กรมการศาสนา) ได้ทราบจะได้สั่งระงับไว้ และเรื่องนี้ ดร.โชติ คุ้มพันธ์ จะนำไปเรียนท่านรัฐมนตรีเองที่ประชุมตกลง และจะทำหนังสือมอบให้ ดร.โชติไปจัดการ

ต่อจากนี้ กรรมการบางท่านต้องการทราบว่า ที่ของวัดมีเท่าใด ขอให้ทำแผนผังเดิมมาดูท่านพระครูปลัดฯ รองเจ้าอาวาสเดิมชี้แจงว่า ทางกรมการศาสนามีอยู่แล้ว ท่านจะไปสอบให้เฉพาะเกี่ยวกับเรื่องที่ของวัดคงรอไว้เพื่อไปติดต่อทางกรมการศาสนาเสียก่อน เลขาฯ ได้นำสำเนาหนังสือของราชเลขาฯ ในพระองค์ที่มีพระบรมราชานุมัติให้ปฏิสังขรณ์วัดมาอ่านให้ที่ประชุมฟัง ต่อจากนี้ได้นำข้อหารือระหว่างผู้ร่วมการปฏิสังขรณ์ แต่ก่อนเลือกกรรมการขึ้นเสนอต่อที่ประชุมว่าการดำเนินงานชั้นแรกของคณะกรรมการนี้จะต้องขออนุญาตมีการพนันประเภท ๒ แต่จะมีที่วัดไม่ได้ เพราะมีพระราชบัญญัติห้ามไว้ แต่อาจมีได้โดยใช้สถานที่อื่น เช่น

สวนอัมพร หรือวังสราญรมย์ และได้ทำหนังสือมาแล้ว เลขาฯ ได้เสนอหนังสือต่อประธานกรรมการเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีมหาดไทยเรื่องขอมีงานออกร้านโดยเฉพาะการพนันประเภท ๒ ซึ่งงานนี้จะอำนวยผลให้ปฏิสังขรณ์ได้รวดเร็วขึ้น เพราะการเรี่ยไรธรรมดากว่าจะได้เป็นก้อนใหญ่ย่อมกินเวลานาน เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจะได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ต่อไป ประธานฯ รับทราบ และลงนามในหนังสือฉบับนั้น เฉพาะกรรมการนี้ตามโครงการจะต้องแบ่งแยกหน้าที่ออกแต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายหาเงิน ฝ่ายควบคุม และฝ่ายบูรณะแต่ขณะนี้การบูรณะยังไม่ได้เริ่มเพราะจะต้องดำเนินงานการหาเงินก่อน ในขั้นนี้ จะแบ่งเพียง ๒ ฝ่าย คือหาเงิน และควบคุม กรรมการฝ่ายหาเงินมีรายนามต่อไปนี้ คือ-:

๑. พระปริยัติโสภณ
๒. พระครูศีลขันธโสภิต
๓. พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ
๔. นางถวิล อภัยวงศ์
๕. นางอุไรลักษณ์ ชาญูกล
๖. นายสมาน อภิวัต
๗. นายเชียงฮั้น ตระกูลฮุน
๘. นายสิน สิริยงค์
๙. ร.ต.อ.บุญชัย เหราบัตร
๑๐. หลวงวิวิธสรการ
๑๑. พ.อ.หลวงวิลิษฐยุทธศาสตร์
๑๒. ร.ต.อ.ภิเศก พรหมายน

รวม ๑๒ ท่าน ส่วนกรรมการควบคุม คือ-:

๑. พลโท ผาด เทพหัสดิน
๒. พ.ต.ท.บันลือ เรืองตระกูล
๓. หลวงบทมาลย์บริรักษ์

รวม ๑๕ คน ที่ประชุมอนุมัติ ต่อจากนี้ก็ไม่มีข้อหารืออย่างใดอีก นอกจากจะรอฟังผลทางกระทรวงศึกษาธิการและมหาดไทยต่อไป ประธานฯ จึงขอปิดประชุม เวลา ๑๑.๔๕ น.

นางพิศวง เอี่ยมไพจิตร
ผู้บันทึกการประชุม

คณะกรรมการชุดนี้ได้เริ่มจัดหาทุนในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหารเมื่อหาทุนได้บ้างพอสมควรแล้ว พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ ได้เริ่มกำหนดเขตอุปจารวัดราชบุรณะใหม่ โดยกำหนดเขตติจีวราวิปวาสคือเขตการอยู่ปราศจากไตรจีวร สำหรับพระภิกษุที่อยู่จำพรรษาวัดราชบุรณะ

เขตติจีวราวิปวาสวัดราชบุรณะ

อาณาเขตติจีวราวิปวาส สำหรับพระภิกษุวัดราชบุรณะ โดยมีพระอุโบสถเป็นจุดศูนย์กลาง คือ-:

๑. ทิศตะวันออก อาณาเขตติดกับที่ทำการไฟฟ้านครหลวงมีรั้วกำแพงกั้นเป็นเขต

๒. ทางทิศตะวันตก อาณาเขตติดกับถนนตรีเพชร มีกำแพงวัดกั้นเป็นเขต

๓. ทางทิศเหนือ อาณาเขตติดกับโรงเรียนเทศบาลวัดราชบุรณะ มีกำแพงวัดกั้นเป็นเขต

๕. ทางทิศใต้ อาณาเขตติดกับถนนจักรเพชร มีกำแพงวัดกั้นเป็นเขต

ส่วนอาณาเขตพื้นที่ของวัดก็คงอยู่อย่างเดิม แต่พื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดราชบุรณะ นั้นได้ลดน้อยลงกว่าเดิมไปบ้าง เพราะถูกถนนตัดผ่านไป คงเหลือเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓๗ กว่าไร่เท่านั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ และคณะกรรมการ เมื่อหาทุนรวบรวมได้แล้วได้เริ่มก่อสร้างเสนาสนะสงฆ์ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบกุฏิทรงไทย ๓ ห้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ได้ก่อสร้างเสนาสนะสงฆ์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบกุฏิทรงไทย ๓ ห้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ได้ก่อสร้างเสนาสนะสงฆ์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบกุฏิทรงไทย ๓ ชั้น ๑ หลัง เพื่อเป็นกุฏิเจ้าอาวาส โดยทุนบริษัทไฟฟ้าสยาม บริจาค

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ได้ก่อสร้างเสนาสนะสงฆ์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบกุฏิทรงไทย ๓ ห้อง ๒ ชั้น ๑ หลัง

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) พร้อมด้วยคณะกรรมการมีความเห็นพ้องกันว่าเมื่อมีเสนาสนะสงฆ์พอเพียงให้พระภิกษุสามเณรได้อยู่อาศัยเป็นส่วนหนึ่งแล้วก็ควรที่จะจัดสร้างพระอุโบสถต่อไป ดังนั้น ทางคณะกรรมการจึงได้มอบให้ พระ

ครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) นำเรื่องเสนอต่อคณะสังฆมนตรี พร้อมด้วยแบบแปลนแผนผังสร้างพระอุโบสถเมื่อคณะสังฆมนตรีพิจารณาเห็นชอบแล้วมีมติอนุมัติให้ทำการก่อสร้างได้

เมื่อ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะได้รับอนุมัติให้สร้างพระอุโบสถ ได้แล้ว จึงได้กำหนดวันเวลาวางศิลาฤกษ์สร้างพระอุโบสถ ในวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๖ ตรงกับวันจันทรคติ ณ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ตรงกับวันเสาร์ ปีมะเส็งเบญจศก จุลศักราช ๑๓๑๕ เวลา ๑๕ นาฬิกา กับ ๓๕ นาที เป็นปฐมฤกษ์ วางศิลาฤกษ์ก่อรากฐานพระอุโบสถ วัดราชบุรณราชวรวิหาร

ในการวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถครั้งนี้ พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ได้อาราธนาพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) เจ้าอาวาสวัดอนงคาราม สังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการเป็นประธาน พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) ได้กรุณารับอาราธนามาเป็นประธาน และประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ ซึ่งมีสำเนารายงานดังต่อไปนี้-:

รายงานการวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ
ถวาย
สมเด็จพระพุฒาจารย์ ผู้เป็นประธาน
๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๖

ขอประทานกราบเรียน พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ สังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการที่เคารพอย่างสูง นับเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่พระเดชพระคุณได้กรุณารับอาราธนามาเป็นประธาน ในศุภวารดิถีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ วัดราชบุรณะนี้ เกล้าฯ ขอประทานโอกาสกราบเรียนเกี่ยวกับประวัติพระอารามนี้ถวายพอเป็นสังเขป

วัดราชบุรณะนี้ เป็นวัดที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติอยู่มาก เพราะพระนครหลวงของประเทศไทยซึ่งเป็นเมืองพุทธศาสนา ที่ปรากฏมาแต่โบราณกาล ต้องมีวัดมหาธาตุคู่กับวัดราชบุรณะ เป็นของคู่บ้านคู่เมืองตลอดมานับตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเฉพาะในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งเป็นปฐมบรมจักรีวงศ์ได้ทรงบูรณะวัดเลียบ อันเป็นนามเดิมและพระราชทานนามใหม่ว่า วัดราชบุรณะ โดยทรงเล็งเห็นความสำคัญดังได้กราบเรียนมานี้

ต่อมาเมื่อเกิดสงครามเอเซียบูรพา วัดราชบุรณะนั้นได้ประสบภัยทางอากาศเสียหายหักพังหมดสิ้น คงเหลือแต่ พระพุทธปรางค์องค์เดียวเท่านั้นและทางกระทรวงศึกษาธิการได้

ประกาศยุบเลิกเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ครั้นต่อมาประชาชนได้มีมติเป็นเอกฉันท์พร้อมใจกันมอบให้ นายพันตรีหลวงโกวิทอภัยวงศ์ (นายควง อภัยวงศ์) เป็นหัวหน้าขอพระราชทานพระบรมราชานุมัติให้คงคืนเป็นพระอารามหลวงตามเดิม เพื่อทำการก่อสร้างปฏิสังขรณ์อุทิศส่วนกุศลน้อมเกล้าฯถวายแด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) รัชกาลที่ ๘ ทั้งนี้เพื่อมิให้นามวัดราชบุรณะ ต้องลบเลือนไปจากประวัติศาสตร์ของเมืองไทยและเป็นที่เชิดชูพระบรมเกียรติยศจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุมัติให้คงคืนเป็นพระอารามหลวงตามเดิมและเพื่อจัดการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ตามกุศลเจตนาของผู้กราบทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุมัติ ทั้งได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระสังฆราช....(๑) ก็ได้ทรงอนุโมทนาด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเพิกถอนการยุบเลิกวัดราชบุรณะ ให้คงคืนเป็นพระอารามหลวงตามเดิมเมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑

เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุมัติ และจัดการก่อสร้างปฏิสังขรณ์แล้ว ประจวบกับขณะนั้นมีพระบรมราชโองการทรงตั้งให้ นายพันตรีหลวงโกวิทอภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านนายกรัฐมนตรีจึงได้ประกาศตั้งกรรมการก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณะ ขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์และฆราวาส มีนายพลโทพระยาเทพหัสดินทร์ เป็นประธานกรรมการ ได้เริ่มประชุมปรึกษาหารือตกลงดำเนินกิจการหารายได้ เพื่อการสร้างกุฏิและพระอุโบสถต่อไป

บัดนี้ ได้สร้างกุฏิตึกแล้วเป็นจำนวน ๔ หลัง สิ้นค่าสร้างประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ บาท พอเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรได้แล้ว สำหรับปีนี้ มีพระภิกษุจำพรรษา ๑๑ รูป สามเณร ๑๔ รูป คณะกรรมการได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า เป็นการสมควรที่จะได้ทำการก่อสร้างพระอุโบสถได้แล้วเพื่อให้สมกับที่เป็นพระอารามหลวงในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ตามแบบแปลนซึ่งได้ไว้ ณ ที่นี้ ค่าก่อสร้างประมาณสี่ร้อยหมื่นบาท โหราจารย์ได้กำหนดฤกษ์วันเสาร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๖ ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๑๒ เวลา ๑๕.๓๕ นาฬิกา เป็นอุดมมงคลฤกษ์วางศิลาฤกษ์รากฐานพระอุโบสถ

บัดนี้ ได้อุดมมงคลฤกษ์แล้ว เกล้าฯ ขอประทานกราบเรียนอาราธนาพระเดชพระคุณได้กรุณาโปรดวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังนี้ เพื่อให้เป็นสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคลอันประเสริฐ ในการก่อสร้างพระอุโบสถหลังนี้ให้สำเร็จด้วยดีสืบต่อไป

ควรมิควรประการใดขอประทานอภัยเกล้ากระผม
พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ
รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาส

---

(๑) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น) วัดบวรนิเวศวิหาร

เมื่อพระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ อ่านรายงานประวัติ ความเป็นมาของวัดโดยสังเขป ถวายต่อเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) เสร็จแล้ว จากนั้นเจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้กล่าวตอบถึงความสำคัญของพระอุโบสถพร้อมทั้งวิธีวางศิลาฤกษ์ ดังมีสำเนาต่อไปนี้–:

(สำเนา)

คำกล่าวตอบในพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถวัดราชบุรณะ

ของ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม)

สังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการ

พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ........(๑) ผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ

ข้าพเจ้าได้รับอาราธนามาเป็นประธานในพิธีการวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถวัดราชบุรณะวันนี้ รู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดียิ่ง ต่อผลงานของคณะกรรมการซึ่งได้ร่วมสมานฉันท์พร้อมใจกันดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างวัดราชบุรณะ นี้ ที่สลักหักพัง โดยเนื่องมาจากประสบภัยทางอากาศเมื่อสงครามครั้งที่แล้ว ซึ่งเสนาสนะส่วนมากถูกทำลาย จนเป็นเหตุให้ทางการประกาศยุบเลิกเป็นพระอารามหลวงต่อไปทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามมติของประชาชนที่ได้ร่วมใจกันเป็นเอกฉันท์มอบให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าจัดการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วัดนี้คงคืนเป็นพระอารามหลวงตามเดิม เพื่อเป็นการบูรณปฏิสังขรณ์อุทิศส่วนกุศลน้อมเกล้าฯ ถวายแก่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า รัชกาลที่ ๘ สำหรับเป็นที่เชิดชูพระบรมราชเกียรติยศ และให้วัดราชบุรณะ ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยสืบต่อไป เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้วคณะกรรมการจึงได้ดำเนินการก่อสร้างปฏิสังขรณ์เป็นลำดับมา จนกุฏิเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรพอสมควรแล้ว จึงเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะได้เริ่มการก่อสร้างพระอุโบสถขึ้นไว้สำหรับเป็นที่พักอาศัยทำสังฆกรรมบำเพ็ญศาสนกิจของพระสงฆ์ สำนักนี้และที่มาแต่จตุรทิศ ดังปรากฏความละเอียดตามรายงาน ของผู้รักษาการเจ้าอาวาสนั้นแล้ว

บัดนี้ ได้ศุภมงคลอุดมฤกษ์ ข้าพเจ้าจะได้วางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังนี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงดลบันดาลให้พระอุโบสถหลังนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเป็นศรีแก่พระนครกับขอให้คณะกรรมการผู้ดำเนินการ ตลอดจนผู้มีศรัทธาร่วมกุศลฉันทะนี้ประสบแต่สรรพมิ่งมงคลอุดมสมบูรณ์ด้วยจตุรพิธพรชัยโดยทั่วกันเทอญ

---

(๑) ปัจจุบันคือ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)

เมื่อพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถเรียบร้อยแล้ว พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) ได้เป็นแม่งานดำเนินการก่อสร้างพระอุโบสถ โดยขุดหลุมตอกเข็มวางรากฐานพระอุโบสถต่อจากนั้นก็ได้เริ่มปั้นอิฐด้วยตนเอง ได้อิฐประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ก้อน เพื่อเป็นวัสดุก่อสร้างต่อไป การดำเนินการก่อสร้างพระอุโบสถบางส่วนสำเร็จแล้ว จึงได้ดำริที่จะยกช่อฟ้าขึ้นสู่หลังคาพระอุโบสถแล้วจัดหล่อพระประธานประจำพระอุโบสถ คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นสอดคล้องต้องกันว่า การนี้เป็นการใหญ่สมควรจะได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพระราชพิธีทรงยกช่อฟ้าและทรงเททองหล่อพระประธาน พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ (เชียง อินฺทโชโต) จึงได้มอบภาระให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นผู้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับเชิญเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธียกช่อฟ้า และหล่อพระประธานประจำพระอุโบสถ วัดราชบุรณะ ดังมีสำเนาหนังสือของสำนักราชเลขาธิการ และสำเนาหนังสือกราบบังคมทูลของนายควง อภัยวงศ์ ในวันยกช่อฟ้าพระอุโบสถและทรงเททองหล่อพระประธานดังนี้

(สำเนา)

ที่ ๔๒๐/๑๕๐๓
สำนักราชเลขาธิการ

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

เรื่อง ทรงรับเชิญเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าและหล่อพระประธาน วัดราชบุรณะ

เรียน นายควง อภัยวงศ์

อ้างถึง หนังสือกราบบังคมทูล ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๐๓

ตามที่ท่านกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า การปฏิสังขรณ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งได้ถูกระเบิดทำลายในมหาสงครามได้เสร็จไปบ้างบางส่วนแล้ว และกำหนดพิธีฤกษ์ยกช่อฟ้า และหล่อพระประธานแห่งวัดนี้ ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๐๓ เวลา ๙.๓๐ น. เป็นปฐมฤกษ์ ในโอกาสนี้ท่านในนามของวัดและประชาชนผู้ร่วมกันปฏิสังขรณ์วัดนี้ ใคร่จะขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธียกช่อฟ้าและหล่อพระประธานตามกำหนดที่กราบบังคมทูลไป ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วทรงรับเชิญมา

(นายจำนง ราชกิจ)
รองราชเลขาธิการ
ลงชื่อแทนราชเลขาธิการ

(สำเนา)

คำกราบบังคมทูล
ในวันยกช่อฟ้าและเททองหล่อพระประธาน
วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ ปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมีความชื่นชมโสมนัสยิ่งนักที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดราชบุรณะครั้งนี้ทั้งนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

วัดราชบุรณะ แห่งนี้เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ได้ทรงบูรณะแล้วเปลี่ยนนามเดิมที่เรียกว่า "วัดเลียบ" ทรงยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงพระราชทานนามใหม่ว่า "วัดราชบุรณะ" นับว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และเป็นศรีสง่าแก่พระนครวัดหนึ่งครั้งกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็ได้มีวัดมหาธาตุคู่กับวัดราชบุรณะ มาแล้ว นับว่าเป็นของคู่บ้านคู่เมืองมา ฉะนั้น กาลต่อมาเมื่อวัดนี้ต้องประสบภัยทางอากาศอย่างหนักปรักหักพังลงอย่างมาก จนถึงกับทางราชการในขณะนั้นสั่งยุบวัดนี้แล้ว ประชาชนชาวพระนครจึงได้มีศรัทธาและมติร่วมกันที่จะปฏิสังขรณ์วัดนี้ขึ้นใหม่โดยใคร่จะรักษาวัดนี้มิให้ลบเลือนสูญไปประการหนึ่ง ทั้งมีเจตจำนงอันแรงกล้าน้อมเกล้าฯ อุทิศส่วนกุศลในการนี้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระบรมเชษฐาธิราชอีกประการหนึ่งด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงงานปฏิสังขรณ์ที่ได้ดำเนินมาแล้วโดยสังเขปต่อไปนี้ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุมัติในการที่จะปฏิสังขรณ์วัดนี้ใหม่ในปีพ.ศ. ๒๔๙๐ แล้ว ก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการอันประกอบด้วยพระภิกษุ และฆราวาสขึ้นคณะหนึ่งเป็นผู้ดำเนินงาน เริ่มการปฏิสังขรณ์เป็นขั้นๆ ไป ในขั้นปกติก็เริ่มการสร้างศาลา และกุฏิตามกำลังทรัพย์ งานได้ดำเนินมาถึงขั้นที่จะยกช่อฟ้าตัวพระอุโบสถได้แล้ว และถ้าพระอุโบสถนี้สร้างขึ้นแล้ว ก็จะมีราคาตามที่ประมาณไว้ถึง ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท

บัดนี้ได้อุดมฤกษ์แล้วในนามของประชาชนพลเมืองผู้มีศรัทธาทั้งหลาย ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชอัญเชิญทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถแล้ว ทรงเททองหล่อพระประธาน เป็นศุภนิมิตมงคลในการนี้สืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ควง อภัยวงศ์

สมเด็จพระสังฆราช นาค

สมเด็จพระสังฆราช (นาค เปรียญเอก)

ลำดับเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ

๑. พระญาณไตรโลก	สมัยกรุงธนบุรี
๒. พระพรหมมุนี	สมัยรัตนโกสินทร์
๓. สมเด็จพระพนรัตน์ (มี)	พ.ศ. ๒๓๓๔-๒๓๕๙ รวม ๒๕ ปี
๔. สมเด็จพระสังฆราช (นาค)	พ.ศ. ๒๓๕๙-๒๓๙๒ รวม ๓๓ ปี
๕. พระธรรมวโรดม (สมบูรณ์)	พ.ศ. ๒๓๙๒-๒๔๑๕ รวม ๒๓ ปี
๖. พระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง)	พ.ศ. ๒๔๑๕-๒๔๑๖ รวม ๑ ปี
๗. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง)	พ.ศ. ๒๔๑๖-๒๔๔๖ รวม ๓๐ ปี
๘. พระราชโมลี (แจ่ม)	พ.ศ. ๒๔๔๖-๒๔๔๘ รวม ๒ ปี
๙. พระธรรมดิลก (อิ่ม)	พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๖๖ รวม ๑๘ ปี
๑๐. พระราชโมลี (ช้อน)	พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๖๘ รวม ๒ ปี
๑๑. พระธรรมดิลก (โสม)	พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๘๙ รวม ๒๑ ปี
๑๒. พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)	พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๓๕ รวม ๔๔ ปี

ลำดับประวัติและผลงานของอดีตเจ้าอาวาส

สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อพระเจ้าตากสินมหาราช ได้สถาปนาเมืองธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีแล้ว วัดเลียบคงมีฐานะเป็นพระอารามหลวงแต่นามวัดได้ใช้อย่างเดิม ตามหลักฐานว่า “พระญาณไตรโลก”..... (๑) เป็นเจ้าอาวาสวัดเลียบอยู่ แต่ชาติภูมิของท่านมีมาอย่างไรนั้น ไม่ปรากฏหลักฐาน ผลงานก็สืบไม่ได้อีกว่า ท่านได้ก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งใดไว้ภายในวัดบ้าง

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระสมมตอมรพันธ์ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรียบเรียง

สมัยรัตนโกสินทร์

๑. พระพรหมมุนี

นามเดิมและชาติภูมิเป็นมาอย่างไรไม่ปรากฏหลักฐาน แต่สมณศักดิ์ที่ "พระญาณไตรโลก" รูปนี้ปรากฏในหนังสือเรื่องตั้งพระราชาคณะผู้ใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ว่า ครั้งกรุงธนบุรีเป็นพระราชาคณะที่ "พระญาณไตรโลก" อยู่ที่วัดราชบุรณะเวลานั้นเรียกว่าวัดเลียบ เมื่อพระพิมลธรรมถูกถอด เพราะไม่ยอมถวายบังคมพระเจ้ากรุงธนบุรี

พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดให้พระญาณไตรโลกมาครองวัดพระเชตุพนฯ เมื่อครั้งยังเรียกว่าวัดโพธาราม มาในรัชกาลที่ ๑ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็น "พระพรหมมุนี" แล้วโปรดให้กลับไปอยู่วัดราชบุรณะ อย่างเดิม.....(๑)

๒. สมเด็จพระพนรัตน์ (มี) เปรียญเอก

(สมเด็จพระสังฆราช (มี))

ชาติภูมิ นามเดิมว่า "มี" เกิดในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ์ เมื่อวันพุธ เดือน ๘ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๒ พ.ศ. ๒๒๘๐

การศึกษา สมัยกรุงธนบุรี เป็นเปรียญเอกอยู่ที่วัดเลียบ การศึกษาในเบื้องต้นของพระมหามี เป็นมาอย่างไรไม่มีหลักฐานว่าท่านได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแต่สำนักใดมาก่อน

สมณศักดิ์ พระมหามี เปรียญเอกวัดเลียบนี้ คงจะได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ที่ "พระอริยวงศ์" มาก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงสมณศักดิ์ เพราะมีข้อความปรากฏในนิพนธ์เรื่องมงคล ๓๘ ประการ ที่ท่านได้แต่งไว้เมื่อเป็นพระราชาคณะที่ "พระอริยวงศ์" ว่า ".....อาตมภาพ พระอริยวงศ์ (มี) รับอาราธนาแต่งเนื้อความ ๓๘ ประการโดยสังเขป ตามพระบาลีในคัมภีร์พระมงคลทีปนีอรรถกถามงคลสูตร และพระสารัตถสมุจจัยภาณวารอรรถกถา ถวายสนองพระเดชพระคุณตามสติปัญญากับขุนวิสุทธากร..............(๒)"

แต่ในปีชวด พ.ศ. ๒๓๒๕ สมัยต้นรัชกาลที่ ๑ มีจดหมายเหตุกล่าวถึงท่านไว้ในพระราชพงศาวดารว่า ".......อนึ่ง ที่พระอุบาลีนั้นต้องกับนามพระอรหันต์ จึงดำรัสให้แปลงนามเสียใหม่ ให้พระมหามีเปรียญเอก วัดเลียบ เป็นพระวินัยรักขิต แทนพระอุบาลี.......(๓)"

---

๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระสมมตอมรพันธ์ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรียบเรียง

๒. ประวัติและผลงานอดีตเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ พ.ศ. ๒๕๐๔

๓. ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา พระยาพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ คุรุสภา, กรุงเทพฯ ๒๕๐๔

เมื่อพิจารณาข้อความทั้งสองที่ยกมาอ้างนี้ก็พอยุติได้ว่า พระมหามี เปรียญเอกวัดเลียบรูปนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงพระราชทินนาม คือ ครั้งแรกเป็นพระราชาคณะที่ “พระอริยวงศ์” ต่อมาเป็นที่พระอุบาลี ครั้งสุดท้ายเป็นที่ พระวินัยรักขิต

ต่อมาท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นที่ “พระพิมลธรรม” คราวเดียวกันกับ พระพิมลธรรม วัดโพธาราม (วัดพระเชตุพนฯ) เป็นสมเด็จพระพนรัตน์

รัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดโพธาราม ถึงมรณภาพ ทรงตั้งพระพิมลธรรม (มี) เป็นที่สมเด็จพระพนรัตน์ สืบต่อมา ต่อมาสมเด็จพระสังฆราช (สุก) สิ้นพระชนม์ จึงทรงตั้งสมเด็จพระพนรัตน์ (มี) วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๙ แรม ๗ ค่ำปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๙ แล้วแห่มาอยู่วัดมหาธาตุ ดังมีสำเนาประกาศที่ทรงแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระสังฆราชดังนี้

“ศิริศยุมัสดุอดีตกาลพระพุทธศักราช ชไมยะสหัสสสังวัจฉรไตรสตาธฤกษ์เอกุณสัฏฐีเตมาสประจุบันกาลมุกสิกสังวัจฉรมาสกาลปักษ์ ครุวารสัตตดฤษถีปริเฉทกาลลุกฤกษ์ สมเด็จพระธรรมมฤคมหาราชารามาธิราชเจ้า ผู้ทรงทศพิธราชธรรม อนันตคุณวิบุลยอันมหาประเสริฐ ทรงพระราชศรัทธา มีพระราชโองการมาพระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสสั่งพระราชูทิศถาปนาให้สมเด็จพระพนรัตน์ เป็นสมเด็จพระอริยวงศาญาณปริยัติยวราสังฆราชาธิบดี ศรีสมณุตมาปรินายกติปิฏกธราจารย์ สฤทธิยัติสารสุนทรมหาคณฤศรทักษิณา สฤทธิสังฆคามวาสีอรัญญวาสี เป็นประธานถานาทุกคณะนิกร จตุพิธบรรพสัชสถิตย์ ในพระศรีรัตนมหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวง ให้จฤกถฤาตฤกาลอวยผล พระชนมายุศมศรีสวัสดิ วิมลทฤฆายุศมในพระพุทธศาสนาเถิด....(๑)”

พระราชประเพณีการสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชในอดีตนั้น เมื่อพระเถระรูปใดได้รับการสถาปนาขึ้นดำรงตำแหน่งจะต้องไปประทับ อยู่ที่วัดมหาธาตุทุกพระองค์ สมัยต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลง คือพระเถระ รูปใดรับสถาปนาขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ก็ทรงโปรดเกล้าให้ประทับอยู่ที่วัดเดิม สมเด็จพระสังฆราชที่ประทับ อยู่ที่วัดมหาธาตุนั้น มีอยู่ ๔ องค์ คือ

๑. สมเด็จพระสังฆราช (สุก) อยู่วัดมหาธาตุมาตั้งแต่เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ

๒. สมเด็จพระสังฆราช (มี) อยู่วัดราชบุรณะ มาตั้งแต่เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ

๓. สมเด็จพระสังฆราช (สุข ญาณสังวร) อยู่วัดราชสิทธาราม ตั้งแต่เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ

---

(๑) คงรูปอักษรไว้อย่างเดิม

๔. สมเด็จพระสังฆราช (ด่อน) เดิมเป็นเปรียญอยู่วัดสระเกศ รัชกาลที่ ๑ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะที่ "พระเทพโมลี" โปรดให้ไปครองวัดหงษ์รัตนาราม ทรงเลื่อนเป็นสมเด็จพระพนรัตน์แล้วให้กลับไปครองวัดสระเกศตามเดิม พอได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชแล้วโปรดให้ไปประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุ

๓. สมเด็จพระสังฆราช (นาค เปรียญเอก)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า "นาค" เกิดในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าเอกทัศน์ สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ ปีขาล จุลศักราช ๑๑๒๐ ตรงกับวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ.๒๓๐๗ นามบิดา มารดา อุปัชฌาย์ วัน เดือน ปี บรรพชาอุปสมบท สืบหาหลักฐานไม่ปรากฏ

การศึกษา พระปริยัติธรรมในเบื้องต้นตั้งแต่สำนักใดไม่ปรากฏเป็นหลักฐาน แต่ท่านคงศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่วัดราชบุรณะ นี้เอง

สมณศักดิ์ สมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นพระราชคณะที่ "พระนิกรมมุนี" สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ "พระเทพโมลี" ต่อมาในปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๙ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ "พระพรหมมุนี" มีสำเนาประกาศดังนี้

"ศรีศยุภะมัศดุอดีตกาลพระพุทธศักราช ชะไมยะสหัสสสังวัจฉะระไตรสตาธฤกษ์เอกสัฏฐีเตมาศประจุบันกาล มุกสิก สังวัจฉรสาวนมาศ กาฬปักษยะครุวารสัตตดฤษถีปริเฉทกาลอุกฤกฐ สมเด็จพระบรมธรรมมฤกะมหาราชารามาธิราชเจ้า ผู้ทรงทศพิธราชธรรมอะนันตะคุณวิบุลปรีชาอันมหาประเสริฐ ทรงพระราชศรัทธามีพระราชโองการมา ณ พระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสสั่งพระราชูทิศถาปนา ให้พระเทพโมลี เป็นพระพรหมมุนี ศรีวิสุทธิญาณนายก ติปิฏกธรามหาคณิศร บวรสังฆารามคามวาสี สถิตย์ ในราชบุรณาวาสวรวิหาร พระอารามหหลวง ให้จฤกถฤาตกาละอวยผล พระชนมายุศมะศรีสวัสดิพิพัฒมงคล วิมลทฤฆายุศมในพระพุทธศาสนาเถิด.......(๑)"

ต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น "พระธรรมอุดม" สมัยรัชกาลที่ ๓ ทรงเลื่อนเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ "สมเด็จพระพนรัตน์" เมื่อปีชวด ๒๓๗๓ มีสำเนาประกาศทรงแต่งตั้งดังนี้

ศรีศยุภะมัศดุอดีตกาล พระพุทธศักราช ชะไมยะสหัสสสังวัจฉะระรัจฉะระไตรสัตตากฤกะเตสัตติสังวัจฉรปัญจมาสะ ปัจจุบันกาล พยัคฆสังวัจฉะระ กฏิกมาส ศุขปักษย์ เตรัสมีดฤษฎุดีสุกระวาระปริเฉทกาลอุกฤษฐ สมเด็จบรมธรรม์ มฤกมหาราชารามาธิราชเจ้า ผู้

---

(๑) คงรูปแบบอักษรเดิมไว้ตามสำเนาที่ทรงแต่งตั้ง พ.ศ. ๒๓๕๙, ๒๓๗๓

ทรงทศพิธราชธรรมอะนันตะคุณวิปุละปรีชาอันมหาประเสริฐ ทรงพระราชศรัทธามีพระราชโองการมา ณ บัณฑูรสุรสิงหนาทดำรัสสั่งพระราชูทิศถาปนาให้ พระธรรมอุดม เป็นสมเด็จพระพนรัตน์ปริยัติวรา วิสุทธิสังฆปรินายก ติปิฎกธราจารย์ สฤทธิขัติยสารสุนทร มหาคณิศรบวรสังฆาราม คามวาสี อรัญญวาสีสถิตย์ในราชบุรณาวาสวรวิหาร พระอารามหลวง ให้จฤถฤากาลอวยผล พระชนมายุศมศรีสวัสดิพัฒนมงคล วิมลทฤฆายุศม ในพระพุทธศาสนาเถิด........ (๑)

พอถึงปีเถาะในรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๘๖ ทรงสถาปนา สมเด็จพระพนรัตน์ วัดราชบุรณราชวรวิหาร ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช มีสำเนาที่ทรงประกาศสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ดังนี้

"ศิริศยุภะมัศดุอดีตกาลพระพุทธศักราช ชะไมยะสหัสสสังวัจฉรไตรยสตาธฤกฉอสีติตัดยุปันกาลสสังวัจฉร วิสาขมาศ กาฬปักษ์ เอกาทศะมีตฤดถี พุทธวารปริเฉทกาลอุกฤษฐ สมเด็จบรมธรรม์มฤกมหาราชาธิราชเจ้า ผู้ทรงทศพิธราชธรรม์อนันตคุณวิบุลปรีชาอันมหาประเสริฐ ทรงพระราชศรัทธา มีพระราชโองการมา ณ พระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสสั่งพระราชูทิศถาปนา ให้เลื่อนสมเด็จพระพนรัตน์ ขึ้นเป็นสมเด็จพระอริยวงษญาณปริยัติวรา สังฆราชาธิบดี ศรีสมนุตปริยายก ติปิฎกธราจารย์สฤษดิ์ขัติยสารสุนทรมหาคณฤศรทักษิณา สฤษดิ์สังฆคามวาสี อรัญญวาสี เป็นประธานถานาทุกคณานิกร จตุพิธบรรพสัช สถิตย์ในพระศรีรัตนมหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวง ให้จฤระถฤตฤกาลอวยผล พระชมมายุศยม ศิริสวัสดิพิพัฒนมงคล วิมลทฤฆายุ ในพระพุทธศาสนาจงทุก ๆ พระองค์เทอญ........(๒)

สมเด็จพระสังฆราช (นาค เปรียญเอก) ได้ประทับอยู่ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร ตลอดพระชนมายุ ทรงดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร ๓๓ ปี และทรงดำรง ตำแหน่งพระสังฆราชอยู่ ๔ ปี สิ้นพระชนม์ เมื่อปีระกา พ.ศ. ๒๓๙๒ พระชนพรรษา ๙๑ ปี ....(๓)

---

(๑) คงรูปแบบอักษรเดิมไว้ตามสำเนาที่ทรงแต่งตั้ง พ.ศ. ๒๓๕๙, ๒๓๗๓

(๒) คงรูปแบบเดิมอักษรไว้ ตามสำเนาประกาศ พ.ศ. ๒๓๘๖

(๓) เรื่องพระชมมายุไม่ตรงกันในหนังสือเรื่องตั้งพระราชาคณะผู้ใหญ่กรุงรัตนโกสินทร์พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๖ ว่ามีพระชนมายุ ๘๖ ปี ในหนังสือประวัติวัดราชบุรณะ พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ว่ามีพระชนมายุ ๗๖ ปี แต่ในหนังสือ ประวัติวัดมหาธาตุ ภาคต้น พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ ว่ามีพระชนมายุ ๘๖ ปี เกิดปีวอก พ.ศ. ๒๓๐๗ ถ้าประวัติของพระองค์ว่าประสูติ พ.ศ. ๒๓๐๑ สิ้นพระชนม์ พ.ศ. ๒๓๙๒ จริง พระชนมายุต้อง ๙๑ ปี แต่ถ้าประสูติ พ.ศ. ๒๓๐๗ จริง พระชนมายุต้องเป็น ๘๖ ปี

๔. พระธรรมวโรดม (สมบูรณ์ ป.ธ.๔)

ชาติภูมิ มีมาอย่างไรไม่ปรากฏเป็นหลักฐานไว้ ทราบแต่เพียงนามเดิมว่า “สมบูรณ์” เกิดในรัชกาลที่ ๑ ตรงกับวันจันทร์ เดือนยี่ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีขาล จุลศักราช ๑๑๕๖ พ.ศ. ๒๓๓๗

บรรพชาอุปสมบท วัน เดือน ปี พ.ศ. และนามอุปัชฌาย์ของท่านไม่ปรากฏหลักฐาน ทราบแต่เพียงว่า เป็นพระภิกษุ อยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร ในรัชกาลที่ ๒ เท่านั้น

การศึกษา ในรัชกาลที่ ๒ ได้บวชเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร พ.ศ. ๒๓๖๔ เข้าแปล พระปริยัติธรรมเป็นเปรียญ ๓ ประโยค

ในรัชกาลที่ ๓ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่ง แปลได้อีกประโยค ๑ รวมเป็น ๔ ประโยค

สมณศักดิ์ ในรัชกาลที่ ๓ ปีมะแม พ.ศ. ๒๓๙๐ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ “พระครูเทพสิทธิเทพาธิบดี” ทรงโปรดให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดทองธรรมชาติ

รัชกาลที่ ๓ ปีวอก พ.ศ. ๒๓๙๑ เป็นพระราชาคณะที่ “พระสุวรรณวิมล”

รัชกาลที่ ๔ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๙๔ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ “พระเทพกวี” มีสำเนาประกาศแต่งตั้งดังนี้–:

“ให้เลื่อนพระสุวรรณวิมล ขึ้นเป็นพระเทพกวี ศรีวิสุทธินายก ตรีปิฎกปรีชา มหาคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดทองธรรมชาติ พระอารามหลวง มีนิตยภัตร ๔ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๔ รูป คือ

พระครูปลัด ๑ พระครูสมุห์ ๑
พระครูใบฎีกา ๑ พระครูสังฆวิไชย ๑ รวมเป็น ๔ องค์”

ตั้ง ณ วันศุกร์ เดือน ๙ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีกุน ตรีศก พุทธศาสนากาล ๒๓๙๔

พอถึง ปีขาล พ.ศ. ๒๓๙๗ โปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นตำแหน่งเจ้าคณะใต้ที่ “พระธรรมอุดม” ทรงแก้นามใหม่เป็น “พระธรรมวโรดม” แล้วโปรดให้อาราธนากลับมาครองวัดราชบุรณราชวรวิหาร สำเนาประกาศแต่งตั้งดังนี้

“ให้เลื่อน พระเทพกวี ขึ้นเป็น พระธรรมวโรดม บรมญาณอตุลสุนทรนายก ตรีปิฎกคุณาลังการภูสิตทักษิณทิศคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละ (ต้นฉบับไม่ได้ระบุจำนวนเงินไว้) มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๙ รูป คือ

พระครูปลัด มีนิตยภัตร ๒ ตำลึง ๑
พระครูวินัยธร ๑
พระครูวินัยธรธรรม ๑
พระครูสัททวิมล ๑
พระครูมงคลวิลาส ๑
พระครูสังฆรักขิต ๑
พระครูสมุห์ ๑
พระครูใบฎีกา ๑

ตั้ง ณ วันพุธ เดือน ๘ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีขาล ฉศก พุทธศาสนากาล ๒๓๙๗ ....(๑)

ในรัชกาลที่ ๕ โปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นที่ "สมเด็จพระพนรัตน์" เมื่อปีกุน พ.ศ. ๒๔๑๕ แล้วโปรดให้อาราธนา มาครองวัดพระเชตุพนฯ

พระธรรมวโรดม (สมบูรณ์ ป.ธ.๔) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารอยู่ถึง ๒๓ ปี มรณภาพ เมื่อ ณ วันอาทิตย์ เดือนอ้าย แรม ๒ ค่ำ ปีชวด พ.ศ. ๒๔๑๙ อายุ ๘๓ ปี ขณะที่ดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระพนรัตน์ และเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ได้ ๔ ปี

๕. พระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง) ป.ธ. ๘

ชาติภูมิ นามเดิมว่า "ผ่อง" นามบิดามารดาไม่ปรากฏ เป็นชาวเมืองเพชรบุรี เกิดในรัชกาลที่ ๒ เมื่อปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๗๒ พ.ศ. ๒๓๕๓

บรรพชาอุปสมบท เมื่ออายุ ๑๐ ปี ได้อุปสมบทเป็นสามเณรอยู่ในสำนักพระอาจารย์มี วัดคงคาราม สมัยรัชกาลที่ ๓ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๓๗๓ ที่วัดใหญ่ โดยมีพระอาจารย์เพชร เป็นเจ้าอาวาสวัดใหญ่ เป็นอุปัชฌาย์

การศึกษา เมื่ออายุ ๑๐ ปี ได้ศึกษาอักษรสมัยในสำนักพระอาจารย์ที่วัดคงคาราม บรรพชาเป็นสามเณรแล้วเข้ามาศึกษาเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดมหาธาตุ พออายุครบการอุปสมบทได้ไปบวชที่บ้านเดิมแล้วกลับมาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่ วัดมหาธาตุ ๗ ปี แล้วย้ายไปอยู่วัดกัลยาณมิตรได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมครั้งแรกที่ในพระอุโบสถวัดมหาธาตุได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค

---

๑. ลงอักษรไว้ตามแบบสำเนาที่ทรงตั้ง

เมื่อตอนพระมหาผ่องเข้าแปลหนังสือครั้งแรก ได้มีเหตุขัดแย้งกันระหว่างพระวชิรญาณภิกขุ (รัชกาลที่ ๔ เมื่อครั้งทรงผนวชอยู่) กับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) วัดโมลีโลกยาราม ตามหลักฐานว่า....ในประโยคหนึ่ง พระมหาผ่อง แปลว่า ตุมฺเห อ.ท่าน ท.นิสีทถ จงนั่ง อาสเน ในอาสนะ พระวชิรญาณ (รัชกาลที่ ๔) ไม่โปรด พระมหาผ่องจึงแปลใหม่ว่า อาสเน เหนืออาสนะ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) ไม่ชอบแต่พระมหาผ่องก็แปล ย้ายไปย้ายมาอยู่อย่างนั้นเป็นเวลานานพระวชิรญาณ (รัชกาลที่ ๔) ทรงสงสารพระมหาผ่องว่าจะตก จึงดำรัสว่านั่งในอาสนะนั้นจะนั่งอย่างไรจะฉีกอาสนะออกเป็นช่องแล้วเข้าไปนั่งในช่องนั้นหรือ หรือว่าจะเอาอาสนะขึ้นคลุมแล้วเข้าไปนั่งในคลุมนั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ได้ฟังก็โกรธกล่าววาจาหยาบคายว่าทุกวันนี้ เพราะคิดถึงพระเดชพระคุณของพระเจ้าแผ่นดินหรอก จึงได้มาไล่หนังสือ ถ้าไม่ก็ไม่ปรารถนาเดินมาให้เจ็บหัวแม่ตีน ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ทรงขัดเคือง พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) ห้ามมิให้นิมนต์เข้ามาพระราชวังอยู่ช้านาน และทรงมอบการไล่หนังสือพระราชทานพระวชิรญาณ (รัชกาลที่ ๔) ทรงบัญชาสิทธิ์ขาดแต่นั้นมาจนสิ้นรัชกาลที่ ๓

ครั้นรัชกาลที่ ๔ คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้ว พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) มีความหวาดหวั่นต่อราชภัย คิดจะหลบหนีไปอยู่เมืองเพชรบุรี รัชกาล ที่ ๔ ทรงทราบหาทรงพยาบาทไม่ กลับทรงชมเชยว่า พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) หนังสือดี ต่อมารัชกาลที่ ๔ ทรงสถาปนา พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) เป็น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) บังเกิดความเลื่อมใสในพระคุณธรรม จึงแต่งคาถาว่า “ยํ ยํ เทวมนุสฺสานํ มงฺคลตฺถาย ภาสิตํ” เป็นต้น ถวาย ได้โปรดให้พระสงฆ์สวดท้ายสวดมนต์ในพระราชฐานมาจนตราบเท่าทุกวันนี้.....(๑)

รัชกาลที่ ๓ พระมหาผ่อง เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีก ๒ ครั้ง แปลได้ครั้งละ ๒ ประโยครวมเป็น ๘ ประโยค

รัชกาลที่ ๓ ทรงตั้งพระมหาผ่องเป็นพระราชาคณะที่ พระธรรมภาณพิลาส แล้วโปรดให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาสวัดจันทราราม

รัชกาลที่ ๕ ทรงเลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ พระโพธิวงศาจารย์ เมื่อปีวอก พ.ศ. ๒๔๑๕ แล้วโปรดให้อาราธนา ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

---

๑. *กรมพระสมมตอมรพันธ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ, พระยาดำรงราชานุภาพ, กรม, เรื่องตั้งพระราชาคณะผู้ใหญ่ ในกรุงรัตโกสินทร์ พ.ศ. ๒๔๖๖*

ต่อมา พระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง ป.ธ.๘) มีความผิดด้วยรับฎีกานิมนต์ในงานพระราชพิธีฉัตรมงคล แล้วไปรับนิมนต์ที่อื่นเสีย เข้ามาไม่ทันพระราชพิธีต้องถูกถอดลงมาเป็น พระธรรมภาณพิลาสตามเดิม การถูกถอดสมณศักดิ์ ในคราวเดียวกันนี้มีอยู่ ๒ รูป มีเรื่องเล่าว่า

"พระธรรมเจดีย์ (ทอง) วัดอรุณราชวราราม กับพระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง) วัดราชบุรณะมีความผิดที่รับฎีกานิมนต์ในงานพระราชพิธีฉัตรมงคลแล้วรับฎีกานิมนต์ของเจ้าพระยาภูธราภัย (นุช) ด้วย เข้ามาไม่ทันงานพระราชพิธี สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงกริ้ว มีพระราชดำรัสว่า "เจ้าคุณภูเขาดีกว่าฉัน" โปรดให้ลดพระธรรมเจดีย์ (ทอง) เป็นพระเทพมุนีตามเดิม แล้วทรงตั้ง พระเทพโมลี (เนียม) วัดกัลยาณมิตร เป็นพระธรรมเจดีย์แทน และโปรดให้ลดพระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง) ลงมาเป็นพระธรรมภาณพิลาส ตามเดิม ในคราวเดียวกัน และมีความผิดอย่างเดียวกัน"

พ.ศ. ๒๔๒๑ โปรดอาราธนาไปครองวัดประยุรวงศาวาส พระราชทานตาลปัตรแฉกเสมอที่ชั้นเทพ (พระโพธิวงศาจารย์) อย่างเดิม

พระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง) มรณภาพลงในรัชกาลที่ ๕ เมื่อปีฉลู พ.ศ. ๒๔๓๒ อายุ ๘๐ ปี เป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารอยู่ ๑ ปี และเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสอยู่ ๑๑ ปี

๖. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า "แสง" นามบิดา มารดา ไม่ปรากฏ เป็นชาวตำบลนางเลิ้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดในรัชกาลที่ ๓ ปีมะโรง ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ เดือน ๗ พ.ศ. ๒๓๗๕

บรรพชาอุปสมบท บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดจักรวรรดิราชาวาส แล้วย้ายมาอยู่วัดราชบุรณราชวรวิหาร เมื่ออายุได้ ๑๕ ปี สมัยรัชกาลที่ ๔ ได้อุปสมบทในรามัญนิกาย เมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๓๙๕ โดยมี พระคุณวงศ์ (จุลนาค) วัดบวรมงคล เป็นพระอุปัชฌาย์

การศึกษา เมื่ออายุ ๑๕ ปี ได้เรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหารเรียนอยู่ ๓ ปี ได้เข้าแปลหนังสือที่วัดพระเชตุพนฯ ในรัชกาลที่ ๓ เป็นเปรียญ ๓ ประโยค แต่ยังเป็นสามเณร พออุปสมบทได้ ๖ พรรษา ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรค์ เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๐๐ ได้แปลอีก ๒ ประโยค สอบได้ รวมเป็น ๕ ประโยค

พ.ศ ๒๔๐๔ ได้เข้าแปลหนังสือที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แปลได้อีก ๒ ประโยค รวมเป็น ๗ ประโยค

สมณศักดิ์ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๐๔ เป็นพระปลัดฐานานุกรมของพระปิฎกโกศล (อ่วม) สมัยนั้นถือว่าตำแหน่งปลัดสูงกว่า "เปรียญ" ถ้าเป็นเปรียญเรียกกันว่า "ฐานาทรงเครื่อง"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงตั้งเป็น พระราชาคณะพระฤกษ์ที่ ๑ "พระราชมุนี" พระราชาคณะชั้นสามัญในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อ ณ วันศุกร์ เดือน ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑

พ.ศ. ๒๔๒๐ ปีฉลู ทรงเลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ตำแหน่งพระโพธิวงศาจารย์ สมณศักดิ์ชั้นเทพ

พ.ศ. ๒๔๒๘ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ พระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์ ดังมีสำเนาประกาศดังนี้

"ให้พระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์ ญาณวิสารทะนายก ตรีปิฎกธรามหาคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตร ๕ ตำลึง ๓ บาท มีถานานุศักดิ์ตั้งถานานุกรมได้ ๕ รูป คือ

พระครูปลัด ๑	พระครูวินัยธร ๑
พระครูวินัยธรรม ๑	พระครูสมุห์ ๑

พระครูใบฎีกา ๑

ตั้ง ณ วันศุกร์ เดือน ๑๐ แรม ๙ ค่ำ ปีระกาสัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พ.ศ. ๒๔๒๘

พ.ศ. ๒๔๓๔ ปีเถาะ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ พระธรรมไตรโลกาจารย์ เป็น พระธรรมวโรดม พร้อมกับการสถาปนาสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (สา ปุสฺสเทโว) ดังมี สำเนาประกาศแต่งตั้ง ดังนี้

คำประกาศ

ศุภมัสดุ ฯลฯ (ลงวันอาทิตย์ เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ ปีเถาะ ที่ ๒๐ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐)

ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมไตรโลกาจารย์ ประกอบด้วยวิริยญาณปรีชา ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมไตรปิฎกชำนิชำนาญ และฉลาดในโวหารเทศนาสาสโนบาย ขวนขวายในสุดกิจ

การพระพุทธศาสนานุสาสนี เป็นที่เคารพบูชาของนานาเนกปริสัชและประพฤติพรหมจริยวัตร โดยวินัยปฏิบัติอุดมด้วยศีลคุณปรากฏมาช้านานแต่รัชกาลที่ ๔ ครั้นเมื่อ ปีมะโรง สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว จะทรงตั้งพระราชาคณะเป็นพระฤกษ์ก่อน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ได้ทรงแนะนำพระธรรมไตรโลกาจารย์นี้แต่ยังเป็นเปรียญอยู่นั้นว่า เป็นผู้บริบูรณ์ดีด้วยวินัยปฏิบัติ สมควรจะรับตำแหน่งพระราชาคณะเป็นพระฤกษ์ได้ จึงได้ทรงตั้งเป็น พระราชมุนีที่พระราชาคณะได้อุตสาหะปฏิบัติในพรหมจริยวัตรเรียบร้อยเสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จดำรงศิริสมบัติโดยศิริสวัสดิ์มาจนกาลบัดนี้ นับเป็นมงคลอันอุดมดี ทั้งประกอบด้วยคุณธรรมดังกล่าวมาแล้ว สมควรที่จะเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ในตำแหน่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการมา ณ บัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสสั่งให้สถาปนา พระธรรมไตรโลกาจารย์ เลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะ ตำแหน่งเจ้าคณะรองฝ่ายใต้ มีนามตามจารึกในหิรัญญบัตรว่าพระธรรมวโรดม บรมญาณอดุล สุนทรนายก ตรีปิกฎคุณาลังการภูสิต ทักษิณคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร พระอารมหลวง มีนิตยภัตร ราคาเดือนละ ๖ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๘ รูป คือ

พระครูปลัดสุวัฒนสุตคุณ ไพบูลยคณินทรทักษิณสังฆานุนายกปิฎกธรรมรักขิต มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๒ ตำลึง ๑

พระครูวินัยธร	๑	พระครูสังฆรักขิต	๑
พระครูวินัยธรรม	๑	พระครูสมุห์	๑
พระครูสัททวิมล	๑	พระครูใบฎีกา	๑
พระครูมงคลวิลาส	๑		

รวม ๘ รูป

ขอพระคุณทั้งปวง ซึ่งรับราชทินนามเพิ่มอิศริยยศและนิตยภัตรในครั้งนี้ จงจิรฐิติกาล เจริญอายุ วรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารศิริสวัสดิ์ ในพระพุทธศาสนาทุกประการเทอญฯ

พ.ศ. ๒๔๓๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระธรรมวโรดม เลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๓๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พระราชพิธีฉัตรมงคล สมโภชพระมหาเศวตฉัตร ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ทรงมีพระราชดำริว่า พระธรรมวโรดมได้รับตำแหน่งพระราชมุนี ที่พระราชคณะครั้งแรก ในการเนื่องด้วยพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ครั้นเมื่อได้รับตำแหน่งที่พระโพธิวงศ์ ก็ได้รับในวันพระ

ราชพิธีฉัตรมงคลบัดนี้พระธรรมวโรดม มีพรรษายุกาลมาก และทรงคุณธรรมอันอุดมสมควรที่จะเลื่อนอิศริยศักดิ์ให้ยิ่งขึ้น และวันนี้ก็เป็นวันมหามงคลตรงกับวันบรมราชาภิเษก จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้หมายเรียกนามว่า พระธรรมวโรดม ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ตั้งแต่วันนี้ไป ได้พระราชทานตาลปัตรแฉกพื้นตาดขาวปักเลื่อมดิ้น สำหรับตำแหน่งสมเด็จพระ-ราชาคณะในวันนี้ด้วย แล้วจึงพระราชทานสุพรรณบัตรต่อภายหลัง

ต่อมาในปีนั้นเอง จึงทรงตั้งเป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าคณะผู้ช่วยฝ่ายเหนือมีสำเนาประกาศที่ทรงแต่งตั้งดังนี้

คำประกาศ

ศุภมัสดุ ฯลฯ (ลงวันพฤหัสบดี เดือนอ้าย แรม ๙ ค่ำ ปีมะเมีย วันที่ ๒๐ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๓๓)

ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมวโรดมที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มีวิริยญาณอันอุดมฉลาดในโวหารเทสนาสาสโนยาย ปรากฏโดยศีลาจารวัตร เป็นที่นับถือแห่งพุทธศาสนิกบริษัท และได้รับตำแหน่งพระราชาคณะเป็นพระฤกษ์ต่อเนื่องการบรมราชาภิเษก ดังได้พิศดารในประกาศแต่ก่อนมานั้นแล้ว บัดนี้ มีคุณสมบัติเจริญยิ่งขึ้นด้วยรัตัญญูมหัตตาธิคุณเป็นครุภาวนียสถาน และได้ประพันธ์สิโลกคาถาอันไพเราะชำนาญมนต์อักษรวิธานฉันทวุตติวิธี มีความสามารถที่จะปกครองสงฆ์ สมควรที่จะดำรงที่สมเด็จพระราชาคณะได้

จึงมีพระบรมราชโองการมา ณ พระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสสั่งให้สถาปนาพระธรรมวโรดม ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นสมเด็จพระราชาคณะมีนามตามจารึกในสุพรรณบัตรว่า สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณอดุลย์สุนทรนายก ตรีปิฎกวิทยคุณวิบุลยคัมภีรญาณสุนทรมหาอุดรคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญญวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรวิหาร พระอารามหลวง เจ้าคณะใหญ่ผู้ช่วยสมเด็จพระสังฆราช ในคณะฝ่ายเหนือ มีนิตยภัตร ราคาเดือนละ ๗ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๘ รูป คือ

พระครูปลัดอเนกอรรถธรรมวิธุร ศุภสินทรปรีชา อุดรคณสังฆนายกปิฎกธรรมรักขิต มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๒ ตำลึง ๒ บาท ๑

พระครูวินัยธร	๑	พระครูสังฆสิทธิกร	๑
พระครูวินัยธรรม	๑	พระครูสมุห์	๑
พระครูสังฆกรรมประสิทธิ	๑	พระครูใบฎีกา	๑
พระครูวิจิตรสาวัน	๑		

รวม ๘ รูป เป็นที่เฉลิมพระราชศรัทธาภิยโยภาพปรากฏไป กับทรงตั้งพระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร ที่สมเด็จพระพุฒาจารย์

พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงสถาปนาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าคณะใหญ่ผู้ช่วยสมเด็จพระสังฆราชในคณะฝ่ายเหนือ ขึ้นเป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือ ดังมีสำเนาประกาศดังนี้

คำประกาศ

ศุภมัสดุ ฯลฯ (ลงวันพุธ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๙)

ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือ กอบด้วยคุณสาร สมบัติชำนาญ แตกฉานในพระปริยัติ และฉันทวุตติวิธี ฉลาดในโอวาทานุสาสนี มีศีลคุณอันบริสุทธิ์ดีงามแลได้รับตำแหน่งพระราชาคณะเป็นพระฤกษ์ต่อเนื่อง การบรมราชาภิเษก ดังได้พิศดารมาแล้วในประกาศ เมื่อปีรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐ แลรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ บัดนี้ มีความเจริญยิ่งด้วยพรรษายุกาลตั้งอยู่ในตำแหน่งพระราชาคณะมานานถึง ๓๓ ปี สถิตย์ในมหาเถระธรรมราศรีอันมั่นคง เป็นครุภาวนียสถานแห่งสงฆ์อันพิเศษ เป็นเหตุให้ถึงอัปปริหานิยธรรมสมควรจะเพิ่มศักดิ์ให้ยิ่งขึ้น เป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือเต็มตำแหน่งจะได้เป็นอัครปูชนียบุคคลแห่งสัปบุรุษ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มีถานานุศักดิ์ยิ่งขึ้น ดำรงในตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือมีนามตามจารึกในสุพรรณบัตรเดิมว่า สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณอดุลยสุนทรนายก ตรีปิฎกวิทยาคุณ วิบุลยภิญาณสุนทรมหาอุดรคณฤศร บวรสังฆาราม คามมวาสี อรัญญวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรมหาวิหาร พระอารามหลวง เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือ มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๗ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๑๐ รูป คือ

พระครูปลัดสัมพิพัฒนศีลาจารย์ ญาณวิมล สกลคณิศร อุดรสังฆนายก ปิฎกธรรมรักขิต มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๓ ตำลึง ๑

พระครูวินัยธร	๑	พระครูธรราชา	๑
พระครูวินัยธรรม	๑	พระครูธรรมรูจิ	๑
พระครูเมธังกร	๑	พระครูสังฆวิจารณ์	๑
พระครูวรวงศา	๑	พระครูสมุห์	๑

พระครูใบฎีกา ๑

รวม ๑๐ รูป เป็นที่เฉลิมพระราชศรัทธาปรากฏสืบไป

ขออาราธนาพระคุณเจ้าทั้งปวงที่ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เพิ่มอิศริยยศทั้งนี้รับธุระพระพุทธศาสนา เป็นการสั่งสอนช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะตามสมควรแก่กำลัง และขอจงจิรฐิติกาลเจริญอายุ วรรณะ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ในพระพุทธศาสนาทุกประการเทอญฯ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗) เป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณวรมหาวิหารอยู่ ๓๐ ปี มรณภาพ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันจันทร์ เดือนยี่ แรม ๒ ค่ำ ปีเถาะ พ.ศ. ๒๔๔๖ อายุ ๗๒ ปี

ข่าวสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ถึงมรณภาพ

ด้วยมีเหตุอันเป็นที่น่าสลดอาลัย ในการที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง) เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือ ซึ่งสถิตย์ ณ วัดราชบุรณะ พระอารามหลวง อาพาธเป็นลมแน่นหน้าอก เมื่อ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๒ เวลา ๑๐ ทุ่ม พระสงฆ์ ในวัดได้จัดเภสัชถวายให้ อาการหาหายไม่รุ่งขึ้นวันที่ ๖ ธันวาคม เวลาเช้า ๓ โมงเศษ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ถึงมรณภาพ

ในวันนี้เวลาใกล้ค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องครึ่งยศทหารเสด็จพระราชดำเนินโดยรถม้าพระที่นั่งแต่วังสวนดุสิตพร้อมด้วยกระบวนแห่นำตามเสด็จเสด็จไปถึงวัดราชบุรณะ เสด็จประทับที่ศาลาในชาลากุฎิ พระราชาคณะผู้ใหญ่ ผู้น้อยประชุมกันอยู่ที่นั้นตรัสกับพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสและพระราชาคณะองค์อื่นบ้าง แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปประทับบนกุฎิ พระราชทานน้ำสรงศพ เจ้าพนักงานประโคมแตรแลกองชนะจ่าปี่จ่ากลอง แล้วพระบรมวงศานุวงศ์ สรงน้ำศพต่อไป แลเจ้าพนักงานแต่งศพอย่างสมณเพศห่อพันธ์ยกลงลองในแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสวมชฎาพระราชทานเจ้าพนักงานยกลงลองในเชิญขึ้นตั้งบนชั้นแว่นฟ้า ๒ ชั้น ประกอบโกศไม้ ๑๒ แวดล้อม ด้วยเครื่องสูงตามเกียรติยศแล้วสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดผ้าไตร ๑๐ ไตร ผ้าขาวพับ ๒๐ พับบังสุกุล พระสงฆ์บังสุกุล มีพระสาสนโสภณเป็นประธานแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทรงรถพระที่นั่งกลับไปประทับวัดเบญจมบพิตร ในการถวายผ้าจำนำพรรษาแก่พระสงฆ์สามเณรต่อไป แลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีเครื่องประโคมประจำศพ แตรงอน ๒ แตรฝรั่ง ๒ กลองชนะแดง ๕ คู่ ๑๐ กอง จ่าปี่ ๑ จ่ากลอง ๑ มีพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมวันละ ๘ รูป รับพระราชทานฉันเช้าเพล มีกำหนด ๓ เดือน...........(๑)

---

(๑) *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๒๐ หน้า ๖๖๓ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖*

๗. พระราชโมลี (แจ่ม ป.ธ.๖)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า "แจ่ม" นามบิดา นามมารดาไม่ปรากฏหลักฐาน เป็นชาวบ้านเกาะ จังหวัดสมุทรปราการ เกิดในรัชกาลที่ ๔ ตรงกับวันจันทร์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ปีขาล จุลศักราช ๑๒๒๙ พ.ศ. ๒๔๐๙

บรรพชาอุปสมบท อายุได้ ๑๙ ปี บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดจักรวรรดิราชาวาส พ.ศ. ๒๔๒๙ ได้กลับไปอุปสมบทที่วัดนาคกลาง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีพระธรรมไตรโลกาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป) เป็นพระอุปัชฌาย์ นามฉายา โกวิทญาโณ หลังจากอุปสมบทแล้วมาอยู่วัดราชบุรณะ

การศึกษา เมื่อครั้งเป็นสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดจักรวรรดิราชาวาส ในสำนักพระมหายิ้ม ครั้นอุปสมบทแล้วได้ย้ายมาอยู่วัดราชบุรณะ ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักพระธรรมไตรโลกาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป) บ้าง ในสำนักพระธรรมปรีชา (บุญ) บ้าง ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมครั้งแรกที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่ง แปลได้ ๓ ประโยค รวมเป็น ๖ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นพระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ ฐานานุกรมของพระธรรมวโรดม (แสง ปญฺญาทีโป)

พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระวรญาณมุนี

พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่ พระราชโมลี ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

ให้เลื่อนพระวรญาณมุนี เป็นพระราชโมลี ศรีปาวจนาภรณ์ สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรมหาวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๔ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๓ รูป คือ

พระครูปลัด	๑
พระครูสมุห์	๑
พระครูใบฎีกา	๑

พระราชโมลี (แจ่ม) ถวายพระพรลาสิกขาบท พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณวรมหาวิหาร อยู่ ๒ ปี

๘. พระธรรมดิลก (อิ่ม ป.ธ.๔)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า “อิ่ม” นามบิดา นามมารดาไม่ปรากฏ เป็นชาวบ้านเจ้าเจ็ด จังหวัดนครศรีอยุธยา เกิดในรัชกาลที่ ๓ ตรงกับวันจันทร์ เดือน ๑๐ แรม ๑๐ ค่ำ ปีมะแม จุลศักราช ๑๒๐๙ พ.ศ. ๒๓๙๐

บรรพชาอุปสมบท อายุได้ ๑๓ ปี บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดเทพรังษี แล้วลงมาอยู่วัดราชบุรณะ พ.ศ. ๒๔๑๑ ได้อุปสมบทเป็นภิกษุที่วัดราชบุรณะ โดยมีพระธรรมวโรดม (สมบูรณ์) เป็นพระอุปัชฌาย์ มีฉายาว่า จนฺทสิริ

การศึกษา อายุ ๑๐ ปี ศึกษาอักขรสมัยในสำนัก พระอาจารย์อิน วัดเทพรังษี บ้านเจ้าเจ็ด อยู่ ๓ ปี เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว มาอยู่ที่วัดราชบุรณะ เรียนพระปริยัติธรรมในสำนักพระโหราธิบดี (ชุม) บ้าง

เมื่ออายุได้ ๑๙ ปี พ.ศ. ๒๔๐๙ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๑๙ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามอีกครั้งหนึ่ง แปลเพิ่มได้อีก ๑ ประโยค รวมเป็นเปรียญ ๔ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นพระครูปลัดฐานานุกรมของพระธรรมไตรโลกาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป)

พ.ศ. ๒๔๓๔ เป็นพระครูปลัดสุวัฒนสุตคุณ ฐานานุกรมของพระธรรมวโรดม (แสง ปญฺญาทีโป)

พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเนื่องในงานพระราชพิธีรัชฎาภิเศกที่ พระสิริธรรมมุนี ดังมีสำเนาประกาศตั้ง ดังนี้

ให้พระครูปลัดสุวัฒนธุตคุณ เปรียญ ๔ ประโยค วัดราชบุรณะ เป็นพระสิริธรรมมุนีที่พระราชาคณะ มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๔ ตำลึง ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนาเป็นภาระสั่งสอนช่วยระงับอธิกรณ์แลอนุเคราะห์ พระภิกษุสามเณรในพระอารามโดยสมควร จงเจริญสุขสวัสดิ์ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ตั้ง ณ วันที่ ๖ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๒ พระพุทธศาสนกาล ๒๔๓๖ พรรษาเป็นวันที่ ๙๑๕๗ ในรัชกาล

พ.ศ. ๒๔๓๘ ทรงเลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่พระราชเมธี ดังมีสำเนาประกาศดังนี้

ให้เลื่อนพระสิริธรรมมุนี เป็นพระราชเมธี ศรีประสาธน์สุตาคม สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๔ ตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๓ รูป คือ

พระครูปลัด	๑
พระครูสมุห์	๑
พระครูใบฎีกา	๑

รวม ๓ รูป

พ.ศ. ๒๔๔๓ โปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปครองวัดบพิตรพิมุข

พ.ศ. ๒๔๔๘ โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนเป็น พระเทพมุนี แล้วโปรดให้อาราธนามาครองวัดราชบุรณะ ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

ให้เลื่อนพระราชเมธีเป็นพระเทพมุนี ศรีวิสุทธิศีลาจารย์ ญาณนายก ศรีปิฎกธรามหาคณฤศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณวรวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๖ ตำลึงกึ่ง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๔ รูป คือ

พระครูปลัด	๑
พระครูสังฆวิชัย	๑
พระครูสมุห์	๑
พระครูใบฎีกา	๑

รวม ๔ รูป

พ.ศ. ๒๔๖๖ ทรงเลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ พระธรรมดิลก

พระธรรมดิลก (อิ่ม) เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมได้เพียงเดือนเศษเท่านั้น ก็มรณภาพ เพราะท่านเป็นโรคลำไส้ แม้ในวันพระราชทานรับพัดยศ ก็ไปรับด้วยตนเองไม่ได้ โปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังนำมาถวายถึงที่วัด

พระธรรมดิลก (อิ่ม) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณวรวิหาร อยู่ ๒๓ ปี มรณภาพเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ รวมอายุได้ ๗๗ ปี

๙. พระราชโมลี (ซ้อน ป.ธ.๖)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า “ซ้อน” นามบิดา นามมารดาไม่ปรากฏ เป็นชาวบ้านตลาดแก้ว จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดในรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันพุธ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๒๓๒ ตรงกับวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๓

บรรพชาอุปสมบท อายุได้ ๑๑ ปี บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว เข้ามาอยู่ ณ วัดสุทธาบางไส้ไก่ เพื่อมาศึกษาพระปริยัติธรรม เรียนไวยากรณ์บาลีในสำนักพระอธิการพรหม ต่อมา

ได้ย้ายไปอยู่ที่วัดสระเกศ เรียนพระปริยัติธรรมในสำนักของพระอาจารย์แม่น บ้าง ในสำนักพระธรรมวโรดม (แสง ปญฺญาทีโป) บ้าง ในสำนักพระยาธรรมปรีชา (ทิม) บ้าง

การศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๐ เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค ต่อมาได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นครั้งที่ ๒ และวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นครั้งที่ ๓ แปลได้อีกครั้งละประโยค รวมเป็น ๖ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะที่ พระวิกรมมุนี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ไปครองวัดปฐมเจดีย์

พ.ศ. ๒๔๕๓ โปรดเกล้าฯ ให้มีสมณศักดิ์พิเศษเสมอพระราชาคณะชั้นราช

พ.ศ. ๒๔๕๕ โปรดเกล้าฯ ให้กลับมาอยู่วัดราชบุรณะ แล้วทรงตั้งเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ พระราชโมลี ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

ให้พระวิกรมมุนี เป็นพระราชโมลี ศรีปาพจนาภรณ์ ธรรมวาที ยติคณิศร บวรสังฆารามคามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละ ๒๔ บาท มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๓ รูป คือ

พระครูปลัด	๑
พระครูสมุห์	๑
พระครูใบฎีกา	๑

รวม ๓ รูป

พระราชโมลี (ช้อน) เป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร อยู่ ๒ ปี พอถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ จึงถวายพระพรลาสิกขาบท.

๑๐. พระธรรมดิลก (โสม ป.ธ.๕)

ชาติภูมิ นามเดิมว่า “โสม” นามบิดาว่า “เทศ” นามมารดาว่า “ภุม” ตำบลพุมเรียงอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ จุลศักราช ๑๒๓๖ พ.ศ. ๒๔๑๗ ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๓ ปีจอ เวลาใกล้รุ่ง

บรรพชาอุปสมบท อายุ ๑๕ ปี ย่านำไปฝากไว้กับพระครูรัตนมุนีศรีสังฆราชาลังกาแก้ว (ทองอยู่) เจ้าคณะใหญ่เมืองไชยา วัดโพธาราม ได้บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ ๔ ปี แล้วย้ายเข้ามาอยู่วัดอรุณราชวราราม ในสำนักพระราชมุนี (ปุ่น) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๗

พ.ศ. ๒๔๓๙ พระราชมุนี (ปุ่น) ได้พาไปอุปสมบทที่วัดชีปขาว ตำบลบางประแดง อำเภอบางประอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีพระปริยัติวงศาจารย์ (วิญญู) วัดบรมวงศ์

อิศรวราราม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสมุห์แย้ม วัดสามกุฏิ (วัดอมรคีรี) ตำบลบางยี่ขัน เป็นกรรมวาจาจารย์ พระศรีสมโพธิ (แพ) วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นอนุสาวนาจารย์ มีฉายาว่า ฉนฺโน

การศึกษา อายุได้ถึง ๑๓-๑๔ ปี เรียนหนังสือไทยกับตา ต่อมาย่ามารับให้ไปอยู่วัดในสำนัก พระครูรัตนมุนี ศรีสังฆราชาลังกาแก้ว เพื่อเรียนหนังสือขอมและสูตรมูลไวยากรณ์ อายุได้ ๑๕ ปี บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว พออายุได้ ๑๙ ปี ได้เข้ามาอยู่วัดอรุณราชวราราม และได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรม ในสำนึกพระยาธรรมปรีชา (บุญ) ที่พระอุโบสถวัดมหาธาตุ ที่ศาลาลอยหน้าพระวิหารวัดสุทัศนเทพวราราม บ้าง ในสำนักพระอาจารย์เอี่ยม วัดพระเชตุพนฯ บ้าง ในสำนักพระราชมุนี (ปุ่น) ผู้เป็นอาจารย์ปกครอง บ้าง นักเรียนรุ่นเดียวกันมีสามเณรเฮง (สมเด็จพระวันรัตน์ เฮง) สามเณรปลด (สมเด็จพระสังฆราชปลด) เมื่อพระราชมุนี (ปุ่น) ย้ายไปเป็นเจ้าอาวาส วัดบพิตรพิมุข ก็ตามไปอยู่ด้วย

พ.ศ. ๒๔๔๑ เข้าสอบภาษาไทยสนามโรงเรียนสายวลีสัณฐาคารสอบได้ชั้นที่ ๔
เข้าสอบพระปริยัติธรรม ที่พระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม
แปลได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค

เมื่อพระราชมุนี (ปุ่น) ทูลลาสิกขาบทได้ย้ายขอนิสัยอยู่ในสำนักพระราชเมธี (อิ่ม) ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนา พระราชเมธี (อิ่ม) จากวัดราชบุรณะ ไปครองวัดบพิตรพิมุข ก็ตามไปอยู่ด้วย

พ.ศ.๒๔๔๙ ได้ย้ายไปอยู่วัดราชบุรณะ กับ พระเทพมุนี (อิ่ม) แล้วเข้าสอบไล่ภาษาอังกฤษในสนามสอบ โรงเรียนสวนกุหลาบ สอบได้ชั้น ๒ และได้รับรางวัลหนังสือพระราชประวัติ ๑ เล่ม

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นพระครูปลัดฐานานุกรมของพระเทพมุนี (อิ่ม)

พ.ศ. ๒๔๕๗ ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระวิเชียรธรรมคุณาธาร

พ.ศ. ๒๔๖๙ โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชเวที

พ.ศ. ๒๔๗๓ โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระเทพเวที

พ.ศ. ๒๔๘๒ โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระธรรมดิลก เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๔๘๒ ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

"ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรสมณศักดิ์ คือให้เลื่อนพระเทพเวที เป็น พระธรรมดิลก ศากยบุตติยนายก ตรีปิฎก ยติคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ ตั้งฐานานุกรมได้ ๖ รูป คือ

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ๑

พระครูวินัยธร	๑
พระครูธรรมธร	๑
พระครูสังฆรักษ์	๑
พระครูสมุห์	๑
พระครูใบฎีกา	๑

รวม ๖ รูป”

พ.ศ. ๒๔๘๗ เกิดภัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เนื่องจากบริเวณวัดราชบุรณราชวรวิหาร อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ คืออยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงไฟฟ้าสยาม และสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทางราชการให้ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณนี้ให้อพยพหลบภัยไปที่อื่น พระธรรมดิลก (โสม) ได้อพยพไปอยู่ที่วัดใหม่หนองพะอง ตำลหนองแขม อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

พ.ศ. ๒๔๘๘ วัดราชบุรณราชวรวิหาร ประสบภัยทางอากาศ ด้วยเครื่องบินฝ่ายข้าศึก นำลูกระเบิดมาทิ้งเพื่อทำลายโรงไฟฟ้าสยาม และสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แต่พลาดเป้าหมายจึงถูกวัดราชบุรณะ พังพินาศหมดทั้งวัด สิ่งต่างๆ ที่เป็นถาวรวัตถุซึ่งได้สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์สืบเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน จนถึงรัชกาลที่ ๘ เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญกุฏิสงฆ์และสิ่งอื่นที่มีอยู่ภายในวัดได้รับความเสียหายหมดสภาพเป็นพระอาราม

ทางราชการ จึงได้ประกาศยุบวัดราชบุรณราชวรวิหาร เข้ากับวัดสุทัศนเทพวราราม ซึ่งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน พร้อมกับทรงแต่งตั้งให้พระธรรมดิลก (โสม) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม เมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙

พระธรรมดิลก (โสม) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร อยู่ ๒๑ ปี คือ เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๘๘..........(๑)

พระภิกษุวัดราชบุรณะ รับภาระธุระสมภาร

วัดราชบุรณราชวรวิหาร อดีตนั้นสมเป็นวัดที่มีความสำคัญวัดหนึ่ง ที่อยู่คู่กับพระนครมาทุกยุคทุกสมัย เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนที่จะถูกภัยพิบัติทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ เป็นวัดที่มีความมั่นคง เจริญรุ่งเรือง

---

(๑) พระธรรมดิลก (โสม) เมื่อดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศน์ฯ ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ คือ

พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นพระอุบาลีคุณูปมาจารย์

พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โสม) มรณภาพด้วยโรคชราเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๕ ชนมายุได้ ๘๙ ปี

ทางด้านการศึกษา ด้านศิลปกรรม ด้านวิจิตรกรรม และด้านเผยแผ่พุทธธรรม เป็นวัดที่เคยมีสมเด็จพระสังฆราชประทับอยู่ เป็นวัดที่เคยมีสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาคณะชั้นราช พระราชาคณะชั้นสามัญ พระครูสัญญาบัตร พระฐานานุกรม พระเปรียญประโยคสูง ๆ เป็นสถานที่บำเพ็ญสาธารณกุศล ของประชาชนโดยทั่วไป เป็นสถานที่ฝึกฝนอบรมประชาชนของชาติแห่งหนึ่งให้เป็นกำลังของชาติ เป็นพลเมืองของชาติที่มีคุณค่า มีระเบียบ มีวินัย มาทุกยุคทุกสมัย

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นสำนักที่มีระเบียบแบบแผนอันดีงามจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัดมีความเจริญก้าวหน้า และเพราะได้พระเถรานุเถระชั้นผู้ใหญ่ ผู้น้อย นับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชคณะ พระครูสัญญาบัตร พระฐานานุกรม เป็นผู้ปกครองที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถสูงในการบริหาร มุ่งส่งเสริมการศึกษาทั้งทางด้าน ปริยัติธรรมหรือที่เรียกว่า คันถธุระ และทางด้านบำเพ็ญจิตตภาวนาหรือที่เรียกกันว่า วิปัสสนาธุระ เป็นผู้รักษาแบบแผนระเบียบ ขนบประเพณีโบราณอันดีงามไว้ มีกฎกติการะเบียบประเพณี ที่พระภิกษุสามเณรในวัดจะต้องศึกษาและยึดถือไว้เป็นข้อประพฤติและปฏิบัติสืบไป

ถึงแม้ว่า วัดราชบุรณราชวรวิหาร จะประสบภัยทางอากาศเสียหายหมดทั้งพระอาราม เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ เวลา ๑๑.๐๐ น. พระเถรานุเถระ ศิษยานุศิษย์ ประจำวัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสายเลือดอันเป็นความรู้ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความหนักแน่นอดทน จากบูรพาจารย์ของสำนักที่ถ่ายทอดสืบ ๆ กันมา จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้วัดราชบุรณราชวรวิหารฟื้นจากสภาพที่ซวนเซเสื่อมโทรมเกือบจะล่มสลายไปครั้งหนึ่งให้กลับมาเป็นวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าและสวยงามวัดหนึ่งคู่กับพระนครกรุงรัตนโกสินทร์ทั้งนี้ก็เพราะอาศัยมโนธรรมความสำนึกในหน้าที่อันดีงามของพระเถรานุเถระ และศิษยานุศิษย์ประจำวัดเป็นมูลฐาน

วัดราชบุรณราชวรวิหารเป็นสถานที่หล่อหลอม อบรม ฝึกฝนอุปนิสัย พระภิกษุสามเณร และศิษยานุศิษย์ประจำวัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งทางด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระหรือที่เรียกว่าการบำเพ็ญจิตตภาวนาสมาธิอย่างมีแบบแผน ให้มีระเบียบแผนอันดีงาม ให้มีความรู้ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู มีขันติธรรมหนักแน่น และอดทน ดังจะได้เห็นตั้งแต่อดีต สมัยกรุงธนบุรีจนถึงปัจจุบันนี้พระเถรานุเถระในวัดได้ยึดหลักคุณธรรมข้อเหล่านี้ เป็นเครื่องฝึกหัดกายวาจาและจิตมีข้อประพฤติและปฏิบัติสมกับเป็นศิษย์ที่มีครูอาจารย์ ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่สมณเพศและวัยเป็นที่ยอมรับเคารพนับถือของประชาชนทั่วไป แม้แต่

พระมหากษัตริย์ ก็ทรงนิยมนับถือยกย่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร มีสมณศักดิ์ และไปดำรงตำแหน่งทางด้านการปกครองโดยเป็นเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันบ่งชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของวัดราชบุรณราชวรวิหาร แต่กาลก่อนได้เป็นอย่างดี พอที่จะสรุปให้เป็นที่ปรากฏได้ คือ–

๑. พระญาณไตรโลก

พระญาณไตรโลก เป็นเจ้าอาวาสวัดเลียบ (วัดราชบุรณะ) พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธาราม (วัดพระเชตุพนฯ) ต่อมารัชกาลที่ ๑ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระพรหมมุนี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้กลับมาเป็นเจ้าอาวาส วัดเลียบอย่างเดิม

๒. พระพิมลธรรม (พร)

พระพิมลธรรม (พร) ชาติภูมิจะมีมาอย่างไรไม่ปรากฏ ทราบแต่ว่าเป็นพระพรหมมุนีสถิตย์ ณ วัดราชบุรณะ พ.ศ. ๒๓๗๓ รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่พระพิมลธรรม พร้อมกับทรงตั้งพระธรรมอุดม (นาค) วัดราชบุรณะ เป็นสมเด็จพระพนรัตน์ ดังมีสำเนาประกาศดังนี้

“........ให้พระพรหมมุนี เป็นพระพิมลธรรม อนันตญาณนายก ติปิฎกธรา มหาคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิตย์ ณ วัดราชบุรณาวาสวรวิหาร พระอารามหลวง........”

พ.ศ. ๒๓๗๙ โปรดเกล้าฯ ให้พระพิมลธรรมไปครองวัดกัลยาณมิตร พร้อมด้วย พระอริยวงศ์ (คำ) วัดโมลีโลกยาราม ด้วยองค์หนึ่ง

พระพิมลธรรม (พร) เป็นเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตรอยู่ ๖ ปี มรณภาพ พ.ศ. ๒๓๘๕ โดยมีหมายรับสั่งเป็นหลักฐานว่า “...พระราชทานเพลิงศพพระพิมลธรรมที่วัดพระเชตุพนฯ เมื่อ ณ วันอาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๘๖...........(๑)

๓. พระเทพโมลี (จี่ ป.ธ.๙)

พระเทพโมลี นามเดิมว่า จี่ เป็นชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดในรัชกาลที่ ๑ เมื่อ ณ วันพุธ เดือน ๓ แรม ๑๒ ค่ำ ปีฉลู จุลศักราช ๑๑๕ ตรงกับวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๓๖ ในรัชกาลที่ ๒ บวชอยู่วัดราชบุรณะ นามฉายาว่า อินทสโร

---

(๑) จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ หอสมุดแห่งชาติพระนคร

การศึกษา ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญเอก คือ ๙ ประโยค เป็นพระธรรมกถึกเทสนาโวหารที่มีชื่อเสียงมีคนนิยมมากเป็นนักเทศน์คู่กับ พระมหาถึก เปรียญ ๘ ประโยค วัดพระเชตุพนฯ

พ.ศ. ๒๓๖๕ เมื่อรัชกาลที่ ๒ จะทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช (ด่อน) โปรดให้คิดราชทินนามพระราชคณะขึ้นใหม่ ๒ รูป คือ “พระอมรโมลี” กับ “พระศรีวิสุทธิวงศ์” ทรงตั้งพระมหาจี่เปรียญ ๙ ประโยค วัดราชบุรณะ เป็น พระอมรโมลี.....(๑)

ทรงตั้ง พระมหาถึก เปรียญ ๘ ประโยค วัดพระเชตุพนฯ เป็นพระศรีวิสุทธิวงศ์ ในคราวเดียวกัน ดังนั้น นามพระอมรโมลี กับ พระศรีวิสุทธิวงศ์ ๒ รูปนี้ จึงได้ถือกันมาว่า เป็นนามสำหรับทรงตั้งตามพระราชอัชฌาสัย เฉพาะเปรียญที่ทรงเมตตาโปรดมาหลายรัชกาล

พ.ศ. ๒๓๗๕ รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ พระเทพโมลี แล้วโปรดให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส

พ.ศ. ๒๓๘๖ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์

พ.ศ. ๒๓๙๔ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็น พระพิมลธรรม

พ.ศ. ๒๔๐๐ โปรดสถาปนาเป็น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี่) มรณภาพเมื่อ วันเสาร์ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๘ ปีระกาเบญจศก จุลศักราช ๑๒๓๕ ตรงกับวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๑๖ เป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสเป็นเวลา ๔๑ ปี รวมอายุได้ ๘๑ ปี

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ได้ทรงนิพนธ์โคลงว่าด้วยมรณภาพของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี่) ไว้ในหนังสือบัญชีน้ำฝนว่า ดังนี้

สมเด็จพระพุทธเจ้า, เจ้า คณะเหนือ
นักเทศน์วิเศษเหลือ เพราะพริ้ง
อาสาฬหะแรมเมื่อ สามค่ำ
ถึงพิราลัยทิ้ง ร่างไว้ ไปศูนย์.

---

(๑) โดยมากผู้เขียนประวัติของท่านมักจะเขียนว่า พระอมรโมลี วัดประยุรวงศาวาส ทั้งที่หลักฐานก็มีอยู่

๔. พระครูเทพสิทธิเทพาธิบดี (สมบูรณ์)

พระครูเทพสิทธิเทพาธิบดี นามเดิมว่า สมบูรณ์ เกิดในรัชกาลที่ ๑ ตรงกับวันจันทร์ เดือนยี่ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีขาล จุลศักราช ๑๑๕๖ พ.ศ. ๒๓๓๗ บรรพชาเป็นสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ

การศึกษา พ.ศ. ๒๓๖๔ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่งได้อีก ๑ ประโยค รวมเป็น ๔ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๓๙๐ รัชกาลที่ ๓ ทรงตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูเทพสิทธิ-เทพาธิบดี และโปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดทองธรรมชาติ

พ.ศ. ๒๓๙๑ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ พระสุวรรณวิมล

พ.ศ. ๒๓๙๔ รัชกาลที่ ๔ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ พระเทพกวี

พ.ศ. ๒๓๙๗ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นตำแหน่งเจ้าคณะใต้ ที่ พระธรรมอุดม รัชกาลที่ ๔ ทรงแก้ใหม่ เป็นพระธรรมวโรดม แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มาเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ

พ.ศ. ๒๔๑๕ รัชกาลที่ ๕ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพนรัตน์แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ มรณภาพ พ.ศ. ๒๔๑๙ รวมอายุได้ ๘๓ ปี

๕. พระอริยคุณาธาร (เนียม)

พระอริยคุณาธาร นามเดิมว่า เนียม เกิดที่ตำบลแจงร้อน อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดธนบุรีเกิดในรัชกาลที่ ๑ เมื่อ ปีมะแม จุลศักราช ๑๑๖๑ พ.ศ. ๒๓๔๒ บรรพชาอุปสมบทเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญ ๗ ประโยค รัชกาลที่ ๓ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะที่ พระอริยวงศ์

พ.ศ. ๒๓๙๓ รัชกาลที่ ๓ ทรงพระราชดำริว่า พระราชาคณะที่ พระอริยวงศ์ มีนามพ้องกับตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช สมัยอยุธยา จึงโปรดให้เปลี่ยนราชทินนามเป็น พระอริยคุณาธาร แล้วทรงตั้งให้พระอริยวงศ์ (เนียม) เป็นพระอริยคุณาธาร โปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร

พ.ศ. ๒๓๙๕ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็น พระเทพโมลี

พ.ศ. ๒๔๐๓ รัชกาลที่ ๔ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระธรรมเจดีย์

พระธรรมเจดีย์ (เนียม) มรณภาพ ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๒๓ รวมอายุได้ ๘๒ ปี

๖. พระปริยัติบัณฑิต (ครุฑ)

พระปริยัติบัณฑิต (ครุฑ) นามเดิมว่า ครุฑ เกิดปีมะโรง ณ บ้านตำบลระแนะ อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี เมื่อเยาว์วัย ได้บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดราชบุรณะ ศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนัก พระพิมลธรรม (พร) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เข้าสอบพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค

พ.ศ. ๒๓๙๖ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะที่ พระปริยัติบัณฑิต โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปอยู่ที่วัดกัลยาณมิตร ในตำแหน่งผู้ช่วย เจ้าอาวาส และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร เป็นองค์ที่ ๔ ของวัดต่อจากพระธรรมเจดีย์ (เนียม)

พระปริยัติบัณฑิต มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ รวมอายุได้ ๘๖ ปี เป็นเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร อยู่ ๑๐ ปี

๗. หม่อมเจ้าพระญาณวราภรณ์ (ม.จ. รอง ป.ธ. ๙)

พระญาณวราภรณ์ นามเดิมว่า ม.จ.รอง ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ์ สุขวัฒนวิไชย ประสูติใน รัชกาลที่ ๒ จุลศักราช ๑๑๗๘ พ.ศ. ๒๓๕๙

ในรัชกาลที่ ๓ ทรงผนวชแต่เป็นสามเณร ในสำนักสมเด็จพระพนรัตน์ (นาค) ทรงผนวชเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๓ สมเด็จพระสังฆราช (นาค) เป็นพระอุปัชฌาย์ เป็นเปรียญ ๙ ประโยค

สมณศักดิ์ รัชกาลที่ ๓ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะ แต่ราชทินนามหามีไม่ ในรัชกาลที่ ๔ พระราชทินนามปรากฏว่า "หม่อมเจ้าพระญาณวราภรณ์" ดังมีสำเนาประกาศ ดังนี้

"........ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ หม่อมเจ้ารองได้เรียนรู้พระคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นอันมากจนสอบไล่ได้ถึงที่เปรียญ ๙ ประโยคแล้ว แลได้รับสมณบริขารเสมอพระราชาคณะมานาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับนามสมควรแก่บรรพชิตว่า หม่อมเจ้าพระญาณวราภรณ์ให้เจริญอายุ วรรณ สุข พล สิริสวัสดิ์ ตั้ง ณ ปีกุน ตรีศก พระพุทธศาสนากาล ๒๓๙๔"

พ.ศ. ๒๓๙๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบพิตรพิมุข

พ.ศ. ๒๔๒๒ ในรัชกาลที่ ๕ หม่อมเจ้าพระญาณวราภรณ์ สิ้นชีพตักษัย เมื่อเดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ ปีเถาะ เป็นเจ้าอาวาส วัดบพิตรพิมุข ๒๓ ปี

๘. พระอมรโมลี (ฤทธิ์)

ชาติภูมิ พระอมรโมลี นามเดิมว่า ฤทธิ์ นามฉายาในพระศาสนาว่า ธมฺมสิริ เป็นบุตรของนายวัด มหาเล็กเวรศักดิ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ และนางอำแดง เกิดเมื่อ ณ วันเสาร์ ขึ้น ๗ ค่ำ

เดือน ๗ ปีระกา นพศก จุลศักราช ๑๑๙๙ ตรงกับวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๘๐ ที่บ้านบางเสาธง กรุงเทพฯ

การศึกษา อายุ ๑๐ ขวบ บิดานำไปฝากเป็นศิษย์พระมหาพลาย เปรียญ ๔ ประโยค วัดนาคกลาง ผู้เป็นญาติ ได้เรียนคัมภีร์พระปริยัติธรรมแต่ครั้งนั้น

บรรพชา อุปสมบท อายุ ๑๓ ขวบ บรรพชาเป็นสามเณร แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดราชบุรณะ เรียนพระปริยัติธรรมในสำนัก พระมหาเกศร์ เปรียญ ๔ ประโยค วัดราชบุรณะ บ้าง ในสำนักนายแก้วอาจารย์ที่วัดสุทัศนเทพวราราม บ้าง

พ.ศ. ๒๓๙๔ เข้าแปลพระปริยัติธรรมในสนามหลวงวัดพระเชตุพนฯ สมัยนั้น รัชกาลที่ ๔ ทรงผนวชอยู่ เสด็จประทับเป็นผู้สอบไล่ ทรงพระเมตตา ด้วยเห็นว่าเป็นสามเณรเล็ก แปลพระปริยัติธรรมได้ ๓ ประโยค ได้รับพระราชทานรางวัลจากรัชกาลที่ ๔ ในขณะยังทรงผนวชอยู่เป็นปัจจัย ๑ ชั่งด้วยความพอพระราชหฤทัยว่า "เด็กขนาดนี้กำลังจับเป็ดจับไก่"

พ.ศ. ๒๔๐๐ รัชกาลที่ ๔ อุปสมบทที่วัดราชบุรณะ พระธรรมวโรดม (สมบูรณ์) วัดราชบุรณะ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอมรโมลี (นพ ป.ธ.๙) วัดบุปผาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูทักษิณคณิศร (เสม) วัดพระเชตุพนฯ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

พ.ศ. ๒๔๐๗ เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่ง แปลได้อีก ๒ ประโยค รวมเป็น ๕ ประโยค และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ถวายเทศน์เวร พระราชทานพัดโหมดให้ถือเป็นพิเศษ และพระราชทานเปลี่ยนพัดโหมดที่ปักวิจิตรทั้งหน้าอีกคราวหนึ่ง ที่พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย

พ.ศ. ๒๔๑๗ รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระมหาฤทธิ์ เป็น "พระอมรโมลี" ที่พระราชาคณะ เมื่อ ณ วันจันทร์ เดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ นพศก

พ.ศ. ๒๔๒๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบพิตรพิมุข

พ.ศ. ๒๔๒๒ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นที่ พระโพธิวงศาจารย์

พ.ศ. ๒๔๒๘ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นที่ พระธรรมไตรโลกาจารย์

พ.ศ. ๒๔๓๔ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นที่ พระธรรมวโรดม

พ.ศ. ๒๔๔๑ โปรดอาราธนาให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม

พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรงสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอรัญญวาสี และเป็นเจ้าคณะใหญ่ในคณะกลาง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฤทธิ์) เป็นโรคปวดศีรษะ ปัสสาวะพิการ ต่อมาแปรไปทางอุจจารธาตุ และมีอาการบวมไปตามอวัยวะ มรณภาพ เมื่อ ณ วันพุธ ที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ รวมอายุได้ ๗๔ ปี กับ ๑๐ เดือน ๑๓ วัน

๙. พระศรีสมโพธิ (สิน)

พระศรีสมโพธิ นามเดิมว่า สิน บ้านเดิมอยู่ที่บ้านเขาสระบาป แขวงมณฑลจันทบุรี บรรพชาอุปสมบท ที่ไหนสืบหาไม่ได้ แต่มีหลักฐานที่กล่าวถึงท่านอยู่ ๒ แห่ง คือ

๑. ตามประวัติวัดพระยาทำ ว่า พระศรีสมโพธิ (สิน) เปรียญ ๕ ประโยค อยู่ที่วัดราชบุรณะ มาก่อน แล้วย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดพระยาทำ อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี เมื่อต้นรัชกาลที่ ๕ อยู่จนถึงมรณภาพ

๒. ตามหนังสือเรื่องตั้งพระราชาคณะผู้ใหญ่ในกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับปีกุน พ.ศ. ๒๔๖๘ ตอนประวัติของพระธรรมเจดีย์ (แก้ว) วัดพระเชตุพนฯ ว่าเดิมเป็นพระสมุห์ฐานานุกรมของพระศรีสมโพธิ (สิน) สมัยรัชกาลที่ ๕ พระศรีสมโพธิ (สิน) ไปเป็น เจ้าอาวาสวัดพระยาทำ ท่านก็ตามไปอยู่ด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็พอสันนิษฐานได้ว่า พระศรีสมโพธิ (สิน) เดิมต้องอุปสมบทเป็นพระเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดราชบุรณะ มาก่อน

๑๐. พระพินิตพินัย (ปาน)

ชาติภูมิ พระพินิตพินัย นามเดิมว่า ปาน เกิดที่บางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อ ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีชวด จุลศักราช ๑๑๙๑ พ.ศ. ๒๓๗๑

บรรพชาอุปสมบท บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดปรก แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดบางแคใหญ่ ต่อมาจึงย้ายเข้ามาอยู่วัดอัมพวันเจติยาราม เข้ามาเรียนพระปริยัติธรรมในกรุงเทพอยู่ที่วัดบพิตรพิมุขแล้วจึงย้ายเข้ามาอยู่ที่วัดราชบุรณะ พ.ศ. ๒๓๙๒ อุปสมบทที่วัดราชบุรณะ โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (นาค) เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๓๘๔ เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่วัดพระเชตุพนฯ ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค แต่ครั้งยังเป็นสามเณร และต่อมาเข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่งแปลได้อีก ๒ ประโยค รวมเป็น ๕ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๐๗ ในรัชกาลที่ ๔ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมต่ออีกครั้ง แปลได้อีก ๒ ประโยค รวมเป็น ๗ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๓๙๙ เป็นพระครูวินัยกรรม ฐานานุกรมของพระธรรมวโรดม (สมบูรณ์)

พ.ศ. ๒๔๒๑ รัชกาลที่ ๕ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะที่ พระพินิตพินัย ในปีเดียวกันโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็น เจ้าอาวาสวัดมหรรณพาราม

พ.ศ. ๒๔๓๐ ทรงเลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่ พระเทพมุนี

พ.ศ. ๒๔๓๗ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมเจดีย์

พ.ศ. ๒๔๔๓ โปรดเกล้าฯ อาราธนาให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ

พ.ศ. ๒๔๔๓ ทรงเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมพิเศษที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ตำแหน่งเจ้าคณะฝ่ายอรัญญวาสี

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปาน) มรณภาพ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๓ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๔๗ รวมอายุได้ ๗๗ ปี

๑๑. พระราชเมธี (อิ่ม)

พระราชเมธี นามเดิมว่า อิ่ม เกิดที่บ้านเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๙๐ เมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ได้เรียนหนังสือไทยอยู่ในสำนักพระอาจารย์อินทร์ วัดเทพรังษี

พ.ศ ๒๔๐๑ อายุได้ ๑๑ ปี บรรพชาเป็นสามเณรแล้วย้ายเข้ามาอยู่วัดราชบุรณะ เพื่อเรียนพระปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๔๐๗ สอบได้เปรียญ ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๑๔ สอบได้เปรียญ ๔ ประโยค

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระสิริธรรมมุนี

พ.ศ. ๒๔๔๗ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชเมธี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบพิตรพิมุข

พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพมุนี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนามาเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ

พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่พระธรรมดิลก และเป็นเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ จนถึงมรณภาพ

๑๒. พระปรากรมมุนี

พระปรากรมมุนี ชาติภูมิของท่านเป็นอย่างไร ไม่ปรากฏว่ามีหลักฐานที่พอจะยึดถือได้ ทราบว่าเดิมท่านเป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูสังฆปาโมกข์ อยู่ที่วัดราชบุรณะ

พ.ศ. ๒๔๓๐ ปีกุน นพศก ศักราช ๑๒๔๙ ท่านได้เป็นพระราชาคณะที่ พระปรากรมมุนี พร้อมด้วยพระเปรียญรวม ๒๗ รูป ตามหลักฐานที่ปรากฏคือ

“ วัน ๔ ฯ ปีกุน นพศก ศักราช ๑๒๔๙

เวลาเช้า พระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร และไตรแพรให้

ให้พระครูสังฆปาโมกข์ วัดราชบุรณะ เป็นพระปรากรมมุนี ที่พระราชาคณะ ไปอยู่วัดราชโอรสาราม นิตยภัตรเดือนละ ๓ ตำลึง พระราชทาน ตาลิปัตรแฉกหักทองขวาง แลของอื่น ๆ เป็นเครื่องยศอย่างพระราชาคณะ.........(๑)

๑๓. พระสังวรพิมล (มา)

พระสังวรพิมล นามเดิมว่า มา ชาติภูมิเป็นมาอย่างไร สืบหาหลักฐานไม่พบ พระมหามาเป็นเปรียญอยู่ที่วัดราชบุรณะ ได้ย้ายไปอยู่วัดสังข์กระจาย เมื่อวัน เดือน ปี พ.ศ. อะไรไม่ปรากฏชัดแต่ในหนังสือประวัติวัดสังข์กระจายกล่าวว่า เป็นเปรียญมาจากวัดราชบุรณะ ต่อมาได้เป็นพระราชาคณะที่ “พระสังวรพิมล” แล้วเป็นเจ้าอาวาสวัดสังข์กระจาย องค์ที่ ๔ อยู่จนถึงมรณภาพ

๑๔. พระชิโนรสธรรมมุนี

ชาติภูมิ พระชิโนรสธรรมมุนี นามเดิมว่า มณี เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา บรรพชาเป็นสามเณรแล้วย้ายเข้ามาอยู่วัดราชบุรณะ เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม จนอายุครบอุปสมบทได้บวชเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดราชบุรณะ สอบเปรียญ ๖ ประโยคได้ในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙

ภายหลัง พระชิโนรสธรรมมุนี ได้ย้ายกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมแล้วได้เป็นเจ้าอาวาสวัดแจงในจังหวัดนครราชสีมา อยู่จนถึงมรณภาพ

๑๕. พระภัทรมุนี

ชาติภูมิ พระภัทรมุนี นามเดิมว่า ผล นามฉายาว่า ภทฺทิโย เกิดที่บ้านพังม่วง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

บรรพชาอุปสมบท ที่วัดบ้านกล้วยแล้วเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ

การศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๐ สอบเปรียญธรรม ๖ ประโยค ได้ในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ

---

(๑) พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จ, จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันภาค ๒๓, อักษรเจริญทัศน์ กรุงเทพฯ ๒๕๐๖ หน้า ๗๙-๘๐ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ม.จ.ทัศโนภาส เกษมสันต์

พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้ย้ายกลับไปจำพรรษาอยู่ที่วัดบ้านกล้วยอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๐๖ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระภัทรมุนี

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นเจ้าอาวาสวัดไชนาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และเป็นรองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย

๑๖. พระเทพญาณเวที (บุญมา ญาณวิมโล)

พระเทพญาณเวที นามเดิมว่า บุญมา นามฉายาว่า ญาณวิมโล เกิดที่บ้านป่าหวาย ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙

บรรพชา อายุ ๑๕ ปี บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดอินทรวิหาร โดยมีพระอินทรสมาจาร วัดอินทรวิหาร เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๔๗๖ ย้ายจากวัดอินทรวิหารไปอยู่กับพระมหายุ้ย วัดราชบุรณราชวรวิหาร

พ.ศ. ๒๔๗๗ สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓

อุปสมบท

พ.ศ. ๒๔๘๐ อุปสมบทที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร โดยมีพระเทพเวที (โสม) วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๔๘๑ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นโท

พ.ศ. ๒๔๘๒ สอบไล่ได้ประโยค ป.ธ.๔

พ.ศ. ๒๔๘๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดมงคลทับคล้อ

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นเจ้าคณะอำเภอตะพานหิน

พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูนิพัทธธรรมโกศล

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระวิมลญาณเมธี

พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวิมลเมธี

พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๔

พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพญาณเวที

พระเทพญาณเวที (บุญมา) มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ รวมอายุได้ ๗๕ ปี

๑๗. พระรัตนมุนี

ชาติภูมิ พระรัตนมุนี นามเดิมว่า เก๊า เป็นชาวเมืองจันทบุรี เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อปีขาล จุลศักราช ๑๐๒๔ พ.ศ. ๒๓๘๕ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า แก้ว เมื่อตอนเข้าสอบ

แปลพระปริยัติธรรม

บรรพชา อุปสมบท ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้บรรพชาอุปสมบทที่วัดโบสถ์ เมืองจันทบุรี เมื่ออุปสมบทได้ ๔ พรรษา จึงได้เข้ามาเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ และเป็นพระสมุห์ฐานานุกรมของ พระศรีสมโพธิ (สิน) เมื่อพระศรีสมโพธิ (สิน) พระอาจารย์ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดพระยาทำ ก็ได้ติดตามไปอยู่ด้วย

พ.ศ. ๒๔๑๙ สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๒๕ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมอีกครั้งหนึ่ง แปลได้อีก ๑ ประโยค รวมเป็น ๔ ประโยค

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๑๖ เป็นพระสมุห์ ฐานานุกรมของพระศรีสมโพธิ (สิน)

พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นพระราชาคณะที่ พระรัตนมุนี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเพื่อเป็นเจ้าอาวาสวัดชัยพฤกษมาลา

พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชกวี

พ.ศ. ๒๔๔๓ โปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาส วัดประยุรวงศาวาส แล้วเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพมุนี

พ.ศ. ๒๔๔๘ โปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาส วัดพระเชตุพนฯ แล้วเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมเจดีย์

พระธรรมเจดีย์ (แก้ว) มรณภาพ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อ ณ วันพุธ เดือน ๑๑ แรม ๔ ค่ำ ปีวอก พ.ศ. ๒๔๕๑ อายุได้ ๖๗ ปี เป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ได้ ๔ ปี

๑๘. พระวรญาณมุนี

ชาติภูมิ พระวรญาณมุนี นามเดิมว่า อุ่ม นามฉายาว่า ธมฺมธโร เป็นชาวอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ ณ วันเสาร์ เดือน ๑๑ แรม ๖ ค่ำ ปีวอก พ.ศ. ๒๔๐๓

บรรพชา อายุ ๑๙ ปี บรรพชาเป็นสามเณร โดยมีพระอาจารย์ กัน เจ้าอธิการ วัดราชบำเพ็ญเป็นพระอุปัชฌาย์ แล้วจึงย้ายเข้ามาเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ และเป็นศิษย์ศึกษาพระปริยัติธรรมต่อกับพระโพธิวงศาจารย์ (แสง) และพระมหาอิ่ม เปรียญ ๔ ประโยค วัดราชบุรณะ

อุปสมบท พ.ศ. ๒๔๒๔ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง) ได้จัดการให้อุปสมบทในคณะสงฆ์รามัญ ได้บวช ณ วัดบ้านใหม่ตลาดเหนือ จังหวัดปทุมธานี โดยมี พระไตรสรณะธัชชะ (ตรึก) เป็นพระอุปัชฌาย์ ครั้นบวชแล้วกลับมาอยู่ที่วัดราชบุรณะ อย่างเดิม

พ.ศ. ๒๔๒๘ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม แปลได้อีก ๑ ประโยค รวมเป็น ๔ ประโยค

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นพระสมุห์ ฐานานุกรมของพระครูธรรมาภิรัต (ปาน) เจ้าอาวาสวัดมหาพฤฒาราม

พ.ศ. ๒๔๓๗ ทรงตั้ง พระสมุห์ อุ่ม เปรียญ ๔ ประโยค เป็นพระครูธรรมาภิรัต และโปรดเกล้าฯ ตั้งเป็น เจ้าอาวาสวัดมหาพฤฒาราม

พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็นพระราชาคณะที่ พระวรญาณมุนี

พ.ศ. ๒๔๕๒ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชมุนี

พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพมุนี

พ.ศ. ๒๔๕๘ โปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาไปเป็นเจ้าอาวาส วัดอรุณราชวราราม

พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมเจดีย์

พระธรรมเจดีย์ (อุ่ม) มรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ อายุได้ ๖๔ ปี

๑๙. พระครูกสิณสังวร (มี)

ชาติภูมิ พระครูกสิณสังวร นามเดิมว่า มี เกิดที่บ้านบางจาก อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เดิมบรรพชาอุปสมบท ศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดราชบุรณะ

ต่อมา ได้ย้ายจากวัดราชบุรณะ ไปอยู่ที่วัดทองนพคุณ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ "พระครูกสิณสังวร" และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๘ และได้มรณภาพที่วัดทองนพคุณ

๒๐. พระครูวินยานุบุรณาจารย์

ชาติภูมิ พระครูวินยานุบุรณาจารย์ นามเดิมว่า โชติ บ้านเกิดเดิมอยู่ที่สะพานเสี้ยว อำเภอชนะสงคราม จังหวัดพระนคร เป็นบุตร นายนะ นางปริก บรรพชาอุปสมบทที่วัดราชบุรณะ เรียนพระปริยัติธรรม สอบได้เปรียญ ๓ ประโยค

ต่อมา ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูวินยานุบุรณาจารย์

ต่อมาได้เปลี่ยนราชทินนาม เป็น พระครูบวรวิมุต และเป็นเจ้าอาวาสวัดไพชยนต์พลเสพย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ รวมเวลา ๖ ปี ต่อมาได้ลาสิกขาบท

๒๑. พระครูโกมุทสรคุณ (สุมน ติสฺโส)

ชาติภูมิ พระครูโกมุทสรคุณ นามเดิมว่า เผื่อน เป็นชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อเยาว์วัยบรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่ วัดวังหิน อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๗๑ ย้ายเข้ามาอยู่ที่วัดราชบุรณะ เพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม สอบได้เปรียญ ๖ ประโยค ในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ

ภายหลังได้ย้ายจากวัดราชบุรณะ ไปอยู่วัดวังหิน อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดวังหิน และเป็นเจ้าคณะอำเภอสามชุก ต่อมาได้ลาสิกขาบท แล้วเข้ารับราชการในกรมชลประทาน

หลังจากเข้ารับราชการแล้ว กลับเข้ามาอุปสมบทอีกครั้งหนึ่ง ที่วัดวิมลโภคาราม และเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองหลวง ตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่จนถึงมรณภาพ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒

๒๒. พระครูวิเศษสุตกิจ

พระครูวิเศษสุตกิจ นามเดิมว่า เผือด นามฉายา อินฺทวํโส นามสกุล สง่าแสง เกิดที่บ้านคลองขุน ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง เกิด ณ วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๕

บรรพชาอุปสมบท ได้บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทที่วัดเกาะ ตำบลโพธิ์เกวียน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยมีพระครูสภาราวินิจ เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๗

การศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๖ สอบนักธรรมชั้นตรีได้ในสำนักเรียนวัดเกาะ
พ.ศ. ๒๔๖๙ สอบนักธรรมชั้นโทได้ในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ
พ.ศ. ๒๔๗๑ สอบเปรียญธรรม ๓ ประโยคได้ในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ

สมัยที่พระครูวิเศษสุตกิจ เข้ามาอยู่ที่วัดราชบุรณะ นั้น เคยได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะ ๑๔ วัดราชบุรณะ และเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมในสำนักเรียนวัดราชบุรณะ อีกด้วย

พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้ย้ายจากวัดราชบุรณะ ไปอยู่ ณ วัดสำโรง อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยทำหน้าที่เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นเจ้าอาวาสวัดสำโรง

พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นเจ้าคณะตำบลศาลเจ้าโรงทอ

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นรองเจ้าคณะอำเภอวิเศษไชยชาญ

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโทที่ พระครูวิเศษสุตกิจ

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นพระครูชั้นเอกในราชทินนามเดิม

พระครูวิเศษสุตกิจ ได้ถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐

ความรุ่งเรืองที่เป็นประวัติศาสตร์
ของ วัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ)

วัดราชบุรณราชวรวิหาร ส่วนที่เป็นอดีตก่อนที่จะถูกภัยพิบัติทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ เคยมีความโอ่อ่า อลังการ ด้วยสถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม และวิจิตรกรรม เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก มีอาณาเขตบริเวณกว้างขวางกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ พระสังฆเถระในวัด เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง ได้รับการฝึกฝนอบรมตนให้ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามสืบสายถ่ายทอดศิลปวิทยาการจากบูรพาจารย์ภายในสำนักรุ่นเก่า ๆ เสมอมามิได้ขาดสาย จนเป็นพระอารามหลวงที่มีความสำคัญคู่กับพระนคร ตลอดจนพระเถระผู้ใหญ่ในวัด ก็ได้รับความวางพระราชหฤทัยเป็นที่เคารพ นับถือ ยกย่อง จากพระบรมมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์ และพ่อค้า ประชาชนทั่ว ๆ ไป ทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ดีตกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ในปัจจุบันนี้สิ่งที่ยังคงเหลือร่องรอยพอที่จะเป็นประจักษ์พยานที่เป็นเครื่องบ่งชี้ชัดถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัดราชบุรณราชวรวิหาร คือ พระเถรานุเถระในวัด ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่พระครูสัญญาบัตรชั้นล่างสุดจนถึงตำแหน่งสูงสุด คือ ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช พระเถรานุเถระในวัดราชบุรณราชวรวิหาร เคยได้รับพระราชทานมาแล้วทุก ๆ ตำแหน่ง ที่เคยปรากฏมีในการปกครองคณะสงฆ์ไทย สมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานนี้ เป็นเครื่องชี้ชัดให้เห็นว่าวัดราชบุรณราชวรวิหาร ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์เป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น เพื่อเป็นเกียรติแก่วัดราชบุรณราชวรวิหาร พระเถระผู้ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ และแก่ผู้ที่เคยเป็นกำลังสนับสนุนวัดราชบุรณราชวรวิหาร ตั้งแต่ต้น พระบรมมหากษัตริย์ไทยแห่งพระนครกรุงศรีอยุธยา พระนครกรุงธนบุรี และพระนครกรุงรัตนโกสินทร์ ทุก ๆ พระองค์ ตลอดจนถึงผู้เกี่ยวข้อง ทำนุบำรุงวัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งมีพ่อค้า ประชาชนทั่ว ๆ ไป จะได้ภูมิใจถึงผลงานที่ได้ก่อร่างสร้างไว้ในวัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งทำให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นเกิดความปีติ ยินดี ปราโมทย์บันเทิง ฉะนั้น จึงขอประมวลประวัติย่อโดยสังเขปให้เห็นความสำคัญ ของวัดราชบุรณราชวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีพระสังฆเถระ พระเถรานุเถระวัดราชบุรณราชวรวิหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องสืบไป ดังนี้

พระราชาคณะชั้นสามัญ

๑. พระญาณไตรโลก	สมัยกรุงธนบุรี

๒. พระอริยวงศ์ (มี)	สมัยกรุงรัตนโกสินทร์....(๑)
๓. พระวินัยรักขิต	รัชกาลที่ ๑
๔. พระคัมภีรปรีชาญาณ (ดี)	รัชกาลที่ ๑
๕. พระปัญญาวิสาร (เทพ)	รัชกาลที่ ๑
๖. พระวิสุทธามุนี (จันทร์)	รัชกาลที่ ๑
๗. พระวิกรมมุนี (นาค)	รัชกาลที่ ๒
๘. พระบวรญาณมุนี	รัชกาลที่ ๓
๙. พระอริยวงศ์มุนี (เนียม ป.ธ.๗)	รัชกาลที่ ๓
๑๐. พระปิฎกโกศล (ฉิม เปรียญ)	รัชกาลที่ ๓
๑๑. พระปิฎกโกศล (อ่วม)	รัชกาลที่ ๔
๑๒. พระอมรโมลี (จี่ ป.ธ.๙)	พ.ศ. ๒๓๖๕
๑๓. พระญาณปริยัติ (พึ้ง ป.ธ.๘)	พ.ศ. ๒๓๘๐
๑๔. พระอริยคุณาธาร (เนียม ป.ธ.๗)	พ.ศ. ๒๓๙๓
๑๕. พระญาณวราภรณ์ (ม.จ.รอง ป.ธ.๙)	พ.ศ. ๒๓๙๔
๑๖. พระปริยัติบัณฑิต (ครุฑ ป.ธ.๗)	พ.ศ. ๒๓๙๖
๑๗. พระราชมุนี (แสง ปญฺญาทีโป ป.ธ.๗)	พ.ศ. ๒๔๑๑
๑๘. พระโพธิวงศาจารย์ (ผ่อง ป.ธ.๘)	พ.ศ. ๒๔๑๕
๑๙. พระศรีสมโพธิ (สิน ป.ธ.๔)	พ.ศ. ๒๔๑๖
๒๐. พระอมรโมลี (ฤทธิ์ ป.ธ.๕)	พ.ศ. ๒๔๑๗
๒๑. พระพินิตพินัย (ปาน ป.ธ.๗)	พ.ศ. ๒๔๒๐
๒๒. พระปรากรมมุนี	พ.ศ. ๒๔๓๐
๒๓. พระประสิทธิสุตคุณ (จุ้ย ป.ธ.๔)	พ.ศ. ๒๔๓๓
๒๔. พระสิริธรรมมุนี (อิ่ม ป.ธ.๔)	พ.ศ. ๒๔๓๖
๒๕. พระวรญาณมุนี (แจ่ม ป.ธ.๖)	พ.ศ. ๒๔๔๐
๒๖. พระวิกรมมุนี (ช้อน ป.ธ.๖)	พ.ศ. ๒๔๕๕
๒๗. พระวิเชียรธรรมคุณาธาร (โสม ป.ธ.๕)	พ.ศ. ๒๔๕๗
๒๘. พระกวีวงศ์ (ศรี ป.ธ.๔)	พ.ศ. ๒๔๖๘
๒๙. พระประสิทธิสุตคุณ (ชู ป.ธ.๖)	พ.ศ. ๒๔๗๒

---

(๑) พอได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นชั้นเทพแล้ว ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส.

๓๐. พระคุณาจารวัตร (เชียง อินฺทโชโต)	พ.ศ. ๒๕๐๐
๓๑. พระปริยัติโสภณ (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๙)	พ.ศ. ๒๕๐๕
๓๒. พระศรีวิสุทธิโมลี (ชุบ มหาวีโร ป.ธ.๙)	พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชาคณะชั้นราช

๑. พระราชโมลี (แจ่ม)	พ.ศ. ๒๔๔๒
๒. พระราชโมลี (อิ่ม)	พ.ศ. ๒๔๔๓
๓. พระราชโมลี (ช้อน)	พ.ศ. ๒๔๕๕
๔. พระราชเวที (โสม)	พ.ศ. ๒๔๖๙
๕. พระราชโมลี (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ. ๙)	พ.ศ. ๒๕๐๗ (๑)
๖. พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)	พ.ศ. ๒๕๓๐

พระราชาคณะชั้นเทพ

๑. พระเทพโมลี (นาค)	รัชกาลที่ ๒
๒. พระเทพโมลี (จี่)	พ.ศ. ๒๓๗๕.....(๒)
๓. พระเทพโมลี (พึ้ง)	พ.ศ. ๒๓๘๖
๔. พระโพธิวงศาจารย์ (แสง)	พ.ศ. ๒๔๒๐
๕. พระเทพมุนี (อิ่ม)	พ.ศ. ๒๔๔๘
๖. พระเทพเวที (โสม)	พ.ศ. ๒๔๗๓

พระราชาคณะชั้นธรรม

๑. พระธรรมไตรโลกาจารย์ (แสง)	พ.ศ. ๒๔๒๘
๒. พระธรรมดิลก (อิ่ม)	พ.ศ. ๒๔๖๖
๓. พระธรรมดิลก (โสม)	พ.ศ. ๒๔๘๒

พระราชาคณะชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะ

๑. พระพรหมมุนี (ไม่ปรากฏนาม)	รัชกาลที่ ๑ เป็นเจ้าคณะรองคณะกลาง

---

(๑) ปัจจุบันได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่สมเด็จพระมหาธีราจารย์ เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม

(๒) พอได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นชั้นเทพแล้ว ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส

๒. พระธรรมอุดม (ชู)	รัชกาลที่ ๑ เป็นเจ้าคณะรองคณะใต้
๓. พระพิมลธรรม	รัชกาลที่ ๒ เป็นเจ้าคณะรองคณะเหนือ
๔. พระธรรมอุดม (นาค)	รัชกาลที่ ๓ เป็นเจ้าคณะรองคณะใต้
๕. พระพรหมมุนี (นาค)	พ.ศ. ๒๓๕๙ เป็นเจ้าคณะรองคณะกลาง
๖. พระพรหมมุนี (พร)	พ.ศ. ๒๓๖๘ เป็นเจ้าคณะรองคณะกลาง
๗. พระพิมลธรรม (พร)	พ.ศ. ๒๓๗๙
๘. พระธรรมวโรดม (แสง)	พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นเจ้าคณะรองคณะใต้

สมเด็จพระราชาคณะ

๑. สมเด็จพระพนรัตน์ (มี)	รัชกาลที่ ๒ เป็นเจ้าคณะใหญ่คณะใต้
๒. สมเด็จพระพนรัตน์ (นาค)	พ.ศ ๒๓๓๗ เป็นเจ้าคณะใหญ่คณะใต้
๓. สมเด็จพระวันรัตน์ (สมบูรณ์)	พ.ศ ๒๔๑๕ เป็นเจ้าคณะใหญ่คณะใต้ (๑)
๔. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง)	พ.ศ ๒๔๓๗ เป็นเจ้าคณะใหญ่คณะเหนือ

สมเด็จพระสังฆราช

๑. สมเด็จพระสังฆราช (มี)	พ.ศ. ๒๓๕๙.........(๒)
๒. สมเด็จพระสังฆราช (นาค)	พ.ศ. ๒๓๘๘.........(๓)

---

(๑) ในปี พ.ศ. ๒๔๑๖ รัชกาลที่ ๕ โปรดให้อาราธนาไปครองวัดพระเชตุพน

(๒) หลังจากสถาปนาแล้ว ไปประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุ

(๓) ประทับอยู่ที่วัดราชบุรณะ จนถึงสิ้นพระชนม์เพราะตำหนักสมเด็จที่วัดมหาธาตุยังบูรณะไม่แล้วเสร็จ

นิราศวัดราชบุรณะ (วัดเลียบ) สะพานพุทธ ฯ

ของ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โสม ฉนฺนมหาเถร)

....

. . .โอ้อนาถต้องนิราศระเหระหน
จำจากไปใจหายกระวายกระวน
ต้องจำใจจำทนกระวนกระวาย
ด้วยอาลัยในอาวาสราชบุรณะ
ที่จำจะต้องจากไปน่าใจหาย
เพราะเหตุถูกระเบิดพังทะลาย
ซ้ำถูกยุบบุบสลายน่าเศร้าใจ
เมื่อวันที่สิบสี่เมษา
บ่ายสิบห้านาฬิกาประมาณได้
ศกสองสี่แปดสี่ประเทศไทย
ประสบภัยทางอากาศอุบาทว์จริง
พระภิกษุก็พลอยตายวายชีวาต
ทรัพย์ของสงฆ์ก็พินาสสิ้นทุกสิ่ง
เป็นเคราะห์ร้ายรายใหญ่เศร้าใจจริง
ไม่มีสิ่งอะไรดีมีเหลือเลย
จนชั้นบาตรมีไว้สำหรับบิณฑ์
ก็แตกสิ้นเจียวหนาเจ้าข้าเอ๋ย
นึกก็ผิดคิดไม่เห็นจะเป็นเลย
นิจจาเอ๋ยกรรมใดได้ทำมา
จึงประสบภัยอุบาทว์พินาสสิ้น
ต้องละถิ่นนิราศไกลไปแล้วหนา
รั้งรอจิตคิดยั้งรั้งรอรา
นึกจะใคร่ฐาปนานึกคำนึง
ลำพังใจนึกครั่งโอหังฮึก
นึกโอหังคลั่งนึกใจนึกถึง
ค่ำ เช้าทุกข์ใจร้อนนอนรำพึง
เฝ้าคิดถึงใจรันทดสลดใจ
ถึงคิดให้จิตจนพิกลจริต
จิตพิกลจนจิตคิดไม่ไหว
คงไม่สมดังจิตคิดตั้งใจ
เหลือวิสัยที่จะฟื้นให้คืนดี
อนิจจาสังขาราสิ้นทั้งหลาย
เกิดขึ้นแล้วเสื่อมหายไม่คงที่
มีสมบัติแล้ววิบัติอุบัติมี
เป็นอย่างนี้ธรรมดาไม่ถาวร
แต่อาวาสราชบุรณะนี้
คงจะมีนามชื่อลือกระฉ่อน
ถึงวัดยุบบุบสลายไม่ถาวร
แต่นามคงฟุ้งขจรอยู่อีกนาน

สืบประวัติต่อไปในภายหน้า จนตราบสิ้นดินฟ้าอวสาน
จะพร่ำไปมากนักจักรำคาญ ท่านผู้อ่านผู้สดับที่ตรับฟัง
จึงขอยุติไว้เพียงนี้ก่อน จะขอย้อนเล่าเรื่องในเบื้องหลัง
เมื่อวัดถูกระเบิดพัง อาตมาไปยับยั้งอยู่วัดไกล
โดยทางการสั่งให้อพยพ ให้เลี่ยงหลบหลีกหนีตามวิสัย
จึงไปอยู่วัดอันปลอดภัย ชื่อวัดใหม่หนองพะองชายทุ่งนา
ในตำบลหนองแขมคลองภาษีฯ จังหวัดธนบุรีก่อนพรรษา
เพื่อหลบภัยอันตรายชั่วครั้งครา ในเวลาวัดถูกทำลาย
วันนั้นฉันนั่งดูอยู่หน้าวัด ได้เห็นชัดเรือบินสิ้นทั้งหลาย
หมู่ละสามตามกันมามากมาย เดินทางบ่ายหน้าวัดตัดทุ่งนา
มุ่งหน้าตรงกรุงเทพฯพระนคร ใจฉันร้อนหวั่นจิตด้วยคิดว่า
ราษฎรชาวกรุงคงมรณา ด้วยพระยามัจจุราชมาฆาตชนม์
    พอพลบค่ำย่ำแสงทินกร คนกลับจากพระนครแจ้งนุสนธิ์
ให้ข่าวว่าวัดเลียบเพียบเต็มทน ระเบิดแยกแหลกป่นเหลือคณนา
ฉันได้ฟังยังนิ่งนึกสงสัย แต่ในใจนึกวิตกยิ่งนักหนา
คืนวันนั้นนอนไม่หลับคับอุรา จนเวลารุ่งสางสว่างวัน
จึงรีบด่วนมาดูให้รู้แน่ ตามกระแสที่บอกเล่าเท่าความฝัน
ครั้นได้เห็นด้วยนัยน์ตาเวลานั้น อกใจสั่นเศร้าสลดรันทดใจ
น่าสงสารพระประธานพังพินาส ทั่วอาวาสไม่มีที่อาศัย
พระภิกษุและศิษย์วัดพลัดกันไป เที่ยวอาศัยกับผู้รู้จักกัน
ชั้นหม้อข้าวหม้อแกงครกกระจาด แหลกพินาศหมดสิ้นทุกสิ่งสรรพ์
พระภิกษุสี่รูปวายชีวันต์ หนีไม่ทันจึงตายวายชีวา
อีกสองรูปบาดเจ็บน่าสงสาร ไปอยู่โรงพยาบาลช่วยรักษา
จึงได้รอดชีวงค์ดำรงมา จนเวลาที่นับบันทึกความ
การรบราฆ่ากันทุกวันนี้ ผู้ไม่รู้ไม่ชี้มากล้นหลาม
ทั้งเด็กหนุ่มสาวแก่ไม่รู้ความ พลอยตายตามกันเปล่า ๆ ไม่เข้าที
สัตว์ทั้งหลายสดุ้งกลัวต่ออาชญา พอเปิดหวอจึงได้พากันหนี

ที่วิ่งเข้าหลุมหลบภัยบ้างก็มี บ้างวิ่งหนีเข้าอาศัยในวัดวา
เพราะชีวิตสรรพสัตว์สิ้นทั้งหลาย ย่อมเป็นที่รักใคร่สิเนหา
ควรทำตนให้เป็นอุปมา ว่าชีวาเราเขาก็เหมือนกัน
ฉะนั้นจึงไม่ควรจะพิฆาต ให้ชีวาตม์ผู้อื่นถึงอาสัญ
เพราะชีวิตใคร ๆ รักเหมือนกัน จึงไม่ควรฆ่าฟันให้บรรลัย
แต่การศึกสงครามในยามนี้ หาได้มีเมตตาการุณไม่
เพราะไม่มีธรรมภายในใจ ทำอย่างไรก็ทำได้แม้ไม่ควร
ตามที่ฉันพรรณนามาทั้งนี้ ใช่จะมีใจจิตคิดเหหวน
เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสิ้นทั้งมวล จึงไม่ควรนินทาว่าติเตียน
เพราะครุ่นคิดจิตร้อนนอนไม่หลับ จึงได้จับกระดาษมาวาดเขียน
หวังไว้ดูนานนานกาลจำเนียร เผื่อนักเรียนต้องการได้อ่านดู
เป็นนิราศคำกลอนอักษรไทย พอฟังได้ไม่เพราะเสนาะหู
ไม่เหมือนอย่างคำกลอนสุนทรภู่ แต่งไว้ดูกันลืมเรื่องหลังมา
เป็นประวัติอวสานของวัดนี้ เพื่อเป็นที่อนุสรณ์ในภายหน้า
ฉะนั้นขอจบคำร่ำพรรณนา จะขอลาอาวาสนิราศไป
    ในที่สุดนิราศอาวาสนี้ จะขอชี้แจงต่อเป็นข้อไข
เรื่องประวัติวัดย่อสืบต่อไป เพื่อจะได้รู้เรื่องเบื้องหลังมา
เดิมวัดนี้ชื่อวัดเลียบเป็นวัดราษฎร์ ครั้งพระบาทสมเด็จพระยอดฟ้า
กรมหลวงหริรักษ์ฐาปนา พระยอดฟ้าทรงช่วยพระราชทาน
จึงได้ชื่อว่าวัดราชบุรณะ มีสร้อยว่าราชวรวิหาร
เมื่อพระพุทธศาสนกาล ล่วงแล้วนานสองสามสามเจ็ดไป
จนกระทั้งถึงสองสามสี่สี่ รวมเจ็ดปีจึงเสร็จสำเร็จได้
ขยายเขตของวัดกว้างออกไป ตั้งอยู่ในกำแพงพระนคร
นับแต่สร้างจนถึงปีถูกทำลาย ร้อยห้าสิบห้าปีปลายมิได้หย่อน
มีอายุประมวลอันแน่นอน ดังคำกลอนพรรณนามานี้เอ่ย

* * *

ปูชนียสถานของวัดปัจจุบัน

พระอุโบสถ เป็นแบบจตุรมุข มุขด้านหน้ายาวกว่ามุขด้านอื่น มีเสาหานเสาเรียงรอบพระอุโบสถ ขนาดกว้าง ๕๐ เมตร ยาว ๕๐ เมตร เป็นอุโบสถ ๒ ชั้น มีทักษิณโดยรอบ ผู้ออกแบบพระอุโบสถหลังนี้ คือ ศาสตราจารย์หลวงวิศาลศิลปกรรมราชบัณฑิต แต่ออกแบบเฉพาะโครงสร้างหรือทรงอุโบสถ ส่วนแบบขยายรายละเอียดพระเทพคุณาธาร (ผล ชินปุตฺโต) เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน กับนายช่างก่อสร้าง (เฒ่าแก่ฮ้อ) เป็นผู้ร่วมกันคำนวณขยาย

ลายหน้าบัน ด้านหน้าทางทิศใต้เป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ด้านหลังทางทิศเหนือเป็นรูปสันดุสิตเทพบุตรกำลังรับอาราธนาจากบรรดาทวยเทพยดา ด้านหน้าทางทิศตะวันออกเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ มาตุลีเทพบุตร และวิสสุกรรมเทพบุตร ด้านหน้าทิศตะวันตกเป็นรูปพระพรหมทรงหงส์

ความหมายศิลปวัตถุ

รูปพระนารายณ์ทรงครุฑ เป็นสัญลักษณ์ของพระอารามหลวงทั่วไป มีคติว่าพระอารามหลวงที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างหรือทรงสถาปนาขึ้นนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกับพระเจ้าแผ่นดินโดยตรง พระเจ้าแผ่นดินแต่ละพระองค์ๆ นั้น คติพราหมณ์ถือว่าพระนารายณ์อวตารแบ่งภาคเสด็จลงมาอุบัติ ส่วนครุฑนั้นเป็นพาหนะของพระนารายณ์

สันดุสิตเทพบุตร เป็นเทพในคติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวพุทธรู้กันว่าพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญพุทธการกธรรม คือ บำเพ็ญพระบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าเต็มที่แล้ว จักไปอุบัติอยู่ในชั้นดุสิตเทวโลก เพื่อรอกาลเวลาอันสมควรจะเสด็จลงมาอุบัติ เมื่อถึงโอกาสอันสมควรแล้วเทพยดาในหมื่นโลกธาตุจะประชุมกันไปทูลเชิญอาราธนาให้เสด็จถือปฏิสนธิในพระครรภ์พระพุทธมารดา

พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ คติทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มีสร้างถนนหนทาง ขุดสระน้ำ สร้างศาลาที่พักอาศัย ปลูกไม้ดอกไม้ประดับและไม้ให้ร่มเงา เช่น พระพุทธเจ้าของเราเมื่อครั้งเป็นมฆมานพพร้อมด้วยสหาย ๓๒ คน บำเพ็ญประโยชน์เช่นนั้น สิ้นชีพแล้วได้อุบัติในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ ได้พระนามว่าพระอินทร์ มีความหมายว่าเป็นใหญ่กว่าเทวดาทั้งหลายในชั้นดาวดึงส์ ช้างที่ใช้เป็นพาหนะก็เกิดเป็นเอราวัณเทพบุตร สหายผู้ร่วมงานก็เป็นวิสสุกรรมเทพบุตร มีหน้าที่ในการนิรมิตหรือสร้างสรรค์ สหายผู้ขับขี่ช้างในชาติมฆมานพก็อุบัติเป็นมาตุลีเทพบุตร

พระพรหมทรงหงส์ คติพราหมณ์ถือว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลกสร้างมวลมนุษย์และสรรพสัตว์ และเป็นผู้ประทานวิทยาการ ปัญญา ความสุข และความสำเร็จ ส่วนคติทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าผู้ที่จะเป็นพรหมนั้นต้องประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือ เมตตา ความรักใคร่สนิทสนม กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความพลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี และอุเบกขา ความวางเฉย เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติไม่เหยียดหยามซ้ำเติม

การออกแบบลาย นายสง่า มะยุระ เจ้าของภู่กันสง่ามะยุระเป็นผู้ออกแบบลายการปั้นลาย ทั้งคุณสง่าและทางวัดได้ปรึกษากันว่า ลายแกะสลักและลายปั้นปูนหน้าบันตามวัดทั่วไปหนาประมาณ ๓ นิ้ว มีทางที่จะเสริมลายให้สวยงามยิ่งขึ้นไปได้จึงตกลงกันว่า เชิงลายชั้นล่าง ให้มีความหนาประมาณ ๓ นิ้วขึ้นไป ขยายขึ้นไปตามลำดับจนถึงยอดลายข้างบน (สุด) ประมาณ ๖ นิ้ว ส่วนภาพให้ปั้นเต็มตัวให้สมสัดส่วนอาจกล่าวได้ว่าวัดนี้เป็นวัดแรกที่ปั้นลายหนาประมาณนี้

ช่างปั้นลาย นายยู้จิน แซ่กี้ บ้านบางไผ่ เขตบางกอกน้อยเป็นผู้ปั้น เพราะเป็นผู้มีฝีมือเหมาะสมในการปั้นลายปูน ส่วนภาพหน้าบันทุกหน้าบันยกเว้นด้านเหนือนายฟู อนันตวงศ์ (เปรียญ) บ้านถนนตะนาว เขตพระนครเป็นผู้ปั้น เพราะมีฝีมือเหมาะสมในการปั้นภาพ ภาพด้านเหนือคือพระอินทร์ มาตุลีเทพบุตร และวิสสุกรรมเทพบุตร นายสง่า มะยุระเป็นผู้ปั้น

ซุ้มประตูหน้าต่าง เป็นแบบทรงบุษบก นายสง่า มะยุระ เป็นผู้ออกแบบนายฟู อนันตวงศ์ เป็นผู้ปั้น โดยออกแบบให้ต่างจากซุ้มบุษบกทั่วไป มีรูปคนธรรพ์ถือเครื่องดุริยางค์ต่างๆ มีพิณ ซอ และขลุ่ย เป็นต้น ฟ้อนรำ ปานประหนึ่งว่าบรรเลงดนตรีถวายเป็นพุทธบูชา

บานประตู ๔ ช่อง แกะสลักด้วยไม้สักหนา ๔ นิ้ว โดยแกะเป็นภาพพุทธประวัติ ตอนประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และเสด็จปรินิพพาน ให้แกะภาพหนา ๓ ใน ๔ ส่วน เป็นภาพแกะสลักต้นไม้ ภูเขา ลำเนาไพร ให้ดูความเหมาะสม นายสง่า มะยุระ เป็นผู้เขียนแบบ นายเสรี เสรีการช่าง ถนนบำรุงเมือง เป็นผู้รับดำเนินการ

บานหน้าต่าง ๑๒ ช่อง แกะสลักด้วยไม้สักหนา ๓ นิ้วเศษ โดยแกะเป็นภาพพระเจ้า ๑๐ ชาติ ส่วนล่างเป็นภาพต่าง และทิวเขาลำเนาไพร ส่วนบนให้เป็นลายต่างๆ เช่น ลายดอกไม้ ลายเปลว ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายประจำยาม ฯลฯ เท่าที่จะประดิษฐ์ได้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่จิตรกรในยุคหลัง หากมีความประสงค์จะศึกษาจักได้ค้นคว้าทดสอบและเทียบเคียงได้ นายสง่า มะยุระ ออกแบบไว้ ๒ ช่อง คือเตมีย์ราช และสุวรรณสาม แต่ถึงแก่กรรมเสียก่อนที่จะเสร็จ เหลือนอกนั้น นายเสรี เสรีการช่าง รับไปดำเนินการ

พระประธานในพระอุโบสถ ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ ศอกเศษ ส่วนสูงตั้งแต่หน้าตักจนถึงพระรัศมี ๕ ศอกเศษมีพระนามว่าพระพุทธมหาราช ประสาธน์สุข นิรทุกข์ นิรโศก นิรโรค นิรภัย ไตรโลกนาถ บรมศาสดา อนาวรญาณ พระนาม และ สร้อยพระนามรวม ๙ พระนาม มีความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ทรงเสด็จพระราชดำเนินเททองหล่อ ในพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ การหล่อในครั้งนั้นได้แต่พระเกตุมาลา (รัศมี) เท่านั้น ส่วนที่องค์พระทองรั่วขณะเททองเหลือแต่เพียงผิวบางโปร่งทั่วไป จึงได้จัดการเททองใหม่ในวันอังคารที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ตรงกับขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีชวด เวลา ๐๖.๐๙ น. ในการเททองครั้งนี้ ส่วนพระองค์ทุกส่วนสำเร็จบริบูรณ์ รูไข่ปลาแม้ประมาณเท่าเมล็ดข้าวโพดก็ไม่มี เว้นแต่พระหัตถ์ซ้ายซึ่งวางอยู่หน้าตักชำรุดขาดไป

ครั้นถึงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๐๓ ตรงกับวันศุกร์ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีนั้นจึงทำการเททองหล่อพระหัตถ์อีกครั้งหนึ่งรวมการเททองหล่อพระพุทธมหาราชองค์นี้ถึง ๓ ครั้งจึงสำเร็จบริบูรณ์

นายช่างผู้ทำการปั้นหุ่น คือนายช่างเล็ก บ้านช่างหล่อหน้าวัดวิเศษการ เขตบางกอกน้อย ร่วมกับสมเด็จพระมหาธีราจารย์วัดชนะสงคราม ขณะนั้นยังเป็นพระมหานิยม ฐานิสฺสโร ช่วยแก้ไขเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพุทธลักษณะ โดยอาศัยภาพถ่ายพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกเป็นหลักพิจารณา การขึ้นหุ่นและแก้ไขหุ่นใช้เวลาประมาณปีเศษ โดยมีคหบดีจีนท่านหนึ่งชื่อ ฮั้วฮวด อยู่ถนนทรงวาดเขตสัมพันธวงศ์ มาดูเกือบทุกวันและให้กำลังใจว่า “เราเสียเวลาปี ๑ หรือ ๒ ปีไม่เป็นไร เพราะพระอยู่ไปนาน อยู่ไปเป็นร้อยปีพันปี” นายช่างและทางวัดจึงอุตสาหะแก้ไขจนสวยงามปรากฏแก่สายตาของชาวพุทธอยู่จนขณะนี้การเททองหล่อนายช่างเล็ก พร้อมด้วยคณะจัดการทั้งสิ้น

เรือนแก้วหลังพระประธาน ทำเป็นรูปซุ้ม มีเทวดาถือฉัตรกั้นอยู่ด้านหลังออกแบบโดย นายสง่า มะยุระ ร่วมกับทางวัด โดยอาศัยแบบเรือนแก้วพระโคนสมอสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นหลัก ฐานพระประธานเป็นบัวหงายบัวคว่ำ และมีฐานชุกชีพร้อม นายฟู อนันตวงศ์ เป็นผู้ปั้น

ซุ้มสีมา สีมาวัดราชบุรณะ มี ๘ ซุ้ม ตั้งเรียงตามทิศ ๘ ทิศ คณะสงฆ์ดำเนินการผูกเป็นพัทธสีมาเมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชและพระเจ้าลูกยาเธอทุกพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินทรงตัดนิมิต สีมาวัดนี้แปลกจากวัดอื่นทั่วไป โดย

กำหนดเขตสีมาเป็นแบบสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดเพื่อความเหมาะสมของพื้นที่และถูกต้องตามพระวินัย ใบสีมาแกะสลักด้วยหินอ่อนเหมือนของเดิมทุกประการ[๑] ซุ้มปั้นโดย นายฟู อนันตวงศ์ โดยถือแนวซุ้มสีมาวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นหลัก

พระปรางค์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ฐานองค์พระปรางค์ก่ออิฐฉาบปูนประดับกระเบื้องเคลือบสีอย่างสวยงามมาก กว้างด้านละ ๑๕ วา ทั้งหมด ๔ ด้าน สูง ๑๖ วา ๒ ศอก นับว่าเป็นปูชนียวัตถุชิ้นเดียวของวัดราชบุรณะที่รอดพ้นจากภัยทางอากาศ ในสงครามโลกครั้งที่ ๒

ศาลาสมเด็จฯ เป็นศาลาตรีมุข ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ ยาว ๖๐ เมตรลักษณะคล้ายศาลารายแต่ยกพื้นสูง แบ่งเป็น ๒ ตอน พระคุณาจารวัตรร่วมกับคณะกรรมการสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘

ศาลาเครือญาติ สกุล "เทพหัสดิน ณ อยุธยา" เป็นแบบจตุรมุขตั้งอยู่ด้านหน้าซ้ายมือพระอุโบสถ ซึ่ง พล.อ. ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา พร้อมด้วยเครือญาติสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่บรรจุอัฐิบรรพบุรุษ สกุลวงศ์ "เทพหัสดิน ณ อยุธยา" ที่เป็นเชื้อสายสืบสกุลวงศ์มาจากสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมหลวงเทพหริรักษ์ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งเป็นผู้บูรณปฏิสังขรณ์ วัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ) มาแต่ต้น

ศาลา "๒๐๐ ปี" เป็นศาลาแบบจตุรมุข เหมือนกัน อยู่ด้านหน้าขวามือพระอุโบสถ เป็นสถานที่ประดิษฐานปูชนียวัตถุที่สำคัญ คือ

๑. พระสังกัจจายน์ สร้างขึ้นด้วยศิลาทรายเป็นแบบพนมมือไหว้ให้พรแก่ประชาชนที่มากราบไหว้ ที่ผิดแผกไปจากพระสังกัจจายน์องค์อื่น ๆ ในประเทศไทยที่เคยพบมา ซึ่งเป็นพระเก่าคู่กับวัดราชบุรณะมาแต่เดิม

๒. รูปปั้นเหมือน สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู หลวงพ่อขรัวอีโต้ เท่าองค์จริง

๓. รูปปั้นเหมือน หลวงพ่อโอภาสี (พระมหาชวน โอภาสี เปรียญธรรม ๘ ประโยค)

รูปปั้นเหมือน สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู และหลวงพ่อโอภาสี ทั้งสองรูปปั้นนี้ เป็นฝีมือช่างปั้นโดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม จานิสุสโร ป.ธ. ๙) วัดชนะสงคราม ปั้นขึ้นไว้

---

[๑] *ใบสีมาของพระอุโบสถหลังเก่า ยังเหลือสมบูรณ์ดีไม่ชำรุด ๑ แผ่น พระราชพฤฒาจารย์เก็บรักษาไว้เป็นต้นแบบสีมาใบอื่นๆ นำไปประดิษฐานไว้ในซุ้มสีมาแถวนอกด้านหน้าพระอุโบสถ*

เพื่อเป็นอนุสาวรีย์กราบไหว้และสักการะของพุทธมามกชนทั่วไป สมัยเมื่อเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระปริยัติโสภณ วัดราชบุรณะ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แบบทรงไทยตรีมุข เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๑๐.๕๐ เมตร ยาว ๓๐ เมตร สูง ๓ ชั้น เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับนักธรรมและบาลีของพระภิกษุสามเณร และเป็นสถานที่ใช้บำเพ็ญกุศลอย่างอื่นๆ

เก๋งญี่ปุ่น เป็นอาคารคอนกรีต มีศิลปะก่อสร้างแบบอย่างทั่ว ๆ ไปของชาวญี่ปุ่นเป็นที่บรรจุอัฐิและ เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญกุศลของชาวญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย นิกายมหายาน มีพระชาวญี่ปุ่นดูแลรักษาเก๋งญี่ปุ่น แต่พระชาวญี่ปุ่นนั้น ได้รับการบรรพชาและอุปสมบทจากพระสงฆ์ไทยนิกายมหานิกาย ยึดถือขนบธรรมเนียม รักษาศีล ๒๒๗ ข้อ ลงอุโบสถและทำสังฆกรรม ทำวัตรเช้า ทำวัตรค่ำ เหมือนอย่างพระสงฆ์ไทยทุกประการ ทำหน้าที่พิธีกรรมศาสนพิธีนิกายมหายานให้แก่ประชาชนชาวญี่ปุ่นที่มาบำเพ็ญกุศล

พระขรัวอินโข่ง

พระขรัวอินโข่ง นามเดิมว่า “อิน” ชีวประวัติของท่านนั้น ทราบมาว่า เป็นชาวบ้านบางกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นจิตรกรเอกในสมัยรัชกาลที่ ๔ ถือเพศอยู่ในเพศบรรพชิตตลอดชีวิต บรรดาจิตรกรทั้งหลายในสมัยนั้น เรียกท่านว่า “ขรัวอินโข่ง” เดิมบวชแต่สำนักใดไม่ปรากฏทราบ แต่ตามหลักฐานปรากฏว่า เป็นพระภิกษุอิน จำพรรษาอยู่ที่วัดราชบุรณราชววิหาร จวบจนมรณภาพ

ขรัวอินโข่ง เป็นจิตรกรวาดภาพคนแรกของเมืองไทย ที่ปฏิรูปศิลปะจากระบบไทยเดิมมาเป็นศิลปะแบบฝรั่ง ท่านมีความสามารถสูงในการวาดภาพเป็นศิลปะเลียนแบบชาวยุโรปส่วนใหญ่เขียนรูปฝรั่งและแบบบ้านแบบตะวันตก ภาพเขียนมีระยะไกล มีเงาแสงเหมือนภาพฝรั่งเขียน

ผลงานที่มีชื่อเสียงมากของขรัวอินโข่งคือ ภาพพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเป็นภาพครึ่งพระองค์ เขียนไว้บนแผ่นกระดานด้วยการใช้ฝุ่นผสมกับกาว ซึ่งในเมืองไทยยังไม่เคยมีจิตรกรคนใดคิดค้นขึ้นมาใช้ในการวาดภาพมาก่อนในยุคนั้น

ผลงานของขรัวอินโข่ง จากการเขียนภาพที่ยังเหลือปรากฏพอหาดูได้ คือ

๑. ภาพฝาผนังวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

๒. ภาพที่วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

๓. ภาพในพระอุโบสถวัดเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี

๔. ภาพหอพระคันธาราษฎร์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ขรัวอินโข่งเป็นจิตรกรคู่พระทัยของรัชกาลที่ ๔ เพราะวัดที่เขียนภาพนั้น เป็นวัดที่รัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังได้เขียนภาพปริศนาธรรมที่รัชกาลที่ ๔ ทรงตั้งข้อให้

ส่วนที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร ถ้าไม่ถูกภัยพิบัติทางอากาศเสียหายหมดทั้งอารามแล้ว ก็คงมีภาพที่ขรัวอินโข่งเขียนไว้ให้ชม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงอธิบายเกี่ยวกับภาพที่วัดราชบุรณราชวรวิหารตอนหนึ่งว่า วัดราชบุรณะ พระอุโบสถมีหนังสือเขียนไว้ที่ตัวไม้ รูปทรงพอดูได้ มีหนังสือจดชื่อคนเขียนและปีเขียนทุกห้อง ดูเหมือนจะประกวด ประชันกันด้วยฝีมือ น่าชมมากแต่เป็นรองพระที่นั่งพุทไธสวรรย์

สุนทรภู่ เคยบวชพระอยู่วัดราชบุรณะ

พระภิกษุภู่ นามเดิมว่า ภู่ นามสามัญที่ประชาชนเรียกกันทั่วไปว่า สุนทรภู่ รับราชการในรัชกาลที่ ๔ มีบรรดาศักดิ์ว่า พระสุนทรโวหาร เกิดในรัชกาลที่ ๑ เมื่อ ณ วันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๔๘ ตรงกับวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๙

ชาติภูมิ เพียงแต่ทราบว่า มีบิดาเป็นชาวบ้านกล่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง บิดามารดาหย่าร้างกันไป บิดากลับไปอยู่ เมืองแกลง มารดาได้สามีใหม่ มีลูกหญิง ๒ คน ชื่อฉิมคนหนึ่ง ชื่อ นิ่มคนหนึ่ง มารดาได้เป็นนางนมพระธิดาในกรมพระราชวังสัน (พระองค์เจ้าจงกล) สุนทรภู่ อยู่ในวังกับมารดาตั้งแต่ยังเยาว์วัย

การศึกษา ตามนิราศสุพรรณบุรี มีเค้าว่า ได้เรียนหนังสือไทยในสำนักเรียนวัดชีปขาว (ปัจจุบันคือ วัดศรีสุดาราม) ริมคลองบางกอกน้อย เพราะว่าสุนทรภู่ได้กล่าวไว้ในนิราศสุพรรณ ว่า

วัดปขาวคราวรุ่นรู้ เรียนเขียน
ทำสุรทสอนเสมียน สมุดน้อย
เดินรวางรวงเวียน หว่างวัด ปขาวเอย
เคยชื่นกลีนกลิ่นสร้อย สวาดิห้าง กลางสวน

การอุปสมบท สุนทรภู่ บวชอยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร นายธนิต อยู่โพธิ กล่าวไว้ในประวัติสุนทรภู่ว่า ออกบวชด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. บวชเพราะยังไม่ได้บวชตามประเพณี ประการหนึ่ง

๒. บวชเพราะเกิดวิวาทกับญาติเข้าใครไม่ติด หาที่พึ่งไม่ได้ประการหนึ่ง

แต่ผู้รู้บางท่านกล่าวว่า สุนทรภู่ออกบวชเพราะกลัวราชอาญาต่อรัชกาลที่ ๓ เรื่องการแต่งกลอนพระที่นั่งในรัชกาลที่ ๒ สุนทรภู่ตกยากจึงออกบวชด้วยเห็นว่า รัชกาลที่ ๓ ทรงเคารพต่อสงฆ์มาก ถ้าบวชเป็นพระแล้วใครจะอุปถัมภ์เห็นจะไม่ทรงติเตียน

ตามหลักฐาน ที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในประวัติสุนทรภู่ว่า สุนทรภู่ออกบวชเมื่อราวปีวอก พ.ศ. ๒๓๖๙ เวลานั้นอายุได้ ๔๑ ปี เพราะมีข้อความปรากฏในรำพันพิลาปว่า "แต่ปีวอกออกขาดราชกิจ บรรพชิตพิศวาสพระศาสนา"

สุนทรภู่ บวชอยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหารได้ ๓ พรรษา ตอนอยู่ที่วัดนั้น สุนทรภู่ได้อยู่ที่พระวิหาร เพราะมีข้อความปรากฏในรำพันพิลาปว่า

"เมื่อคราวเคราะห์ต้องพรากจากวิหาร กลัวพวกพาลผู้ร้ายจำย้ายหนี"

สุนทรภู่ อยู่ที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร ก็ด้วยบารมีของเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี และพระราชโอรสมาก่อน เมื่อย้ายออกจากวัดราชบุรณราชวรวิหารไปอยู่วัดเทพธิดาราม ก็ได้พึ่งบารมีกรมหมื่นอัปสรสุดา พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ ดังมีข้อความปรากฏในรำพันพิลาปว่า

"เป็นคราวเคราะห์ต้องพรากจากวิหาร กลัวพวกพาลผู้ร้ายจำย้ายหนี
อยู่วัดเทพธิดาด้วยบารมี ไม่เหมือนอย่างอยู่ที่พระวิหาร"

สุนทรภู่ เกี่ยวข้องและบวชอยู่วัดราชบุรณราชวรวิหารมาก่อน ก่อนที่จะย้ายไปอยู่วัดเทพธิดาราม เพราะมีหลักฐาน ปรากฏอยู่ในนิราศภูเขาทอง และนิราศสุพรรณ ที่สุนทรภู่ได้แต่งไว้เมื่อคราวออกจากวัดราชบุรณราชวรวิหารไปแล้วว่า

"โอ้อาวาสราชบุรณะพระวิหาร แต่นี้นานนับทิวาจะมาเห็น
หวลรำลึกนึกน่าน้ำตากระเด็น เพราะขุกเข็ญคนพาลทำรานทาง
จะยกหยิบอธิบดีเป็นที่ตั้ง ก็ใช้ถังแทนสัดเห็นขัดขวาง
จึงอำลาอาวาสนิราศร้าง มาอ้างว้างวิญญาในสาคร"[๑]

---

[๑] *นิราศภูเขาทอง*

“วัดเลียบเงียบสงัดหน้า อาราม
ฉุกคิดเคยพยายาม แย่งน้อง
รวยรินกลิ่นสไบทราม สวาดร่วง ทรวงเอย
สูรกลิ่นสริ้นกลอนพ้อง เพราะเจ้าเบาใจ”[๑]

กรุพระวัดราชบุรณราชวรวิหาร

วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นวัดโบราณสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์อยู่ตลอดเวลา ธรรมเนียมประเพณีการสร้างวัดของคนไทยสมัยโบราณและในปัจจุบันนี้นิยมสร้างพระเจดีย์ พระปรางค์ พระอุโบสถ พระวิหาร เมื่อสร้างเสร็จโดยมากผู้สร้างจะมีของบรรจุลงในองค์พระเจดีย์บ้าง ในองค์พระปรางค์บ้าง ในหลุมนิมิตพระอุโบสถบ้าง ในฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปบ้าง สิ่งของที่บรรจุใส่ลงไปนั้น จะเป็นของที่มีค่ามีราคา เช่น รัตนชาติ แหวน เงิน ทอง โถ จาน ถาด โตก เครื่องรางของขลัง พระพิมพ์ พระพุทธรูป ทั้งที่เป็นของเก่า และทำขึ้นใหม่

พระกรุวัดราชบุรณราชวรวิหารที่ขุดพบนั้นมีหลายชนิดเป็นพระพิมพ์นางพระยาจังหวัดพิษณุโลก นำมาบรรจุไว้บ้าง แต่เป็นจำนวนน้อยเป็นพระโคนสมอปางต่าง ๆ ท้าวมหาชมภูเนื้อดินเผา สมัยอยุธยาบ้าง พระประจำวันต่าง ๆ ซึ่งสร้างด้วยเนื้อชินสังควานรบ้าง

พระกรุวัดราชบุรณราชวรวิหาร มีหลายชนิด แต่ที่มีชื่อเสียงในวงการพระเครื่องและเป็นที่นิยมของคนทั่วไปในเวลานี้ได้แก่ “พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ” หรือที่เรียกกันว่า “พระรอดเมืองใต้” คู่กับพระรอดเมืองเหนือ (พระรอดมหาวัน วัดมหาวัน จังหวัดลำพูน)

พุทธลักษณะ “พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ” เป็นพระปางมารวิชัย คล้าย ๆ กับพระรอด แต่ว่าพิมพ์องค์พระมีความตื้นกว่า และมีขนาดใหญ่กว่าพระรอดมหาวัน เล็กน้อย เป็นพระที่ลงรักและปิดทองลงกรุไว้เกือบจะทุกองค์ในวงการพระเครื่องได้จำแนกพระพิมพ์ขรัวอีโต้ลอยน้ำไว้จำนวน ๓ พิมพ์ด้วยกัน คือ

๑. พิมพ์ใหญ่ พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ พิมพ์นี้ มีลายกนกคล้ายหัวพระยานาคที่ข้างฐานพระทั้งสอง

๒. พิมพ์กลาง พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ พิมพ์นี้มีลายกนกขอบข้าง เหมือนพิมพ์ใหญ่ แต่ขนาดย่อมกว่า

---

๑. นิราศสุพรรณ

๓. พิมพ์คะแนน พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ พิมพ์นี้ มีลายกนกขอบข้างเหมือนพิมพ์กลาง แต่มีขนาดเล็กกว่า

ประวัติการพบและตำนานการสร้างพระขรัวอีโต้ลอยน้ำ

ประวัติการพบ "พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ" พระกรุวัดราชบุรณราชวรวิหาร พบพระกรุนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อทางราชการ ทำการก่อสร้างสะพานพุทธยอดฟ้า เนื้อที่บางส่วนของวัดได้ถูกตัดเป็นถนนจักรเพชร และบริเวณสะพานพุทธยอดฟ้าเดิมเป็นบริเวณเขตของวัด เป็นผลให้พระเจดีย์ของวัดจำนวนหลายองค์ถูกรื้อ เพื่อใช้สถานที่ทำการก่อสร้างสะพานพุทธยอดฟ้า ได้พบพระขรัวอีโต้ลอยน้ำที่ได้บรรจุไว้ในพระเจดีย์เก่า เป็นพระเจดีย์รูปทรงลังกา เป็นจำนวนมาก พร้อมกับการพบ "พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ" นั้น ได้พบจารึกแผ่นทองคำซึ่งได้บรรจุไว้ในพระเจดีย์นั้น เป็นอักษรขอมโบราณ มีเนื้อความปรากฏว่า

"พระพุทธศาสนาล่วงแล้ว ๒๓๖๗ สมเดดพระศรีสมโพธิราชครู กับนายด้วง ผู้มีพระราชสัดทา เป็นผู้อุปการให้คนทำอิดก่อพระเจดีย์อย่างลังกาในวัดราชบุรณะ ปีวอก ฉศก วสันตระดู ๑๒ ขึ้นค่ำนึ่ง วันสุก ขุดรากตอกเขม ในเดือนนัน คืน ๑๓ ค่ำ ณ วัน ๕ ก่ออิดแล้วปราดทนาพระพุทภูมจงสำเรดในอนาข่ด ปรากฏเหมือนพุทธเจ้าทั้งปวง กุศลนี้ขออุทิศแก่หมู่สัตวทั้งปวง เบื้องล่างตั้งแต่อเวจีเบื้องรีเบื้องขวาง ตราบเท่าอนันตจักวาฬ เบื้องบนตลอดภวัคคพรหมโลก จงมารับส่วนบุญนี้เทิด นิพพานปัจจโย โหตุ"

อีกข้างหนึ่งเป็นอักษรไทยบาลี ๒ บรรทัดว่า

"พุทธัสส สาสเน อุปปันโน โหมิ อนาคเต พุทธัง ชีวิตัง
ยาวนิพพานัง สรณัง คัจฉามิ"

นอกจากนี้ ยังได้พบปริศนาจารึกในแผ่นศิลาอยู่ในพระเจดีย์องค์เดียวกันกับ "พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ" ปริศนาจารึกเป็น ศิลาจารึกด้วยอักษรขอมว่า

"พระพุทธศากราช ล่วงแล้ว ๒๓๖๗ สมเดดพระศรีสมโพธิราชครู ผู้มิปราดทนาให้ปวงสัตวได้รู้ปริศนาพยากรณ ดังนี้

มหากาฬ พาลยัก รักมิด สนิทธรรม

พาหาขาด ราชโจร ชนร้องทุก ยุคทมิฬ

ถิ่นกาขาว ชาวศรีวิลัย

พยากรนี้ จะปรากฏเมื่อกรุงเทพกับกรุงธนบุรี เชื่อมต่อถึงกัน ขอประดาสัตวจงมีความสุขอย่าได้พบทุกเลย"

พิมพ์พระประธานพระพุทธมหาราช

พิมพ์พระสมเด็จลืมพระเนตร

พิมพ์พระผงสุพรรณ

พระพุทธมหาราช

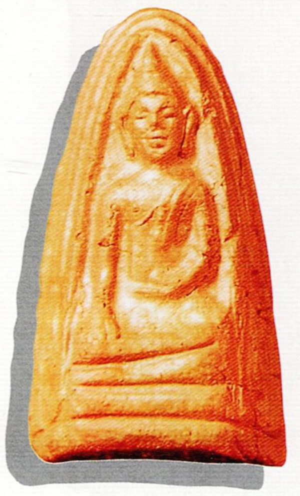

ภาพพิมพ์พระข้าวอีโต้ลอยน้ำรุ่นใหม่
(ที่พระราชพฤฒาจารย์สร้าง)

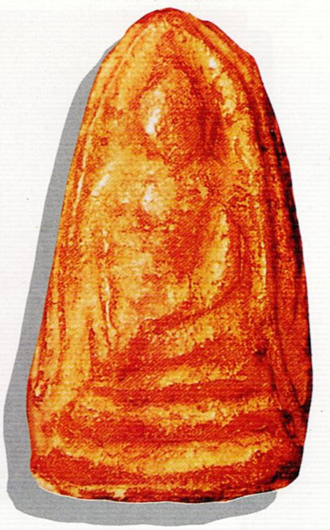

ภาพพิมพ์พระข้าวอีโต้ลอยน้ำรุ่นเก่า

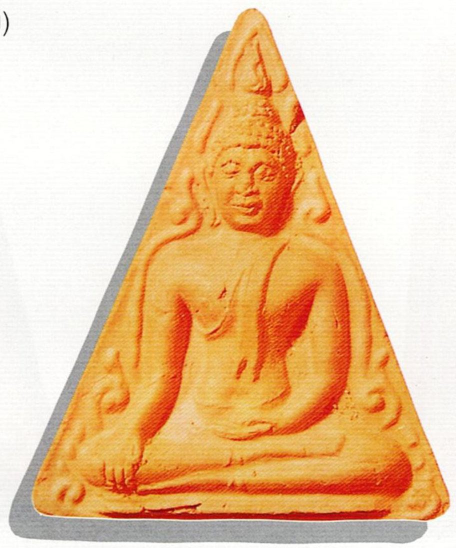

พระนางพญาแก่นจันทน์
ที่พระราชพฤฒาจารย์สร้าง

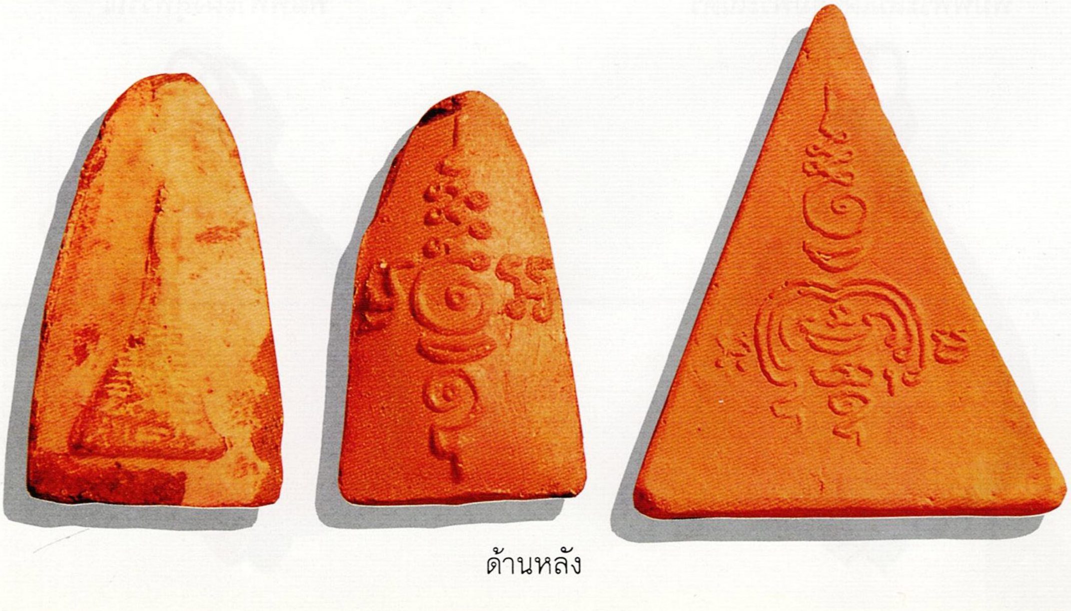

ด้านหลัง

ปริศนาจารึกแผ่นศิลานี้ ก่อนที่วัดราชบุรณราชวรวิหาร จะถูกภัยพิบัติทางอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๘ เก็บรักษาไว้ในพระอุโบสถ หลังจากพระอุโบสถพังทะลาย ปริศนาจารึกศิลาแผ่นนี้ได้สูญหายไปจากวัด[๑]

พระขรัวอีโต้ลอยน้ำ เป็นพระสร้างขึ้นด้วยเนื้อดินผง ผสมว่าน และผงวิเศษอย่างอื่น มีความหนึกนุ่ม และมีความแกร่งสูง

ลักษณะสีของพระขรัวอีโต้ลอยน้ำ สีของพระนี้ปรากฏว่า มี หลายสี คือ สีค่อนข้างขาว สีพิกุลและสีก้านมะลิ (สีเขียวอ่อน) สีเขียวเป็นพระที่พบจำนวนน้อยมาก

ประวัติสมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู

สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครูองค์นี้ มีประวัติที่เล่าลือสืบกันมาว่า ท่านเป็นพระภิกษุอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ ถูกพม่ากวาดต้อนเอาตัวไปประเทศพม่าพร้อมด้วยกับญาติพี่น้องเป็นพระเชลยอยู่หลายปี ครั้นเมื่อพระเจ้าตากสินทรงกู้อิสระภาพตั้งราชธานีอยู่ที่กรุงธนบุรี ท่านกับน้องสาวได้พากันกลับมา

ระหว่างที่เดินทางรอนแรมมานั้นค่ำลงที่ไหนท่านกับน้องสาวก็พักอยู่ในกลดเดียวกัน โดยท่านได้เอามีดอีโต้วางไว้กลางกลด แบ่งเป็นเขตที่นอนพักแรมในระหว่างเดินทาง

สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครูองค์นี้เมื่อมาถึงบริเวณวัดเลียบในสมัยนั้นก็พักแรมอยู่ในบริเวณวัด พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงทายก ทายิกา ประจำวัดเกิดความรังเกียจในความประพฤติส่วนตัวของท่านเกี่ยวกับการเดินทางรอนแรมมาเป็นระยะไกลร่วมกับน้องสาวของท่านเพียงผู้เดียวประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเมื่อท่านมาพักอาศัยอยู่ในบริเวณวัดเลียบน้องสาวของท่านยังหาที่พักที่เหมาะสมไม่ได้ ก็ยังพักอาศัยอยู่กับท่านตลอดเวลา สาเหตุ ๒ ประการนี้จึงก่อให้เกิดความรังเกียจในความไม่บริสุทธิ์ของท่านว่า สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครูเป็นผู้มีศีลไม่บริสุทธิ์คลุกคลีด้วยมาตุคามไม่สมควรที่จะให้พักอาศัยที่บริเวณวัด

บรรดาพระภิกษุ สามเณร ทายก ทายิกา ประจำวัด พยายามให้ท่านออกไปจากบริเวณแต่ท่านก็ไม่ยอมไปไหนคงพักอยู่ในบริเวณวัดใกล้สระน้ำใบหนึ่งของวัด (อาจจะเป็นบริเวณปั้มน้ำมันในปัจจุบันนี้ เพราะบริเวณนี้มีสระน้ำสำหรับไว้ใช้สอยภายในวัดอยู่) สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครูถูกรุกรานเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยในบริเวณวัดจากพระภิกษุ สามเณร ทายก ทายิกา เป็นอย่างมาก จนเกือบจะทุกวันเป็นประจำ

---

[๑] จากคำบอกเล่า นายสำเริง อรรถวิบูลย์ เปรียญสำนักวัดสระเกศ

อยู่มาวันหนึ่ง สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู ท่านได้ทำในสิ่งที่ท่านไม่อยากจะทำเพราะเหตุการณ์บีบบังคับท่านจึงต้องจำใจทำเพื่อเป็นการรักษาปกป้องตัวของท่านและน้องสาวอีกคนหนึ่งให้พ้นภัย วันนั้น พระภิกษุ สามเณร รวมทั้ง ทายก ทายิกา ประจำวัดเลียบ ทำการเพื่อขับไล่ท่านและน้องสาวให้ออกไปจากบริเวณวัดเลียบ ไม่ให้ท่านและน้องสาวพักในบริเวณวัดเลียบอีกต่อไป

สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครูได้ฉวยหยิบมีดอีโต้ของท่านที่มีไว้สำหรับทำด้ามกลดและสำหรับวางไว้กลางกลดแบ่งเป็นเขต ที่นอนในระหว่างรอนแรมเดินทางมากับน้องสาว แล้วเดินตรงไปที่สระน้ำไปใหญ่ ซึ่งอยู่ใกล้กับสถานที่ ๆ ท่านกับน้องสาวพักอยู่ ได้ยืนประนมมือประคองมีดอีโต้ด้วยมือทั้งสองไว้ท่ามกลางอก กล่าวสัจจะวาจาเปล่งเสียงด้วยเสียงอันดังว่า

"ด้วยอำนาจแห่งศีลที่ข้าพเจ้าได้ประพฤติรักษาอบรมสั่งสมมา ข้าพเจ้าตั้งแต่บวชมาเป็นผู้รักษาศีล ไม่มีความด่างพร้อย ถ้าข้าพเจ้ามีศีลด่างพร้อยไม่มีความบริสุทธิ์ด้วยศีลแล้วขอให้มีดอีโต้เล่มนี้ที่ข้าพเจ้าประคองถืออยู่นี้ เมื่อโยนลงไปในสระน้ำก็ขอให้มีดเล่มนี้จงจมน้ำไปตามสภาพของเหล็ก แต่ถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ไม่มีความด่างพร้อยแล้ว ก็ขอให้มีดเล่มนี้จงลอยน้ำให้เห็นเป็นปรากฏแต่สายตาของคนทั่วไปในขณะนี้ อย่าได้จมน้ำไปตามสภาพของเหล็กเลย"

ปรากฏว่า มีดอีโต้ที่สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู โยนลงสระน้ำด้วยอำนาจแห่งความเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ มีดอีโต้ลอยน้ำไม่จมไปตามสภาพของเหล็กซึ่งจะต้องจมน้ำ เป็นเรื่องอัศจรรย์ให้พระภิกษุ สามเณร รวมทั้ง ทายก ทายิกา ประจำวัดได้พบเห็น จึงเชื่อว่าท่านเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีศีลมัวหมองด้วยเรื่องสตรีเพศ

นับตั้งแต่วันนั้น ก็พากันให้ความเคารพนับถือท่านเรียกชื่อท่านว่า "ขรัวอีโต้ลอยน้ำ" ประชาชนทั่วไปก็เรียกชื่อของท่านสืบต่อกันมาเท่าทุกวันนี้

ความอภินิหารของพระขรัวอีโต้ลอยน้ำ ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๙) สมัยเมื่อยังเป็นพระธรรมปิฎก กล่าวไว้ในหนังสือรวมเรื่องวัดราชบุรณะ ฉบับพิมพ์ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ว่า สมัยที่ท่านยังเป็นพระมหานิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๙ อยู่ กับนายโถม ศุภสุข กำนันตำบลเสนา อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ไปที่บ้านของ คุณพระศุลีสวามิภักดิ์ อยู่ถนนพระสุเมรุท่านคุณพระผู้นี้เป็นผู้ชำนาญในการดูพระเครื่อง เพื่อจะสนทนากับท่านด้วยธุระบางอย่างและขอให้ท่านดูพระเครื่องสมเด็จให้ด้วย เมื่อท่านดูพระเรียบร้อยแล้ว

ท่านเจ้าคุณพระศุลีสวามิภักดิ์ จึงถามขึ้นว่า คุณมหาอยู่วัดไหน เจริญพรอยู่วัดเลียบ

อ้าวทำไมท่านไม่หาพระขรัวอีโต้ วัดเลียบไว้บ้างละ แล้วท่านคุณพระจึงเล่าให้ฟังว่า

"พระขรัวอีโต้ มีอภินิหารมากเคยเสด็จมาอยู่ในกระเช้ากล้วยไม้ที่ผมแขวนไว้บนชั้นสอง ซึ่งชั้นนี้ไม่เคยมีใครขึ้นมา นอกจากผมกับคุณนายเท่านั้น ผมเห็นทองสีเหลือง ๆ ชั้นต้นนึกว่าไม่ใช่พระเมื่อหยิบขึ้นมาดูแล้วรู้ว่า เอ๊ะ นี่พระขรัวอีโต้ เอ๊ะ มาอย่างไร ทำให้ท่านเกิดพลังความเลื่อมใสยิ่งขึ้นท่านเล่าต่อไปว่า ท่านเลยต้องไปขอท่านเจ้าคุณพระธรรมดิลก (โสม) วัดราชบุรณะสมัยนั้นมาให้คุณนายอีก ๑ องค์

พระขรัวอีโต้มีประสบการณ์ที่ผู้นำไปใช้ติดตัวไว้เป็นเครื่องยึดน้ำใจกล่าวไว้ว่า

"เป็นพระที่มีพลังลึกลับ ด้านแคล้วคลาด เมตตาเป็นมหานิยมแก่ผู้พบเห็น ถ้าอาราธนาลงขันแช่น้ำทำพระพุทธมนต์ นำไปอาบเพื่อบำบัดสิ่งที่เลวร้าย นำไปดื่มเพื่อช่วยในการคลอดบุตรและนำไปปะพรมสิ่งของสำหรับขายให้ขายดีเป็นที่หนึ่ง

พระขรัวอีโต้ และพระพิมพ์อื่น ๆ
พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)
วัดราชบุรณราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร สร้าง

พระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) ได้รวบรวมพระเก่า ๆ ที่ชำรุด เช่น พระขรัวอีโต้ พระนางพระยา พระโคนสมอ พระปางท้าวมหาชมพู บดรวมเข้าด้วยกันทำเป็นผงพระ ผสมกับผงวิเศษโบราณที่รวบรวมไว้สร้าง พระขรัวอีโต้รุ่นใหม่ พระนางพระยาเสน่ห์จันทร์ พระสมเด็จพระพุทธมหาราช พระผงสุพรรณและพระสมเด็จลืมพระเนตร สร้างด้วยดินเผา ผสมด้วยผงหักจากพระกรุเก่าวัดราชบุรณะ และผงพิเศษที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อได้รวบรวมไว้ เป็นดินเผาเคลือบด้วยน้ำยาแบบขุนแผนเคลือบมีบ้างเป็นจำนวนน้อยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕

พระขรัวอีโต้

๑. พระขรัวอีโต้ พิมพ์ใหญ่

๒. พระขรัวอีโต้ พิมพ์เล็ก

พระพุทธมหาราช

๑. พระพุทธมหาราช พิมพ์ใหญ่

๒. พระพุทธมหาราช พิมพ์กลาง

๓. พระพุทธมหาราช พิมพ์เล็ก

พระผงสุพรรณ มีจำนวนพิมพ์เดียว

พระนางพระยาเสน่ห์จันทร์

๑. พระนางพระยาเสน่ห์จันทร์ พิมพ์ใหญ่

๒. พระนางพระยาเสน่ห์จันทร์ พิมพ์เล็ก

พระเครื่องที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) สร้างขึ้นนี้ ด้านหลังองค์พระเป็นรูปพระพุทธปรางค์ก็มี เป็นยันต์พุดซ้อนก็มี เป็นอักขระขอมโบราณก็มี ได้ดำเนินการปลุกเศกจากพระคณาจารย์จากที่วัดต่างๆ ถึง ๖ วัด ๖ ครั้ง ด้วยกัน ครั้งสุดท้ายที่พระอุโบสถวัดราชบุรณราชวรวิหาร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งเป็นปีที่ทางวัดทำการผูกพัทธสีมาพระอุโบสถของวัด

ขนบธรรมเนียมประเพณีของวัด

ขนบธรรมเนียมประเพณีสำหรับวัดราชบุรณะ ก็คงถือตามประเพณีเก่าที่ได้ประพฤติกันมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระวันรัตน์ (มี) สมเด็จพระสังฆราช (นาค) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในอดีต แต่คงมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น สมัยสมเด็จพระวันรัตน์ (มี) สมเด็จพระสังฆราช (นาค) วันวิสาขบูชาทำพิธี ๓ วัน สมัยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง) พระธรรมดิลก (อิ่ม) พระธรรมดิลก (โสม) เป็นเจ้าอาวาส วันวิสาขบูชา ทำพิธีเพียง ๑ วัน

ส่วนวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันอัฏฐมี คงทำพิธีบูชาเพียงวันเดียวเท่านั้น

ในเทศกาลเข้าพรรษาจัดให้มีพระธรรมเทศนาทุกวันพระและกิจวัตรของพระสงฆ์สามเณรในวัดก็มีการสวดมนต์ไหว้พระเวลาเช้า เวลาเย็น เป็นประจำที่พระอุโบสถทุกวัน มีการลงพระอุโบสถทำสังฆกรรม สวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน

สำหรับการครองผ้าสำหรับภิกษุสามเณรในวัดก็ยังนิยมใช้แบบเก่าคือห่มอย่างมหานิกายเดิม

* * *

คำปรารภ-ตั้งบุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์

"วัดเลียบ เรื่องการก่อสร้างวัดกับการปกครอง ผมทำได้แต่ผมทำไม่ได้อยู่อย่างหนึ่ง คือ การศึกษา ท่านมหามาอยู่กับผมแล้วจงช่วยสร้างสำนักเรียนขึ้นมาให้ได้ ผมตั้งใจจะสร้างวัดให้เหมือนเดิม คือ วัดเดิม มีสำนักเรียน แต่ยังขาดอยู่ ผมทำไม่ได้ ชาตินี้ผมเกิดมาจน การศึกษาผมก็น้อย ชาตินี้ ผมตั้งใจจะช่วยคนเท่าที่ผมจะช่วยเขาได้"

นี่เป็นคำพูดที่เอาจริงเอาจังของพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ ได้พูดกับเกล้าฯ เมื่อเกล้าฯ เข้ามาอยู่วัดเลียบได้ไม่กี่วัน

เกล้าฯ คิดอยู่เสมอ ที่จะสนองเจตนารมณ์อันสูงส่งของท่าน เกล้าฯจึงคิดตั้งบุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) วัดราชบุรณราชวรวิหาร ขึ้นมาเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของท่านทั้งหลายแล้วในบัดนี้เพื่อสืบทอดต่อเจตนาที่บริสุทธิ์ของท่านต่อไป

เรื่องการหาเงินเข้าบุญนิธินี้ เกล้าฯ ไม่เป็นห่วง แต่เกล้าฯ เป็นห่วงก็คือหาคนที่จะนำเงินไปใช้ ยังหาไม่ได้ คณะกรรมการบริหาร กรรมการกิตติมศักดิ์ เป็นผู้มีส่วนร่วมกันในการบริหาร โดยการที่ท่านทั้งหลายเห็นว่า บุคคลใด สถานที่ใด ที่ควรจะช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะแล้วโปรดนำเรื่องการขอความช่วยเหลือ บุคคลนั้น ที่นั้น เข้าสู่ที่ประชุมได้ทุกท่าน และมาชี้แจงด้วยตนเองพร้อมหลักฐานเอกสาร มีบุคคลรับรอง โดยจะแจ้งให้คณะกรรมการทั้งสองฝ่ายได้ทราบทุกครั้ง ทุกคน เมื่อจะมีการประชุม ให้ที่ประชุมได้ตัดสิน และที่ประชุมจะถือว่า วันที่ ๑๘ เม.ย.ของทุก ๆ ปี ตรงกับวันมรณภาพของหลวงพ่อ จะเป็นวันแจกทุนการศึกษาประจำปีบุญนิธินี้ และจะถือว่า วันที่ ๑๘ เม.ย.ของทุก ๆ ปี เป็นวันบูรพาจารย์อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหารตลอดไป

พระศรีวิสุทธิโมลี
รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

บุญนิธิ
“พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)”

วัดราชบุรณราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ผู้ที่ประสงค์จะบริจาคทรัพย์สมทบทุน
บุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)
ติดต่อที่

พระมหาประจวบ ปวโร
วัดราชบุรณราชวรวิหาร โทร. ๒๒๑๓๙๓๖

พระมหาวีระ วรปญฺโญ
วัดราชบุรณราชวรวิหาร โทร. ๒๒๕๕๓๑๔
วัดราชบุรณราชวรวิหาร โทร. ๒๒๑๙๕๔๔

ทรัพย์สิน

บุญนิธิ “*พระราชพฤฒาจารย์* (เชียง อินฺทโชโต)”

วัดราชบุรณราชวรวิหาร

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๘

……

๑. ทุน “โคย่าซัง ชินงอนซู ประเทศญี่ปุ่น” ดอกเบี้ยเพื่อการศึกษาเด็กยากจนชื่อบัญชี “THE SCHOLASHIP FUN WAT RAJABURANA-KOYASAN”

-เงินต้น	จำนวน	๙๙๓,๔๗๒	บาท
-เงินดอกเบี้ย	จำนวน	๑๕,๗๐๓.๑๐	บาท
	รวมเงิน	๑,๐๐๙,๑๗๕.๖๐	บาท

๒. ทุนผู้บริจาคในการบำเพ็ญกุศลศพ พระราชพฤฒาจารย์ และผู้ตั้งทุนนิธิ ทุกท่าน

-เงินต้น	จำนวน	๔,๑๒๖,๐๙๗.๕๐	บาท
-เงินดอกเบี้ย	จำนวน	๕๓๙,๓๓๗.๓๕	บาท
	รวมเงิน	๔,๖๖๕,๔๓๔.๘๕	บาท

รวมเงินสุทธิ ๕,๖๗๔,๖๑๐.๔๕ บาท

(ห้าล้านหกแสนเจ็ดหมื่นสี่พันหกร้อยสิบเอ็ดบาทสี่สิบห้าสตางค์)

ข้อบังคับ

บุญนิธิ *“พระราชพฤฒาจารย์* (เชียง อินฺทโชโต)”

วัดราชบุรณราชวรวิหาร

๑๘ เมษายน ๒๕๓๗

หมวดที่ ๑

หมวดทั่วไป

ข้อ ๑ บุญนิธินี้ ชื่อว่า “บุญนิธิ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)” วัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นภาษาอังกฤษ เรียกว่า “BOONNITHI PHRARAJAPRUDDHACHARN [CHIANG INDHACHOTO] CHARITY FUND OF WAT RAJABURANA”

เป็นภาษาจีน เรียกว่า“

เป็นภาษาญี่ปุ่น เรียกว่า“

ข้อ ๒ เครื่องหมายบุญนิธินี้ คือ พระพุทธปรางค์ ครอบมงกุฏสวมที่ยอด มีราชสีห์ประคองฉัตร ๕ ชั้น ยืนด้านซ้าย-ขวาขององค์พระพุทธปรางค์ภายในรูปวงกลม และเบื้องบนในขอบวงกลม มีภาษาบาลีว่า “สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย” ในขอบวงกลม ใต้ฐานพระพุทธปรางค์มีคำว่า “บุญนิธิ พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)” ใต้ชื่อบุญนิธิ มีคำว่า “วัดราชบุรณะ (วัดเลียบ) สะพานพุทธยอดฟ้า”

ข้อ ๓ สำนักงานบุญนิธิ ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๑๙ วัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ) ถนนจักรเพชร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ โทร. ๒๒๑-๓๙๓๖

หมวดที่ ๒

วัตถุประสงค์

ข้อ ๔ วัตถุประสงค์ของบุญนิธินี้ คือ

๔.๑ เพื่อสงเคราะห์การศึกษาพระภิกษุสามเณร และเยาวชนของชาติ

๔.๒ เพื่อส่งเสริมและจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนตามความจำเป็น

๔.๓ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรภายในวัดเมื่อเกิดอาพาธ

๔.๔ เพื่อร่วมกับการกุศลอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔.๕ ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง

หมวดที่ ๓

ทุนทรัพย์ ทรัพย์สิน และการได้มาซึ่งทรัพย์สิน

ข้อ ๕ ทรัพย์สินของบุญนิธิ ทุนเริ่มแรก คือ

๕.๑ เงินสด จำนวน..บาท

(..)

๕.๒ ที่ดินโฉนดเลขที่........จำนวน..................ไร่ ....งาน..............ตารางวา

รวมเป็นราคา..บาท

ทรัพย์สินทั้งสิ้น..บาท

ข้อ ๖ บุญนิธินี้อาจได้มาซึ่งทรัพย์สิน โดยวิธีต่อไปนี้

๖.๑ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้โดยพินัยกรรม หรือนิติกรรมอย่างอื่น ๆ โดยมิได้มีเงื่อนไขผูกพันให้บุญนิธิ ต้องรับผิดชอบในหนี้สินหรือภาระติดพันอื่นใด

๖.๒ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้

๖.๓ ดอกผลซึ่งเกิดจากทรัพย์สินบุญนิธิ

๖.๔ ไม่ดำเนินการเรี่ยไรเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน เว้นแต่เป็นกิจการภายในบริเวณวัดซึ่งดำเนินการภายใต้ความเห็นชอบจากมติของคณะกรรมการสงฆ์ของบุญนิธิวัดราชบุรณะ เท่านั้น

หมวดที่ ๔

กรรมการ คุณสมบัติ และการพ้นตำแหน่งของกรรมการ

ข้อ ๗ กรรมการบุญนิธิ มี ๒ อย่าง คือ

๗.๑ กรรมการกิตติมศักดิ์

๗.๒ กรรมการบริหาร

ข้อ ๘ คุณสมบัติ และการพ้นตำแหน่ง

๘.๑ *กรรมการกิตติมศักดิ์*

ก. เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิและวัยวุฒิ ซึ่งมิได้สังกัดอยู่ในวัดราชบุรณราชวรวิหาร

ข. เป็นฆราวาส มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี บริบูรณ์

ค. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ

ง. ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก เว้นแต่จะกระทำไปโดยประมาท

จ. พ้นตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ ข้อ ก ข ค ง หรือ ตาย

๘.๒ *กรรมการบริหาร*

ก. เจ้าอาวาส หรือรักษาการเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร เป็นประธานกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง

ข. เป็นพระภิกษุ–สามเณรในวัดราชบุรณราชวรวิหาร

ค. เฉพาะสามเณร ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี บริบูรณ์

ง. ไม่ต้องนิคหกรรมใด ๆ

จ. พ้นตำแหน่งเมื่อ ขาดคุณสมบัติ ข้อ ก ข ค ง หรือลาสิกขา หรือมรณภาพ หรือคณะกรรมการมีมติให้ออก

หมวดที่ ๕

การดำเนินงานของคณะกรรมการบุญนิธิ

ข้อ ๙ บุญนิธินี้ ดำเนินการโดย คณะกรรมการสงฆ์–สามเณรวัดราชบุรณราชวรวิหารและคฤหัสถ์ ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ, ประธานกรรมการกิตติมศักดิ์บุญนิธิ, รองประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ, รองประธานกิตติมศักดิ์บุญนิธิ, กรรมการบริหารบุญนิธิ, กรรมการกิตติมศักดิ์บุญนิธิ,เลขานุการบุญนิธิ, เหรัญญิก, และตำแหน่งอื่น ๆ ตามแต่คณะกรรมการบริหารบุญนิธิเห็นสมควร

หมวดที่ ๖

อำนาจหน้าที่

ข้อ ๑๐ คณะกรรมการบริหารบุญนิธิ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของบุญนิธิ ตามวัตถุประสงค์ของบุญนิธิ และภายใต้ข้อบังคับนี้ ให้มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑๐.๑ กำหนดนโยบายของบุญนิธิ และดำเนินการตามนโยบายนั้น

๑๐.๒ ควบคุมการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ของบุญนิธิ

๑๐.๓ เสนอรายงานกิจการ รายงานการเงิน และบัญชีงบดุลรายรับรายจ่าย ต่อคณะกรรมการ

๑๐.๔ ดำเนินการให้เป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ และวัตถุประสงค์ของข้อบังคับนี้

๑๐.๕ แต่งตั้งหรือถอดถอนคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง หรือหลายคณะ เพื่อดำเนินการเฉพาะกิจของบุญนิธิ

๑๐.๖ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ บุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับบุญนิธิ ผู้อุปถัมภ์บุญนิธิ เป็นประธานและกรรมการกิตติมศักดิ์ของบุญนิธิ

๑๐.๗ แต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าหน้าที่ประจำบุญนิธิ

ข้อ ๑๑ ประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑๑.๑ เป็นประธานของการประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ

๑๑.๒ เรียกประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ

๑๑.๓ เป็นผู้แทนของบุญนิธิในการติดต่อกับบุคคลภายนอก และในการทำนิติกรรมใด ๆ ของบุญนิธิหรือการลงลายมือชื่อในเอกสาร ข้อบังคับ อันเป็นหลักฐานของบุญนิธิ และในอรรถคดีนั้น

เมื่อประธานกรรมการบริหารบุญนิธิหรือผู้ทำการแทน และกรรมการบุญนิธิ (คณะกรรมการสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร) ๑๐ ท่าน หรือเกินกว่านั้น ได้ลงลายมือชื่อแล้วจึงเป็นอันใช้ได้

๑๑.๔ ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามข้อบังคับ และมติของคณะกรรมการบุญนิธิ

ข้อ ๑๒ ให้รองประธานกรรมการบริหารบุญนิธิทำหน้าที่แทนประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ เมื่อประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือในกรณีที่ประธานมอบหมายให้ทำการแทน

ข้อ ๑๓ ถ้าประธานกรรมการบริหารบุญนิธิและรองประธานกรรมการบริหารบุญนิธิไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมคราวหนึ่งคราวใดได้ ให้ที่ประชุมเลือกตั้งกรรมการบริหารบุญนิธิท่านใดท่านหนึ่ง เป็นประธานสำหรับการประชุมคราวนั้น

ข้อ ๑๔ *เลขานุการบุญนิธิ* มีหน้าที่ควบคุมกิจการและดำเนินการประจำบุญนิธิ ติดต่อประสานงานทั่วไปรักษาระเบียบข้อบังคับของบุญนิธิ นัดประชุมกรรมการตามคำสั่งของประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ และทำรายงานการประชุม ตลอดจนรายงานกิจการของบุญนิธิ

ข้อ ๑๕ *เหรัญญิก* มีหน้าที่ควบคุมการเงิน ทรัพย์สินของบุญนิธิ ตลอดจนบัญชี และเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการบุญนิธิกำหนด

ข้อ ๑๖ สำหรับกรรมการตำแหน่งอื่นๆ ให้มีหน้าที่ตามที่คณะกรรมการบุญนิธิกำหนด โดยออกเป็นคำสั่งระบุอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

ข้อ ๑๗ คณะกรรมการบุญนิธิ มีสิทธิ์เข้าประชุมกรรมการหรืออนุกรรมการอื่น ๆ ของบุญนิธิได้

หมวดที่ ๗

การประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ

ข้อ ๑๘ การประชุมกรรมการมี ๒ อย่าง

๑๘.๑ *การประชุมใหญ่ประจำปี*

ก. องค์ประชุมประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารมีจำนวนเกินครึ่ง ของคณะกรรมการบริหารทั้งหมด และคณะกรรมการกิตติมศักดิ์

ข. กำหนดเวลาประชุม การประชุมใหญ่ปีละ ๑ ครั้ง ในเดือนมกราคม ไม่เกินวันที่ ๑๕ ของทุกปี

๑๘.๒ *การประชุมสามัญประจำปี*

ก. องค์ประชุมประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารมีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๒ ใน ๓ ของกรรมการบริหารทั้งหมด

ข. กำหนดเวลาประชุม ปีละ ๓ ครั้ง (๔ เดือน ต่อ ๑ ครั้ง)

ครั้งที่ ๑ เดือน มกราคม

ครั้งที่ ๒ เดือน พฤษภาคม

ครั้งที่ ๓ เดือน กันยายน

ในแต่ละครั้ง ไม่เกินวันที่ ๑๕ ของเดือน

ข้อ ๑๙ การประชุมสามัญอาจมีได้ เมื่อประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ หรือคณะกรรมการบริหารบุญนิธิตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป แสดงความประสงค์ไปยังประธานกรรมการบริหารบุญนิธิหรือผู้ทำการแทน ขอให้มีการประชุม ให้เรียกประชุมวิสามัญได้

ข้อ ๒๐ กิจการใดที่เป็นงานประจำ หรือเป็นกิจการเล็กน้อย ซึ่งบุญนิธิจำเป็นจะต้องจัดทำให้เลขานุการบุญนิธินำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการบุญนิธิเพื่อดำเนินการพิจารณาทุกเรื่องไป ในการประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ หรือคณะอนุกรรมการให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ ๒๑ ในการประชุม ประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ หรือประธานที่ประชุม มีอำนาจเชิญหรืออนุญาตให้บุคคลที่เห็นสมควรเข้าประชุม เพื่อสังเกตการณ์ ชี้แจง หรือเพื่อให้คำปรึกษาแก่ที่ประชุมได้

หมวดที่ ๘

การเงิน

ข้อ ๒๒ ประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ หรือผู้ทำหน้าที่แทน มีอำนาจสั่งจ่ายเงินได้ ต่อเมื่อได้รับฉันทานุมัติจากคณะกรรมการสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร เสียงข้างมากเท่านั้น

ข้อ ๒๓ เหรัญญิก มีอำนาจเก็บรักษาเงินสดได้ครั้งละ ไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท

ข้อ ๒๔ เงินสดบุญนิธิหรือเอกสารสิทธิ ต้องนำฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินที่รัฐบาลให้การค้ำประกัน โดยมีลายมือชื่อกรรมการลงนามฝากเงินในธนาคาร (คณะกรรมการสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร) จำนวน ๕ ท่าน เมื่อจะดำเนินการเบิกถอน ให้ใช้ลายมือชื่อของกรรมการผู้ลงนามฝากเงินในธนาคาร จำนวนทั้ง ๕ ท่าน ทุกครั้ง

ข้อ ๒๕ การสั่งจ่ายเงิน จะต้องมีลายมือชื่อกรรมการผู้ลงนามฝากเงินในธนาคาร และคณะกรรมการสงฆ์จำนวน ๕ ท่าน หรือเกินกว่านั้น

ให้นำเรื่องเสนอประธานกรรมการบริหารบุญนิธิ เพื่อลงนามทุกครั้งก่อน จึงเบิกจ่ายได้

ข้อ ๒๖ ในการใช้จ่ายเงินของบุญนิธิ ให้ใช้จ่ายเพียงดอกผลอันเกิดจากทรัพย์สินที่เป็นทุนของบุญนิธิเท่านั้น

ข้อ ๒๗ ให้คณะกรรมการบุญนิธิ วางระเบียบเกี่ยวกับการเงินการบัญชี และทรัพย์สินของบุญนิธิ ตลอดจนกำหนดอำนาจหน้าที่ต่างๆ เกี่ยวกับการรับและการจ่าย นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

หมวดที่ ๙

หมวดเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๘ การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ และการตีความในข้อบังคับของบุญนิธิจะกระทำได้เฉพาะที่ประชุมคณะกรรมการบุญนิธิ (คณะกรรมการสงฆ์วัดราชบุรณราชวรวิหาร) และกรรมการอื่นๆ เท่านั้น และให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

ข้อ ๒๙ ถ้าบุญนิธินี้ต้องล้มเลิกไป โดยมติของคณะกรรมการหรือโดยเหตุใดก็ตาม ทรัพย์สินทั้งหมดของบุญนิธิที่เหลืออยู่ ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ) แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เท่านั้น

……

รายนามคณะประธาน-รองประธาน-กรรมการกิตติมศักดิ์
บุญนิธิ "พระราชพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต)"
วัดราชบุรณราชวรวิหาร
๑๘ เมษายน ๒๕๓๗

••••••••••••••••••

ประธานกรรมการกิตติมศักดิ์

พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จ พระมหาธีราจารย์ วัดชนะสงคราม

รองประธานกรรมการกิตติมศักดิ์

พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศ

นายทองสา อ้วนแก้ว	ผู้ว่าการ การไฟฟ้านครหลวง
ดร.ทองธัช หงส์ลดารมภ์	ผู้ว่าการ การไฟฟ้านครหลวง
นายสำเริง พันธ์สนิท	ผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง
นางสมหมาย วัฒนะคีรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
นางกรองทอง ด้วงสงค์	ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารี
นายไพบูลย์ กิจเลิศไพโรจน์	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก. เจริญ
นางสมใจ ผเดิมชิต	บริษัทสมใจค้าหนังสือและเครื่องเขียน จำกัด
นางสว่าง ธัญธีรธรรม	ร้านแสงมณี บ้านหม้อ
นายห้างมติ นิยมวานิช	

กรรมการกิตติมศักดิ์ : พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์และพระเปรียญธรรม

พระธรรมราชานุวัตร	วัดพระเชตุพน	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระธรรมรัตนวิสุทธิ์	วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระธรรมปิฎก	วัดพระพิเรนทร์	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระเทพปัญญาเมธี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์

พระราชสิทธิวิมล	วัดพระเชตุพน	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระราชสุธรรมาภรณ์	วัดทองธรรมชาติ	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระภาวนาวิสุทธาจารย์	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระอมรเมธาจารย์	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระเมธีธรรมาจารย์	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระราชรัตนดิลก	วัดปทุมคงคา	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระสิรินันทมุนี	วัดปทุมคงคา	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระเมธีวรญาณ	วัดราชโอรสาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระศรีปริยัติโมลี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระเมธีธรรมาภรณ์	วัดประยุรวงศาวาส	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระศรีสุทธิพงษ์	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระโสภณธรรมวงศ์	วัดอินทรวิหาร	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูวิชัยธรรมคุณ	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูกัลยาณวิสุทธิคุณ	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูธรรมธรภิรมย์	วัดปทุมคงคา	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูสุธรรมนิเทศ	วัดสว่างอารมย์ จ.สุโขทัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูศรีอรรถศาสก์	วัดน้ำพุ จ.สุพรรณบุรี	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูโสภณจริยคุณ	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระครูปลัด ชลอ เตชพโล	วัดดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระปลัดสมเกียรติ สทฺธาธิโก	วัดปทุมคงคา	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาอุทัย อุทโย ป.ธ.๙	วัดพระพิเรนทร์	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาประมวล ปุญฺญวฑฺฒโน ป.ธ.๙	วัดโพธิ์เงิน จ.สิงห์บุรี	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาสฤษดิ์ สิริธโร ป.ธ.๙	วัดนครสวรรค์	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาสุรเดช สุรสกฺโก ป.ธ.๙	วัดศรีสุดาราม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาสังข์ สงฺฆญาโณ	วัดโพธิ์ศรี จ.นครพนม	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหายุวชน เขมปญฺโญ	วัดน้อยนางหงษ์	กรรมการกิตติมศักดิ์
พระมหาระพินทร์ ปญฺญาสิริ	วัดพระนารายณ์มหาราช นครราชสีมา	กรรมการกิตติมศักดิ์

กรรมการกิตติมศักดิ์ : คณะสงฆ์และฆราวาสชาวญี่ปุ่น

KOYASAN SHINGON SECTION MISSION HEAD TEMPLE

(ฝ่ายเผยแพร่ โคย่าซัง นิกายมันทรยานชินงอนวัดใหญ่โคโงบูจิ)

YUSEI ARAI	สังฆนายก	กรรมการกิตติมศักดิ์
RYUKO SHOJI	กรรมการฝ่ายบริหาร	กรรมการกิตติมศักดิ์
KAKUSHO URESHINO	กรรมการฝ่ายวิชาการ	กรรมการกิตติมศักดิ์
GIYU YAMAHANA	กรรมการฝ่ายวางแผนและมูลนิธิ	กรรมการกิตติมศักดิ์

RYUGAKUSONOKAI

(ชุมนุมพระโคย่าซัง นิกายมันทรยาน ชินงอน-ไทย)

KEIHO NAGAHARA	ประธานฯ, เจ้าอาวาสวัดเทนะโปริน	กรรมการกิตติมศักดิ์
JITSUNIN OHOTAGA	รองประธานฯ, เจ้าอาวาสวัดโคย่า	กรรมการกิตติมศักดิ์
KYOKAN NAGASAKI	กรรมการฝ่ายธุรการ, อาจารย์ มหาวิทยาลัยโคย่าซัง	กรรมการกิตติมศักดิ์

JAPANESE ASSOCIATION IN THAILAND

(สมาคมญี่ปุ่นในประเทศไทย)

HIROYOKI MARUKO	นายกสมาคม	กรรมการกิตติมศักดิ์
TOMIKO KAWAMITSU	กรรมการฝ่ายบริหาร	กรรมการกิตติมศักดิ์
SHOHEI ONO	กรรมการฝ่ายกิจกรรมทางศาสนา	กรรมการกิตติมศักดิ์
KAMETARO KOTANI		กรรมการกิตติมศักดิ์
FUJIO HIDAKA		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณมาซาโอ เซโต	(น.ส.พ.อาซาฮี)	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิวัฒน์ ศรีตระกูล		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณศิวพร อนันตวงศ์		กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณสุชาดา นาคะโมทย์ (มาดาเอะ)		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวรเทพ ตนวิริยะรักษ์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสมาน น้ำเงิน		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณฐิติพร น้ำเงิน		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบุญชู คำเมืองปลูก	(น.ส.พ.ไทยเดลี่)	กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.ต.ท. หญิง สุวิไล คุณาชีวะ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณไชยฤทธิ์ คุณาชีวะ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณธำรงศักดิ์ ลักษณะศิริ		กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ มหาวิทยาลัยศิลปากร		กรรมการกิตติมศักดิ์

กรรมการกิตติมศักดิ์ : ศิษยานุศิษย์ฝ่ายฆราวาส

นายสมบุญ ขาวสำอาง	รองผู้ว่าการส่วนปฏิบัติการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายปรีชา เปรมกิจ	รองผู้ว่าการส่วนบริหาร กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวรรณทิพย์ ธรรมวณิช	รองผู้ว่าการส่วนบริการ ๑ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุภกิติ นานา	รองผู้ว่าการส่วนบริการ ๒ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิชิต ภู่ประดิษฐ์	รองผู้ว่าการส่วนบริการ ๓ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายธงชัย ไชยนิล	ผู้ช่วยผู้ว่าการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายมาโนชย์ จิรภาโส	ผู้ช่วยผู้ว่าการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
ดร.เกษม ใจหงษ์	ผู้ช่วยผู้ว่าการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสิริ คล้ายมงคล	ผู้ช่วยผู้ว่าการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายดำรง ติรณะรัต	ผู้ช่วยผู้ว่าการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายยงยุทธ ศรีเจริญ	ผู้ตรวจการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางส่องศรี ศิริไพบูลย์	ผู้ตรวจการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายนิพนธ์ อารีราษฎร์	ผู้ตรวจการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสำรอง วงศ์พระจันทร์	ผู้ตรวจการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายประถม ประทีปวณิช	ผู้อำนวยการฝ่ายประจำฝ่ายอำนวยการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายประสพ สร้อยเพชร	ผู้อำนวยการฝ่ายอำนวยการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายอุทิศ จันทร์เจนจบ	รองผู้อำนวยการฝ่ายอำนวยการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายโสภณ บวรสิน	ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางรำพึงพร หรูสกุล	รองผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสมภพ ขะมาลา	ผู้อำนวยการฝ่ายการเจ้าหน้าที่ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายชำนาญ ธรรมาธิคม	รองผู้อำนวยการฝ่ายการเจ้าหน้าที่ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุชาติ พุทธิสารชัย	ผู้อำนวยการฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายลือชัย เพชรจันทร	รองผู้อำนวยการฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายเชื้อ ศุขอารีย์	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายชัยรัตน์ วงศ์วิชิต	รองผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

นางสาวภาวี กัปปิยบุตร	รองผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
ม.ร.ว.หญิงจิยากร เสสะเวช	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายพิพัฒน์ อ้นไชยะ	รองผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสดศรี พรประสิทธิ์	ผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรมและพัฒนา กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจินตนา วงศ์นารี	รองผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรมและพัฒนา กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวรุณ ไชยสุต	ผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายนิพนธ์ พัววิไล	รองผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายโสภณ ทรงเจริญ	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางนิรมล ภักดีอักษร	รองผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุพล ผลโกศล	ผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายทวี ชะมด	รองผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางกรรณิการ์ สิงหะคเชนทร์	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายชวลิต ทวีโภค	ผู้อำนวยการฝ่ายนโยบายและแผน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายศิริชัย สายะศิลป์	รองผู้อำนวยการฝ่ายนโยบายและแผน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุจริต นิลกำแหง	ผู้อำนวยการฝ่ายประมวลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายรักพงษ์ เพชรจันทร	รองผู้อำนวยการฝ่ายประมวลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิศิษฏ์ สุธีรวิทยวณิช	ผู้อำนวยการฝ่ายควบคุมระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายดำรงค์ ไชยรักษ์	รองผู้อำนวยการฝ่ายควบคุมระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายศิริ ตัณฑวัฒน์	รองผู้อำนวยการฝ่ายควบคุมระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายมนตรี สัตยมาศ	ผู้อำนวยการฝ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายเกรียงไกร บุญเปล่ง	รองผู้อำนวยการฝ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุนทร โล่ห์วงศ์วัฒน์	รองผู้อำนวยการฝ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายฉลอง นาคนิศร	ผู้อำนวยการฝ่ายแผนผังและอุปกรณ์งานจำหน่าย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุวรรณ อัตตาหกุล	รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนผังและอุปกรณ์งานจำหน่าย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายประมุข รัตตกูล	ผู้อำนวยการฝ่ายบริการอุปกรณ์ไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายดรุณ สาระกุล	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริการอุปกรณ์ไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุชาติ แสงเสริฐ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายเทพ นพพิทักษ์	รองผู้อำนวยการสำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุพัฒน์ วรกี	ผู้อำนวยการไฟฟ้า เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

นายชลิต เรืองวิเศษ	รองผู้อำนวยการไฟฟ้า เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายบุญเทียน ค้ำชู	นายกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุดตา นรสาร	รองนายกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายไพบูลย์ แก้วเพทาย	รองนายกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสนั่น ตุลยานนท์	เจ้าหน้าที่พิเศษ สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวลาวัลภ์ สายะศิลป์	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางนารี ศุกรวรรณ	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิโรจน์ พณนันท์	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักด์
นางจันทร เบญจานุวัตร	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายชลิต ทองฤทธิ์	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาววราภรณ์ กิตติเมธาวีนันท์	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวกาญจนา มิสเกตุ	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางลักขณา บุญหลง	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางศศิลักษณ์ อภิมาศ	ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายอักษร นาคาคง	ฝ่ายสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสินีนาถ นาคาคง	ฝ่ายสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสายกาญจน์ เสริบุตร	ฝ่ายสำนักกฎหมาย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางยุพดี วิภัติภูมิประเทศ	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอมรรัตน์ ไพบูลย์พานิช	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางปฤษณา ศรช่วย	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางลัดดา เหมเภตรา	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจุฬารัตน์ เหราปัตย์	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเปรมจิต กีรติวัฒนกูร	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางนันทนีย์ นวลเอี่ยมเอก	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายเสริมสุข กาญจนศักดิ์	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายคณินทร์ นามวงศ์	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายทรงกิจ ไหวพริบ	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสมพงษ์ ห.เพียรเจริญ	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิชัย ตันติชนะกุล	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายอภิวัฒน์ กิจเจตนี	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

นายมณี คุณชาไพร	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายมนตรี รอดเจริญ	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายพนิดา นกอยู่	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
น.ส.ณัฐนรี บัวรอด	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
น.ส.อุทุมพร ร่มโพธิ์เงิน	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิศิษฎ์ ลิยะวราคุณ	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุเมธ วงศ์สุขหฤทัย	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายปัญญาพล พัศดร	ฝ่ายการเงิน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางรัตนา สรณานุสรณ์	สำนักงบประมาณ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางแสงอรุณ แย้มเกตุ	สำนักงบประมาณ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวิไล ขนบดี	สำนักงบประมาณ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเพ็ญศรี ดิสถาพร	สำนักงบประมาณ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอรวินทร์ กลั่นกรอง	ฝ่ายนโยบายและแผน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางผ่องศรี กรัณยานวัช	ฝ่ายนโยบายและแผน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางพัชรินทร์ สำราญกิจดำรงค์	ฝ่ายแผนผังและอุปกรณ์งานจำหน่าย กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวนิดา สุดใจ	ฝ่ายแผนผังและอุปกรณ์งานจำหน่าย กฟน	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางกอบกุล ถีระวงษ์	ฝ่ายบริการอุปกรณ์ไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางศรัญญา นันทนาปราโมทย์	ฝ่ายบริการอุปกรณ์ไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายพนม ทองเครือ	ฝ่ายบริการอุปกรณ์ไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจันทนา ยินดีกิจโกศล	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางศรีจันทร์ กุลจรัส	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุชาติ สินอยู่	การไฟฟ้านครหลวงเขตวัดเลียบ	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางประนอม นาคา	การไฟฟ้านครหลวงเขตวัดเลียบ	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางธนิษฐา ปัทมสุริยากุล	การไฟฟ้านครหลวงเขตวัดเลียบ	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจินตนา วงศ์นารี	สำนักฝึกอบรมและพัฒนา กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายเกรียงศักดิ์ วัฒนะรัตน์	สำนักฝึกอบรมและพัฒนา กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายอารมณ์ ตรีวิมล	ฝ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวรรณี ดิษฐ์ประศักดิ์	ฝ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเพ็ญพร ศิริวัลลภ	ฝ่ายประมวลผลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเรวดี สุทธินุ่น	ฝ่ายประมวลผลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

นายอำภา ครองกิจการ	ฝ่ายประมวลผลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเพ็ญศรี ครองกิจการ	ฝ่ายประมวลผลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอมรรัตน์ เทียมปาน	ฝ่ายประมวลผลข้อมูล กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวอรรณพ อติลักษณะ	ฝ่ายเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายปราโมทย์ อุสาหะการี	ฝ่ายเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายนเรศ จิระวัฒนะผลิต	ฝ่ายเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวราภรณ์ โชตนาการ	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสุชาติ ชาติสุวรรณ	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวาทินี วัชรานันทกุล	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวมาลัย กำภู ณ อยุธยา	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจุรี สวัสดิสงคราม	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางดรุณี กาญจนารัณย์	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางทักษิณา ไข่สุวรรณ	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจารุวรรณ กำปั่นทอง	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางศิริพร สาตะโรจน์	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางปรียาภา ชะนะมา	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางนพวรรณ ลิขิตขอม	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางคณึงนิจ อาคมเสน	ฝ่ายจัดการทรัพย์สินและบริการภายใน กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางจรัสศรี อธิปัญญา	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวกนกพรรณ สถิรเศรษฐ	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวรรณพร พรหมพิทักษ์	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวอังคนา ดิเรกสถาพร	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางทิวา ชัยช่วงโชค	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสัจจภรณ์ นวานุช	ฝ่ายจัดซื้อและพัสดุ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายผล ยินเจริญ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอุทุมพร เจียรสุต	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวิรวรรณ หุตะเศรณี	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวสุนทรี ร่ำรวยธรรม	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวันสุข วราโห	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวอุษา สาณะเสน	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

นางสาววรรณา อังศุนาค	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายปรีชา พัณธุรักษ์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวปรียา พิศาลบุตร	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางวิไล คงศีล	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวมาลินี รังสิยวัฒน์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางนารี ผลาชีวะ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายธำรง เหมวัณโณ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวิเชียร ตระการวนิช	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายวีระชัย ยมลยง	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวประภาพจน์ สุวรรณประกร	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวสายสุนีย์ ประภาวัต	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางพรรณา นัยนานนท์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางพงษ์ศรี ว่องวิทย์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอุทัยวรรณ พณนันท์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางรัชนี พานิช	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายพิษณุ ปฏิญญาบุญเมตตา	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสมชาย วิวัฒนวัฒนา	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางเสาวคนธ์ วีระขจร	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาววันดี บุญไพจิตร์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางประไพ สุทธิเนตร์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอาภรณ์ เชยกลิ่น	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางแขวิไล มนูธรรม	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายประเสริฐ ไทยสมบูรณ์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวสุวรรณี ชัยลือกิจ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสรศักดิ์ เสือแป้น	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางผานิต บวรวัฒนะ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายดำรงศักดิ์ เชื้อดี	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางศรีสมร ทองเครือ	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางมลิ สีหะกุล	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายกิติ รักสิทธิ์	ฝ่ายบัญชี กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณศิริพร พันธารี	ฝ่ายอำนวยการ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณรำไพ จันทรางศุ	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพัชนีย์ กุลนนท์	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณนันทวรรณ กลับเจริญ	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเครือวัลย์ พิพิธธรรม	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวัชราภรณ์ อนุบาย	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอดุลย์ พยุงพันธ์	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสายพิณ อิสรานุชีพ	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเสาวณีย์ อ่วมปริก	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณควรเมือง สุนทรเกตุ	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณฉันทนา จูประไพ	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวาสนา บุญโต	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณศิริบูลย์ แสงมณี	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณภาวินี ไม่คร้ามศึก	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณศรีจันทร์ กุลจรัส	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสมนิ สิทธิอรุณรัตน์	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพานิช สิงห์นิล	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชุบ ภูศรี	สำนักงานส่วนเขต กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกาญจนา มิตรเจริญ	การไฟฟ้านครหลวง เขตนนทบุรี	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณหรรษา ขำพิพัฒน์	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกรรณิกา สว่างฤทธิ์	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเยาวศรี โภคีวณิชกุล	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณรัชฎา เรืองไพโรจน์	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอัตนา ปั้นสุวรรณ	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพัชรินทร์ สำราญกิจดำรงค์	การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอาภาณี นิพิฏฐ์กุล	กองรายได้ เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประยูร นุ่มรักแย้ม	กองรายได้ เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชนมณี ดามา	กองรายได้ เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอารยา กัลป์สุทธิ์	กองรายได้ เขตวัดเลียบ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
ภญ.นฤมล ภัทรวิมลพร	แผนกเภสัชกรรม ฝ่ายการแพทย์ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณประจวบ จิตต์จำเนียร		การไฟฟ้านครหลวง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทองประดับ ลิ้มตระกูล	ผู้ช่วยฝ่ายธุรการ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพโรจน์ สุวรรณภักดี	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดวงตา ชาญณรงค์	ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์โอฬาร มีศักดิ์	ผู้ช่วยฝ่ายบริการ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จิตรา หล่อสุวรรณ		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พิชัย ว่านวัฒน์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เอกจรี วังน้อย		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฉัฐธร บูรณพันธุ์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เครือน้อย เพริศพรายวงศ์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ผ่องจิต เณรจิตร		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กนกรัตน์ สมสอาด		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กรรภิรมย์ กอสุวรรณ		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศราวัลย์ เสือมาพะเนา		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธวัช วิบูลย์ชาติ		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เสาวรส สงวนเผ่า		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุไร จ้อยเจริญ		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เตือนใจ รอดลอย		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บุญรัตน์ โพธิไพรัตนา		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เพชร วีระไพบูลย์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พจน์สรินทร์ โปร่งจิตต์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สำเภา มาฆะวงศ์		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ณัฏฐา สมพื้น		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วารุณี พินทุสมิต		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรเพ็ญ ธีรพงศ์นภาลัย		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาภาพร บุญชู		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สังวร พุ่มวิเชียร		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ผกาวดี ทิพย์พยอม		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ละเมียด กรบงกชมาศ		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรินทร์ เข็มเงิน		โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ประเสริฐ บุญชู	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชนิดดา เทศทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปราณี แสงอากาศ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อังสนา วิบูลย์ชาติ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ขวัญใจ ถาวรประเสริฐ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพร์เดย์ ประมวลรัตน์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สายทอง ตันยา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปริทัศน์ ศรีรัตนาลัย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาภรณ์ ปิยะเวช	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรพรรณ พูลทองคำ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุวรรณา ตุ้มนาค	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กัลยา ประยูรเทพ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชลธิชา จินดากุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กรกมล อิ่มวิทยา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ตวงพร อัมพรมหา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารยภัทราพร ผิรังคะเปาระ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มาลี ตันติกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อิสรา ชินบุตร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทิพมาลย์ อรรถพิศาลโสภณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กัญญารัตน์ องค์วิศิษฐ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปัทมา หัสดิเสวี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กาญจนา เตชะวณิชย์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิศิษฐ์ เหมือนใจ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิไลวรรณ อ่ำเมือง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เสริมศรี เปลี่ยนบางยาง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุษา ธนะมั่น	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เจษฎา สรวลสรรค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เบญจพร บุญมี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อัมพร มณีเนตร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศึกษา สินศุข	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ชัยอนันต์ แก่นดี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรพรรณ ศิริวรรณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รัชนี จันวานิช	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิเชียร พงษ์ประเสริฐ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฉันทนา เหลี่ยมสุวรรณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรพรรณ มุสิกพันธุ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรพิน วิจิตรโสภา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สายใจ อาจองค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประภาศรี อยู่เจริญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปรานอม สาริยาชีวะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เพ็ญจิตร คงมณี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิภาภัค ไวยสัจจา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บังอร วิเชียรทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สิงห์ สุวรรณศรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุษา อิ่มประไพ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เกศสุดา คุ้มครอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อนุ สงศรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาณัติ นาคศิริ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กุศล ยืนวงศ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฉิมพลี วิมลธรรม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รุจิรัตน์ อภัยโรจน์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรรณา เจริญการ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุบลรัตน์ ยี่รงค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อมรรัตน์ อรุณมาศ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กิตติชัย ทับทิม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นิมิตร อ้อมณฑา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วสุนีย์ ธนศักดิ์เจริญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมชาย ตระกูลงาม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เอื้อมพร ขันเล็ก	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กัญญูรส กลัดสมบูรณ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ปิยะนุช ลิ่มโอภาสมณี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มาโนชย์ อารีย์กุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทวีพล จูฑะพล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพโรจน์ บริรักษ์เลิศ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พจนา ลีสุขสันต์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ยุวนุช รัตตสัมพันธ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พรรณี เจียมสุบุตร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุไรรัตน์ ศรีสวย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ถาวร กิตติวรนารถ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์แมน ต้นสมบูรณ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิภา ศิริสินทักษ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุกัญญา ปั่นทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชูชวน เปาอินทร์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ภาณุมาศ บัวก้านทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมศรี ตั้งดวงดี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมศรี สังขพาลี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุวรรณา พละหาญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อนวัช จารุรังสรรค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ณรงค์ สุขสวัสดิ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พัชรี เกิดศรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มานิตย์ จิรโกเมศ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมพรพงศ์ กันตามระ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อนุศักดิ์ ศึกษ์สมรรถ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ยุพาวดี บุญพูล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วัฒนา ปรองดอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิชาญ จันทร์สกา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมพล อันสมศรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรนุช ธิติรักษ์พาณิชย์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทวี บุญช่วย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมศรี อุชชิน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ดวงสมร พิทักษ์อรรณพ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ยุพดี จันทร์เจน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทนสิงห์ เสือมาพะเนา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิริ สวัสดิ์แดง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธีรวุฒิ ตั้งดวงดี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นคร สันธิโยธิน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประสิทธิ์ อินทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดำรงฤทธิ์ สุวรรณชาศรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุขะชัย ศุภศิริ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศักดา อัครธิติ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สะการียา วันทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พินิจ อ่ำเมือง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรุณ สุวรรณภูสิทธิ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พูนทรัพย์ วัฒนไชย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มัณฑนา ทับทิม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดำรง ชอบสุจริตสกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ยรรยง ทัศนะพยัคฆ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สริยา วรสรวง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ผุสสดี ธุวังควัฒน์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุกัญญา ศักดิ์ประสิทธิ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรรณวิภา จูฑะพล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชุติมา ปัชโชติพงษ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดารณี มหาขันธ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประเทือง ฉายาทับ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รุจิกา หิริโอตัปปะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เพ็ญพิศ โภคสมบัติ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ลักษณา ปริกขิตตานนท์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชุลีรัตน์ โรจนกร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธิดา สายหงษ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วีณา วงษ์เหรียญทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ศราวัน มั่นถาวรวงศ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กอบสุข เขื่องศิริกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มณี มานะพันธุ์นิยม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุคนธ์ ภัทรีชวาล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์โกเศศ ด้วงอินทร์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จันทรา เรืองชู	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เพ็ญสิน กมลประภา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิรินันท์ ปิติสันต์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุธานี เพชรประดับ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุไรรัตน์ ทองผิว	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เตือนใจ ศักดิ์ตรีศูล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิมลศรี อ่องสุวรรณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สารภี ผิวทองคำ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สิทธิศักดิ์ โหมดหิรัญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อภิรมย์ กอบบุญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฉันทนา ชั้นประเสริฐ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประสพบุญ ขวัญเจริญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปรีดา ชลสินธุ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พรทิพย์ หิรัญบูรณะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พรศิริ ทองพันธุ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุมาลี ศรีวาลัย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรพรรณ หนูราช	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อธิศรี รัตนวิเศษ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประไพ วีโรทัย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิริพร เชิดวงศ์สุข	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมสิริ โสมาภา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุมน พิเชียรสุนทร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ผ่องศรี ชินพาค	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จรีวรรณ อัมรินทร์รัตน์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จันทร์เพ็ญ หาญจิตต์เกษม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์เรียม ต้นสมบูรณ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฒมัษ นำเกียรติสกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วสันต์ อยู่เชื้อ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วันธนา ทวีบุญญาวัตร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุทิน พรหมเกิด	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรศักดิ์ ทองอิสสระ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชาติชัย วิโรจนะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดรุณี กิตติวิริยะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประชัญ ศุภจิตรา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมศักดิ์ เสาวภา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อภิรดี วิโรจนะ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เกียรติดำเกิง คำสุระ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์คุณารัตน์ พุ่มบัว	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จักรกฤช สุทธิกลัด	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชื่นจิตร เดชอุดม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดาริกา วีระวินันทนกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประภากร เหล่าพาณิชย์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พิมมาศ เจริญตันติไพโรจน์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิริชัย บุญพิทักษ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรพร เก็งทอง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาคม กำแพงเศรษฐ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชูชม ธรณธรรม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นิกร หอมอุดม	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุชาติ พันธ์สนิท	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุมิตร สวนสุข	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรีย์รัตน์ จันทรสุวรรณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุษณีย์ เจียรนัยอาภรณ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เดชา ไตรเดช	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธนู ชวาลกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประเสริฐ อุดมปิยะศักดิ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์พัชรางกูร วัฒนสันติพงศ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วัลลภ รัตนวิเศษ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิฑูรย์ บุญวานิช	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาคม สันติรณนรงค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ระอวน สุขเจริญ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุปราณี สังขกร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รังสิพันธุ์ แข็งขัน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรทัย สวัสดิ์แดง	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุพจน์ รอดลอย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ณัฐทวี ชมสุวรรณ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เกษม เหลือจันทร์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุจินต์ ฉินนะโสต	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กิตติธัช ทรงศิริ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อมรรัตน์ ชุมพล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชูเกียรติ สายพิมพ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เยาวลักษณ์ อักษร	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สาวินี นาถเจริญกิจ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บุญตา จารุรังสรรค์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เบญจวรรณ บริบาลบุรีภัณฑ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พจมาลย์ เพ็งปาน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พูนสุข ลุ่นเซีย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วนวัฏ สมบูรณ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จิระศักดิ์ สุขกาโน	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วันเพ็ญ รุจนเสรี	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิไล จรรยางค์ดีกุล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บุบผา พุทธรักษา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพลิน สายนิล	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จรูญรัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วารุณี ศุภกรโกศัย	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พรรณี ลิมปิวัฒนา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	กรรมการกิตติมศักดิ์

ศาสตราจารย์ประกิต บัวบุศย์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
ศาสตราจารย์เฉลิม นาคีรักษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมคิด สุภาพ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สนิท บุษปฤกษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สาคร ขยันเขียน	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชาญณรงค์ ดิฐานนท์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์โสภณ วีระโสภณ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์โสภณ จงสมจิต	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรศักด์ ทองสุกดี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
ดร.จันทร์ประภา พลชาติ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เบญจรัตน์ อาภาภิรม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นงนารถ เมินทุกข์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จุฬาทิตย์ ทองรุ่งโรจน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อภัย นาคคง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บุญเลิศ บุตรขาว	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พนม พรกุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศศิธร สุธรรมชัย	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิริพร สุขแจ่ม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรพินทร์ กุลประภา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เยาวลักษณ์ ภูษา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทานุ พลมณี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วารี แสนสุข	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศิริพร พุ่มพึ่งพุทธ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดวงพร หุตะจูฑะ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กมล ทัพคัลไลย	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กิตติเชษฐ์ สุอังคะวาทิน	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กาญจนา พรายงาม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เกื้อจิตต์ วิเชียรกุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ขนิษฐา คุณาลัย	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์คมสัน คำสิงหา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์จงดี จนางคะกาญจน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จิตรา ศรีสมวงษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์จิรศักด์ สมทรง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ฉวีวรรณ วรศรี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เฉลิมภรณ์ ชูอรุณ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชัยชาญ จันทศรี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชูศักดิ์ เครือสุวรรณ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชูเกียรติ ศรีสุข	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เชษฐ์ เดชศิริ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ณรงค์ จรุงธรรมโชติ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ณรงศักดิ์ ดอยลอม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดาว กางกั้น	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ดำรงค์ โมลีกุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทวี อนุสสรางค์กูล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทัศนีย์ สินทวิชัย	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ทรงศรี พานิชย์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธานี นาคีรักษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ธวัชชัย เทียนประทีป	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นัฏจักร ณ เชียงใหม่	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นพดล เนตรดี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นงลักษณ์ ลัคนทินากร	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นิลุบล ขอรวมเดช	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นิรันดร์ ไกรสรรัตน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บัณฑิต สอนมาก	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เบญจมาศ ปัณณราช	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บรรลือ ขอรวมเดช	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บรรลุ วิริยาภรณ์ประภาส	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิมลวรรณ คะตะกูรมะ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรรณา นราเลิศสุขุมพงศ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ปัญญา เพ็ชรชู	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ประวิตร โหรา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ผกิจ เปาวนพันธ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พจน์ศิลป์ หวลมานพ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พรทิพย์ ภัทรจริยา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์พิศวง ไพฑูรย์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เพ็ญศิริ วงศ์วิเศษ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพบูลย์ นิลณรงค์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพรัตน์ หลวงแนม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มงคล กองศรี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มงคล ไชยวงศ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มนตรี จันทพันธ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มานะ แก้วดี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มานิต กรินพงศ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์มาลินี เหมะธุลินทร์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ยุพิน สมัตถะ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รพีพร มากมูล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์รุ่งศรี เฉลิมจันทร์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ราชันย์ อัศเวศน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เรวดี ใจชุ่ม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เลิศพงศ์ ชีวพัฒนพันธุ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรวินัย หิรัญมาศ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วัชรี ธีระพิจิตร	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วัลลภ ไชยพรหม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิลาศ วรศรี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิวัฒน์ กุลจันทร์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วิสุทธิ์ ศารทูลสิงห์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วีระ ปิยศิริพงษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วุฒิชัย พรมมะลา	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วรพงษ์ อรุณเรือง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศรัทธา สินสาธิตสุกุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์ศรีสุดา สงเคราะห์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สง่า ศรีจันทร์วงศ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สง่า อนุศิลป์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สนไชย ฤทธิโชติ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมชาย นิลบดี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมบัติ นิลณรงค์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมปอง อัครวงษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมพงษ์ ปัญญาวงค์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมยศ คำแสง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สันติ สายพุฒิกสิกร	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สัณฐิติ บุษปฤกษ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สำเริง เอนกลาภ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุดสาคร ชายเสม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุมาลี ทองรุ่งโรจน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุธรรม ศิรินทร์วรเวทย์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุพัณณี วรกิตสิทธิสาธร	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เอกพรรณี ชมชื่นจิตร์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุภกิจ หุตะสิงห์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรชัย ชมชื่นจิตร์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุรัฐ บุญทรง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรุณ ศรีเผด็จ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อาทิตย์ บุญซ้อน	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อำไพ วิเศษสุมน	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรรณพ วุฒิ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุทัยวรรณ วิมุกตายน	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารยโอภา ยิ่งเฮง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมัย ซึ่งทอง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุชีลา ทัศนงาม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารยวันดี ทับพุ่ม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์พิมพรรณ พุ่มแช่ม	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชนิสรา สงวนศรีพิสุทธิ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุวรรณา ฤกขะวุฒิกุล	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วดาพร ถนอมสินทรัพย์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศศิมดี ฆ้องเดช	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สโรชา เทียมทัด	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ลัดดา สีลาวิเศษศักด์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารยพิชัย สุขสมโภชน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วันละไพ ชูเสือหึง	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายกฤษณ์ กฤษณวรรณ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวทัศนี ตันติวงศ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายบุญโชติ เหมือนใจ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวปาริชาติ ชุ่มชูบุญ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายพรเลิศ วิจิตรานนท์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวมารีย์ ศิริพันธุ์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวสิริวรรณ เจริญเชื้อ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายสมทบ เศรษฐสุข	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางอรสิน วรศรี	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวอารี กาญจนหิรัญ	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
นางสาวอาภรณ์ ดวงโภชน์	วิทยาเขตเพาะช่าง	กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.สุกิจ ขมะสุนทร		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.โกวิท อุทัยฉาย		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.ยงยุทธ เมฆรัต		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.จรัล วรพงศ์		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.สมเกียรติ สุทธิไวยกิจ		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.บรรจง สังข์สุวรรณ		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.ธนดล สุรารักษ์		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.สถาพร สีมาสุรรักษ์		กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.ท.ประลองยุทธ วัฒนวรางกูร		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณนิยม ผเดิมชิต	บริษัท สมใจค้าหนังสือเครื่องเขียน จำกัด พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณวิชา–พรพิมล ธิติประเสริฐ	(ร้านพรพิงค์) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบุญทอง–สุพรรณี เลาหวัฒนากุล	(ร้านเจริญกิจพัฒนยนต์) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอุทุมพร กิจเลิศไพโรจน์	(ห้าง ก.เจริญ) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประเสริฐ–บุญรัตน์ นพนิราพาธ	(ซื่อตรงการแว่น) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเสวต–พิศมัย กลิ่นเกลา	(เฮงดี) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุภาภรณ์ สมบูรณ์ศักดิกุล	(ร้านเสรีชัย) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณจิระ–กาญจนา ทรรศนสฤษดิ์	(ร้านสฤษดิ์สิน) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุนทร–สุนทรี ตั้งพสุธาดล	(ร้าน ๑๙๖) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประสิทธิ์–มณีรัตน์ สกุลเอี่ยมไพบูลย์	(ร้านเอี่ยมพานิชย์) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
ป้าสังวาล,คุณอรุณ อ่อนวิไล	(ร้านป้าสังวาลย์) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิวัฒน์–สุขดี โชติกุลธนชัย	(ร้าน ต.ธนชัย) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชัยวัฒน์-ชุติมา เตชมงคลกุล	(ร้านโฮลี่) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพรพรรณ ธัญญานุรักษา	(เพชรทองพรพรรณ) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.อ.ณรงค์–รุ่งทิวา อ่อนวิลัย	(ร้านจำรัส) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณรัตนา (มุ่ย) ถนอมพงษ์พันธ์	(ร้านเจ๊มุ่ย) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเกษม-ทิพวรรณ สุธานนท์	(ร้านนาทีทอง) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณจันทร์เจริญ ศรีชัย	(ร้านจ.เจริญ) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเอี่ยม–สมศรี อาชวจินดา	(ร้านศรีเจริญ) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณยุ่นเกียว แซ่อึ้ง	(ร้านโรตี) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชุนไน้ แซ่อึ้ง	(ร้านย่งเฮง) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพรทิพา มหาคุณกิจเจริญ	(ร้านเจริญกิจแมชชินเนอรี่) พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิชัย–ราศรี โรจนประภายนต์	พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชาตรี–กอบกุล กิตติบันเทิงกุล	พาหุรัด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบุญเที่ยง–จารุวรรณ ศิริจินดาเลิศ	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณจุล ดรุณวิจิตรเกษม	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุวัฒน์ เจติยานุวัตร	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุรศักดิ์ ศิริจินดาเลิศ	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสมเกียรติ ศิริจินดาเลิศ	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณปิยบุตร อึ้งประภากร	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอรรถพล–ฐิติพร เอี่ยมสิทธิพันธ์	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณวิเชียร–ทัศนีย์ ห่วงทอง	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.(พิเศษ)อัมพร–สัมพันธ์ เชยอักษร	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพ่อลั้งชิ้น แซ่โล้ว	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณแม่สุขใจ ปิยะนาวิน	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพ่อแก แซ่เอ็ง	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณแม่ไอ้เค็น แซ่เบ๊	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอนุวัตร–เยาวมาลย์ วัชระเรืองศรี	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณมาลี เกษตรปัญญา	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิมล สถิตสุขสมบูรณ์	ปากคลองตลอด	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณมานิตย์ รัตนะฉายทอง	ปากคลองตลาด (ปุ๋ยตราค้างคาว)	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณทวีเดช–ประพีร์ ปิยะภาณี	(พี.พี.คอมพิวเตอร์) ตลาดบ้านหม้อ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกิตติ สกลวรารุ่งเรือง และคณะกรรมการศาลเจ้าแม่ทับทิม (วัดเลียบ)		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกฤษฎา กลัดประเสริฐ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณขันธ์ สารสุวรรณ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณคำสัน น้อยบุดดี	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณจำลอง ปรีกษา	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณฉลาด การีกลิ่น	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพินิจ ไข่สุวรรณ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเพียร อาจหาญ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณไพบูลย์ ชาญประโคน	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเริงรัตน์ เล็กประสิติ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเฉลิมศักดิ์ ยืนยง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชัยวัฒน์ อุ้ยตา	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกิติพจน์ ปราชญ์ชลชาญ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณคำพันธ์ ปริยนัต	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณธาตุรงค์ ทองยี่สุ่น	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเจน คงเปีย	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
พ.อ.เฉลียง ใช้เทียมวงศ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชวน จันทร์จรัสแสง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณณรงค์ ใช้เทียมวงศ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณวันชัย การีเวท	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิเชียร คล้ายหิรัญ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณณรงค์ สุดคนึง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณนิพนธ์ วิสิษฐยุทธศาสตร์ ส.ส.อ่างทอง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบรรจบ สมัครราษฎร์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบัณฑิต สำเร็จศิลป์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณปรีชา ฉันทานุสิทธิ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประพันธ์ ธรรมศรีอ่อน	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
ดร.ดิลก บุญเรืองรอด	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชัชพล ศิริวงศ์ทอง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบันเทิง ประสงค์เพชร	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบุญเสน งานสะพรั่ง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประดิษฐ์ ยาหอม	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประเสริฐ กุหลาบแก้ว	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประเสริฐ ใช้เทียมวงศ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณพันธุ์เทพ มาพันธุ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณโพธิ์ จันทาพิมพ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณไพศาล ศรีชัย	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณมนัส นัฏฐิยานนท์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเริงชัย หมื่นชนะ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิชัย บุญมีขาว	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณวิโรจน์ สุดคนึง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเวียง ศรีดอกไม้	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศุภชัย ใช้เทียมวงศ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
รองศาสตราจารย์สมหมาย เปรมจิตต์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
ส.ต.ต.สมถวิล ไสลจักร	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสฤษดิ์ พิมพ์แก้ว	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุนทร มณีอินทร์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุพัฒน์ เดือนสันเที๊ยะ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุรศักดิ์ โกสิยะจินดา	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์

ดร.วิทยา ศักยาภินันท์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ ศิริศักดิ์ มุสิผล	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณศุภร สุวรรณประทีป	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสมาน ทองสุกปลั่ง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสอาด มุ่งดี	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสังวร ด้วงพลอย	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุนทร สุขสว่าง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุรัตน์ ถือสัตย์เที่ยง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุเทพ สรหงษ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุพิชชา ชูวงษ์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณเสงี่ยม กล้าหาญ	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสำเริง ปานนุ้ย	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอร่าม สุดคนึง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
ดร.อดุลย์ แก้วศรีงาม	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ เสนาะ เฑียรทอง	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสำราญ อยู่สุข	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอกนิษฐ์ แก้วพรสวรรค์	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
น.ท.พิศิษ พุฒวงษ์ ร.น.	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอำนวย ดอกไม้ขาว	ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุรสิทธิ์ แจ่มสว่าง	ร.ร เทคโนโลยีศรีราชา ศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อบเชย ผดุงพร	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพบูลย์ โพแตง	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นิรมล รัตนทัศนีย์	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุภาลักษณ์ น้อยภาษี	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชีวา กองทอง	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุนันท์ มุขสมบัติ	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อรสา เนติธาดา	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพเราะ เลาหบุตร	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ไพศรี สงวนแก้ว	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์แขวรรณ ฟ้ากระจ่าง	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชมพูพร บุญสิทธิ์	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์

อาจารย์สุชาดา โภชนสมบูรณ์	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์บุษบง วุฒิรักขจร	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สมศักดิ์ จิตรงาม	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สนาน สิงคะวนิช	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุภาพ ภูศรีดาว	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์อุทิศ วิบูลยานนท์	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบางไผ่ ภาษีเจริญ	กรรมการกิตติมศักดิ์
นายมุข ทรัพย์เกษตร	โรงเรียนวัดราชบุรณะ	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์กัลยา ชื่นกลิ่น	ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุขุมาลย์ เชาว์ทวี	ผช.ผอ.โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุภัทรา จุลโลบล	ผช.ผอ.โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุวรรณา วุฒิศิริ	ผช.ผอ.โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์สุวิทย์ ศรีศักดิ์วรชัย	ผช.ผอ.โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์นงนุช หงสกุล	ผช.ผอ.โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ชนาธิป ดีมงคลสุข	โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ประยูรวรรณ บุญท้าว	โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์วณิชชา เอนกวิธวิทยา	โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์เฉลียว ผิวทอง	โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
อาจารย์ศรีจันทร์ สาระวิถี	โรงเรียนศึกษานารี	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณรุ่งฤทธิ์-สุวิมล อัศวรักษาวงศ์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสังวาลย์ สมนึก		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณยงยุทธ-ฐิตาภรณ์ ตุลยเสถียร		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสนั่น พิสุทธไทรงาม		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณปัญจพร เดชูรัตน์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกมลรัตน์ เดชูรัตน์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณทำนุ เดชูรัตน์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณชูเกียรติ ภูวสรกุล		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสันติชัย เดชูรัตน์		กรรมการกิตติมศักดิ์
นายช่างสนั่น ทรงสาระ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสุภาภรณ์ วัชรตั้งไตรรงค์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณบุญมี-ประจวบ แก้วทิพย์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณโกศลศิลป์ อุ่นใจ		กรรมการกิตติมศักดิ์

คุณแก้ว แห้วสันตติ ภ.บ. สก.เขตพระนคร		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอนันต์ชัย เตชะพิทักษ์ศาสน์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอาทิจจ์ บุญญวิตร กองมรดกเจ้าพระยาเทเวศฯ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณธารทิพย์ แก้วทิพย์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอิทธิพร-กอร์ปกุล แก้วทิพย์		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณประเทือง ฉายาทับ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกนกรัตน์ สมสอาด		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสาวินี นาถเจริญกิจ		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณมานิตย์ รัตนะฉายทอง		กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณกอบแก้ว ศิริวรรณ	แผนกเครื่องวัด ฯ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณรังสิต เนตรจรัส	แผนกเครื่องวัด ฯ กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณสมพร ศรีธรรมราช	แผนกซ่อมเครื่องวัด กฟน.	กรรมการกิตติมศักดิ์
คุณอรรณพ อุบลแย้ม	ม.ก.	กรรมการกิตติมศักดิ์

……

รายนามผู้บริจาคทรัพย์สมทบทุน

บุญนิธิพระราชพฤฒาจารย์

วัดราชบุรณราชวรวิหาร กทม.

๑๘ เมษายน ๒๕๓๖

……

๑.	เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ วัดชนะสงคราม	๑๕,๐๐๐	บาท
๒.	พระเทพวิสุทธิโสภณ วัดเบญจมบพิตร	๑,๐๐๐	บาท
๓.	พระเทพวรเมธี	๕๐๐	บาท
๔.	พระราชวิสุทธิดิลก วัดดุสิตาราม	๕๐๐	บาท
๕.	พระราชกิตติเมธี	๒,๐๐๐	บาท
๖.	พระราชปรีชาญาณมุนี จ.ร้อยเอ็ด	๑,๐๐๐	บาท
๗.	พระราชสุธรรมาภรณ์ วัดทองธรรมชาติ	๕,๐๐๐	บาท
๘.	พระศรีธวัชเมธี วัดราชนัดดาราม	๑,๐๐๐	บาท
๙.	พระศรีปริยัติสุธี วัดอรุณราชวราราม	๕๐๐	บาท
๑๐.	พระศรีปริยัติโมลี วัดไตรมิตรฯ	๑,๐๐๐	บาท
๑๑.	พระศรีวิสุทธิโสภณ	๑,๐๐๐	บาท
๑๒.	พระศรีธรรมโสภณ	๑,๐๐๐	บาท
๑๓.	พระเมธีธรรมาภรณ์ วัดประยุรวงศาวาส	๑,๐๐๐	บาท
๑๔.	พระสุธีวราภรณ์ วัดพระเชตุพนฯ	๕๐๐	บาท
๑๕.	พระสุนทรกิตติคุณ วัดสังขกระจาย	๕๐๐	บาท
๑๖.	พระสุนทรวิสุทธานุวัตร วัดพิชัยญาติฯ	๕๐๐	บาท
๑๗.	พระโสภณสมาธิคุณ	๕๐๐	บาท
๑๘.	พระวินัยกิจโกศล วัดจักรวรรดิฯ	๒,๐๐๐	บาท
๑๙.	พระพิพัฒน์กิจจาภรณ์ วัดจักรวรรดิฯ	๑,๕๐๐	บาท
๒๐.	พระวิเชียรธรรมคุณาธาร วัดไทย LA	๕,๐๐๐	บาท

๒๑. พระมหามุฬี วัดโบสถ์สามเสน	๑,๐๐๐	บาท
๒๒. พระมหาทวี อภโย วัดลานคา	๒,๕๐๐	บาท
๒๓. พระมหาสวัสดิ์ กิตฺติโสตฺถิโก วัดราชบุรณะฯ	๑,๐๐๐	บาท
๒๔. พระมหาชูชาติ อานนฺโท วัดมะนาว	๑,๐๐๐	บาท
๒๕. พระมหาพิศิษฐ์ ถาวรสุโข วัดชนะสงคราม	๕๐๐	บาท
๒๖. พระมหาโพธิ์ วัดจักรวรรดิราชาวาส	๑,๕๐๐	บาท
๒๗. พระมหาวิเชียร อภิปุญฺโญ	๑๐๐	บาท
๒๘. พระมหาประมวล ปุณฺณวฑฺฒโน	๑,๐๐๐	บาท
๒๙. พระมหาบุญพา จิตปุญฺโญ วัดปากน้ำ	๕๐๐	บาท
๓๐. พระมหาบัว ปิยวณฺโณ วัดอนงคาราม	๓๐๐	บาท
๓๑. พระมหาสฤษดิ์ สิริธโร วัดนครสวรรค์	๓๐๐	บาท
๓๒. พระมหาชำนาญ จิตจิตฺโต วัดนครสวรรค์	๑๐๐	บาท
๓๓. พระมหาประเสริฐ โชติธมฺโม วัดนครสวรรค์	๑๐๐	บาท
๓๔. พระมหาอดิศร ถิรสีโล วัดราชบุรณะฯ	๓๐๐	บาท
๓๕. พระมหาสถิตย์ ถาวโร วัดพิชัยญาติฯ	๑,๐๐๐	บาท
๓๖. พระมหาวีระ วรปญฺโญ, พระมหาบุญเรือง โชติปญฺโญ	๓,๐๐๐	บาท
๓๗. พระมหาโสภณ ชินวํโส, พระมหาสมส่วน, พระมหาอุทิศ	๔,๗๐๐	บาท
๓๘. พระมหาโสภณ ชินวํโส, ร้านพรพิงค์	๓,๐๐๐	บาท
๓๙. พระมหายุวชน เขมปญฺโญ วัดน้อยนางหงษ์	๒๒,๐๐๐	บาท
๔๐. พระมหาสิทธิพร สิริภทฺโท วัดราชบุรณะฯ	๒,๐๐๐	บาท
๔๑. พระมหาบุญเรือง โชติปญฺโญ วัดราชบุรณะฯ	๑,๐๐๐	บาท
๔๒. พระมหาเกษม เขมพนฺโธ วัดราชบุรณะฯ	๑๐๐	บาท
๔๓. พระครูสถิตคุณากร วัดบพิตรพิมุข	๕๐๐	บาท
๔๔. พระครูสุวรรณภัทราจารย์ วัดท่าเจริญ	๑,๐๐๐	บาท
๔๕. พระครูประสิทธิวรการ	๕๐๐	บา
๔๖. พระครูวิสุตธรรมรส	๑,๐๐๐	บาท
๔๗. พระครูวินิจสิกขการ	๑,๐๐๐	บาท
๔๘. พระครูฌานวิรัต	๕๐๐	บาท

๔๙.	พระครูสิริสุทัตสุนทร	๕๐๐	บาท
๕๐.	พระครูสุนาถธรรมคุณ วัดไชยนาวาส	๕๐๐	บาท
๕๑.	พระครูนายกจริยานุวัตร วัดปรินายก	๕๐๐	บาท
๕๒.	พระครูวิจารณ์วรกิจ วัดสุนทรธรรมทาน	๕๐๐	บาท
๕๓.	พระครูโสภณสิริวงศ์	๑,๐๐๐	บาท
๕๔.	พระครูศรีสุธรรมาภรณ์ วัดสร้อยทอง	๑,๐๐๐	บาท
๕๕.	พระครูประทีปกิจจาทร วัดสุทัศนเทพวราราม	๕๐๐	บาท
๕๖.	พระครูนิวิฐสาธุวัตร วัดเจ้าอาม	๑,๐๐๐	บาท
๕๗.	พระครูสุวรรณวิจิตร,พระสมุห์เสริม	๖๐๐	บาท
๕๘.	พระครูกัลยาณวิสุทธิคุณ วัดไตรมิตรวิทยาราม	๒,๐๐๐	บาท
๕๙.	พระครูวิบูลย์กิจจาภรณ์ วัดประยุรวงศาวาส	๑,๐๐๐	บาท
๖๐.	พระครูพิทักษ์ธรรมโชติ อ.เดิมบางนางบวช	๓๐๐	บาท
๖๑.	พระครูสมุห์ลอย จนฺทสิริ วัดชนะสงคราม	๑,๐๐๐	บาท
๖๒.	พระครูดุสิตธรรมคุณ	๕๐๐	บาท
๖๓.	พระครูสุวรรณวิจิตร	๑,๐๐๐	บาท
๖๔.	พระครูสุนทรกิจจารักษ์ วัดราชบุรณะ	๑๓,๕๐๐	บาท
๖๕.	พระครูวิชัยธรรมคุณ วัดมหาธาตุฯ	๑,๐๐๐	บาท
๖๖.	พระจำลอง สิริวํโส วัดราชบุรณะฯ	๕๐๐	บาท
๖๗.	พระปลัดบุญช่วย วัดบ้านสูตร บางปลาม้า	๑,๐๐๐	บาท
๖๘.	พระใบฎีกาบุญยัง วัดไชนาวาส (แก้ว)	๑๐๐	บาท
๖๙.	พระอาจารย์ทองชุบ รกฺขิตสีโล วัดเกาะแก้ว	๑๐๐	บาท
๗๐.	พระนิวัฒน์ นิวตฺโต วัดภาวนาภิรตาราม	๕๐๐	บาท
๗๑.	พระมนตรี ธมฺมเตโช	๕๐๐	บาท
๗๒.	พระมนชัย มนฺตชโย	๑๐๐	บาท
๗๓.	พระซิเดมิ ธมฺมธโร	๕๐๐	บาท
๗๔.	พระอาจารย์ลี สุวโจ	๑,๑๗๐	บาท
๗๕.	พระโนมิยาม่า เรบุญ	๑,๐๐๐	บาท
๗๖.	พระฮิคิตะ เซนซิว	๕,๐๐๐	บาท

๗๗.	พระชิริว ติกฺขปญฺโญ และมารดาบิดา	๑๕,๒๐๐	บาท
๗๘.	คุณพ่อโตะคุโอะ–คุณแม่คิมิโกะ กมล	๒๐,๐๐๐	บาท
๗๙.	ทุนพระพุทธมหาราช	๒๕๖,๔๒๐	บาท
๘๐.	คณะศรัทธาวัดพังม่วง อ.ศรีประจันต์	๑๕,๘๒๐	บาท
๘๑.	คณะสงฆ์วัดหัวลำโพง	๑,๐๐๐	บาท
๘๒.	คณะศรัทธาวัดบ้านล้อม อ.บ้านโฮ่ง ลำพูน	๕๐๐	บาท
๘๓.	คณะสงฆ์สุพรรณบุรี โดยพระเทพสุวรรณโมลี จจ.	๑๑,๒๐๐	บาท
๘๔.	คณะครูโรงเรียนวัดราชบุรณะ และคณะครูโรงเรียนกวดวิชาวัดเลียบ	๔๑,๐๐๐	บาท
๘๕.	คณะสงฆ์วัดอินทรวิหาร ฯลฯ คณะสงฆ์วัดใหม่อมตรส	๔๐,๐๐๐	บาท
๘๖.	คณะศรัทธาวัดพุทธานุสรณ์ U.S.A. (พระมหาประเสริฐ กวิสฺสโร)	๔๒,๐๐๐	บาท
๘๗.	คุณสุวัฒน์ เจติยานุวัตร	๕๐,๐๐๐	บาท
๘๘.	คุณดุสิต ไกรรัตนฤกษ์	๕๐,๐๐๐	บาท
๘๙.	คณะกรรมการศาลเจ้าแม่ทับทิม วัดเลียบ	๑๔,๖๐๐	บาท
๙๐.	คณะครู,อาจารย์,เจ้าหน้าที่ร.ร.สวนกุหลาบ	๒๑,๙๗๘	บาท
๙๑.	คณะสงฆ์และทายกทายิกาวัดปทุมคงคา	๑๖,๔๐๐	บาท
๙๒.	คณะสงฆ์และทายกทายิกาวัดบพิตรพิมุข	๑๐,๐๐๐	บาท
๙๓.	คณะอุบาสกอุบาสิกาวัดพระแก้ว	๒,๑๐๐	บาท
๙๔.	คณะศรัทธาวัดดงขี้เหล็ก อ.ศรีประจันต์	๓,๐๐๐	บาท
๙๕.	คณะสงฆ์วัดพระพิเรนทร์ โดยพระเทพเวที	๑๔,๓๔๐	บาท
๙๖.	คณะสงฆ์อำเภอสามชุก สุพรรณบุรี	๗,๐๐๐	บาท
๙๗.	คณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาวัดราชบุรณะฯ	๓,๐๐๐	บาท
๙๘.	คณะนักเรียนชั้น ป.ธ.๘ วัดราชบุรณะฯ	๕,๐๐๐	บาท
๙๙.	คุณสมศักดิ์ ดำรงชีพ	๒๐,๐๐๐	บาท
๑๐๐.	คณะนักเรียนโพธิสารศึกษา	๑๐๐	บาท
๑๐๑.	ห้างศรีเจริญ พาหุรัด	๑,๕๐๐	บาท
๑๐๒.	ห้างปัพพัชชากีนาคาร (ตันกิมกี่)	๑,๐๐๐	บาท
๑๐๓.	ห้างทองร้อยเปอร์เซนต์ พาหุรัด	๑,๐๐๐	บาท
๑๐๔.	ห้าง ลี้ จั้ว กี่ พาหุรัด ๒๒/๓๖๓๐	๑,๐๐๐	บาท

๑๐๕.	ห้างส่งเสริม (โล้ว เจี้ย เส็ง)	๑๕,๒๐๐	บาท
๑๐๖.	ห้างเวรี่กู๊ด, ร้านอาภรณ์เจริญ,หจก.จงสวัสดิ์,ร้านจ.เจริญ	๕,๕๕๐	บาท
๑๐๗.	ห้างเจริญกิจแมชชินเนอรี่และญาติ ๆ	๕,๙๐๐	บาท
๑๐๘.	ห้างทองแม่ทองใบ	๕,๑๑๑	บาท
๑๐๙.	ห้างเสรีชัย พาหุรัด	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๑๐.	ห้าง ก.เจริญ พาหุรัด	๑๓,๐๐๐	บาท
๑๑๑.	ห้างเพชรทองพรพรรณ	๕๐๐	บาท
๑๑๒.	ห้างพาหุรัดพานิช	๑๐๐	บาท
๑๑๓.	ห้างจันทร์สุวรรณ พาหุรัด	๕๐๐	บาท
๑๑๔.	ห้างเวรี่กู๊ด	๖๐๐	บาท
๑๑๕.	ร้านป.ประภา พาหุรัด	๖,๗๐๐	บาท
๑๑๖.	ร้านโฮลี่ ๔๕๕ พาหุรัด	๓,๐๐๐	บาท
๑๑๗.	ร้านกัลยาณี พาหุรัด	๖๐๐	บาท
๑๑๘.	ร้านเกรียงไกร ถ.นายทองเหม็น	๒,๕๐๐	บาท
๑๑๙.	ร้านสว่างจิต	๙๐๐	บาท
๑๒๐.	ร้านเย็นฤทัย	๖๐๐	บาท
๑๒๑.	ร้านดวงเดือน พาหุรัด	๑,๔๒๐	บาท
๑๒๒.	ร้านภัณฑ์ลาวัลย์	๖๐๐	บาท
๑๒๓.	ร้านมะลิวัลย์	๓๐๐	บาท
๑๒๔.	ร้านสุจาวรรณ พาหุรัด	๗๐๐	บาท
๑๒๕.	ร้านเอี่ยมพานิช	๑๐,๕๐๐	บาท
๑๒๖.	ร้านเกียงวัน	๗๐๐	บาท
๑๒๗.	ร้านเวรี่ไนซ์	๖๐๐	บาท
๑๒๘.	ร้านพิทดี้ บริการ	๗๐	บาท
๑๒๙.	ร้านนุช พาหุรัด	๕๐	บาท
๑๓๐.	ร้านกรองทอง พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๑๓๑.	ร้าน๑๕๙-๑๖๐ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๓๒.	ร้านสถาพร แผง ๑๖๒-๑๖๓	๒๐๐	บาท

๑๓๓.	ร้านดวงดาว พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๓๔.	ร้านวารินทร์ สโตร์	๒๐๐	บาท
๑๓๕.	ร้านทองดี แผง ๑๘๓	๒๐๐	บาท
๑๓๖.	ร้านมาดี วิดีโอ	๒๐๐	บาท
๑๓๗.	ร้านธนชัย (๙๕/๑๐)	๒๐๐	บาท
๑๓๘.	ร้านไทยแลนด์สปอร์ต	๔,๐๐๐	บาท
๑๓๙.	ร้านแก้วพานิช พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๔๐.	ร้านขวัญใจ ปากคลองตลาด	๒,๐๐๐	บาท
๑๔๑.	ร้านตุ๊ก พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๑๔๒.	ร้านอึมอาภรณ์	๕๐๐	บาท
๑๔๓.	ร้านลี้เจี่ยเฮง คุณสุวัฒน์-จินดา ร้าน ป.ฮะเฮง	๑๓,๕๐๐	บาท
๑๔๔.	ร้านเจ๊ ไท่ กวง	๒๐๐	บาท
๑๔๕.	ร้านโรตี-ไอศครีม	๑๐,๘๐๐	บาท
๑๔๖.	ร้านจำรัส, ร้าน ป.ประภา ร้านป้าสังวาลย์ ,ร้านโฮลี่ ๔๕๕	๕,๐๐๐	บาท
๑๔๗.	ร้านเสริมสวยจรรยา	๔๐๐	บาท
๑๔๘.	ร้านรสเจริญ ปากคลองตลาด	๕,๐๐๐	บาท
๑๔๙.	ร้านกุ่ยฮวด ปากคลองตลาด	๕,๐๐๐	บาท
๑๕๐.	ร้านทองง่วน ฮะฮวด	๕,๕๐๐	บาท
๑๕๑.	ร้านจงสวัสดิ์ พาหุรัด	๑,๐๐๐	บาท
๑๕๒.	ร้านเพ็ญศรี	๒๐๐	บาท
๑๕๓.	ร้านเฟรสเบเกอรี่ และครอบครัว	๔๐๐	บาท
๑๕๔.	ร้านรุ่งทิพย์ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๕๕.	ร้านแก้วอัดกลีบ	๑๐๐	บาท
๑๕๖.	ร้านตัดเสื้อองุ่น	๑๐๐	บาท
๑๕๗.	ร้านวีนัส	๒๐๐	บาท
๑๕๘.	ร้านอาภรณ์เจริญ	๔๐๐	บาท
๑๕๙.	ร้านไทยฟ้า	๔๐๐	บาท
๑๖๐.	ร้านหงษ์อาภรณ์	๕๐๐	บาท

๑๖๑.	ร้านเด่นอาภรณ์	๑,๐๐๐	บาท
๑๖๒.	ร้านเกตุทอง แผง ๒๙๐-๒๙๕	๕๐๐	บาท
๑๖๓.	ร้านโสภณพานิช	๒๐๐	บาท
๑๖๔.	ร้านแฟรี่ พาหุรัด	๑๘๐	บาท
๑๖๕.	ร้านป.เจริญ	๕๐๐	บาท
๑๖๖.	ร้านป.ฮะเฮง	๕๐๐	บาท
๑๖๗.	ร้านเพชร พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๖๘.	ร้านนัฐอาภรณ์	๒๐๐	บาท
๑๖๙.	ร้านอุดมลาภ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๑๗๐.	ผู้ใหญ่น่วม ชื่นวัฒนา	๑,๐๐๐	บาท
๑๗๑.	ครอบครัว “นาคกัน”	๓๐๐	บาท
๑๗๒.	คุณอารี-คุณแม่จี๊ วสุตตมสัต	๗,๐๐๐	บาท
๑๗๓.	คุณสุรชัย เต็มวัฒนางกูร	๑๐๐	บาท
๑๗๔.	คุณวิชัย เรือนแก้วประทีป	๕๐๐	บาท
๑๗๕.	คุณวิศิษฐ์ อาชวโสภณ	๕๐๐	บาท
๑๗๖.	ชมรมสนทนาธรรม กฟน.	๒,๒๖๐	บาท
๑๗๗.	พ.อ.เฉลียง ใช้เทียมวงศ์	๒,๐๐๐	บาท
๑๗๘.	คุณธงชัย กิตติสวัสดิ์	๒,๐๐๐	บาท
๑๗๙.	คุณเมตาโร โคตามิ	๕๐๐	บาท
๑๘๐.	บริษัท คิคูย่า สยามจำกัด	๑,๐๐๐	บาท
๑๘๑.	น.พ.ไมตรี สุขสราญจิต	๑๐๐	บาท
๑๘๒.	สมาคมญี่ปุ่นในประเทศไทย	๓๕,๙๐๐	บาท
๑๘๓.	คุณรำพึงพร หรูสกุล	๑๐๐	บาท
๑๘๔.	คุณนิภาวรรณ สินไทย	๑๐๐	บาท
๑๘๕.	คุณศศิลักษณ์ อภิมาศ	๒๐	บาท
๑๘๖.	คุณชลิต ทองฤทธิ์	๑,๕๓๐	บาท
๑๘๗.	คุณลักขณา บุญหลง	๔๐	บาท
๑๘๘.	ห.จ.ก.พระจันทร์พานิช	๕๐๐	บาท

๑๘๙.	คุณสัจจาพร นวานุช	๒๐	บาท
๑๙๐.	คุณพยอม สายไทย	๓๐	บาท
๑๙๑.	คุณคง แซ่ตัน	๑๐๐	บาท
๑๙๒.	คุณกรทิพย์ อาชวจินดา	๓๐๐	บาท
๑๙๓.	คุณกิตติรัตน์ อาชวจินดา	๑๐๐	บาท
๑๙๔.	คุณทรงพล เศวตนันทิกุล	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๙๕.	คุณสมศรี	๑๐๐	บาท
๑๙๖.	แผง ๒๔๕,๒๕๐ พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๑๙๗.	คุณวรรณีย์ เหมบุตร	๑๐๐	บาท
๑๙๘.	คุณวิชา-พรพิมล ธิติประเสริฐ (ร้านพรพิงค์)	๔๑,๗๐๐	บาท
๑๙๙.	คุณสุมาลี กระชั้นแสง	๑๐๐	บาท
๒๐๐.	คุณระเบียบ สินชัย	๖๐๐	บาท
๒๐๑.	คุณอาภรณ์ พิทักษ์สิทธิพร	๒๐๐	บาท
๒๐๒.	คุณนิตยาภรณ์ ก้อนคำใหญ่	๒๐๐	บาท
๒๐๓.	คุณชาญชัย ศรีอนุสรณ์วงษ์	๑๐๐	บาท
๒๐๔.	คุณกิมยิน แซ่หยี	๒๕๐	บาท
๒๐๕.	คุณณรงค์ฤทธิ์-วิภาดา พวงระย้า	๑๐๐	บาท
๒๐๖.	คุณอรวรรณ จงรักษ์ไทยแท้	๒๐๐	บาท
๒๐๗.	คุณสมชาย โรจน์รุ่งวงษ์	๑๐๐	บาท
๒๐๘.	คุณครรชิต พิพัฒนามงคล (ร้านสหสิน)	๒๐๐	บาท
๒๐๙.	ศ.ท.ศ. พาหุรัด	๒,๐๐๐	บาท
๒๑๐.	คุณฉัตรชัย ฉัพพรรณรังษี	๔๐,๐๐๐	บาท
๒๑๑.	คุณเลี้ยบ	๒๐๐	บาท
๒๑๒.	คุณพัชรินทร์ ตันติวิสุทธิดำรง	๒๐๐	บาท
๒๑๓.	คุณสมรรถ พัฒนศรี	๒๐	บาท
๒๑๔.	คุณวาสนา เพ็งศรี	๑๐๐	บาท
๒๑๕.	ด.ช.บัญชา โตสุรัตน์	๕๐	บาท
๒๑๖.	ด.ช.ศรานนท์,ด.ญ.คณิตดา ภัทรารักษ์สกุล	๕๐	บาท

๒๑๗.	คุณธนู บัลลังก์ทรัพย์	๒๐	บาท
๒๑๘.	คุณพรพิมล พิศวงวิไล	๓๐๐	บาท
๒๑๙.	คุณสุภาพร แซ่เจี๊ยบ	๔๐	บาท
๒๒๐.	คุณชาญชัย-อรวรรณ	๒๐๐	บาท
๒๒๑.	คุณเซียมฮุย แซ่ตั้ง	๑๐๐	บาท
๒๒๒.	คุณลัดดาวัลย์ ตั้งวิวัฒนชัย	๑๐๐	บาท
๒๒๓.	คุณประชุม เรืองราวี	๓๐๐	บาท
๒๒๔.	คุณสุมาลี จานุกิจ	๒๐๐	บาท
๒๒๕.	บางกอกแฟชั่น (แผง ๒๘๗,๒๘๒)	๑๒๐	บาท
๒๒๖.	คุณปานแก้ว นันทอุดมเจริญ	๓๐๐	บาท
๒๒๗.	คุณศิริพร สิริชลานนท์ (ร้านก๊กเฮง)	๕๐๐	บาท
๒๒๘.	คุณพิชัย สถิรแพทย์	๕๐๐	บาท
๒๒๙.	คุณยุพิน-ทินกร วิสุทธิโกศล	๑,๐๐๐	บาท
๒๓๐.	น.พ.ปรีชา สุนทรานันท์	๑,๐๐๐	บาท
๒๓๑.	คุณเวียง-สุจินดา ศรีดอกไม้	๔๐๐	บาท
๒๓๒.	คุณทองหยิบ วัฒนวิโรจน์	๕๐๐	บาท
๒๓๓.	คุณเง็กลั้ง ษรหงษ์	๑๐๐	บาท
๒๓๔.	รู่ ยก วา	๑๐๐	บาท
๒๓๕.	คุณสุภาพร โทสังคหภิสากุล	๑๐๐	บาท
๒๓๖.	คุณจำหนัด-น้ำทิพย์ เมืองแก้ว	๑๐๐	บาท
๒๓๗.	ทนายความเกษม (บ้านหม้อ)	๕๐๐	บาท
๒๓๘.	คุณวีระ โรจน์วงษ์สุริยะ	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๓๙.	คุณยุทธ์ ศรีน้อย	๑๐๐	บาท
๒๔๐.	คุณรัชนี พานิช	๑๐๐	บาท
๒๔๑.	คุณณรงค์ สุดคนึง	๒๐๐	บาท
๒๔๒.	คุณบุญธรรม วัฒนวิโรจน์	๑,๐๐๐	บาท
๒๔๓.	คุณเตือนพิศ เล็กเจริญ	๒๐๐	บาท
๒๔๔.	คุณเทียมเดือน มังกรกาญจน์	๕๐๐	บาท

๒๔๕.	คุณกลึง ไวยฤทธิ์ กฟน.	๑๐๐	บาท
๒๔๖.	คุณวีรวัฒน์ มาลีถาวร	๕๐๐	บาท
๒๔๗.	คุณอำนวย ดอกไม้ขาว	๔๐๐	บาท
๒๔๘.	คุณดวงเดือน คล้ายพงษ์พันธ์	๓๗,๐๐๐	บาท
๒๔๙.	คุณอุทัย โท้มะวงศ์	๑๐๐	บาท
๒๕๐.	คุณสุจิตร ลาวัลย์	๒๐๐	บาท
๒๕๑.	คุณกาญจนา หิรัญยการ	๑๐๐	บาท
๒๕๒.	คนส่งข้าวสารประจำวัดเลียบ	๑๐๐	บาท
๒๕๓.	คุณสุวรรณา ประจวบเหมาะ	๑๐๐	บาท
๒๕๔.	คุณอารีรัตน์ เชื้อนิล	๓๐	บาท
๒๕๕.	คุณแม่กี สุขเสมอ	๗๐๐	บาท
๒๕๖.	คุณสุรักษ์-จินดา โกลากุล	๔๐,๕๐๐	บาท
๒๕๗.	คุณรัตนมล อมรวัฒนวรกุล	๑๐๐	บาท
๒๕๘.	คุณอุบล ทวีศักดิ์	๓๙๐	บาท
๒๕๙.	คุณสมใจ ทองฤทธิ์	๒๐๐	บาท
๒๖๐.	คุณสมบุญ นันทิยาภูษิต	๑๐๐	บาท
๒๖๑.	คุณสนิท-สิริ เมืองแก้ว	๑๐๐	บาท
๒๖๒.	คุณกุ่ม บุญเรืองรอด	๑๐๐	บาท
๒๖๓.	คุณดาวเรือง-ระว้า สวัสดี	๑๐๐	บาท
๒๖๔.	นายเปี่ยม นางอ่วม ดอกเทียน	๒๐๐	บาท
๒๖๕.	คุณมนัส นิฏฐิยานันท์	๑,๐๐๐	บาท
๒๖๖.	คุณสนิท-อนงค์ แก้วสุกใส	๓๐๐	บาท
๒๖๗.	คุณกฤษ ปิยะภาณี	๒๐๐	บาท
๒๖๘.	คุณจุมพล อึ้งประภากร	๑,๒๐๐	บาท
๒๖๙.	คุณสมทรง ตังหวาย	๕๐๐	บาท
๒๗๐.	คุณสุโข แก้วพินิจ	๓๐๐	บาท
๒๗๑.	คุณบุญส่ง-ปราณี ถนอมเจริญ	๗๐๐	บาท
๒๗๒.	คุณจินดา ยิ้มย้อย	๑๐๐	บาท

๒๗๓.	คุณไช้เตียง แซ่ลี้	๓๐๐	บาท
๒๗๔.	คุณมุ่ยเอ็ง แซ่ฮึ้ง	๑๐๐	บาท
๒๗๕.	คุณสาคร แซ่ตั้ง	๒๐๐	บาท
๒๗๖.	คุณวิภารัตน์ จิรพันธ์วัฒนา	๑๐๐	บาท
๒๗๗.	คุณเลี้ยง ฉัพพรรณรังษี	๕๐๐	บาท
๒๗๘.	คุณสมเกียรติ พงษ์กันทา	๕๐๐	บาท
๒๗๙.	คุณสมจิตร อารีย์กิจ	๑๐๐	บาท
๒๘๐.	ตระกูล อนุศาสน์อมรกุล	๑๐๐	บาท
๒๘๑.	คุณฉวีวรรณ จามิกร	๒๐๐	บาท
๒๘๒.	คุณประไพ ตันติยุทธ	๒๐๐	บาท
๒๘๓.	พ.อ.อัมพร-สัมพันธ์ เชยอักษร	๕,๘๐๐	บาท
๒๘๔.	คุณเอกอนันต์ พสุคันธภัค	๔๐,๐๐๐	บาท
๒๘๕.	คุณพวงแก้ว	๑๐๐	บาท
๒๘๖.	คุณบังอร อยู่ทอง	๑๐๐	บาท
๒๘๗.	คุณวิเชียร-พรทิพย์ ทองได้ผา (แผง ๑๘๕)	๒๐๐	บาท
๒๘๘.	คุณนิตยา เธียรชาติอนันต์	๒๐๐	บาท
๒๘๙.	คุณภาณุเดช บัวศรี	๕๐๐	บาท
๒๙๐.	คุณประสิทธิ์ ระติพรทิพย์	๒๐๐	บาท
๒๙๑.	คุณแดง แซ่เบ้ และครอบครัว	๑๕๐	บาท
๒๙๒.	คุณเพชร เกียรติวิรัตน์สกุล	๑๐๐	บาท
๒๙๓.	คุณอุไร กอสูงเนิน	๒๐๐	บาท
๒๙๔.	คุณชาญวิทย์ ตรังอดิศัยกุล	๔๐,๐๐๐	บาท
๒๙๕.	คุณวิภาภรณ์	๑๐๐	บาท
๒๙๖.	คุณสุธี วิจิตรจรัสกุล	๔๐,๐๐๐	บาท
๒๙๗.	คุณศิริวรรณ	๕๐	บาท
๒๙๘.	คุณสมจิตร แก้วนันทวัฒน์	๕๐	บาท
๒๙๙.	คุณขจร ภาณุนันท์	๑๐๐	บาท
๓๐๐.	คุณปลิว อาภาสัตย์	๑๐๐	บาท

๓๐๑.	คุณอรุณรัตน์ คณนาลักษณ์ (แผง ๕๙-๖๐)	๓๐๐	บาท
๓๐๒.	คุณทองเติม-ยวง อุ่นใจ	๖๐๐	บาท
๓๐๓.	คุณประจวบ-บุญมี แก้วทิพย์	๑๓,๒๐๐	บาท
๓๐๔.	คุณโกศลศิลป์ อุ่นใจ	๑,๗๐๐	บาท
๓๐๕.	คุณสังกาส การีเวท	๑๐๐	บาท
๓๐๖.	คุณแต้คิม แซ่โค้ว	๑๐๐	บาท
๓๐๗.	คุณยงยุทธ-ฐิตาภรณ์ ตุลยเสถียร	๓,๐๐๐	บาท
๓๐๘.	คุณกมลรัตน์ เตชูรัตน์	๑,๐๐๐	บาท
๓๐๙.	คุณปัญจพร-สันติชัย เตชูรัตน์	๘,๐๐๐	บาท
๓๑๐.	คุณสมหมาย เหลืองกุลเศรษฐ์	๒๐๐	บาท
๓๑๑.	คุณจรรยา ช่วยทอง	๑๐๐	บาท
๓๑๒.	คุณชูเกียรติ ภูวสรกุล	๓,๐๐๐	บาท
๓๑๓.	ก.แสงสว่างการพิมพ์ ปากคลองตลาด	๒,๕๐๐	บาท
๓๑๔.	คุณขันถม วงศ์วิจารณ์	๑,๐๐๐	บาท
๓๑๕.	คุณศิริกาญจนา จงวิจิตร	๒,๐๐๐	บาท
๓๑๖.	คุณสังวร ดวงพลอย	๒,๕๐๐	บาท
๓๑๗.	คุณพันธ์เทพ-ปัทยา มาพันธ์	๑,๐๐๐	บาท
๓๑๘.	คุณหิรัญ-จินตนา อินทุสุต	๒๐๐	บาท
๓๑๙.	อาจารย์ชาย-สงวน ศรีเชียงสา	๔๐๐	บาท
๓๒๐.	คุณปราณี วัจนคุปต์	๒๐๐	บาท
๓๒๑.	คุณประสิทธิ์-กฤษณา มณีโรจน์	๑,๐๐๐	บาท
๓๒๒.	คุณเผ่า ลักขมานา	๑,๐๐๐	บาท
๓๒๓.	คุณสิทธิพงษ์ ลีลามณี	๕๐๐	บาท
๓๒๔.	คุณอกนิณฐ์-กรุณา แก้วพรสวรรค์	๑๐,๐๐๐	บาท
๓๒๕.	คุณมล-สงบ พันธ์เอก	๑๐๐	บาท
๓๒๖.	คุณยุทธพล อภิเวสสะ	๒๐๐	บาท
๓๒๗.	คุณตี่งี่ แซ่เหยา	๑๐๐	บาท
๓๒๘.	คุณสุรศักด์ โกสิยะจินดา	๒,๐๐๐	บาท

๓๒๙.	การไฟฟ้านครหลวง	๒๖๗,๐๐๐	บาท
๓๓๐.	คุณประสิทธิ์ เลาสมบูรณ์	๕๐๐	บาท
๓๓๑.	คุณมหาเจริญ บัวเอี่ยม	๒๐๐	บาท
๓๓๒.	คุณสุรพจน์-สุภา ไชฤกษ์	๓๐๐	บาท
๓๓๓.	คุณเกรียงศักดิ์ อยู่เจริญกิจ	๒,๕๐๐	บาท
๓๓๔.	คุณเรียวโกะ อุราคามิ	๕,๖๓๑	บาท
๓๓๕.	คุณสวาท-สุณี ตรีมูล	๒๐๐	บาท
๓๓๖.	คุณวัชระ-มาลี เกษตรปัญญา, คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนฯ	๑๐,๒๐๐	บาท
๓๓๗.	คุณเซียมใจ๋ แซ่ตั้ง	๑๐๐	บาท
๓๓๘.	คุณอดิศักดิ์-สุมิตตา ระวิพงษ์	๒,๐๐๐	บาท
๓๓๙.	เจ้าภาพวันที่ ๔ พ.ค. เพิ่มเติม	๗๐๐	บาท
๓๔๐.	คุณยุพยงค์ เซียตระกูล	๕๐๐	บาท
๓๔๑.	คุณชนาการต์ บุญช่วย	๔๐๐	บาท
๓๔๒.	คุณวัลลภ โหลนอก	๑๐๐	บาท
๓๔๓.	ครอบครัว “ศรีชัยญา”	๕๐๐	บาท
๓๔๔.	แผง ๖๘,๖๙,๗๐	๒๐๐	บาท
๓๔๕.	วิชัยคลีนิค,ซื่อตรงการแว่น,ร้านเฮงดี,ห้างใบชาอ๋องเซียงซุน	๑๕,๐๐๐	บาท
๓๔๖.	คุณอรวรรณ บุญกรินธรรม	๑,๒๐๐	บาท
๓๔๗.	คุณทองถนัด-ทองคำ น้อยสมมิตร	๘,๗๐๐	บาท
๓๔๘.	คุณสุปราณี วนาศิลป์ศิริวงศ์	๓๒,๐๐๐	บาท
๓๔๙.	คุณสมพงษ์ แพอดุลย์	๒๐๐	บาท
๓๕๐.	คุณจิระ ทรรศนสฤษดิ์ (ร้านสฤษดิ์สิน)	๒๐,๐๐๐	บาท
๓๕๑.	คุณถาวร-อรุณลักษณ์ เสถียรสุต	๑๐,๐๐๐	บาท
๓๕๒.	คุณสมพร นุชาติวงศ์	๑๐๐	บาท
๓๕๓.	คุณสำราญ สีชมภู	๑๐๐	บาท
๓๕๔.	คุณประนอม ชูเมือง	๑๐๐	บาท
๓๕๕.	บริษัท สมในค้าหนังสือเครื่องเขียน จำกัด	๓๘,๐๐๐	บาท
๓๕๖.	คุณชาญชัย ตรังอดิศัยกุล	๔๐,๐๐๐	บาท

๓๕๗.	ชาวต่างชาติ	๕๐๐	บาท
๓๕๘.	คุณฉวี จำรัสศรี	๕,๐๐๐	บาท
๓๕๙.	คุณอำพร ศิลป์โยดม	๑,๐๐๐	บาท
๓๖๐.	คุณสมบัติ-ลัดดา อาจกลับแก้ว	๒๐๐	บาท
๓๖๑.	บางกอกสากลมอเตอร์ (ตระกูลจันทร์ส่องแสง)	๕,๐๐๐	บาท
๓๖๒.	คณะครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาเขตเพาะช่าง	๑๑,๔๒๕.๕๐	บาท
๓๖๓.	คุณเกรียงไกร กระจายศรี	๑,๐๐๐	บาท
๓๖๔.	คุณสำราญ มีทองคำ	๕๐๐	บาท
๓๖๕.	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๕,๕๐๐	บาท
๓๖๖.	รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ ม.ธ.	๑,๐๐๐	บาท
๓๖๗.	อาจารย์ประเสริฐ กุหลาบแก้ว	๑,๑๐๐	บาท
๓๖๘.	อาจารย์ปรีชา ฉันทานุสิทธิ์	๓๐๐	บาท
๓๖๙.	ดร.วิทยา ศักยาภินันท์	๑,๐๐๐	บาท
๓๗๐.	ดร.อดุลย์ แก้วศรีงาม	๑,๐๓๕	บาท
๓๗๑.	คุณเสนาะ-บุญเรือน เฑียรทอง	๑๕๐	บาท
๓๗๒.	คุณสฤษดิ์-นวนรรช พิมพ์แก้ว	๒๐๐	บาท
๓๗๓.	คุณชูชาติ แสงอินทร์	๑๐๐	บาท
๓๗๔.	คุณยายกรอง สว่างศรี	๑,๓๐๐	บาท
๓๗๕.	คุณพินิจ ไข่สุวรรณ	๕๐๐	บาท
๓๗๖.	คุณศิริศักดิ์ มุสิผล	๑,๐๐๐	บาท
๓๗๗.	คุณหงษ์ บ้านทึง	๒๐๐	บาท
๓๗๘.	คุณสังเวียน สามชุก	๑๐๐	บาท
๓๗๙.	คุณสอาด ใช้เทียมวงศ์	๕๐๐	บาท
๓๘๐.	คุณประเสริฐ ใช้เทียมวงศ์	๑,๐๐๐	บาท
๓๘๑.	พนักงานการไฟฟ้าสามเสน	๑๐๐	บาท
๓๘๒.	อาจารย์วิชัย บุญมีขาว	๓๐๐	บาท
๓๘๓.	อาจารย์ศุภชัย ใช้เทียมวงศ์	๒,๐๐๐	บาท
๓๘๔.	คุณสุเทพ สรหงษ์	๕๐๐	บาท

๓๘๕.	คุณกฤษฎา กลัดประเสริฐ	๕๐๐	บาท
๓๘๖.	ส.ต.อ.สมถวิล ไสลจักร	๕๐๐	บาท
๓๘๗.	คุณสุนทร มณีอินทร์	๒๐๐	บาท
๓๘๘.	คุณณรงค์ ใช้เทียมวงศ์	๑,๐๐๐	บาท
๓๘๙.	คุณศุภร สุวรรณประทีป	๑,๐๐๐	บาท
๓๙๐.	คุณธวัช-หมอรุจิรา สกุลวัฒนะ	๑,๐๐๐	บาท
๓๙๑.	รศ.ดร.ดิลก-ใจจริง บุญเรืองรอด	๑,๕๐๐	บาท
๓๙๒.	คุณนิพนธ์ วิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ ส.ส.อ่างทอง	๕,๐๐๐	บาท
๓๙๓.	ส.จ.ชัยวัฒน์ อุ้ยตา	๑,๐๐๐	บาท
๓๙๔.	คุณก้อน ดอกไม้ขาว	๔๐	บาท
๓๙๕.	คุณประพันธ์ ธรรมาศรีอ่อน	๕๐๐	บาท
๓๙๖.	คุณสมศักดิ์ จงสมจิตต์	๑๐๐	บาท
๓๙๗.	คุณวิโรจน์ สุดคนึง	๕๐๐	บาท
๓๙๘.	คุณกิติพงษ์ ปราชญ์ชลชาญ	๒๐๐	บาท
๓๙๙.	ดร.เริงชัย หมื่นชนะ	๕๐๐	บาท
๔๐๐.	อาจารย์โพธิ์-ละมูล จันทาพิมพ์	๒๐๐	บาท
๔๐๑.	คุณเพียร อาจหาญ	๒๐๐	บาท
๔๐๒.	อาจารย์ปรีชา ใช้เทียมวงศ์	๒๐๐	บาท
๔๐๓.	คุณเริงรัตน์ เล็กประสิติ	๑,๐๐๐	บาท
๔๐๔.	คุณสกุล-ทองยี่สุ่น กุลวัฒนะ	๕,๐๐๐	บาท
๔๐๕.	คุณอร่าม สุดคนึง	๑๐๐	บาท
๔๐๖.	คุณชวน จันทร์จรัสแสง	๒๐๐	บาท
๔๐๗.	คุณสมาน ทองสุกปลั่ง	๕๐๐	บาท
๔๐๘.	คุณสำราญ อยู่สุข	๒๐๐	บาท
๔๐๙.	คุณสุรคน ถือสัตย์เดียว	๕๐๐	บาท
๔๑๐.	คุณสุพัฒน์ เดือนสันเทียะ	๕๐๐	บาท
๔๑๑.	คุณสมพร สุขสว่าง	๑๐๐	บาท
๔๑๒.	คุณสำเริง ปานนุ้ย	๑๕๐	บาท

๔๑๓.	คุณเฉลิมศักดิ์ ยืนยง	๑,๐๐๐	บาท
๔๑๔.	คุณสุณี ทรัพย์อุดมมาก	๑,๐๐๐	บาท
๔๑๕.	คุณทิพวรรณ สุธานนท์ (ร้านนาทีทอง)	๖,๑๐๐	บาท
๔๑๖.	คุณนพดล-จีรวรรณ กิตตินววิช	๒๐๐	บาท
๔๑๗.	คุณปกเก้า แซ่ลี้	๘,๐๐๐	บาท
๔๑๘.	สมาคมพาหุรัดสัมพันธ์	๑๖,๐๐๐	บาท
๔๑๙.	คุณเดชา-ศรพล โล่วิฑูร	๕๐๐	บาท
๔๒๐.	๒๐ สหาย พาหุรัด	๑๒,๒๐๐	บาท
๔๒๑.	ศาลเจ้าและชาวตลาดพาหุรัด	๒๓,๘๙๐	บาท
๔๒๒.	พ่อนัส แม่พิมพ์ นิยมวาณิช	๑,๐๐๐	บาท
๔๒๓.	คุณสิงห์ พนมภู	๕๐๐	บาท
๔๒๔.	คุณสมพร แซ่เหลียว	๑๐๐	บาท
๔๒๕.	คุณดวงเดือน	๑๐๐	บาท
๔๒๖.	คุณฉลาด-ธารทิพย์	๒๐๐	บาท
๔๒๗.	เจริญชัยการช่าง	๖,๐๐๐	บาท
๔๒๘.	คุณวิภา ทรัพย์สวนแตง	๑,๐๐๐	บาท
๔๒๙.	คุณลักคนา อัจฉราพรเพ็ญ	๑๐,๒๐๐	บาท
๔๓๐.	คุณโคเตสุ โยกิโน	๕,๘๕๐	บาท
๔๓๑.	น.ท.พิศิษฐ์ พุฒวงษ์ ร.น.	๒,๕๐๐	บาท
๔๓๒.	คุณวรคม งามสะคู	๔๐๐	บาท
๔๓๓.	คุณดำรงศักดิ์ พระจำศีล	๑๐๐	บาท
๔๓๔.	คุณสีดา สีสวนสุข	๑๐๐	บาท
๔๓๕.	คุณสุขใจ ปิยะนาวินและครอบครัว	๕,๐๐๐	บาท
๔๓๖.	คุณพิพัฒน์-สุวรรณา,ด.ช.นิพนธ์,ด.ญ.วิภาดา สุวรรณรักษ์	๕๘,๐๐๐	บาท
๔๓๗.	คุณมหาวิรัตน์	๘๐๐	บาท
๔๓๘.	สกุลเทพหัสดิน ณ อยุธยา	๑๐,๐๐๐	บาท
๔๓๙.	คุณสุรศักดิ์ ศิริจินดาเลิศ,คุณสุวัฒน์ เจติยานุวัตร,คุณยลฉัตร พลปฐพี	๑๕,๐๐๐	บาท
๔๔๐.	คุณสุนันท์ แซ่เบ๊	๔๐	บาท

๔๔๑.	คุณอรวรรณ นันทปัญญากร	๑๐๐	บาท
๔๔๒.	คุณวรรณา บุญสมบัติ	๒๐๐	บาท
๔๔๓.	คุณศิวพร อนันตวงศ์	๑,๐๐๐	บาท
๔๔๔.	ห้อง ๙๕/๕๐	๑๐๐	บาท
๔๔๕.	คุณพรชัย ห้อง ๙๕/๔๒	๑๐๐	บาท
๔๔๖.	คุณกื่อลุ่ย แซ่อึ้ง	๑๐๐	บาท
๔๔๗.	คุณนุช สุทธิพร	๒๐๐	บาท
๔๔๘.	ด.ช.ถิรวัฒน์ ศิริจินดาเลิศ	๕๐	บาท
๔๔๙.	หน่วยงานท่านผู้หญิง	๑,๐๐๐	บาท
๔๕๐.	คุณโชคชัย	๑๐๐	บาท
๔๕๑.	คุณสมจิตร–นงค์นุช หอมพิกุล	๒๐๐	บาท
๔๕๒.	คุณสุพจน์ บุญเรืองโรจน์	๑๐๐	บาท
๔๕๓.	คุณยิ่วเอ็ง แซ่ตั้ง	๔๐๐	บาท
๔๕๔.	คุณศรีจำรัส คูหาเจริญ	๑๐๐	บาท
๔๕๕.	คุณประจวบ จำเนียร	๕๐๐	บาท
๔๕๖.	ชมรมตระกูลเล็ก	๕,๐๐๐	บาท
๔๕๗.	คุณพัชรี ศฤงคารรัตนะ	๑,๐๐๐	บาท
๔๕๘.	คุณสมจิตร	๑๐๐	บาท
๔๕๙.	โรงงานน้ำปลาแสงไทย	๕,๐๐๐	บาท
๔๖๐.	คุณตวงคิ้ง แซ่เล็ก	๕๐๐	บาท
๔๖๑.	คุณซุ่งเส็ง แซ่เล็ก	๕๐๐	บาท
๔๖๒.	โรงเรียนศึกษานารี	๑,๐๐๐	บาท
๔๖๓.	คุณนิยม–ฉวี	๑,๐๕๐	บาท
๔๖๔.	คุณเอี่ยม อาชวจินดา	๕๐๐	บาท
๔๖๕.	คุณแก้ว แซ่จัง (ผัดไทย O.K.)	๘,๐๐๐	บาท
๔๖๖.	คุณจีรวัฒน์ จารุทวี	๕๐,๐๐๐	บาท
๔๖๗.	คุณพลเสน	๑๐๐	บาท
๔๖๘.	คุณธานินทร์–แจ่มจันทร์ ตั้งสถาพร	๒๐๐	บาท

๔๖๙.	คุณวณิชชา เอนกวิชวิทยา	๑๐๐	บาท
๔๗๐.	คุณวิรัช พวงชมพู	๕๐๐	บาท
๔๗๑.	คุณมณฑล มังกรกาญจน์	๒๐๐	บาท
๔๗๒.	คุณสวน แก้วทิพย์	๑๐๐	บาท
๔๗๓.	คุณอุไรวรรณ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมิตรพลพณิชยการ	๑๐๐	บาท
๔๗๔.	คุณพรทิพย์ เหมทอง	๒๐๐	บาท
๔๗๕.	ด.ช.สุเมธ หล่อรุ่งโรจน์	๑๐๐	บาท
๔๗๖.	คุณปรีชา จิรสิบวิมล	๒๐๐	บาท
๔๗๗.	อาจารย์มนตรี จันทพันธ์	๕๐๐	บาท
๔๗๘.	คุณดิลก แก้วมณีและครอบครัว	๕,๐๐๐	บาท
๔๗๙.	คุณประสิทธิ์ ชุมพลไพศล	๕๐,๐๐๐	บาท
๔๘๐.	คุณสังวาล สมนึก	๖๑,๐๐๐	บาท
๔๘๑.	คุณพันธิรา เขมอัคร	๑๐,๒๐๐	บาท
๔๘๒.	คุณสายหยุด งามเกลี้ยง	๑๐๐	บาท
๔๘๓.	คุณธีรพงษ์ มูลประหัส	๕๐๐	บาท
๔๘๔.	คุณพรศักดิ์ ภักดีศรีศักดา	๒๐๐	บาท
๔๘๕.	คุณบรรณา-ณภัทร ชินกุลกิจนิวัฒน์	๑,๕๐๐	บาท
๔๘๖.	พ.อ.เฉลิมชัย-วิลาวรรณ หนองแสง	๑,๕๐๐	บาท
๔๘๗.	พ.อ.บรรจง-รัตนา สังข์สุวรรณ	๑,๕๐๐	บาท
๔๘๘.	พ.อ.ธนดล-สุวรรณี สุรารักษ์	๑,๕๐๐	บาท
๔๘๙.	คุณเซี่ยวเคง เอี่ยมวันนิรันดร์	๒๐๐	บาท
๔๙๐.	คุณฐานันดร โชสิตกุล	๔๐,๐๐๐	บาท
๔๙๑.	คุณหน่อง	๒๐	บาท
๔๙๒.	นางน่วม โกลากุล ขุมทรัพย์ค้าไม้ ดอนเจดีย์ สุพรรณบุรี	๒๒,๐๐๐	บาท
๔๙๓.	คุณอนงค์ สถิรแพทย์	๑,๔๐๐	บาท
๔๙๔.	คุณบุญทอง-สุพรรณี เลาหวัฒนากุล	๑๐๐	บาท
๔๙๕.	คุณวิวัฒน์-สุขดี โชติกุลธนชัย	๖๐๐	บาท
๔๙๖.	คุณอรพิน โชติรัตน์	๕๐๐	บาท

๔๙๗.	ทุนโคย่าซัง ชินงอนชูประเทศญี่ปุ่น	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๔๙๘.	คุณพรรณี	๒๐	บาท
๔๙๙.	คุณนวลศรี โคยาม่า	๑๐,๐๐๐	บาท
๕๐๐.	อาจารย์ไพรัช-กัญญา เจริญศิลป์	๓๐๐	บาท
๕๐๑.	คุณชอบ-สุพร แก้วมณี	๑๐๐	บาท
๕๐๒.	คุณพงศักดิ์ เชื้อเหรียญทอง	๒๐๐	บาท
๕๐๓.	คุณจิรวดี,ศิราวรรณ ทองพิระ	๔๙๙	บาท
๕๐๔.	คุณนิคม-ฉวี อารยางกูร อ.ศรีประจันต์	๑,๐๐๐	บาท
๕๐๕.	คุณเกษม ใจหงษ์	๖๐๐	บาท
๕๐๖.	คุณพุ่ม ชูชัย	๕๐๐	บาท
๕๐๗.	คุณกิตติ ฐิตยานันท์	๒๐๐	บาท
๕๐๘.	คุณสันติ ถนอมพงษ์พันธ์	๔๐๐	บาท
๕๐๙.	คุณรัตนา ถนอมพงษ์พันธ์	๑,๐๐๐	บาท
๕๑๐.	คุณละอองทิพย์ แซ่ฉั่ว	๒๐๐	บาท
๕๑๑.	คุณจามร จันทร์เกษมพงษ์ (แผง ๑๔,๑๕)	๑๐๐	บาท
๕๑๒.	คุณลัดดา เจ็งสวัสดิ์ (แผง ๔๐๙)	๑๐๐	บาท
๕๑๓.	คุณสายสมร อ่อนหญิง	๑๐๐	บาท
๕๑๔.	คุณสมนิตย์ แซ่ลิ้	๔๐๐	บาท
๕๑๕.	คุณสมนึก เกษทอง	๑๐๐	บา
๕๑๖.	คุณนัทรี เริ่มตั้งสกุล	๑๐๐	บาท
๕๑๗.	คุณไน้ฮวย แซ่เตียว	๑๐๐	บาท
๕๑๘.	คุณอุบล ทับทิมทอง	๑๐๐	บาท
๕๑๙.	คุณสมศรี แซ่จัง	๑๐๐	บาท
๕๒๐.	พ.อ.ชลอ พิมพ์สิงห์	๑๐๐	บาท
๕๒๑.	คุณปัญญา อรรถการพงษ์	๑๐๐	บาท
๕๒๒.	คุณฮุงเหลียง แซ่อึ้ง	๑,๗๐๐	บาท
๕๒๓.	คุณเด่นชัย วิทยาสุทธกุล	๒๐๐	บาท
๕๒๔.	คุณสุนทร ตั้งพสุธาดล แผง ๑๙๖	๑,๐๐๐	บาท

๕๒๕. พ.อ.อ.ณรงค์–รุ่งทิวา อ่อนวิลัย	๑,๐๐๐	บาท
๕๒๖. คุณมาลี อดุลย์เจริญทอง	๑๐๐	บาท
๕๒๗. คุณลาวัลย์ อมรัตน์ แผง ๑๒๗	๒๐๐	บาท
๕๒๘. พ.ญ.กานดา สมบูรณ์เจริญ	๒๐๐	บาท
๕๒๙. คุณประสาน อยู่ยืน	๑๐๐	บาท
๕๓๐. คุณสัมพันธ์ ลีกรัณย์ชัย	๒๐๐	บาท
๕๓๑. คุณสันติ กิจเจริญยืนยง	๒๐๐	บาท
๕๓๒. คุณพรพรรณ ธัญญานุรักษ์	๑๕๐	บาท
๕๓๓. คุณชาลิณี สิงห์สังวร	๑๐๐	บาท
๕๓๔. คุณสุภาณี วศิณปัทมชาติ	๒๐๐	บาท
๕๓๕. คุณมะลิ ฉิมสุโข	๒๐๐	บาท
๕๓๖. คุณบุญหนา อ่อนศรี	๑๐๐	บาท
๕๓๗. คุณสุมาลี ดุษฎีปรีชา	๒๕๐	บาท
๕๓๘. คุณสมปอง อรุณเลิก	๕๐๐	บาท
๕๓๙. คุณอำไพ มาธุพันธ์	๒๐๐	บาท
๕๔๐. คุณอุยนา ประคัลวงภวงศ์	๒๐๐	บาท
๕๔๑. คุณสุมาลี วรบุตร	๕๐	บาท
๕๔๒. คุณทองใบ เหลืองกุลเศรษฐ์	๒๐๐	บาท
๕๔๓. คุณจุฑารัตน์ แสงสุวรรณ	๕๐	บาท
๕๔๔. คุณสุวรรณพร ปรัชญาเกรียงไกร	๒๐๐	บาท
๕๔๕. คุณพนิดา สมบูรณ์สำราญ	๑๐๐	บาท
๕๔๖. คุณเสริมศักดิ์ รัตนโชตินันท์	๑๒๐	บาท
๕๔๗. คุณอุไร เลิศนามเชิดสกุล	๒๐๐	บาท
๕๔๘. คุณจันทนา อิ่มอำไพ	๑๐๐	บาท
๕๔๙. คุณจิณณรัตน์ เอี่ยมจิณณสุวัฒน์	๕๐	บาท
๕๕๐. คุณแจ่ม สมสมัย	๑๐๐	บาท
๕๕๑. แผง ๕๖	๑๕๐	บาท
๕๕๒. คุณสว่าง หารัตน	๒๐๐	บาท

๕๕๓.	คุณวรนิต เพ็ญรัตน์	๔๐,๐๐๐	บาท
๕๕๔.	คุณง้อ	๑๐๐	บาท
๕๕๕.	คุณเสาวลักษณ์ แก่นแก้ว	๒๐๐	บาท
๕๕๖.	คุณสุมาลี แสงไชย	๒๐๐	บาท
๕๕๗.	คุณพ่อจู แซ่เล้า	๑๐๐	บาท
๕๕๘.	คุณทิพวรรณ ยุทธวรวิทย์	๑๐๐	บาท
๕๕๙.	คุณแก้ว พิศวงวิไล	๑๐๐	บาท
๕๖๐.	คุณสมพงษ์ เมฆธารา	๑๐๐	บาท
๕๖๑.	คุณยุพยงค์ ยุทธวรวิทย์	๑๐๐	บาท
๕๖๒.	คุณกาญจนา ชูมาก	๑๐๐	บาท
๕๖๓.	คุณปทุม พิศวงวิไล	๑๐๐	บาท
๕๖๔.	คุณจริยา สืบมาชิดชัย (แสงเพชร)	๒๐๐	บาท
๕๖๕.	แผง ๑๘๓	๒๐๐	บาท
๕๖๖.	คุณทองรัตน์ กิจไพบูลย์วงศ์	๑,๒๐๐	บาท
๕๖๗.	คุณวันทนา,คุณสุชาดา แก่นพาณิชย์	๒๐๐	บาท
๕๖๘.	คุณบุญมาก แก้วพินิจ	๓๒๐	บาท
๕๖๙.	คุณฉัตรแก้ว	๔๐๐	บาท
๕๗๐.	คุณสมพล เจริญวงศ์สวัสดิ์	๑๐๐	บาท
๕๗๑.	คุณสมศรี รัตนประภาส	๓๐๐	บาท
๕๗๒.	คุณจักรพงษ์–อำพร ศิลป์โยดม	๒,๐๐๐	บาท
๕๗๓.	คุณวัฒนา แซ่ลี้	๕๐๐	บาท
๕๗๔.	คุณนวลพรรณ แซ่ทอม	๑๐๐	บาท
๕๗๕.	คุณอรุณ รุ่งพรทวีวัฒน์	๒๐๐	บาท
๕๗๖.	คุณศุภสิทธิ์ ธีระตระกูลชัย	๑๐๐	บาท
๕๗๗.	คุณอภิชัย อภิวเสสะ	๒๐๐	บาท
๕๗๘.	คุณสมเกียรติ ศิริจินดาเลิศ	๒,๐๐๐	บาท
๕๗๙.	คุณเภา กระจาดกลาง	๑๐๐	บาท
๕๘๐.	คุณจักรี ฉันท์เรืองวณิชย์	๕๐๐	บาท

๕๘๑.	คุณศรีนวล แซ่ตั้ง	๑๐๐	บาท
๕๘๒.	คุณอมร ศรีสุด	๑๐๐	บาท
๕๘๓.	คุณเสกสรรค์ อิทธิวามีธรรม	๕๐,๐๐๐	บาท
๕๘๔.	คุณภูมิ	๒๐๐	บาท
๕๘๕.	คุณอรรถพล-ฐิติพร เอี่ยมสิทธิพันธ์	๕๐๐	บาท
๕๘๖.	คุณนิรมล คำเผื่อน,คุณกรพรรณ, คุณลักษณ์พร	๓๐๐	บาท
๕๘๗.	คุณจาตุรงค์ ทองยี่สุ่น	๑,๓๐๐	บาท
๕๘๘.	คุณวิเชียร-ทัศนีย์ ห่วงทอง	๑,๐๐๐	บาท
๕๘๙.	คุณอนงค์ เฮงอุดม	๒๐๐	บาท
๕๙๐.	คุณวันชัย-สมใจ เศวตนันทิกุล	๑,๐๐๐	บาท
๕๙๑.	คุณแฮะ-ม่วย แก้วทิพย์	๕๐๐	บาท
๕๙๒.	อาจารย์สวัสดิ์-เฉลียว ศรีเวช	๕๐๐	บาท
๕๙๓.	คุณอรุณ พรมานิตานนท์	๒๐๐	บาท
๕๙๔.	คุณอำนวย เกิดปราโมทย์	๑๐๐	บาท
๕๙๕.	คุณพรชัย สถิรแพทย์	๑๐๐	บาท
๕๙๖.	คุณศุภลักษณ์ รักประเทศ	๑๐๐	บาท
๕๙๗.	คุณชนะตน สุรารักษ์	๕๐๐	บาท
๕๙๘.	คุณศรัณย์ สิงห์สุนทร, คุณวิจิตรา สุขป้อ, ด.ช.สุนทร สิงห์สุนทร	๑๐๐	บาท
๕๙๙.	คุณโซจิ โอโนะ	๑,๐๐๐	บาท
๖๐๐.	คุณภารณี สมศร	๕๐๐	บาท
๖๐๑.	คุณพัฒนา คณาลักษณะ	๒๐๐	บาท
๖๐๒.	คุณฮวยเอี๊ยะ เจ็งสวัสดิ์	๖๐	บาท
๖๐๓.	คุณระเบียบ สุขสบาย	๑๐๐	บาท
๖๐๔.	คุณสินจัย จานุกิจ ๑๑๓/๑๗	๕๐๐	บาท
๖๐๕.	คุณมณีรัตน์ เงาเลิศสวย	๒๐๐	บาท
๖๐๖.	คุณสมชาย แซ่จู (แผง ๒๒๘-๒๒๙)	๑๐๐	บาท
๖๐๗.	คุณกาญจนา วงเด่นดวง	๒๐๐	บาท
๖๐๘.	คุณสมชาย จงอนุกูลธนากร และครอบครัว	๕๐๐	บาท

๖๐๙.	คุณบรรเจิด พิจิตอำพล	๕๐,๐๐๐	บาท
๖๑๐.	เฮียกุย	๑๐๐	บาท
๖๑๑.	คุณปรีดี ถนอมพงษ์พันธ์	๔๐,๐๐๐	บาท
๖๑๒.	เฮียเล็ก	๑๐๐	บาท
๖๑๓.	คุณอรวรรณ (แผง ๑๙๒-๑๙๑)	๔๐๐	บาท
๖๑๔.	คุณจารุวรรณ เสาวโรจน์	๒๐๐	บาท
๖๑๕.	คุณนิยา ผดุงโยธี	๕๐๐	บาท
๖๑๖.	คุณบุญเที่ยง-จารุวรรณ ศิริจินดาเลิศ	๒๖,๐๐๐	บาท
๖๑๗.	คุณคำนวณ แก้วเขียว	๕๐	บาท
๖๑๘.	คุณเพชรา กงกัน	๕๐	บาท
๖๑๙.	คุณเฉลียว แก้วแกม	๑๐๐	บาท
๖๒๐.	คุณแม่คำ แร่พรม	๒๐	บาท
๖๒๑.	คุณเอียง ทองอยู่	๑๐	บาท
๖๒๒.	ป้าสังวาลย์-อรุณ อ่อนวิไล	๑๑,๑๐๐	บาท
๖๒๓.	คุณชาตรี-กอบกุล กิตติบันเทิงกุล	๑,๕๐๐	บาท
๖๒๔.	คุณมยุรพันธ์ สัจจกุลนุกิจ	๑,๐๐๐	บาท
๖๒๕.	คุณอารยา อาจวิชัย	๑๐๐	บาท
๖๒๖.	คุณวลัยพร ศิลวัตรพงศกุล	๑๐๐	บาท
๖๒๗.	คุณเกศินี สร้อยเพชร	๑๐๐	บาท
๖๒๘.	คุณสมศรี แสงสุวรรณ	๑๐๐	บาท
๖๒๙.	คุณประพันธ์, คุณสิทธิพันธ์ ธีระตระกูลชัย	๕๐,๐๐๐	บาท
๖๓๐.	ด.ช.กิตติธัช ชินาธิวร	๒๐๐	บาท
๖๓๑.	คุณพ่อผักฮึ้ง แซ่จึง, คุณแม่บี แซ่เจี๊ยบ	๑๐,๐๐๐	บาท
๖๓๒.	คุณแม่มาลี เกษตรปัญญา และครอบครัว	๑๐,๐๐๐	บาท
๖๓๓.	สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.	๕,๓๐๐	บาท
๖๓๔.	ด.ญ.ชิดชนก เลาหวัฒนากุล	๖๐๐	บาท
๖๓๕.	ด.ญ.วริษฐา เลาหวัฒนากุล	๖๐๐	บาท
๖๓๖.	ห้างซื่อตรงการแว่น พาหุรัด	๑,๕๐๐	บาท

๖๓๗.	คุณไกรสิน กัลยาวินัย	๒๐๐	บาท
๖๓๘.	คุณสิรินันท์ แซ่แต้	๑๐๐	บาท
๖๓๙.	คุณสมศรี สุรชัยสิทธิกุล	๕๐๐	บาท
๖๔๐.	คุณคมสันต์ ศรีสกุล (ร้านวันทนี)	๑๐๐	บาท
๖๔๑.	คุณอนุพงษ์ ฐานกรกิจอนันต์	๔๐,๐๐๐	บาท
๖๔๒.	เงินเข้าพรรษา พระราชพฤฒาจารย์	๑,๒๐๐	บาท
๖๔๓.	คุณวรรณา ทัญญลักษณ์	๒๐๐	บาท
๖๔๔.	คุณเกียรติศักดิ์ มูลประหัส	๕๐,๐๐๐	บาท
๖๔๕.	คุณไพบูลย์ ชาญประโคน	๕๐๐	บาท
๖๔๖.	คุณเบญจพร เจริญสวัสดิ์ (ร้านสินสมบัติ)	๑,๐๐๐	บาท
๖๔๗.	คุณมิ่ง พึ่งสังข์ บางเลน นครปฐม	๑๐๐	บาท
๖๔๘.	คุณอนุกูล นพรัตน์	๒๐๐	บาท
๖๔๙.	คุณสุเคนโนบุ (SUKENOBU)	๓,๔๐๐	บาท
๖๕๐.	ด.ญ.ชนิดา วงศ์ชัยสุวรรณ	๑๐๐	บาท
๖๕๑.	คุณวัฒนา เซี่ยงฉิน	๑๙๐	บาท
๖๕๒.	คุณวิศิษฐ์-คุณนิภา พิริยานุสรณ์	๕๐,๐๐๐	บาท
๖๕๓.	คุณโชจิ โอโน	๑๐,๐๐๐	บาท
๖๕๔.	ผู้ร่วมบริจาคกฐินพระราชทาน ปี ๓๖ โดยเสด็จพระราชกุศล	๒๓,๑๐๐	บาท
๖๕๕.	ฝจบ.การไฟฟ้านครหลวง	๗,๖๐๐	บาท
๖๕๖.	Rev. TAKEUCHI	๓๓,๐๘๕	บาท
๖๕๗.	คุณสุกัญญา ตังคณานันท์	๑๐๐	บาท
๖๕๘.	คุณพิสิทธิ์ ศิริวัฒนาเจริญชัย	๑๕๐	บาท
๖๕๙.	คุณลัดดาวัลย์ พัฒนาวินทร์	๓๐๐	บาท
๖๖๐.	คุณประเสริฐ วิศวพิพัฒน์	๔๐๐	บาท
๖๖๑.	คุณบงกช เตชะไมตรีจิตต์	๑๐๐	บาท
๖๖๒.	คุณธนาชัย สวจนกรณ์	๔๐,๐๐๐	บาท
๖๖๓.	งานทำบุญศาลเจ้าประจำปี	๑,๖๐๔	บาท
๖๖๔.	คุณกำธร วงศ์พันธ์กมล	๑,๐๐๐	บาท

๖๖๕.	อาจารย์จินดา, อาจารย์ประชุม ชัยรัตน์	๒๐๐	บาท
๖๖๖.	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม กฟน.	๓๐๐	บาท
๖๖๗.	ธนาคารทหารไทย (สาขาปากคลองตลาด)	๑๐๐	บาท
๖๖๘.	ร้านอรวรรณ พาหุรัด	๕๐๐	บาท
๖๖๙.	คุณสิทธิชัย อารยางกูร	๓๐,๐๐๐	บาท
๖๗๐.	ผู้ประสงค์ไม่ออกนาม	๒๐๐	บาท
๖๗๑.	คุณอนุชัย,บวรพรม อัศวรักษาวงศ์	๓๐๐	บาท
๖๗๒.	คุณรุ่งฤทธิ์-สุวิมล อัศวรักษาวงศ์	๗๐๐	บาท
๖๗๓.	คณะนักเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชั้น ม.๑	๕๐๐	บาท
๖๗๔.	คุณศุภชัย-สุภัทรา โมกขะเวศ	๒,๐๐๐	บาท
๖๗๕.	คุณชาญ เพชรวงศ์	๕๐๐	บาท
๖๗๖.	คุณสุชาดา พุทธวงศ์	๕๐๐	บาท
๖๗๗.	ครอบครัว "ปิยะภาณี" และคุณประพีร์ จิรวิชิตชัย	๒๐๐	บาท
๖๗๘.	คุณพีระวัฒน์ วรรณวิทยาภา	๑,๐๐๐	บาท
๖๗๙.	คุณสุขเกษม,เล็ก,เศวตฉัต สุขะวิยะดา	๑๐๐	บาท
๖๘๐.	คุณเอี่ยมกวง แซ่หอม	๕๐๐	บาท
๖๘๑.	คุณต๋ำ แซ่จู	๒,๐๐๐	บาท
๖๘๒.	ดร.ธัชพล ศิริวงศ์ทอง และครอบครัว	๒,๐๐๐	บาท
๖๘๓.	คุณสมบูรณ์ แซ่เตีย	๓๖๔	บาท
๖๘๔.	พระสุรเชฏฐ์ กรประภาสิทธิ	๖๙๐	บาท
๖๘๕.	พระนิวัฒน์ ริเริ่มกุล	๔,๘๔๐	บาท
๖๘๖.	คุณทวีเดช-ประพีร์ ปิยะภาณี และลูก ๆ	๓,๐๗๖	บาท
๖๘๗.	สามเณรปวีณ อิทธิวิภาต	๓๐๐	บาท
๖๘๘.	คุณยูริเอะ ฮิดากา	๕๐๐	บาท
๖๘๙.	คุณบุศรินทร์ อนันตนิมิ	๑๐๐	บาท
๖๙๐.	คุณลัดดาวัลย์ ถิระปัญโญ	๑๐๐	บาท
๖๙๑.	ห้างใบชา ชัยศิริ ถ.บ้านหม้อ	๕๐๐	บาท
๖๙๒.	พระมหาระพินทร์ ปญฺญาสิริ วัดพระนารายณ์มหาราช	๓๐๐	บาท

๖๙๓.	คุณโกเมศ-จันทิมา สาลิฟา	๑๐๐	บาท
๖๙๔.	น.พ.ปุ่น ปิยะศิลป์	๕๐๐	บาท
๖๙๕.	คุณรุ่งรัตน์ สุวนาคกุล	๑๐๐	บาท
๖๙๖.	ด.ช. ศุภโชค เกษตรปัญญา ปากคลองตลาด	๑,๐๐๐	บาท
๖๙๗.	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๑๓๐	บาท
๖๙๘.	นางชุนไน้ แซ่อึ้ง (ร้านย่งเฮง) พาหุรัด	๒,๔๐๐	บาท
๖๙๙.	คุณพิชัย อภิเวสสะ ๙๕/๑	๓๐๐	บาท
๗๐๐.	ร้านวิโรจน์ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๐๑.	คุณคำสัน น้อยบุตรดี	๒๐๐	บาท
๗๐๒.	คุณประพันธ์ มหาคุณกิจเจริญ	๕๐๐	บาท
๗๐๓.	คุณอาทิตย์ แผ่นสัมฤทธิ์	๑๐๐	บาท
๗๐๔.	คุณอุดมศักดิ์ เทศเทียน	๑๐๐	บาท
๗๐๕.	คุณเพ็ญ เทศเทียน	๑๐๐	บาท
๗๐๖.	คุณเจิม ดีพุ่ม	๑๐๐	บาท
๗๐๗.	คุณวิเชียร บุญมา	๑๐๐	บาท
๗๐๘.	หจก.เตี๋ยเซ่งฮวด	๕๐๐	บาท
๗๐๙.	ร้านธานินทร์ ปากคลองตลาด	๒๐๐	บาท
๗๑๐.	คุณกนกวรรณ วรวงศ์	๑๐๐	บาท
๗๑๑.	คุณธีรวัฒน์ วิถีเจริญกุล ปากคลองตลาด	๕๐๐	บาท
๗๑๒.	พระครูปลัด ชลอ เตชพโล วัดดอนเจดีย์ สุพรรณบุรี	๑,๐๐๐	บาท
๗๑๓.	คุณวีนัส อนุศาสตร์อมรกุล ปากคลองตลาด	๑,๐๐๐	บาท
๗๑๔.	ร้านศรีพรรณ์ (ขอมปอน) ปากคลองตลาด	๕๐๐	บาท
๗๑๕.	คุณระริน รัตนเพียรชัย ปากคลองตลาด	๑,๐๐๐	บาท
๗๑๖.	คุณอาณัติ นุชผดุง	๕๐,๐๐๐	บาท
๗๑๗.	ร้าน ต.ฮั่วเฮงจั่น ปากคลองตลาด	๒,๐๐๐	บาท
๗๑๘.	คุณวิมล สถิตสุขสมบูรณ์ (เจ้เช่ง)	๑,๐๐๐	บาท
๗๑๙.	คุณรัตนา เสนีย์สิริกุล ปากคลองตลาด	๒๐๐	บาท
๗๒๐.	คุณไพศาล-กัลยา อัศวศิริชัยกุล	๑,๐๐๐	บาท

๗๒๑. คุณเกศรา จริกรกิตตินันท์ ปากคลองตลาด	๑,๐๐๐	บาท
๗๒๒. คุณณัฐวุฒิ เรืองวิวัฒนพันธ์	๕๐๐	บาท
๗๒๓. คุณนิภา วัดสง่า ปากคลองตลาด	๒๐๐	บาท
๗๒๔. พระครูใบฎีกา มะลิ วัดดงขี้เหล็ก สุพรรณบุรี	๒,๐๐๐	บาท
๗๒๕. คุณอำไพ คูกีรติรัตน์ ซ.๙๙ พาหุรัด	๑,๐๐๐	บาท
๗๒๖. คุณวิทยา-สมใจ อภัยจิต พาหุรัด	๒,๐๐๐	บาท
๗๒๗. คุณลังชิ้น แซ่โล้ว, คณสุขใจ ปิยะนาวิน	๓๐,๐๐๐	บาท
๗๒๘. คุณพ่อแก แซ่เอ็ง, คุณแม่ไอ้เคน แซ่เบ๊	๑๐,๐๐๐	บาท
๗๒๙. คุณยุทธนา อำนาจวจสุสิน (ร้านสุ่นฮวด)	๒,๐๐๐	บาท
๗๓๐. คุณสวงษ์ แสวงดี, คุณจันทร์เพ็ญ ทวีธรรมเสรี	๓,๐๐๐	บาท
๗๓๑. ร้านอนุวัตร-เยาวมาลย์ ปากคลองตลาด	๒,๐๐๐	บาท
๗๓๒. พระมหาเจตน์ โสภณจิตฺโต วัดพยัคฆาราม	๓๐๐	บาท
๗๓๓. ตั๊กยิด ๑๓๗/๑-๒	๒๐๐	บาท
๗๓๔. น้องปุ๋ย วัดเลียบ	๑๐๐	บาท
๗๓๕. คุณอุษา เผดิมชิต ร้านสมใจ พาหุรัด	๓๐๐	บาท
๗๓๖. คุณณัฐวุฒิ-สมสลวย วิทยานนท์ ร้านสมใจ	๒๐๐	บาท
๗๓๗. คุณพรพิมล ศิริวาณิชย์ ร้านสมใจ	๕๐๐	บาท
๗๓๘. คุณบุญเลิศ วงษ์ทศรัตน์	๒๐๐	บาท
๗๓๙. พระญี่ปุ่นเดอิโร นางาฮาร่า ประธานเจ้าอาวาสวัดเทนโปริ	๑๐,๐๐๐	บาท
๗๔๐. คุณมะลิวัลย์ เหล่าพานิช พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๔๑. แผง ๑๙๕ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๔๒. ร้านเจริญกิจ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๔๓. บริษัท ธนบุรีศึกษา วงเวียนใหญ่	๕๐๐	บาท
๗๔๔. ร้านพรพรรณ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๔๕. ร้านไชโย พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๔๖. บริษัท ลีโอ แอร์ คาร์โก จำกัด	๑๐,๐๑๙	บาท
๗๔๗. พนักงานการไฟฟ้านครหลวง	๑๙,๗๕๐	บาท
๗๔๘. คุณสุนี กิจสุวรรณวัฒน์	๓๔๐	บาท

๗๔๙.	ร้านเอบริการ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๕๐.	ร้านไล้ท์นิ่ง ๓๒๙ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๕๑.	คุณประสพ สร้อยเพชร กฟน.	๕๐๐	บาท
๗๕๒.	คุณจำเรียง โชติกเสถียร	๑๐๐	บาท
๗๕๓.	คุณดุษณีย์ ผลโกศล	๕๐๐	บาท
๗๕๔.	คุณอภิชัย ผลโกศล	๕๐๐	บาท
๗๕๕.	คุณพัชรินทร์ สำราญกิจดำรงค์	๑๐๐	บาท
๗๕๖.	ร้านเกษอาภรณ์ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๕๗.	คุณพลเทพ บุญนำเสถียร	๕๐๐	บาท
๗๕๘.	หจก. สินสมบัติ	๑,๐๐๐	บาท
๗๕๙.	คุณเง็ก มหาคุณกิจเจริญ	๕๐๐	บาท
๗๖๐.	คุณสมศักดิ์ โชติผาเวช	๓๐,๐๐๐	บาท
๗๖๑.	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	๑,๐๐๐	บาท
๗๖๒.	อาจารย์อาภรณ์ ปิยะเวช สวนกุหลาบ	๒๐๐	บาท
๗๖๓.	ร้านเกรียงไกร ตลาดสดสิงห์บุรี	๑,๐๐๐	บาท
๗๖๔.	แผง ๓๔-๓๕ ตลาดพาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๖๕.	แผง ๕๔-๕๕ ตลาดพาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๖๖.	คุณสมศรี-สมสุข จงอนุกูลธนากร	๓,๐๐๐	บาท
๗๖๗.	คุณอรอนงค์ พงษ์ทองพัฒนา	๑๐๐	บาท
๗๖๘.	คุณปราณี ถนอมเจริญ	๕๐๐	บาท
๗๖๙.	คุณมาลี กอชื่นจิต (ร้านเลดี้)	๕๐๐	บาท
๗๗๐.	คุณแต๋ว พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๗๑.	คุณเป้ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๗๒.	คุณยงยุทธ ศรีชัย (ร้านจ.เจริญ)	๑๐,๐๐๐	บาท
๗๗๓.	คุณมาลัย ริเริ่มกุล พาหุรัด	๔๐๐	บาท
๗๗๔.	คุณอารีรัตน์ ริเริ่มกุล พาหุรัด	๕๐๐	บาท
๗๗๕.	คุณพัชรา จิรราชตานนท์	๒๐๐	บาท
๗๗๖.	แผง ๑๖๑ พาหุรัด	๒๐๐	บาท

๗๗๗.	แผง ๑๕๙-๑๖๐ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๗๘.	แผง ๑๘๕ พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๗๙.	ด.ช.ภูริญ รังษีภโนดร	๑๐๐	บาท
๗๘๐.	คุณประวิทย์-อัฐพร;ด.ช.อัศวิน จิตต์จำนงค์	๕๐,๐๐๐	บาท
๗๘๑.	ห้อง ๙๕/๑๗ พาหุรัด	๑๐๐	บาท
๗๘๒.	ร้านพร และ ๙๕/๒๐ พาหุรัด	๓๐๐	บาท
๗๘๓.	ร้านสวีท พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๘๔.	คุณกมล พิศวงวิไล แผง ๖-๗ พาหุรัด	๕๐๐	บาท
๗๘๕.	คุณเอกพงษ์ แซ่ตั้ง แผง ๓/๕-๓๑๗	๕๐๐	บาท
๗๘๖.	คุณแซ่ลั้ง แซ่เตีย	๕๐๐	บาท
๗๘๗.	ร้านทรงเสลนเดอร์ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๘๘.	คุณกนิษฐา หล้าสพรม และครอบครัว	๕๐๐	บาท
๗๘๙.	คุณกุลชาดา สุจริตกุล และครอบครัว	๕๐๐	บาท
๗๙๐.	ร้าน ต. ธนะชัย พาหุรัด	๑,๐๐๐	บาท
๗๙๑.	แผง ๒๔๕ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๙๒.	คุณยงยุทธ พูลดาวทอง	๕๐๐	บาท
๗๙๓.	ร้านวิไลอาภรณ์ แผล ๔๗๗-๔๗๙ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๙๔.	แผง ๑๒๗-๑๒๘ พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๙๕.	ร้านเฮงดี พาหุรัด	๒๐,๔๐๐	บาท
๗๙๖.	คุณจรรยา พุฒขาว พาหุรัด	๒๐๐	บาท
๗๙๗.	ร้านแสงเพชร ๙๕/๙๒-๙๓	๒๐๐	บาท
๗๙๘.	บริษัท อรุณไทย จำกัด	๕๐๐	บาท
๗๙๙.	คุณศิริวรรณ ปิยะนาวิน	๑๐,๐๐๐	บาท
๘๐๐.	คุณเฉลิมพล จึงประเสริฐกุล	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๘๐๑.	คุณง้วน แซ่คู,นวรัตน์ กรประภาสิทธิ	๙๐๐	บาท
๘๐๒.	คุณสุรัชต์ เอื้ออารีย์กิจกุล เยาวราช	๑,๐๐๐	บาท
๘๐๓.	คุณพนิดา เอื้ออารีย์กิจกุล	๑๐๐	บาท
๘๐๔.	คุณไพสิฐ สถิรแพทย์ พาหุรัด	๑๐๐	บาท

๘๐๕.	คุณบุญส่ง พาหุรัด	๑,๐๐๐	บาท
๘๐๖.	คุณทวีศักดิ์ วิศวกรรุ่งโรจน์ และครอบครัว	๕๐๐	บาท
๘๐๗.	ด.ญ.ญาณี โพธิไพโรจน์	๕๐๐	บาท
๘๐๘.	คุณสมชาย-อรสา มังคลานนทชัย	๒,๐๐๐	บาท
๘๐๙.	พนักงานการไฟฟ้านครหลวงวัดเลียบ	๑,๗๕๐	บาท
๘๑๐.	คุณวิเชียร ตระการวนิช	๒๐๐	บาท
๘๑๑.	คุณมานิตย์ รัตนะฉายทอง	๑,๐๐๐	บาท
๘๑๒.	กลุ่มพนักงานฝ่ายนโยบายและแผน กฟน.	๕๐๐	บาท
๘๑๓.	คุณปฏิมา เกียรติศักดิ์ชัย	๑,๐๐๐	บาท
๘๑๔.	คุณสุภาพร สมบูรณ์ศักดิกุล	๒,๐๐๐	บาท
๘๑๕.	คุณชาญชัย-จตุพร เบญจนิรันดร์	๑,๐๐๐	บาท
๘๑๖.	คุณปราณี เมฆสุริเยนทร์	๒๐๐	บาท
๘๑๗.	กองผ้าป่า ดอนเมือง	๑,๐๕๐	บาท
๘๑๘.	สำนักฝึกอบรมและพัฒนา กฟน.	๕๐๐	บาท
๘๑๙.	คุณปราโมทย์ อุสาหะการี	๑,๐๐๐	บาท
๘๒๐.	อาจารย์สุชาดา นาคะโมทย์	๕๐๐	บาท
๘๒๑.	กองมรดก เจ้าพระยาเทเวศรฯ บ้านหม้อ	๑๒,๐๐๐	บาท
๘๒๒.	คุณสมพร โภคารักษ์	๒,๒๐๐	บาท
๘๒๓.	นพรัตน์สังฆภัณฑ์ เสาชิงช้า	๑๐,๐๐๐	บาท
๘๒๔.	เจริญชัยการช่าง เสาชิงช้า	๕๐,๐๐๐	บาท
๘๒๕.	คุณสัมพันธ์ อนันอนุสิทธิ์	๓๐๐	บาท
๘๒๖.	คุณยูโก ทาคาฮาร่า และบุตร	๒,๐๐๐	บาท
๘๒๗.	คุณบรรพต-นงค์เยาว์ โชติวิสิทธิ์	๕๐๐	บาท
๘๒๘.	พระภิกษุสามเณรวัดราชบุรณะ	๓,๕๐๐	บาท
๘๒๙.	คุณสมิทธิ์ วีระฉายา	๑๙๙	บาท
๘๓๐.	คุณสงวนศรี วรพันธ์กิจ และครอบครัว	๒,๐๐๐	บาท
๘๓๑.	คุณทะสือโอะ อาคาโมโตะ	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๘๓๒.	คุณสมจิตต์ โตไทย	๕๐๐	บาท

๘๓๓.	คุณวรรณา ลิ้มประยูรยงค์	๒๐๐	บาท
๘๓๔.	คุณบุญญกร สิลาทิพย์, คุณนาง สังขรภูมินทร์	๒๒๐	บาท
๘๓๕.	พนักงานสำนักงานส่วนเขต กฟน.	๒,๒๐๐	บาท
๘๓๖.	คุณกอบแก้ว ศิริวรรณ,คุณรังสิต เนตรจรัส	๑๐๐	บาท
๘๓๗.	คุณวัลญา ประชาวณิชย์กุล	๒๐๐	บาท
๘๓๘.	คุณจีระพา อนันตา, คุณน้องนุช ทิมโต	๓๐๐	บาท
๘๓๙.	คุณKETICHI WATAI [ASIRA]	๔,๐๐๐	บาท
๘๔๐.	คุณMORIZONO HIROYASA	๒๐๐	บาท
๘๔๑.	คุณอุทัยวรรณ อรุณรังสรรค์	๒,๐๐๐	บาท
๘๔๒.	เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย	๑,๐๐๐	บาท
๘๔๓.	คุณสุบิน สาระชู	๑,๐๐๐	บาท
๘๔๔.	คุณสุธาดา, คุณอนันต์ พุทธวงศ์	๖๐๐	บาท
๘๔๕.	คุณหรรษา โสธะทะพันธิ์	๑๐๐	บาท
๘๔๖.	ปั๊มน้ำมันคล้ายบำรุงมิตร	๑,๓๐๐	บาท
๘๔๗.	ศาลฎีกา และคณะ	๑๐,๐๐๐	บาท
๘๔๘.	คุณโนริโกะ โอกุโก	๑,๐๐๐	บาท
๘๔๙.	พระมหาชำนาญ สทฺธาธิโก	๑,๒๐๐	บาท
๘๕๐.	คุณพรชัย จิรอนุพงศ์	๑๐๐	บาท
๘๕๑.	ทุนวันพัฒนา ๕ ธันวามหาราช กฟน.	๖,๙๐๐	บาท
๘๕๒.	พนักงานฝ่ายบัญชี กฟน.	๒,๒๒๐	บาท
๘๕๓.	วิเชียร-ทัศนีย์ ห่วงทอง	๑,๑๐๐	บาท
๘๕๔.	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๑๐๐	บาท
๘๕๕.	พระมหาอดุลย์ อตุลปญฺโญ	๕๐๐	บาท
๘๕๖.	คุณเดชา-สมพร เกิดทรัพย์ศรี	๓๐,๐๐๐	บาท
๘๕๗.	ผัดไทย โอ เค	๑,๐๐๐	บาท
๘๕๘.	คุณบุญส่ง บุรินทรวานิช	๑๐๐	บาท
๘๕๙.	คุณสุนทร ตั้งพสุธาดล (ศาลเจ้าพาหุรัด)	๑๐,๐๐๐	บาท
๘๖๐.	คุณสุนทรี ตั้งพสุธาดล		

๘๖๑.	คุณปทุมมาลย์ คชเสนีย์	๒๓๐	บาท
๘๖๒.	คุณปองสวาท เงินทอง		
๘๖๓.	คุณประเทือง มงคลสุข		
๘๖๔.	คุณเปรมวดี บุญเกิด		
๘๖๕.	H. ONO, T. KAWAHRA, S. MATSUDA KANASAWA	๒๐,๐๐๐	เยน

……………………

รายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพ
พระราชพฤฒาจารย์ (เขียง อินฺทโชโต)
อดีตเจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร

วัน/เดือน/ปี	เจ้าภาพ
๒๘ เมษายน ๒๕๓๕	–คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยพระเทพสุวรรณโมลี เจ้าคณะจังหวัด –การไฟฟ้านครหลวง โดยผู้ว่าการการไฟฟ้านครหลวง
๒๙ เมษายน ๒๕๓๕	คณะสงฆ์วัดอินทรวิหาร, คณะสงฆ์วัดใหม่อมตรส, คณะโรงพยาบาลกลาง, คณะสหธรรมไทยไดมารู, คณะศรัทธาวัดอินทรวิหาร
๓๐ เมษายน ๒๕๓๕	คณะครูอาจารย์โรงเรียนวัดราชบุรณะ, คณาจารย์โรงเรียนกวดวิชาวัดเลียบ
๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ครอบครัว โล้ว เจี้ย เส็ง (ห้างส่งเสริม)
๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ร้านลี้ เจี่ย เฮง, คุณสุวัฒน์–จินดา ทวีพรกิจกุล, ร้าน ป.ฮะเฮง
๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนฯ และคุณวัชระ–มาลี เกษตรปัญญา
๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕	วิชัยคลีนิค, ซื่อตรงการแว่น, ร้านเฮงดี, ห้างใบชา อ๋อง เอี้ยง ชุน
๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คุณทองถนัด น้อยสมมิตร ผจก.ทองถนัดบริการ
๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ร้านสฤษดิ์สิน พาหุรัด
๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คุณถาวร คุณอรุณลักษณ์ เสถียรสุต
๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕	วัดไทยลอสแองเจลิส U.S.A. โดย พระวิเชียรธรรมคุณาธาร
๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕	บริษัท สมใจค้าหนังสือเครื่องเขียน จำกัด
๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕	สมาคมญี่ปุ่น ในประเทศไทย
๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คุณอกนิษฐ์–กรุณา แก้วพรสวรรค์
๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ร้านพรพิงค์ โดยคุณวิชา–พรพิมล ธิติประเสริฐ
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕	บางกอกสากลมอเตอร์, ครอบครัวจันทร์ส่องแสง
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณะศรัทธาวัดพุทธานุสรณ์ U.S.A. โดยพระมหาประเสริฐ กวิสฺสโร
๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณะกรรมการศาลเจ้าแม่ทับทิมวัดเลียบ
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาเขตเพาะช่าง
๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณะศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ (ศิษย์เก่า)
๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ห้างเวรี่กู๊ด, ร้านอาภรณ์เจริญ, หจก.จงสวัสดิ์ ร้าน จ.เจริญ

วัน/เดือน/ปี	เจ้าภาพ
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ร้านนาทีทอง โดย คุณทิพวรรณ สุธานนท์
๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คณะครู, อาจารย์, เจ้าหน้าที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คุณปกเก้า แซ่ลี้ ร้านย่งเฮง พาหุรัด
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕	สมาคมพาหุรัด
๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ห้างเจริญกิจแมชชินเนอรี่ พาหุรัด
๓๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ร้านโรตี-ไอศรีม พาหุรัด
๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕	คุณปัญจพร-สันติชัย เดชูรัตน์, คุณทำนุ-กมลรัตน์ เดชูรัตน์
๑ มิถุนายน ๒๕๓๕	พ.อ.อ.ณรงค์-รุ่งทิวา อ่อนวิลัย, ร้านป้าสังวาลย์, ร้านป.ประภา, ร้านโฮลี่ ๔๕๕
๒ มิถุนายน ๒๕๓๕	๒๐ สหายพาหุรัด
๔ มิถุนายน ๒๕๓๕	พ.อ.(พิเศษ)อัมพร-สัมพันธ์ เชยอักษร
๕ มิถุนายน ๒๕๓๕	ศาลเจ้า และ ชาวตลาดพาหุรัด
๗ มิถุนายน ๒๕๓๕	เจริญชัยการช่าง
๘ มิถุนายน ๒๕๓๕	ร้านรสเจริญ ปากคลองตลาด
๙ มิถุนายน ๒๕๓๕	ร้านกุ่ยฮวด ปากคลองตลาด
๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕	คณะสงฆ์และทายกทายิกา วัดปทุมคงคา
๑๑ มิถุนายน ๒๕๓๕	คุณลักคณา อัจฉราพรเพ็ญ และญาติ ๆ
๑๒ มิถุนายน ๒๕๓๕	ร้านทอง ง่วน ฮะเฮง
๑๓ มิถุนายน ๒๕๓๕	คณะสงฆ์และทายกทายิกา วัดบพิตรพิมุข โดย พระเทพมุนี
๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๕	ห้างเสรีชัย พาหุรัด
๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๕	ห้าง ก.เจริญ พาหุรัด
๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๕	คุณสุขใจ ปิยะนาวิน และครอบครัว
๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๕	คณะอุบาสกอุบาสิกาวัดพระแก้ว
๔ กรกฎาคม ๒๕๓๕	คณะศรัทธาวัดดงขี้เหล็ก อ.ศรีประจันต์ สุพรรณบุรี
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๕	สกุล เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๕	คุณสุรศักดิ์ ศิริจินดาเลิศ, คุณสุวัฒน์ เจติยานุวัตร, คุณยลฉัตร ดลปัฐพี
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๕	คณะสงฆ์วัดพระพิเรนทร์ โดย พระธรรมปิฎก
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๕	คณะสงฆ์วัดชนะสงคราม
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๕	**พระบรมราชานุเคราะห์ บำเพ็ญกุศลครบ ๑๐๐ วัน (สตมวาร)**

วัน/เดือน/ปี	เจ้าภาพ
๑ สิงหาคม ๒๕๓๕	คุณแม่จารึก ธิติประเสริฐ, คุณแม่ป๋อลั้ง แซ่ตั้ง, คุณกันยา ณ นคร คุณประสานศรี มิลินทจินดา, คุณพันธิรา เขมอัคร, คุณวิชา–พรพิมล ธิติประเสริฐ
๘ สิงหาคม ๒๕๓๕	คุณดิลก แก้วมณี และครอบครัวแก้วมณี
๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๕	คุณสังวาลย์ สมนึก
๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๕	คุณพิพัฒน์ แพสุวรรณรักษ์
๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๕	พ.อ. เฉลิมชัย–วิลาวรรณ หนองแสง, พ.อ.บรรจง–รัตนา สังข์สุวรรณ พ.ท.ธนดล–สุวรรณี สุรารักษ์, คุณบรรณา–ณภัทร์ ชินกุลกิจนิวัฒน์
๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๕	คณะสงฆ์ อ.สามชุก สุพรรณบุรี
๑๕ กันยายน ๒๕๓๕	คุณอารี วสุตตมรัต และ คณะพยาบาล ๙A โรงพยาบาลเดชา
๓ ตุลาคม ๒๕๓๕	นางน่วม โกลากุล และ ญาติมิตร, ขุมทรัพย์ ค้าไม้ อ. ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี
๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๕	พระครูสุนทรกิจจารักษ์ วัดราชบุรณะ
๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๕	นายแก้ว แซ่จัง ผัดไทย โอเค
๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๕	พระมหาประเสริฐ วัดพุทธานุสรณ์ สหรัฐอเมริกา
๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๕	พระมหาประเสริฐ กวิสฺสโร วัดพุทธานุสรณ์
๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๕	คณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา วัดราชบุรณะ, คุณอรพิน โชติวิรัตน์
๒ มกราคม ๒๕๓๖	คณะนักเรียน ชั้น ป.ธ.๘ วัดราชบุรณะ
๙ มกราคม ๒๕๓๖	พระมหาวีระ วรปญฺโญ, พระมหาบุญเรือง โชติปญฺโญ
๑๖ มกราคม ๒๕๓๖	คุณนวลศรี โตยาม่า
๒๓ มกราคม ๒๕๓๖	พระครูสุนทรกิจจารักษ์ คุณวิชา–พรพิมล ธิติประเสริฐ
๓๐ มกราคม ๒๕๓๖	พระมหาโสภณ ชินวํโส, พระมหาสมส่วน ปฏิภาโณ, พระมหาอุทิศ อุทิตเมธี, คุณพ่อไสว คุณแม่ไผ่ ชาวปลายนา, คุณพันธิรา เขมอัคร, คุณสุนันท์ บุญหลาย, คุณพรรณี แซ่โง้ว
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖	คณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา วัดราชบุรณะ
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖	คุณปกรณ์ ปิยะธรรมโสภณ, คุณสมศักดิ์ ปิยะธรรมโสภณ, คุณพันธิรา เขมอัคร, คุณวิชา–คุณพรพิมล ธิติประเสริฐ
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖	คุณวิชา–คุณพรพิมล ธิติประเสริฐ

วัน/เดือน/ปี	เจ้าภาพ
๑๓ มีนาคม ๒๕๓๖	พระมหาโสภณ ชินวํโส, คุณวิชา-คุณพรพิมล ธิติประเสริฐ
๑๖ เมษายน ๒๕๓๖	การไฟฟ้านครหลวง โดยคุณอนันต์ อติลักษณ์ ผู้ว่าการ
๑๗ เมษายน ๒๕๓๖	ชาวตลาดพาหุรัด
๑๘ เมษายน ๒๕๓๖	บำเพ็ญกุศลครบรอบ ๑ ปี
๙ พฤษภาคม ๒๕๓๖	พระมหาสิทธิพร สิริภทฺโท, พระมหาบุญเรือง โชติปญฺโญ
๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๖	พระมหาประเสริฐ กวิสฺสโร วัดพุทธานุสรณ์ สหรัฐอเมริกา
๕ มิถุนายน ๒๕๓๖	คุณโยมสังวาลย์-อรุณ อ่อนวิไล
๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๖	คุณชลิต ทองฤทธิ์, คุณวิชา-พรพิมล ธิติประเสริฐ
๖ สิงหาคม ๒๕๓๖	สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ กฟน.
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๖	พระมหาประเสริฐ กวิสฺสโร วัดพุทธานุสรณ์
๑๖ เมษายน ๒๕๓๗	คณะศิษย์เก่าวัดราชบุรณะ
๑๗ เมษายน ๒๕๓๗	ชาวปากคลองตลาด
๑๘ เมษายน ๒๕๓๗	**บำเพ็ญกุศลครบรอบ ๒ ปี** -การไฟฟ้านครหลวง โดยท่านผู้ว่าการฯ -ชาวตลาดพาหุรัด

รายนามเจ้าของพวงหรีดในงานศพหลวงพ่อพระราชพฤฒาจารย์

๑. Embassy of Japan
๒. Japanese association
๓. Japanese of chember of commerce
๔. ชมรมสนทนาภาษาธรรม ก.ฟ.น.
๕. วิทยาเขตเพาะช่าง
๖. โรงเรียนกวดวิชาวัดเลียบ
๗. คณะครู ร.ร.วัดราชบุรณะ
๘. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดราชบุรณะ
๙. ร้านสวนกุหลาบ
๑๐. สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ ก.ฟ.น.
๑๑. ธนาคารเอเชียจำกัด สาขาพาหุรัด
๑๒. ดิลก-จริงใจ บุญเรืองรอด
๑๓. ศูนย์การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (ศ.ท.ศ.)
๑๔. ร้านดอกไม้สด ๔๓๕ ปากคลองตลาด
๑๕. ร้านวีนัสฟรอริสท์
๑๖. การไฟฟ้านครหลวง
๑๗. อกนิษฐ์ แก้วพรสวรรค์
๑๘. วัดหนองน้ำส้ม
๑๙. ร้านดอกไม้ปูเก้
๒๐. ร้านจักรเพชร
๒๑. คณะพยาบาล ๙ Aร.พ.เดชา
๒๒. ถาวร-อรุณลักษณ์ เสถียรสุต
๒๓. สำนักงานทนายความ ณ .บ้านหม้อ
๒๔. ถนอมดีเซล
๒๕. บ.ไนติงเกล-โอลิมปิค จำกัด
๒๖. ธนาคารกรุงเทพจำกัด สำนักงานสาขา
พลับพลาชัย
๒๗. ครอบครัวจันท์เรืองวณิชย์ วีซาฟรอริสน์
(นุช)
๒๘. กรรมการศาลเจ้าแม่ทับทิม
๒๙. นายยิ้งเอ็ง แซ่ติง บ้านเลขที่ ๙๕/๔๑
๓๐. โรงแรมศรีเพชร-ร้านดอกไม้
๓๑. วัดบ้านล้อง จ.ลำพูน
๓๒. ธนาคารกรุงเทพจำกัดสาขาปากคลองตลาด
๓๓. สถานธนานุเคราะห์ ๒
๓๔. ก.แสงสว่างการพิมพ์
๓๕. โรงแรมอโยธยา ถนนรัชดา
๓๖. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
๓๗. สมศักดิ์-วรางคณา แสงแก้ว
๓๘. วัดพุทธานุสรณ์
๓๙. ร้านพาหุรัดสโตร์
๔๐. ธารทิพย์-ฉลาด สง่าพงษ์
๔๑. ปั๊มน้ำมันบำรุงมิตร
๔๒. เอ็มไพร์การแว่น
๔๓. ร้านดอกไม้รุ่งเพชรเจริญพร อุดม-ทองม้วน-
น้องวัน โทร ๒๒๑๐๐๕๔
๔๔. จตุรงค์ ทองยี่สุ่น
๔๕. ปรีชา-ปราโมทย์-ประสาน อยุธยา
๔๖. ปัญจพร-กมลรัตน์เดชูรัตน์สันติชัย-ทำนุเดชูรัตน์
๔๗. ยงยุทธ-ฐิตาภรณ์ ตุลยเสถียร
๔๘. เครือญาติเทพหัสดิน ณ อยุธยา
๔๙. คณะสงฆ์วัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี
๕๐. ซูเกียรติ ภูวสรกุล
๕๑. นิพนธ์ วิสิษฐยุทธศาสตร์ ส.ส.อ่างทอง
๕๒. โรงเรียนมิตรพลพณิชยการ
๕๓. ทรงชัย พุฒิเลอพงศ์
๕๔. คณะสงฆ์วัดอินทรวิหาร
๕๕. คณะสงฆ์วัดเอี่ยมวรนุช
๕๖. คณะสงฆ์วัดใหม่อมตรส
๕๗. เทวัญ ขวัญปราการ
๕๘. พระมนตรี ธมฺมเตโช วัดบางวันทอง อ.อัมพวา
จ.สมุทรสงคราม
๕๙. ครอบครัว Misaki Japan
๖๐. ร้านสฤษดิ์สิน พาหุรัด

คำอนุโมทนา

คณะสงฆ์วัดราชบุรณะ ศิษยานุศิษย์ในพระเดชพระคุณพระพฤฒาจารย์ (เชียง อินฺทโชโต) เจ้าอาวาสวัดราชบุรณะ ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ทุก ๆ รูป พระมหาเถระ พระเถรานุเถระ ที่มาร่วมงานสรงน้ำศพ บำเพ็ญกุศลในวาระต่าง ๆ และมาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพพระราชพฤฒาจารย์ ครั้งนี้

และขอขอบคุณศิษยานุศิษย์ ผู้ที่เคารพนับถือ พระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์ที่มาร่วมงานบำเพ็ญกุศลศพ ตั้งแต่ต้นจนถึงวาระสุดท้าย มีอะไรขาดตกบกพร่องไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านผู้มีอุปการคุณ เป็นอย่างดี

ขออนุโมทนาในส่วนมหากุศลที่ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์ หรือเพื่อกิจการอื่น ๆ เป็นการอุทิศกุศลถวายพระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์ ตลอดถึงการเสียสละกำลังกาย กำลังสติปัญญาร่วมงานมาตลอด เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทิตาธรรม ที่มีต่อพระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์ ขออนุโมทนา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยอานุภาพบุญกุศลที่คณะศิษยานุศิษย์ ญาติมิตร ผู้ที่เคารพนับถือ ได้พากันบำเพ็ญตั้งแต่ต้นจนถึงขณะนี้ ขอน้อมถวายบุญกุศลแด่พระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์ ขอพระเดชพระคุณพระราชพฤฒาจารย์ จงเป็นผู้มีส่วนบุญกุศลนั้น จงได้อนุโมทนา เพื่อประโยชน์สุขในสุคติภพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ส่วนใดที่ขาดตกบกพร่องในงานนี้ ตั้งแต่ต้นมาถึงวาระสุดท้ายนี้ มีการต้อนรับปฏิสันถารตลอดถึงสิ่งของที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพอาจไม่ทั่วถึง เพราะมีผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก การบอกข่าวงานพระราชทานเพลิงศพอาจไม่ทั่วถึงหรือความบกพร่องอื่นใดที่เกิดจากงานนี้ทั้งหมด หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านที่มาร่วมงานครั้งนี้โดยทั่วถึงกัน

คณะสงฆ์วัดราชบุรณะ

วัดราชบุรณะ

๒๖ มีนาคม ๒๕๓๘

พิมพ์ที่
บริษัท สหธรรมิก จำกัด
๕๔/๘-๙ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒ ถนนจรัญสนิทวงศ์
แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
โทร. ๔๑๒๓๐๘๗, ๐๑-๙๒๓๘๘๒๕ โทรสาร ๔๑๒๓๐๘๗

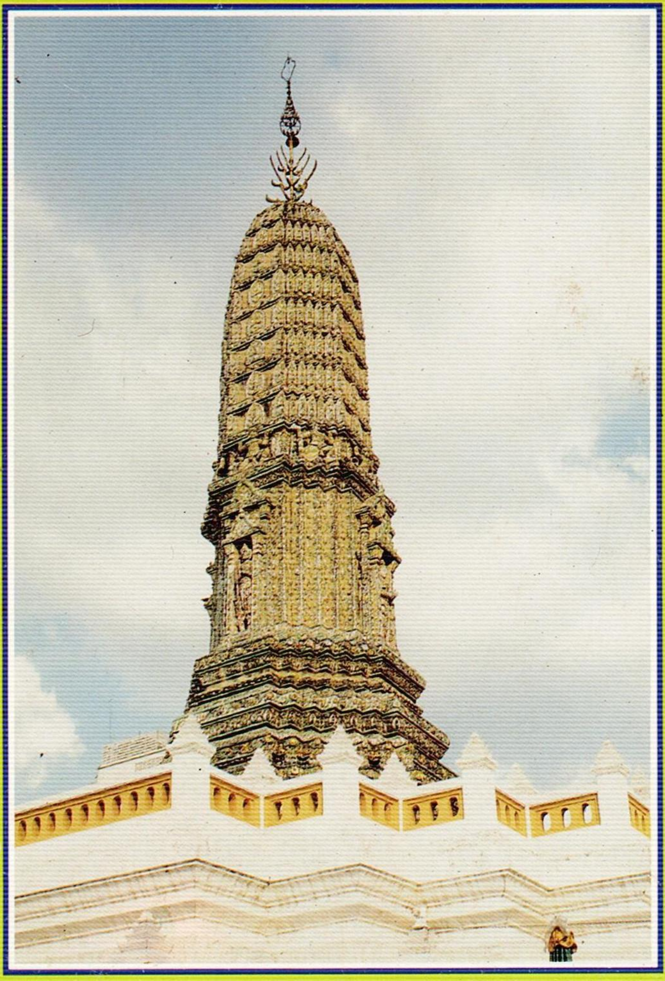

ประวัติวัดราชบูรณราชวรวิหาร